

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE SECTIO
PAEDAGOGICA ET PSYCHOLOGICA SERIES SPECIFICA PAEDAGOGICA

A József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszéke által irányított

**EGYSÉGES ALAPÚ KÖZÉPISKOLAI KÍSÉRLET
DOKUMENTUMANYAGA
(1978–1983)**

SZEGED
1983

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS DE ATTILA JÓZSEF
NOMINATAE SECTIO PAEDAGOGICA ET PSYCHOLOGICA
SERIES SPECIFICA PAEDAGOGICA

A JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
PEDAGÓGIAI TANSZÉKE ÁLTAL IRÁNYÍTOTT

EGYSÉGES ALAPU KÖZÉPISKOLAI KISÉRLET

DOKUMENTUMANYAGA

/1978 - 1983/

Szeged

1983

S z e r k e s z t ő

ÁGOSTON GYÖRGY

a neveléstudományok doktora
tanszékvezető egyetemi tanár

A kötet összeállításában közreműködött

D r i e n K á r o l y
ny. főiskolai tanár

B 107312

Kiadja a JATE Pedagógiai Tanszéke

Technikai szerkesztő: Dr. Zentai Károly

PRESSO®

MÁSOLÁSTECHNIKAI ÉS SOKSZOROSÍTÓ GT

H-1096 BUDAPEST IX. VESZEL UTCA 3/B. TEL: 33 49 00/13.43

Felelős vezető: Bakró László

Táskaszám: 83.815

Formátum: B/5

Példányszám: 500

Eljárás: Kisírfzet

Terjedelem: 46,4 A/5 iv

Engedélyszám: 46.008

Bevezető

A József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszéke 1973 óta vezet olyan iskolakísérleteket, amelyek a magyar középiskolai képzési rendszer korszerűsítéséhez kívánnak tudományosan megalapozott javaslatokat kidolgozni.

A kutatás első fázisában /1973-1979/ az egyéves előkészítő munkával kidolgozott fakultatív gimnáziumi képzési kísérleti modellünket három Csongrád megyei gimnáziumban /Szegeden a Radnóti Gimnáziumban és a Ságvári Gyakorló Gimnáziumban, Makon a József Attila Gimnáziumban/ szembesítettük a valósággal.

Az iskolarendszerek nemzetközi fejlődési tendenciáinak, a kialakult magyar középiskolai rendszer sajátosságainak és a vele szemben támasztott távlati gazdasági, társadalmi, kulturális igényeknek tanulmányozásával olyan kísérleti gimnáziumi struktúrát igyekeztünk megalkotni, amely egyrészt megoldhatóvá teszi az általános tantervű - szakosított tantervű gimnáziumi képzés súlyos problémáit /antidemokratikus társadalmi szelekció, csak a tanulók kisebb hányadának biztosított kedvező fejlődési lehetőség, a felsőoktatásra való felkészítés elégtelensége, a tovább nem tanulók társadalmi beilleszkedésének, munkába állásának nehézségei/, másrészt egy általános, tehát a szakközépiskolára és később a szakmunkásképző iskolára is kiterjedő középiskolai képzési reform első lépésének tekinthető.

Kísérleti eredményeinket, tapasztalatainkat, a kísérleti képzéshez készített tananyagokat, mérési eszközöket öt kötetben és számos közleményben tettük közzé. Az Oktatási Minisztérium köteteinket eljuttatta minden gimnáziumhoz, hogy se-

gítsék felkészülésüket a képzés új rendszerére. 1979-ben - kísérletünk eredményeit is messzemenően hasznosítva - a közoktatásügyi kormányzat a fakultatív gimnáziumi képzést országosan bevezette.

A kutatás második fázisának előkészítése még az első fázisban megtörtént. Felhasználva a kísérleti fakultatív gimnáziumi képzés szerkezeti modelljét és ugyancsak mélyrehatóan elemezve a nemzetközi fejlődési tendenciákat, a magyar sajátosságokat és távlati szükségleteket - kidolgoztuk a középiskolai képzés egész rendszerének korszerűsítését szolgáló kísérleti modellünket.

A kísérleti modell 1977-re készült el, több illetékes fórumon /MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Oktatási Minisztérium Középiskolai Főosztálya, szakminisztériumok/ megvitatták. A vita figyelembe vételével véglegesített modell kísérleti kipróbálását az Oktatási Minisztérium 1979-ben négy gimnázium és öt szakközépiskola /Budapest, Miskolc, Szeged/ összesen 18 három egymást követő tanévében indítható első osztályában felmenő rendszerben engedélyezte, majd 1982-ben a kísérleti engedélyt három évvel meghosszabbította. Ilymódon ez a kísérleti kutatás 1989-ben fejeződik be, tehát az előkészítést és a befejező értékelést is figyelembe véve 12 évig tart. Talán nem tévedünk azzal a megállapításunkkal, hogy hasonló volumenű és időtartamú közoktatásfejlesztő iskolakísérlet hazánkban még nem volt. A szentlőrinci általános iskolai kísérlet időtartama ugyan már is hosszabb, de mindeddig egyetlen iskolában szervezték, és ilymódon lehetőségeiben lényegesen különbözik a mi 3 városban, több iskolában szervezett kísérletünktől.

Iskolakisérletünk tárgyának megjelölése az engedélyezését kérő felterjesztésben a következő volt: "integrált középiskolai képzés differenciált ágazatokkal". Az engedélyező minisztériumi okiratban a kísérlet "gimnáziumi-szakközépiskolai kísérlet" címen szerepel. A közvéleményben elterjedt az "egységes középiskolai kísérlet" elnevezés is. A legtalálhatóbb talán az a megjelölés, amelyet az újabb minisztériumi leiratok használnak: "egységes alapú középiskolai képzés".

A kísérleti modell leírását és indoklását e bevezetőben nem szükséges adnunk, mivel kötetünkben megtalálható mind a kísérlet engedélyezését kérő felterjesztéshez csatolt eredeti modell, mind pedig a kísérlet során szükségessé vált fejlesztésének, módosulásának dokumentációja.

Kötetünk középiskolai kísérletünk válogatott dokumentumanyagát tartalmazza, amelyből eddigi története minden szempontból végigkísérhető. Számunkra, a kísérlet irányítói számára rendkívül tanulságos volt együtt látni sok éves fáradságos munkánk írásos tanúbizonyítékait. Nagyon reméljük, hogy a szakértő olvasók számára sem lesz érdektelen ez a történet.

Erdeklődésre tarthat számot mindenekelőtt a kísérleti terv /koncepció/ tartalma és annak alakulása /bővülése, módosulásai/ az önfejlesztő, önmagát a tapasztalatok alapján folyamatosan korrigáló kísérleti folyamatban.

A kísérletünk előkészítése és fejlesztése utáni időszakban különböző tudományok képviselői és jelentős tudományos intézmények, fórumok - a közoktatás korszerűsítésének gazdasági - társadalmi jelentőségét felismerve - számosan és intenzíven foglalkoztak közoktatásunk távlati fejlesztésével. Fejleszté-

si tervezeteket, javaslatokat fogalmaztak meg; több közülük meg is jelent. Mindezek a munkálatok a mi kísérletünkkel együtt részeivé váltak annak a még szélesebb körű alapos vizsgálatnak, amellyel pártunk Központi Bizottsága előkészítette az 1972-es oktatásügyi párthatározat végrehajtásáról és a közoktatás további fejlesztéséről szóló állásfoglalását. A pártállásfoglalás kötelezte az Oktatási Minisztériumot közoktatási fejlesztési terv kidolgozására. Ez a munka is nagy apparátussal, szakemberek széles körének bevonásával folyt, és még folyik jelenleg is.

Időközben a Minisztertanács határozatot hozott a technikusképzésnek az iskolarendszerbe történő visszahelyezéséről és ezáltal az egész szakközépiskolai képzés szerkezeti és tartalmi megújításáról. Ilyen mozgalmas közoktatástervezeti időszakban folyt és folyik kísérletünk. Kötetünk olvasóinak módjuk van kísérleti tervünket és kísérleti megvalósulásának folyamatát összehasonlítani, összevetni az utóbbi években napvilágot látott közoktatásfejlesztési tervekkel, elképzelésekkel, a hivatásos közoktatásfejlesztési javaslatok, határozatok tartalmával, és ily módon megítélni kísérletünk tartalmi és tudományos értékét, helyét, szerepét.

Kötetünk érdeklődésre tarthat számot kutatásszervezési és kutatómódszertani tanulságai miatt is.

Mint említettük, nem tudunk hasonló volumenű és időtartamú magyar iskolakísérletről. Reméljük, valóban elérkezett az ideje a közoktatáspolitikai döntések tudományos, kísérleti megalapozásának. Ehhez azonban a tudományos kutatás és a közoktatáspolitikai új viszonyára van szükség. Ma még szokatlan a köz-

oktatáspolitikai vezetés számára /a közoktatás párt- és állami vezetését egyaránt beleértve/ a miénkhez hasonló kísérlet, nincs még elég türelme alaposabban figyelembe venni pozitív és negatív tanulságait. Kedvezőtlenül hat az iskolakísérletekre a folytonosság hiánya is a közoktatásügy vezetésében. Mindez nehezíti a kísérletezők helyzetét, nem egyszer gyengíti a kísérleti iskolák bizalmát a kísérlet értelmében. A kutatók sem találták még meg a közoktatásügyi vezetéssel való kapcsolat leggyümölcsözőbb formáit. Tapasztalataink közreadásával szeretnénk a jövő iskolakísérletek számára elősegíteni a közoktatáspolitikai és a kísérletező kutatás közötti jobb kapcsolatot.

Kötetünk képet ad a kísérleti terv megvalósulásának izgalmas folyamatáról. E folyamatban sok olyan hatótényező lépett fel, amellyel a kísérlet tervezésének időszakában nem vagy nem kellőképpen számoltunk. A kísérleti hipotézisek megvalósítását akadályozó tényezők között vannak olyanok, amelyek felvilágosítással, jobb szervezéssel elháríthatók, vannak azonban olyanok is, amelyek miatt a kísérleti terv vagy a kísérleti szervezet kisebb-nagyobb módosítása válik szükségessé. Ma már tudjuk, ha több tapasztalatunk lett volna az iskolakísérletezésben, több mindent elháríthattunk volna az akadályokból, több mindent másképpen csináltunk volna. Örülnénk, ha a jövő iskolakísérletezőinek munkáját ezek a tanulságok is segitenék.

Dokumentumkötetünkéből megismerhető az a rendkívül sokrétű feladatrendszer, amely egy ilyen kísérlet irányításával jár. Már a kísérlet előkészítő szakaszában rengeteg feladat adódik:

kapcsolatfelvétel és tárgyalás mindazokkal a szervekkel, intézményekkel, amelyek a kísérletben érdekeltek, akik illetékesek a kísérleti terv megítélésében, akiktől a kísérlet engedélyezése és finanszírozása, a kísérleti iskolák kijelölése függ /minisztériumok, tanácsok, tudományos intézmények/. A kapcsolattartás ezekkel az intézményekkel, rendszeres tájékoztatásuk a kísérlet egész folyamán nélkülözhetetlen feltétele a kísérlet zavartalan vitelének. Ki kell építeni azt a szakembergárdát, amely a kísérleti koncepciónak és a kísérleti óratervnek megfelelő tanterveket, nevelési és oktatási terveket kidolgozza, a szükséges tankönyvpótló jegyzeteket megírja. De arról is gondoskodni kell, hogy ezek időben, kellő példányszámban meg is jelenjenek, a kísérleti iskolákhoz el is jussanak. Ez utóbbi kiadói, szervezési, adminisztratív ügyek megoldásától az egész kísérlet sorsa függhet. Centrális feladat a kísérleti iskolákkal való sokfunkciójú kapcsolattartás kiépítése, megszervezése. A folyamatos információáramlás a kísérleti központ és az iskolák között írásos anyagokkal, látogatásokkal, tanácskozással, vitákkal, instruktorhálózat kiépítésével stb. Meg kell szervezni a kísérleti iskolák közötti sokoldalú kapcsolatokat, tapasztalatcsere-lehetőségeket is. A folyamatos írásos és szóbeli információcsere a kísérleti folyamat értékelésének, szükség esetén a kísérleti folyamatba való beavatkozásnak, a szükséges módosítások megtételének alapvető feltétele. Nélkülözhetetlenek azonban speciális megfigyelések, vizsgálatok, mérések is, amelyek a fontosabb kísérleti szakaszokban objektív adatokat szolgáltatnak a kísérleti eredmények vagy eredménytelenségek megállapítására, ezek okainak

elemzésére. A hagyományos iskolatípusok képzési szerkezetét, tartalmát megváltoztató iskolakísérletek társadalmi fogadtatása elfogadása vagy el nem fogadása az érintett társadalmi rétegek részéről a kísérleti folyamatot erőteljesen befolyásoló tényező. Ezért a kísérleti képzés céljának, tartalmának részletes ismertetése a szülőkkel gyermekeiknek a középiskolába való beiratkozása előtt igen lényeges feladat, amelyhez szükséges az illetékes pályaválasztási intézet, az általános iskolai osztályfőnökök, a sajtó segítsége. És mindezzel még korántsem merítettem ki a kísérlet irányításához tartozó feladatokat. Nyilvánvaló természetesen, hogy mindezek a feladatok csak úgy oldhatók meg, ha a kísérleti iskolák igazgatói és helyetteseik részt vállalnak az irányításban, ha mindegyik kísérleti iskola a kísérleti célok megvalósítása érdekében önállóan, alkotó módon, saját tevékenységét folyamatosan értékelve és korrigálva dolgozik.

A kísérlet irányítási feladatait előrelátással, menetrendszerű pontossággal kell megtervezni és megvalósításukat megszervezni. Még a kisebb hibák, késedelmek is nagy fennakadást okozhatnak, különösen míg a kísérleti iskolák nem kellően önállóak, és minden apró részlet szabályozását a kísérleti központtól várják. A feladatok egy része természetesen menet közben - az új, előre nem látott tényezők fellelése következtében - jelentkezik. A jövő iskolakísérletezői számára feltétlenül hasznos lesz dokumentumkötetünkől áttekinteni irányítási rendszerünket még akkor is, ha az irányítási rendszer minden kísérlet esetében sajátosan alakul: függ a kísérlet tárgyától, a kísérleti iskolák, osztályok mennyiségétől és minőségétől, a ki-

sérlet irányítási központjának jellemzőitől.

Befejezésül még egyszer arra utalunk, hogy e dokumentumkötet kísérletünk eddigi áttekintő története, amely a kísérleti folyamat minden lényeges mozzanatát bemutatja, de nem részletezi. Az egyes fontosabb mozzanatok részleteit további kötetekben adjuk közzé.

A következő kötetek vannak előkészületben:

- A kísérleti osztályok tanulmányi eredményeinek vizsgálata a második osztály befejezésekor /írásbeli felmérések, vizsgák/
- Az első kísérleti évfolyam érettségi és szakmunkásképesítő vizsgájának eredményei, továbbtanulási adatai
- Az első kísérleti technikusképző II. osztályok tapasztalatai
- Az első végző kísérleti évfolyam tanulójának véleménye a kísérleti képzésről
- A kísérletben részt vevő tanárok véleménye a kísérleti képzésről

Szeretnénk köszönetet mondani mindazoknak a személyeknek és intézményeknek, akik és amelyek kísérletünket szakmailag, erkölcsileg és anyagiilag támogatták, az alábbiakban átsegítették. Hosszú listát tenne ki nevük, megnevezésük. Külön is köszönöm azonban Murányi Pálnak, a Fővárosi Tanács Pedagógiai Intézete Szakoktatási Osztályát igazgatóhelyettesének és munkatársainak áldozatos munkáját, segítségét. Külön is a kísérletnek a szakképzéssel kapcsolatos feladatait nem tudtuk volna megoldani.

Szeged, 1983. október 13.

Ágoston György
egyetemi tanár
kísérletvezető

A JATE Pedagógiai Tanszékének részvétele a 6. kutatási
főirány keretében folyó kutatásokban

I.

A Minisztertanács 1035/1973./IX.19/ sz. határozata a köznevelés fejlesztését szolgáló kutatásokat besorolta az országos szintű kutatási főirányok közé /6.főirány/. Egyben megállapította a kutatás célját és társadalmi-gazdasági fejlődésünkkel összefüggő feladatait. A főirány keretében folyó kutatásoknak elsőrendű feladata az 1978-tól bevezetendő új képzési strukturák, valamint az 1980-as évek végén esedékes közneveléspolitikai döntések tudományos megalapozása.

A JATE Pedagógiai Tanszékén már korábban folytak olyan kutatások, amelyek a 6.főirány céljának megfeleltek, és amelyeket éppen ezért 1973-tól a főirány keretében személyileg és anyagilag is kiemelten támogatandó témáknak minősítettek. A támogatás jelentős megnyilvánulása volt, hogy 1974-ben a Tanszék mellett akadémiai /a MTA Pedagógiai Kutató Csoportja illetékességi körébe tartozó/ kutató csoportot hoztak létre, amelyet 1976. január 1-től az Oktatási Minisztérium illetékességi körébe tartozó egyetemi kutató csoporttá alakítottak át. Gyakorlatilag ennek csak az a következménye volt, hogy az oktatók, akik a 6.főirány keretében végzett kutatások irányításáért mellékállásos díjazásban részesültek, jelenleg ezért a tevékenységükért semmilyen díjazást nem kapnak. A kutató csoportnak jelenleg 2 tudományos munkatársi, 1 tudományos asszisztensi és 2 ügyintézői állása van, évi bérkerete a 01/1-es rovaton 140 ezer forint. A kutatásokban természetesen

nemcsak a kutató csoport munkatársai, hanem a tanszék csaknem minden oktatója részt vesz.

II.

A kutatási témák:

A köznevelés fejlesztését szolgáló kutatások c. 6. kutatási főirány középtávú tervében /1976-1980/ tanszékünk és kutató csoportja a következő témákkal szerepel:

1. A differenciált gimnáziumi képzés egy lehetséges modelljének vizsgálata
2. A gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítása egy egységes középiskolai képzési rendszer felső szakaszának differenciált tagozataivá
3. Az oktatás hatékonyságának mérése

E kutatásokról a következőkben adunk rövid helyzetképet:

A differenciált gimnáziumi képzés kísérleti vizsgálata

A kutatás célja:

A kutatás célja a gimnázium jelenlegi és még hosszú ideig érvényes funkcióinak a jelenleginél jobb, eredményesebb megoldása egy differenciált képzési struktúra bevezetésével: 1. egyrészt optimálisan felkészíteni felsőfokú tanulmányokra azokat a tanulókat, akiket erre szellemi képességeik, érdeklődésük alkalmassá tesznek; 2. a tovább nem tanuló tanulókat felkészíteni olyan gyakorlati életpályákra, amelyek gimnáziumi általános műveltséget is kívánnak. E követelmények kielégítésére kidolgozott modellünk szerint a gimnáziumi képzés két fázisra tagolódik:

a/ Az I-II. osztály képességfeltáró-orientáló szakaszában a mindenkire kiterjedő általános és gyakorlati képzés mellett féléves váltással, heti 2 órában olyan tevékenységekben vesz részt minden tanuló, amelyek elősegítik adottságaik és képességeik jobb megismerését. Ennek a szakasznak a végén a tanuló és szülei tanácsot kapnak /orientálás/ a második szakasz erősebben szakosított, tantárgycsoportos tanulmányainak megválasztására. Szerves része e szakasznak a tanulók tudásbeli különbségeinek lehetséges kiegyenlítése, az általános iskolai hátrányok kompenzálása.

b/ A III-IV. osztályban úgynevezett tantárgycsoportos képzés folyik. Az általánosan művelő, mindenkire egységesen kötelező tantárgyak alkotják a tanulmányok kb. kétharmadát, míg a fennmaradó tantervi keretben 2-3 választott tárgy /tantárgycsoport/ elmélyült tanulmányozása történik. Két ágazat: a felsőfoku tanulmányokra felkészítő elméleti /ezen belül társadalom- és természettudományi/, valamint a gyakorlati életre előkészítő ágazat tantárgycsoportjai között választhatnak a tanulók.

A kutatás ütemezése:

A kutatás már 1974 szeptemberében megkezdődött három Csongrád megyei gimnáziumban /a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium, a szegedi Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium és a makói József Attila Gimnázium/. Jelenleg a kísérletbe összesen 8 II. osztály és 8 III. osztály van bevonva. A felmenő rendszernek megfelelően a kísérleti III. osztályok az 1977/78-as tanévben, a kísérleti II. osztályok az 1978/79-es tanévben fejezik be tanulmányikat.

Eddigi kutatási eredmények:

A mindenkire kötelező tantervi anyag kidolgozása oly módon, hogy a gimnázium általánosan művelő jellegét sérelem ne érje; az orientációs körök programjainak kidolgozása; a tantárgy-csoportos képzés tantervi anyagának kidolgozása; mindezeknek az oktatási programoknak gyakorlati kipróbálása és korrigálása; az orientációs rendszer működésével kapcsolatos tapasztalatok gyűjtése és elemzése, a tantárgyblokkos képzés tartalmi, szervezeti, módszertani tapasztalatainak gyűjtése és elemzése.

Eddigi kutatási eredményeinket az Oktatási Minisztérium messzemenően hasznosította az 1979-ben bevezetendő új gimnáziumi képzés tervezetében.

A gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítása egy egységes középiskolai képzési rendszer felső szakaszának differenciált tagozataivá

A kutatás célja:

A kutatás célja egy olyan középiskolai képzési struktúra kidolgozása és kísérleti kipróbálása, amely a gimnázium és a szakközépiskola első két osztályában közös törzsműveltségi anyag oktatását tervezi, ezzel párhuzamosan fakultatív képességfeltáró foglalkozásokat vezet be megfigyelési és orientációs célból, továbbá korrekciós /pótló/ foglalkozások révén gondoskodik az általános iskolai hátrányok lehetséges pótlásáról.

A tanulók irányítása gimnáziumi, illetve szakközépiskolai tagozatokba az első két év után történik. Ezekben a középiskolai felső tagozatokban a képzés két éves. A gimnáziumi ta-

gozat képzési célja elsősorban egyetemi és főiskolai tanulmányokra való differenciált felkészítés /lásd a differenciált gimnáziumi képzési kísérletet/. A szakközépiskolai képzés célja a termelő ágazatokban szakmunkásképzés és előkészítés technikusképzésre, illetve szakirányú felsőfokú tanulmányokra. A nem termelő ágazatokban középkáderek képzése és előkészítés szakirányú felsőfokú tanulmányokra. A fentiekből kitűnik, hogy a kutatás távolabbi célja a jelenlegi iskolarendszer keretein belül, tehát egyelőre gyökeres iskolarendszerbeli változtatások igénye nélkül átmenetet alkot egy szerkezetében a maitól lényegesen eltérő, a szocialista demokratizmus és a tudományos-technikai forradalom követelményeinek távlatilag jobban megfelelő iskolarendszerhez. A kísérleti modell ugyanis egy tízéves /8+2/, alapműveltséget adó képzésre építi a további szakosított középiskolai tanulmányokat.

A kísérleti képzési modell szerint az a sorsdöntő, a tanuló életpályáját is lényegében eldöntő választás, amelyre a tanulók jelenleg 14 éves korban kényszerülnek, a 16. életévre tolódna el. Így ez a választás sokkal inkább történhetnék képességeik, tényleges érdeklődésük alapján, mint a külső, esetleges tényezők hatására.

A kísérlet kiterjedne a technikusképzés szerves beépítésére is a szakképzés rendszerébe. Ma a technikusképzés csak a munka mellett, iskolán kívüli tanfolyami formában történik, sok esetben vitatható színvonalon. Fenntartva ezt a képzési lehetőséget is, biztosítani szükséges a szakközépiskolai tanulmányokra épülő folyamatos technikusképzést az erre alkalmasnak bizonyuló tanulók számára.

A kutatás ütemezése:

Az első feladat a kísérleti modell részletes kidolgozása, amely folyamatban van, és valószínűleg e tanévben elkészül.

A kísérleti modellt megvitatás céljából ez év második felében a közoktatáspolitikai felelős vezetői elé terjesztjük, hogy döntsenek: e költséges, de közoktatáspolitikailag rendkívül jelentős kísérletet engedélyezik-e kb. hat-nyolc szakközépiskolában és gimnáziumban. A kísérlet a legkorábban 1978 szeptemberében kezdődhetné.

Szeged, 1977. április 18.

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

OKTATÁSI MINISZTERIUM
Postacím: 1884 Budapest, Pf. 1.
Telefon: 118-600, 125-090
Telex: 22-5935

Tárgy: Kísérleti terv a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítására

Ügyiratszám: 20225/1977. V.

Előadó: Kovács László

Dr. Ágoston György elvtársnak,
tanszékvezető egyetemi tanár

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Szeptember 24-én a szakközépiskolai osztályon lefolytatott tárgyalás megállapodására hivatkozva, az akkor átadott "Kísérleti terv"-vel kapcsolatban állásfoglalásomat az alábbiakban közlöm:

A kísérlet témája az OTTKT 6-os számú főirányban szerepel, lefolytatását és a tapasztalatok feldolgozását időszerűnek és szükségesnek tartom. A kísérlet hipotézisével teljes egészében egyetértek, az egybevág a középiskolai főosztály elgondolásaival is. Mindössze a II. fejezet 6. pontja közepén, az I. évfolyam után tervezett "termelési" gyakorlat megtartását látom problematikusnak. Az I. osztály heti 4 órás "műszaki gyakorlat"-a aligha tudja a "termelési" gyakorlatot megalapozni. Véleményem szerint az I. osztály után jól megszervezett tanműhelyi gyakorlatra van szükség.

Ami a III. fejezetben közölt óraterveket illeti, az alábbiakat jegyzem meg:

1. Az óratervek közül hiányzik a gimnáziumi kísérleti osz-

tályok óraterve, amelynek elkészítését és csatolását szükségesnek tartom, mivel a kísérletbe gimnáziumi osztályok bekapcsolása is szükséges. Feltétlenül ki kell dolgozni, hogy a közös óra- és tantervű I-III. osztály után a gimnázium III. és IV. osztálya mit tanít, milyen fakultációt terveznek.

2. A szakközépiskolai óratervek elnevezésénél a jelenlegi középfokú szakok mellett a konkrét szakmunkás-szakmát is javasolom megnevezni, tekintve, hogy a IV. évfolyam befejezése után az érettségi vizsga keretében a jelöltek szakmunkás-vizsgát tesznek. A szakmunkás-szakma meghatározását illetően a 14/1976. MÜM-OM számú együttes rendelet melléklete az irányadó. /Tájékoztatásul megjegyzem itt, hogy ennek a mellékletnek a módosítása folyamatban van, az Országos Szakmunkásképzési Jegyzék korszerűsítése miatt kisebb változások várhatók./ Célszerű lenne a csatlakozó V. évfolyamra való tekintettel a középfokú képzés szakirányára utaláson túl az V. évfolyam utáni képesítő vizsga képesítő erejét is körvonalazni.
3. A "műszaki alapismeretek elmélet" tantárgy elnevezéséből az "elmélet" szó törlését javaslom. A kapcsolódó gyakorlatot pedig célszerűbb lenne egyszerűen "műhelygyakorlatok"-nak elnevezni. Ami pedig a "műszaki gyakorlatok" tervezett tartalmát illeti a 15. oldalon írt megjegyzéssel messzemenően egyetértek.
4. A tantárgyak közül hiányzik a "munkavédelem". Feltétlenül szerepeltetni kell heti 1 /egy/ órával az I. osztályban. Ha más lehetőség nincs, a heti összóraszámot kell

megemelni.

5. A szakképző tantárgyak között szereplő "műhelygyakorlatok" elnevezést "szakmai gyakorlat"-ra javaslom módosítani. A szakk munkásképzéshez az előírt óraszám /III-IV.o. heti 8 óra/ kevésnek tűnik. bár jó tematika, jó szervezés, az idő hatékony kihasználása is eredménnyel kecsegtethet. A kísérlet lesz hivatva majd eldönteni, lehet-e tervezett gyakorlati idővel a szakk munkásképzést illetően optimális eredményt elérni. /Itt említem meg, hogy a 20. oldal táblázata fölösleges. mert a szakk munkásképzési célú oktatást a középfokú szakképzési célú óratervvvel veti össze./
6. A nyári összefüggő szakmai gyakorlatok 6 hetes időtartamát soknak tartom. Az I-II-III. osztály után - véleményem szerint - csak 4-4 hét tervezhető. A IV. osztály után nincs lehetőség nyári összefüggő szakmai gyakorlat beállítására, legfeljebb csak azok számára, akik az V. évfolyamot is el akarják végezni. Ezek számára kb. 2-3 hetes összefüggő szakmai gyakorlat volna beállítható augusztus végén. szeptember elején. Az V. évfolyam szorgalmi ideje - szükségképp - később. szeptember közepén is kezdődhetne. /A kiknek egyetemi, főiskolai felvétele nem sikerül, s munkábaállás helyett a szakközépiskolai továbbtanulást. az V. évfolyam elvégzését vállalják, azok csak augusztus második felében tudnak bekapcsolódni a gyakorlatba./
7. Az V. évfolyamok tantárgyi rendszerét jónak tartom. persze itt a Kohó- és Gépipari Minisztérium véleménye lesz

majd a döntő. /Mint ahogy a szakmunkásképzés esetében a Munkaügyi Minisztériumé./ Az V. évfolyammal kapcsolatban a magam részéről annyit jegyzek meg, hogy megfontolásra javaslom "szakmai számítások" beiktatását is heti 2 órában, más tantárgyak rovására.

A "kísérleti terv" egyébként megfelel a 113/1974. OM számú utasítás 2. és 3. pontjában foglaltaknak.

A kísérlet engedélyezéséhez, az anyagi feltételek biztosításához a kérelmet a már említett 113/1974. OM számú utasítás előírásai szerint kell előterjeszteni, a 7. pont szerinti részletezéssel, az 5. pontban foglaltak figyelembe vételével. Külön is hangsúlyozni kívánom a pénzügyi fedezet biztosításához a költségigények pontos, éves bontásban való indokolt részletezését.

Professzor Elvtárs szíves további közreműködését kérem a kísérlet előkészítéséhez és lebonyolításához.

Budapest, 1977. október 11.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Komoróczy Sándorné s.k.
főosztályvezető

Dr. Polinszky Károly Elvtársnak,
oktatási miniszter

B u d a p e s t

Miniszter Elvtárs!

A József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszéke az 113/1974/M.K.17./ OM számú utasítás alapján tisztelettel engedélyt kér iskolai pedagógiai kísérletre.

a/ A kísérlet célja a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítása egységes középiskolai képzés differenciált ágazataivá. A kísérlet egyben arra is hivatott, hogy előkészíteni segítsen egy olyan iskolarendszert, amely 8+2-es szerkezetben 10 évfolyamu egységes alapműveltséget biztosít minden magyar gyermek számára, és erre a 10 évfolyamra építi a differenciált egyetemre-főiskolára való felkészítést és a középfokú /középiskolai/ szakképzést. A kísérlet célját és hipotézisét részletesebben tartalmazza a mellékelt kísérleti terv.

A kísérlet időterve a következő:

1977-1979 szeptemberéig	a kísérlet előkészítése
1979-1980. tanév	kísérleti első osztályok /1. sorozat/
1980-1981	{ kísérleti első osztályok /2. sorozat/
	{ kísérleti második osztályok /1. sorozat/
1981-1982	{ kísérleti első osztályok /3. sorozat/
	{ kísérleti második osztályok /2. sorozat/
	{ kísérleti harmadik osztályok /1. sorozat/

1982-1983	{ kísérleti második osztályok /3. sorozat/ kísérleti harmadik osztályok /2. sorozat/ kísérleti negyedik osztályok /1. sorozat/
1983-1984	{ kísérleti harmadik osztályok /3. sorozat/ kísérleti negyedik osztályok /2. sorozat/ kísérleti technikusképző osztályok /1. sorozat/
1984-1985	{ kísérleti negyedik osztályok /3. sorozat/ kísérleti technikusképző osztályok /2. sorozat/
1985-1986	kísérleti technikusképző osztályok /3. sorozat/
1986-1987	a kísérlet befejező értékelése

b/ A kísérlet költségvetését mellékeljük. A kísérlet költségigénye nem csekély. Valószínűleg ez csak több forrásból fedezhető /6. főirány, OM, tanácsok/.

c/ A kísérlet irányításáért a JATE Pedagógiai Tanszéke a felelős, tanszékvezető dr. Ágoston György egyetemi tanár.

d/ Javasolt kísérleti iskolák: Déri Miksa Gépészeti és Erőssáramú Szakközépiskola Szeged, Kossuth Zsuzsanna Gépészeti, Finommechanikai és Műszeripari Szakközépiskola Hódmezővásárhely, Radnóti Miklós Gimnázium Szeged, Bethlen Gábor Gimnázium Hódmezővásárhely.

A szakközépiskolákban három egymást követő tanévben valamennyi első osztály /összesen 7 osztály/ kísérleti osztálynak indul, a gimnáziumokban pedig három első osztály.

A kísérleti osztályok száma a kísérleti években:

1979-1980	10 első osztály	Összesen 10
1980-1981	10 első + 10 második	Összesen 20
1981-1982	10 első + 10 második + 10 harmadik	Összesen 30
1982-1983	10 második + 10 harmadik + 10 negyedik	Összesen 30
1983-1984	10 harmadik + 10 negyedik + 2 technikusképző	Összesen 22
1984-1985	10 negyedik + 2 technikus- képző	Összesen 12
1985-1986	2 technikusképző	Összesen 2

A kísérlet engedélyezése esetében tisztelettel arra kérjük Miniszter Elvtársat, szíveskedjék a Déri Miksa és a Kossuth Zsuzsanna Szakközépiskolának lehetővé tenni, hogy az 1978-1979. tanévben az első osztályokban továbbra is a jelenlegi szakközépiskolai tanterv szerint végezze az oktatást. Az lenne ugyanis kívánatos, hogy ezek az iskolák a kísérleti feladatokra való felkészülésre fordítsák minden figyelmüket.

Szeged, 1977. november 15.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Kísérleti terv a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés
átalakítására egységes középiskolai képzés differenci-
ált ágazataivá

I.

A kutatás célja és összefüggése az általános társadalmi-gazdasági és közoktatásügyi fejlődési tendenciákkal

A kutatás célja a középiskolai képzési rendszer tárvlati fejlesztésének egy alternatíváját kísérletileg kipróbálni. Fontos és hasznos dolog elméleti fejlesztési tervezetek /modellek/ kidolgozása, de közoktatási rendszerünk reális fejlesztésének lehetőségeit csakis egy-két fejlesztési alternatíva kísérleti kipróbálása tárhatja fel. Az elméletileg legkörülményesebben kidolgozott tervezet kísérleti kipróbálás nélküli elfogadása és általános bevezetése súlyos kudarcok veszélyét rejti magában.

Azok az általános nemzetközi tendenciák, amelyek a középiskolai képzési rendszer átalakításának mozgatórugói, eléggé világosak. A főbb tendenciák - a nélkül, hogy közismert részletekbe mennénk - a következők:

1. A szocialista demokratizmus kiszélesedésének, tartalmi elmélyülésének, a tudományos-technikai forradalom kibontakozásának, a tudomány termelőerővé válásának követelményei a társadalom tagjaitól a mainál alaposabb és minőségileg magasabb szintű általános műveltséget, szélesebb látókört, a társadalmi fejlődés gazdasági, politikai és kulturális összefüggéseinek jobb megértését igénylik. A távlati társadalmi-gazdasági fejlődés elemzése alapján készült valamennyi nemzetközi közoktatásügyi tervezet és reformintézkedés kiemeli az általános műveltség fokozott jelentőségét.

2. Korunk tudományos-műszaki fejlődése megváltoztatja az ember szerepét a munkafolyamatban. Az erősen specializált munkás típusát felváltja az általánosan művelt, egy szakmacsoport elméleti alapjait is ismerő munkás új típusa. Ez a tendencia magasabb szinten érvényesül a technikussal és a mérnökkel szemben is. Csökken a munkafolyamatban a speciális fizikai munkavégzés képességének, a kézügyességnek, a mechanikus begyakorlottságnak a szerepe, ugyanakkor egyre fontosabbá válik az általános és az elméleti szakmai műveltség alapján megszerezhető áttekinthető képesség, a műszaki-szervezési problémák felismerésének és gyors megoldásának képessége, a termelést szabályozó összefüggések ismerete.

A gyors technikai változások a korábban megszerzett ismeretek egy részét elavulttá teszik. A munkavállalókat tehát arra kell képessé tenni, hogy rövid idő alatt tudjanak átállni más tevékenységi körök ellátására. Ennek feltétele, hogy a képzésben a hangsúlyt az alapelvek elsajátítására és az összefüggések megértésére helyezzük. /Lásd Dr.Szakasits D. György Magyarország és a tudományos-technikai forradalom c. könyvét, Kossuth Könyvkiadó, 1973. 171. old./

Hazánkban ez a tendencia úgy érvényesül, hogy a termelőeszközök egy részének viszonylagos elmaradottsága, az új technikák és technológiák alkalmazásának különböző okokból származó nehézségei következtében még hosszabb ideig elég nagy arányban szükség lesz betanított munkásokra és egyszerűbb specializált munkát végző szakmunkásokra. Ezekre a munkakörökre is úgy kell azonban kiképezni a fiatalokat, hogy - ha a műszaki fejlődés igényli - a továbbképzés különböző

lehetőségeivel élve képesek legyenek magasabb kvalifikációt követelő munkára áttérni. Ezzel párhuzamosan a már bevezetett és a lehetséges ütemben bevezetendő fejlettebb termelőeszközök sürgető aktuális feladattá teszik az újtípusú munkaerő kiképzését is. Az új technikák és technológiák bevezetésének üteme egyébként szintén nagy mértékben függ a munkások általános és szakmai műveltségének színvonalától.

3. Az eddiginél jobban kell érvényesülnie mind társadalmi-politikai, mind műszaki-gazdasági fejlődésünk érdekében a szocialista közoktatásügy leglényegesebb alapelvének: minden gyermek természetes lehetőségeinek megfelelő maximális kifejlesztésének, függetlenül származásától, családi körülményeitől. Így érhető el, hogy a társadalomban fokozatosan mindenki a neki legmegfelelőbb helyet foglalja el, mindenki úgy szolgálja alkotómunkájával a társadalom érdekeit, hogy abban személyes vágyai és törekvései realizálódjanak. Az említett alapelv érvényesítése azt a feladatot rója az iskolarendszerre, hogy a kedvezőtlen családi körülményekből eredő hátrányokat kompenzálja, minden gyermek számára egyenlő esélyeket biztosítson személyisége teljes kibontakoztatásához, adottságainak felismerése alapján egyéni képességei kifejlesztéséhez; megfelelően irányítsa a gyermekek továbbtanulását és pályaválasztását. /Kompenzáló, felzárkóztató, segítő foglalkozások bevezetése az iskolarendszerbe, az egységesség elvének összekapcsolása a differenciációval, az orientáció elvének érvényesítése./

A fenti tendenciák érvényesülése törvényszerűen meghatározza a közoktatásügy fejlesztésének fő irányait is. Ezek a

fő irányok a közoktatásügy fejlődésének nemzetközi tapasztalatai alapján és magyar elemzések alapján is a következők:

1. Az alaposabb és magasabb szintű általános műveltség igénye szükségképpen megnöveli az iskolarendszerben a mindenki számára kötelező közös alapműveltséget adó képzési szakaszt. Nincs olyan magyar oktatásügyi tervezet sem, amely vitatná, hogy távlatilag hazánkban is esedékessé válik a jelenlegi nyolc évfolyamú közös alapműveltséget közvetítő általános iskolai képzés megnövelése.

2. A mindenki számára kötelező közös oktatás felső szakába olyan orientációs rendszert kell beépíteni, amely elősegíti az egyéni adottságok jobb megismerését, megszilárdítását, és megbízhatóan irányítja a tanulókat továbbtanulási irányuk vagy pályájuk megválasztásában. Az orientáció elvén alapuló közös oktatás meghosszabbítása egyesíti a társadalmi gazdasági fejlődés tendenciájából és a gyermek fejlődési sajátosságaiából eredő érdekeiket, minthogy az egyéni adottságok kibontakozásának és megszilárdulásának szakasza a pszichológiai kutatások szerint 14-17 év.

3. A két vagy több szakaszból álló kötelező közös oktatásra hosszabb-rövidebb ideig tartó differenciált képzési ágak épülnek közvetlen kapcsolatban a népgazdaság, a kultúra, a tudomány különböző szintű kaderszükségleteivel. Ezek a differenciált ágazatok lehetnek életpályára közvetlenül felkészítő kevésbé és nagyobb mértékben elméletigényes ágazatok és felsőfokú, illetve a főiskolai-egyetemi tanulmányokra felkészítő elméleti ágazatok. A differenciált ágazatokban a speciális képzés mellett a képzési cél által meghatározott különböző

arányokban tovább folyik a tanulók általános képzése, pontosabban megszerzett általános alapműveltségük kiegészítése, gazdagítása.

A közoktatás fejlődésének fenti irányai természetesen minden országban sajátosan érvényesülnek. E sajátosságokat több tényező határozza meg: többek között a közoktatási rendszer fejlődésének sajátos nemzeti útja és az ennek során kialakult jelenlegi közoktatási rendszer, beleértve az iskolák képzési strukturáját, személyi és tárgyi feltételeit, épületei kapacitását és belső szerkezetét; az oktatásügyet, az oktatási rendszert mindig is alapvetően meghatározó gazdasági mutatók és ezek tényleges fejlesztési lehetőségei /az ország gazdaságföldrajzi helyzete, a műszaki fejlődés, a foglalkozási és szakmastruktúra alakulása stb./ a társadalmi viszonyok fejlődése /az osztályok, rétegek mozgása/. A magyar közoktatásügy fejlesztésénél - véleményünk szerint - a következő sajátosságokat feltétlenül szükséges figyelembe venni:

1. A nyolcosztályos általános iskola még mindig nem általános a szónak abban az értelmében, hogy minden gyermek számára az adottságainak, képességeinek megfelelő esélyeket biztosítaná az elvégzéséhez. Hatékonysága nem megfelelő, a tanulók jelentékeny százaléka - objektív mérési adatok szerint - az előírt tantervi anyagot alacsony szinten, nagyon súlyos hiányokkal sajátítja el. Általános iskoláink épületviszonyai kedvezőtlenek: nem felelnek meg az oktatás modern követelményeinek, főképp a városi iskolák túlszűfoltak, általában sokkal több osztály működik bennük, mint amennyire tervezték őket. A következő években ez a helyzet rosszabbodni fog.

2. A fentiekből következik, hogy hazánkban a közös alapműveltséget adó iskolai képzési szakasz megnövelése nyolc évfolyamról kilenc vagy tíz évfolyamra valószínűleg úgy fog fokozatosan bekövetkezni, hogy a jelenlegi közpfokú és középiskolai képzés első vagy első és második évfolyama integrálódik /közössé válik/, és ilyen módon a mindenki számára közös képzés 8+1 vagy 8+2 szerkezetben alakul ki. Az integrálódás minden bizonnyal először a középiskolai képzésre /gimnázium, szakközépiskola/ terjed majd ki /arra a tanulóra, akik a nyolcosztályos általános iskola tananyagát jó, legalább 70-75 %-os színvonalon elsajátították/, majd később csatlakozik hozzá a jelenlegi szakmunkásképzés első vagy első és második évfolyama /amikor a nyolcosztályos általános iskola hatékonysága oly mértékben javul, hogy a tanulók 85-90 %-a már megfelelő szinten sajátítja el az általános iskolai tananyagot/. Ez a megoldás lehetővé teszi, hogy a jelenlegi általános iskola hatékonyságát társadalmi funkciójának megfelelően állandóan javítva közelítsünk egy olyan távlati iskolarendszerhez, amelyben minden magyar gyermek egységesen szervezett 9-10 évfolyamú, az orientáció elveit érvényesítő közös általános művelésben részesül.

A felvázolt közoktatási fejlődési irányok hipotézisek.

Hogy valóban járható, a társadalmi-gazdasági fejlődés igényeinek adekvát, eredményes utakról van-e szó, ezt csak kísérleti úton lehet eldönteni. Tervezett kísérletünk a vázolt iskolarendszeri fejlődés egyik láncszemét ragadja meg, de kétségkívül azt a láncszemet, amely a jelenlegi körülmények között a legalkalmasabb arra, hogy utat törjön az új, korszerűbb is-

kolarendszer felé. Ez a láncszem a gimnázium és a szakközépiskola első két évfolyamának integrálása. Eme egységes két középiskolai évfolyamnak az általános műveltség magasabb színvonalra emelésén túlmenően orientációs funkciója van, amelyet úgy kell realizálni, hogy a második évfolyam végén egyrészt az iskola a tanulók képességeinek és érdeklődésének ismeretében megbízható tanácsot adhasson nekik és szüleiknek a további tanulási irány megválasztását illetően, másrészt, hogy a tanulók szüleikkel együtt megfontoltan dönthessenek. Az orientációt elősegítendő az óraterv már a képzésnek ebben a szakaszában is heti 2 órás szabadsávot tartalmaz, amelyben egy idegen nyelvet megerősítve lehet tanulni. A tanulóknak az életpályát is sok tekintetben eldöntő választása tehát 14 éves életkorról 16 éves életkorra tolódik ki. Az egységes két középiskolai évfolyamot követő tanulmányi irányok a következők:

a/ az 1979-ben érvénybe lépő gimnázium fakultatív képzésének elméleti ágazatai a harmadik, negyedik évfolyamon, amelyek fő funkciója a főiskolai-egyetemi tanulmányokra való előkészítés;

b/ a szakképzés, vagyis a jelenlegi szakközépiskolai képzési ágazatok, amelyek képzési célja a termelőágazatokban: érettségizett, elméletileg jól képzett szakmunkások nevelése az úgynevezett elméletigényes szakmacsoportok számára /kiegészítve természetesen a népgazdaságnak a műszaki alkalmazottak iránti igényét is/ és ugyanakkor az arra rátermettek előkészítése szakirányú felsőfokú tanulmányokra vagy a technikus képzettség megszerzésére;

c/ lehetségesnek tartjuk - már a kísérleti szakaszban is -, hogy a gyengébb tanulók vagy azok, akik dolgozni jobban szeretnének, mint tanulni, a második évfolyam befejezése után abbahagyják tanulmányikat. Ők megfelelő alpműveltségük és műszaki alapképzettségük birtokában rövidített szakmunkásképzésben részesülhetnének /ezek kísérletileg megszervezhetőek lennének/, vagy segédmunkásként, bizonyos adaptációs periódus után betanított munkásként elhelyezkedhetnének. Természetesen semmi sem akadályozza meg őket abban, hogy később, ha érettebbekké válnak, a munka mellett ne folytathassák középiskolai tanulmányaikat.

II.

A kísérleti terv kiinduló pontjai

1. A kísérletben a nyolcosztályos általános iskolára építünk. A kísérleti időszakban nem számíthatunk az általános iskolai tanterv megváltoztatására.

2. Ugyanakkor az integrált első két középiskolai évfolyam tantervét igyekezünk úgy kidolgozni, hogy az minél szervesebben kapcsolódjék az általános iskolában megszerezhető alpműveltséghez, azt magasabb színvonalra emelje, vagyis hogy 8+2-es rendszerben közeledjék egy tízévfolyamú, viszonylag befejezett közös alpműveltséget adó képzéshez. Az első két középiskolai évfolyam óraterve szerintünk alkalmas arra, hogy távlatilag eme két középiskolai évfolyam tantervi anyaga szervesen kapcsolódjék az általános iskola tantervi anyagához, és azzal együtt a minden magyar gyermek számára kötelező egy-

séges alapműveltséget tartalmazza.

3. Minthogy az integrált évfolyamok fő funkciója az általános műveltség magasabb színvonalra emelése, képzési jellemének kialakításához az 1979-ben bevezetendő gimnáziumi tanterv természetesen jobb alapot nyújtott, mint a szakközépiskolai, amely nem segíti elő a középiskolai képzésnek a fejlődés igényelte integrációját, sőt még a jelenleginél is jobban előidézi a gimnázium és a szakközépiskola divergenciáját, a középiskolai tanulók nagyobbik felének korai szakosítását. Ugyanakkor ez az általunk javasolt integrálás nem egyoldalú, mert úgy gondoljuk, hogy a műszaki műveltség az általános műveltségnek fontos része, másrészt mert lényeges szerepe van a szakmai tanulmányokra való orientálás és előkészítés szempontjából. A középiskola első két közös évfolyamában a tanulók sokoldalúan felhasználható elméleti és gyakorlati műszaki alapismeretekre tesznek szert. Ez azoknak a tanulóknak a számára, akik esetleg abbahagyják tanulmányaikat, megkönnyíti az elhelyezkedést, illetve jó alapot képezhet rövidített szakmunkásképzésre.

4. A középiskola első két évfolyamán tehát teljesen közös a képzés. A tanulók megfelelő orientálás alapján a második évfolyam végén választanak az elméleti /gimnáziumi/ vagy szakképző /szakközépiskolai/ ágazatok között. Azok a tanulók, akik gimnáziumi igazgatás alá tartozó osztályokban végezték el a két közös évfolyamot, és szakközépiskolai ágazatot választottak, átmennek a szakközépiskolába, és fordítva, azok a tanulók, akik szakközépiskolában végezték el a két közös évfolyamot, és gimnáziumi ágazatot választottak, átmennek

gimnáziumba.

5. A harmadik és negyedik évfolyamon az elméleti-gimnáziumi jellegű differenciált képzés tantervileg nem különbözik a bevezetendő fakultatív gimnáziumi képzéstől, hacsak nem abban, hogy gyakorlati tárgyak, foglalkozások választásának a jelentősége csökken, tekintettel arra, hogy közvetlenül az érettségi után munkát vállalók számára a kísérleti modell biztosítja a szakmunkásképzésben való részvétel lehetőségét.

6. Sok szakember véleménye szerint a 8+2-es évfolyamú általános műveltségre és az említett műszaki alpműveltségre építve a harmadik és negyedik évfolyamon megvalósítható az érettségizett, általánosan művelt és szakmai elméleti területen jól képzett, a megfelelő gyakorlati készségekkel is rendelkező újtipusú szakmunkás kiképzése. A tervezett szakmai gyakorlatok volumene - beleszámítva a már első évfolyam után szervezendő nyári tanműhelyi gyakorlatokat is, figyelembe véve továbbá, hogy a szakmai tantárgyak egy része is tartalmaz elméletigényes szakmai gyakorlatot - elegendő a kezdő szakmunkás számára szükséges készségeknek és jártasságoknak a kialakításához. A gyakorlati képzés hatékonysága egyébként sem csak a gyakorlatok óraszámától függ, hanem a gyakorlatoknak a jelenleginél jobb megszervezésétől, a ma még tapasztalható "üresjáratok" kiküszöbölésétől is. A gyakorlatok volumenének növelése egy bizonyos határon túl, az általános művelés és a szakmai elméleti képzés rovására, ellentmondana azoknak a követelményeknek, amelyeket a modern technika és technológia a szakmunkás képzettségével szemben támaszt. A jelenlegi általános tapasztalat is az, hogy azok a szakközépiskolát végzett

tanulók, akik szakmunkás munkakörben helyezkednek el, viszonylag rövid adaptációs periódus után a gyakorlati munkavégzés készségeinek tekintetében is felülmúlják a szakmunkásképző intézetben végzetteket.

7. Mint említettük, a szakközépiskolai végzettség kétféle folyamatos továbbtanulásra is lehetőséget adna - kísérleti tervünk szerint - az arra rátermetetteknek. Egyrészt felvételt nyerhetnének a szakközépiskolai képzettségüknek megfelelő egyetemi vagy főiskolai tanulmányokra, másrészt egy évig tartó technikusképző tanulmányokra közvetlenül az érettségi után. Sok tapasztalat alapján mondható, hogy a jelenlegi munka mellett szervezett technikusképző tanfolyamok csak részben felelnek meg az elvárásoknak: eléggé alacsony a képesítést nyertek elméleti színvonala. A népgazdaságnak szüksége van olyan fiatal technikusokra, akiknek erősségük az alaposabb elméleti felkészültség, és akik bizonyos adaptációs időszak után a munkahelyen megszerzik a szükséges gyakorlati tapasztalatokat is. Az üzemekben, a vállalatoknál főképp középszintű műszaki vezetőkben van hiány; ez is indokolja a technikusképzés szerves beillesztését a középiskolai folyamatos szakképzés rendszerébe. Ily módon a szakközépiskolai képzés új 2+2+1-es rendszere jönné létre. A folyamatos technikusképzés szerves ráépítése a szakközépiskolai képzés érettségit és szakmunkásbizonyítványt adó szakaszára legjobb szakközépiskoláink előtt új, az oktatói személyzetet lelkesítő távlatokat nyitna meg.

8. A szakközépiskolai ágazatok harmadik évfolyamát - éppen arra való tekintettel, hogy elő kell segítenünk képességeik

alapján a tanulók orientálását az érettségi utáni reális perspektívák /elhelyezkedés, technikusképzés, egyetemi-főiskolai továbbtanulás/ eldöntésére - szintén fontos megfigyelési periódusnak kell tekintenünk. A szakközépiskolai ágazatok negyedik évfolyamán heti kétórás fakultációt kívánunk bevezetni, egyrészt a továbbtanulás elősegítésére, másrészt munkavállalás esetében a gyorsabb munkahelyi beilleszkedés elősegítésére. A továbbtanulást segítő fakultáció tartalma a továbbtanulás szempontjából lényeges elméleti tárgykörök /ipari ágazatokon fizika/ elmélyültebb tanulmányozása, az elhelyezkedést segítő fakultáció pedig több szakmai gyakorlatra ad lehetőséget. E fakultációk megválasztására a tanulók a harmadik évfolyam végén a megfigyelt adatok elemzése alapján tanácsot kapnának.

9. A kísérlet volumene, a kísérletbe bevont iskolák száma, az iskolák képzési jellege a rendelkezésre bocsátott anyagi feltételektől, az iskolák vezetőinek és tantestületeinek hajlandóságától és a tudományos irányító szervezet lehetőségeitől függ.

A minimális kísérleti volumen legalább két-három szakközépiskola és néhány gimnáziumi osztály bevonásával képzelhető el. Ezt a volument nevezhetjük kísérleti egységnek, amely nyilván a részt vevő iskolák legszorosabb együttműködését kívánja meg. Ez az együttműködés kiterjed többek között az egész orientációs folyamat összehangolt megszervezésére, képzési együttműködésre /pl. az első és második évfolyam műszaki alapismeretek tantárgyának a szakközépiskolákban való tanítása a gimnáziumba iratkozottak számára is, a közismereti tár-

gyak tanításában a gimnázium segítsége a szakközépiskola számára/, a szakközépiskolákból a gimnáziumi differenciált ágazatokba való és a gimnáziumból a szakközépiskolába való átmenet közös irányítására. A kísérlet nem lényegtelen tárgyának tekinthető egyébként a jelenlegi egymástól elszigetelten működő középiskolák együttműködő rendszerbe szervezése egy meghatározott területen és ilymódon az iskolák oktató személyzetének, felszerelésének, tárgyi feltételeinek pedagógiaailag ésszerűbb és gazdaságosabb felhasználása.

III.

A kísérleti óratervek

AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK ÉVFOLYAM ÓRATERVE

1. Kötelező tantárgyak	I.	II.
Magyar nyelv és irodalom	2+2	2+1
Történelem	2	2
Orosz nyelv	3	2
2. idegen nyelv	2	2
Matematika	5	4
Fizika	2	2
Kémia	2	4
Biológia	-	2
Földrajz	3	2
Ének-zene	1	1
Rajz- és műalkotás-elemzés	2	-
Testnevelés és honv. ismeretek	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1
Munkavédelem	1	-
Műszaki alapismeretek	1	4
Műhelygyakorlat	3	4
	<hr/> 35 ó	<hr/> 36 ó
2. Szabadon választható nyelvi órák	2	2

GIMNÁZIUMI ÓRATERVEK

Tantárgyak:	I.	II.	III.	IV.
1. Kötelező tantárgyak				
Magyar nyelv	2	1	2	1
Magyar irodalom	2	2	3	3
Történelem és társ. ismeretek	2	2	3	4
Világnezetünk alapjai	-	-	-	2
Orosz nyelv	3	2	3	3
2. idegen nyelv	2	2	-	-
Matematika	5	4	3	3
Fizika	2	2	3	3
Kémia	2	4	-	-
Biológia	-	2	3	2
Földrajz	3	2	-	-
Ének-zene	1	1	1	-
Rajz és műalk.	2	-	1	-
Testnev. és honv. gyak.	3	3	3	3
Műszaki alapismeretek	1	4	-	-
Műhelygyakorlat	3	4	-	-
Munkavédelem	1	-	-	-
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1
Fakultatív tárgyak ^x	-	-	7	9
	35	36	33	34
2. Szabadon választható tárgyak^{xx}	2	2	2	2
3. Nyári műhelygyakorlat	4 hét	-	-	-

^xA fakultatív órák felhasználása az 1979-ben bevezetendő gimnáziumi fakultatív oktatás irányelvei szerint történik. A fakultatív gyakorlati foglalkozások jellegét a következő felsorolással jellemezzük: nevelési alapismeretek, népművelési ismeretek, gyors- és gépírás stb.

^{xx}Szabadon választható bármely fakultatív elméleti tárgy vagy tantárgyi variáns vagy idegen nyelv vagy művészeti tárgy.

ÓRATERV

általános gépész tagozat

A 4. osztály végén megszerezhető szakmunkásképesítések:

303-1 Gépi forgácsoló; esztergályos

313-3 Gépszerelő és -karbantartó; géplakatos

Elhelyezkedhet még: a 8. oldal b/ bekezdése szerint

Tantárgyak:	I.	II.	III.	IV.	V.
1. Általánosan művelő tárgyak					
Magyar nyelv és irodalom	2+2	1+2	1+2	1+2	-
Történelem	2	2	2	2	-
Világnezetünk alapjai	-	-	-	2	-
Orosz nyelv	3	2	2	2	-
2. idegen nyelv	2	2	-	-	-
Matematika	5	4	3	3	-
Fizika	2	2	2	-	-
Kémia	2	4	-	-	-
Biológia	-	2	-	-	-
Földrajz	3	2	-	-	-
Ének-zene	1	1	-	-	-
Rajz- és műalkotás-elemzés	2	-	-	-	-
Testnevelés	3	3	3	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1	1
Munkavédelem	1	-	-	-	-
Műszaki alapismeretek	1	4	-	-	-
Műhelygyakorlat	3	4	-	-	-
2. Szakképző tárgyak					
Gépészeti ismeretek	-	-	4	3	-
Elektrotechnika	-	-	2	2	-
Technológia	-	-	3	3	4
Szakrajz	-	-	3	2	3
Műszaki mérések	-	-	2	2	2
Szakmai gyakorlat	-	-	8	8	8
Társadalompolitikai ism.	-	-	-	-	3
Gazdasági szerv. és vez. ism.	-	-	-	-	3
Géptan	-	-	-	-	4
Automatika	-	-	-	-	4
3. Fakultatív tárgy	-	-	-	2	-
	35	36	38	38	35
4. Szabadon választható					
nyelvi órák	2	2	2	2	4
Nyári szakmai gyakorlat					
/4-4-4-4-0 hét/	36	40	42	42	-

Az 5. osztály végén megszerezhető képesítés: általános gépész-technikus.

ad 3/ A továbbtanulásra jelentkező tanulók számára: fizika,
a többi tanuló számára: műszaki mérések.

ÓRATERV

Villamosipari szak
erősáramú ágazat és gyengeáramú ágazat számára

A 4. osztály végén megszerezhető szakmunkásképesítések:

- erősáramú ágazaton: 504-3 Elektrolakatos; vill. gépszerelő

- gyengeáramú ágazaton: 601 Elektronikai műszerész

Elhelyezkedhet még: a 8. oldal b/ bekezdése szerint

Tantárgyak:	I.	II.	III.	IV.	V.
1. Általánosan művelő tárgyak					
Magyar nyelv és irodalom	2+2	1+2	1+2	1+2	-
Történelem	2	2	2	2	-
Világismeretünk alapjai	-	-	-	2	-
Orosz nyelv	3	2	2	2	-
2. idegen nyelv	2	2	-	-	-
Matematika	5	4	3	3	-
Fizika	2	2	2	-	-
Kémia	2	4	-	-	-
Biológia	-	2	-	-	-
Földrajz	3	2	-	-	-
Ének-zene	1	1	-	-	-
Rajz- és műalkotás-elemzés	2	-	-	-	-
Testnevelés	3	3	3	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1	1
Munkavédelem	1	-	-	-	-
Műszaki alapismeretek	1	4	-	-	-
Műhelygyakorlat	3	4	-	-	-
2. Szakképző tárgyak					
Gépészeti ismeretek	-	-	3	-	-
Technológia x	-	-	3	3x	4x
Elektrotechnika	-	-	5/2	-	-
Vill. gépek és berend. xx	-	-	0/3	4	4
Szakrajz x	-	-	2	2x	3x
Villamos mérések x	-	-	2	3x	4x
Szakmai gyakorlatok x	-	-	7	8x	8x
Társadalompolitikai ism.	-	-	-	-	3x
Gazdasági szerv. és vez. ism.	-	-	-	-	3
Számítógépek	-	-	-	-	2
3. Fakultatív tárgy	-	-	-	2	-
	35	36	38	38	35
4. Szabadon választható nyelvi órák	2	2	2	2	4
Nyári szakmai gyakorlat /4-4-4-4-0 hét/	36	40	42	42	-

Az 5. osztály végén megszerezhető képesítés: erősáramú technikus, illetve gyengeáramú technikus

xx Gyengeáramú ágazaton: Elektronikus áramkörök és elektronikus berendezések

x Ágazatonként eltérő tartalommal

ad 3/ A továbbtanulásra jelentkező tanulók számára: fizika;
a többi tanuló számára: villamos mérések

ÓRATERV

Finommechanikai- műszeripari tagozat számára

A 4. osztály végén megszerezhető szakmunkásképesítés:
615-2 Mechanikai műszerész; műszergyártó és -karbantartó
Elhelyezkedhet még: a 8. oldal b/ bekezdése szerint

Tantárgyak:	I.	II.	III.	IV.	V.
1. Általánosan művelő tárgyak					
~~Magyar nyelv és irodalom~~	2+2	1+2	1+2	1+2	-
Történelem	2	2	2	2	-
Világnezetünk alapjai	-	-	-	2	-
Orosz nyelv	3	2	2	2	-
2. idegen nyelv	2	2	-	-	-
Matematika	5	4	3	3	-
Fizika	2	2	2	-	-
Kémia	2	4	-	-	-
Biológia	-	2	-	-	-
Földrajz	3	2	-	-	-
Ének-zene	1	1	-	-	-
Rajz- és műalkotás elemzés	2	-	-	-	-
Testnevelés	3	3	3	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1	1
Munkavédelem	1	-	-	-	-
Műszaki alapismeretek	1	4	-	-	-
Műhelygyakorlat	3	4	-	-	-
2. Szakképző tárgyak					
Elektrotechnika	-	-	2	-	-
Finommechanikai elemek és műsz.	-	-	4	3	3
Automatika	-	-	-	2	3
Technológia	-	-	3	3	3
Szakrajz	-	-	3	2	-
Műszaki mérések	-	-	2	2	3
Szakmai gyakorlat	-	-	8	8	8
Társadalompolitikai ism.	-	-	-	-	3
Gazdasági szerv. és vez. ism.	-	-	-	-	3
Ipari elektronika elemei	-	-	-	-	2
Műszerek és gépek	-	-	-	-	3
3. Fakultatív tárgy	-	-	-	2	-
	35	36	38	38	35
4. Szabadon választható nyelvi órák	2	2	2	2	4
Nyári szakmai gyakorlat /4-4-4-4-0/	36	40	42	42	-

Az 5. osztály végén megszerezhető képesítés: műszeripari
technikus
ad 3/ A továbbtanulásra jelentkező tanulók számára: fizika;
a többi tanuló számára: műszaki mérések.

ÓRATERV

Vegyipari szak

A 4. osztály végén megszerezhető szakmunkásképesítések:

810 Vegyi anyag-gyártó

Elhelyezkedhet még: a 8. oldal b/ bekezdése szerint

Tantárgyak:	I.	II.	III.	IV.	V.
1. Általánosan művelő tárgyak					
Magyar nyelv és irodalom	2+2	1+2	1+2	1+2	-
Történelem	2	2	2	2	-
Világnézetünk alapjai	-	-	-	2	-
Orosz nyelv	3	2	2	2	-
2. idegen nyelv	2	2	-	-	-
Matematika	5	4	3	3	-
Fizika	2	2	2	-	-
Kémia	2	4	-	-	-
Biológia	-	2	-	-	-
Földrajz	3	2	-	-	-
Ének-zene	1	1	-	-	-
Rajz- és műalkotás-elemzés	2	-	-	-	-
Testnevelés	3	3	3	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1	1
Munkavédelem	1	-	-	-	-
Műszaki alapismeretek	1	4	-	-	-
Műhelygyakorlat	3	4	-	-	-
2. Szakképző tárgyak					
Fizikai kémia	-	-	3	2	3
Elektrotechnika	-	-	3	-	-
Vegyipari műveletek és gépek	-	-	5	-	4
Kémiai technológia	-	-	-	6	5
Műszerismeret, automatika	-	-	1	2	3
Műszaki mérések	-	-	2	2	2
Szakmai gyakorlat	-	-	8	8	8
Társadalompolitikai ism.	-	-	-	-	3
Gazdasági, szerv. és vez. ism.	-	-	-	-	3
3. Fakultatív tárgy	-	-	-	2	-
	35	36	38	38	35
4. Szabadon választható nyelvi órák	2	2	2	2	4
Nyári szakmai gyakorlat /4-4-4-4-0/	36	40	42	42	-

Az 5. osztály végén megszerezhető képesítés: vegyésztechnikus

ad 3/ A továbbtanulásra jelentkező tanulók számára: fizika;
a többi tanuló számára: kémiai számítások

Dr. Komoróczy Sándorné Elvtársnőnek
minisztériumi főosztályvezető

B u d a p e s t

Kedves Elvtársnő!

Már nagyon várjuk kísérletünk hivatalos engedélyezését. Bizonyára a kísérlet mind érdemi-tartalmi vonatkozásban, mind a pénzügyi fedezetet illetően sok tárgyalást kíván, azért nem vagyunk türelmetlenek. Sok időt azonban nem volna szabad veszítenünk, hogy a nagyarányú előkészítő munka időben elvégezhető legyen.

Ezután a bevezetés után szeretném tájékoztatni arról, hogy felkeresett Mezei Gyula elvtárs, a Budapesti Tanács Művelődésügyi Főosztályának vezetője és Fekete József elvtárs, a Műszaki Egyetem Pedagógiai Intézetének igazgatója. Szívesen csatlakoznának kísérletünkhöz egy budapesti kísérleti bázissal. Budapesti szakemberek bevonásával a kísérlet tudományos centruma továbbra is Szegeden működne.

En nagy örömmel venném a budapestiek csatlakozását, egyrészt azért mert jelentékeny erőkkel erősödnék a kísérlet tudományos irányítása, másrészt azért, mert az így kiszélesített kísérleti bázis gazdagabb és hitelesebb kísérleti eredményeket adna. A budapesti kísérleti bázis anyagi fedezetéhez a főváros bizonyára jelentékenyen hozzájárulna.

Arra kérem, szíveskedjék fogadni Mezei és Fekete elvtársakat, hogy elképzeléseiket a kísérletben való közreműködésre vonatkozóan megbeszélhessék az Elvtársnővel. E megbeszélés után talán jó volna egy közös tanácskozást tervezni.

Örülnek, ha tájékoztatni tudna a kísérlet várható engedélyezésének várható időpontjáról, továbbá Mezei és Fekete elvtársakkal folytatott beszélgetések eredményéről.

Szeged, 1978. január 4.

Szivélyes elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Dr.SZABOLCS OTTÓ Elvtársnak,
főosztályvezető

B u d a p e s t

Kedves Szabolcs Elvtárs!

Az OPI tantervkészítői felajánlották, hogy a most induló kísérleti osztályainkban tanító kartársakat megfelelő útmutatással látják el az általuk készített kísérleti tantervek használatára vonatkozóan. Nagy örömmünkre szolgálna ha ezek a megbeszélések az OPI-ban folyhatnának le: ez is kifejezné az OPI és tanszékünk együttműködését és közös érdekelttségét iskolakísérletünkben. Amennyiben azonban az OPI-ban nem állna rendelkezésre megfelelő számú helyiség, a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportja gondoskodna a szükséges termekről. Tájékoztatásul közlöm, hogy szaktárgyanként 10-12 tanár venne részt a konzultációkon.

Szabolcs Elvtárs szíves hozzájárulását kérjük egyrészt ahhoz, hogy az OPI illetékes munkatársai a fenti megbeszéléseket megtarthassák, továbbá ahhoz, hogy a megbeszélések színhelye az OPI legyen.

Még egy nagy kérésünk volna Szabolcs Elvtárshoz. Szíveskedjék - természetesen valakit megbízva ezzel a szervező feladattal - meghatározni azt a napot (esetleg napokat) és időpontokat, amikor a tantervkészítők fogadni készek az egyes szaktárgyak tanárait. Célszerű volna, ha a megbeszélések június hó első napjaiban még a középiskolai érettségi vizsgák megkezdése előtt lebonyolódnának.

Szeged, 1979. május 11.

Szívélyes elvtársi üdvözléssel:
Dr.Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Magyar nyelv	Fülöp Lajos
Magyar irodalom	Nobel Iván
Történelem	Falus Andrásné
Orosz nyelv	Paál László
Angol nyelv	Horváth József
Német nyelv	Kéri Henrik
Matematika	Urbán János
Fizika	Gecső Ervin
Kémia	Závodszky Gézőné
Biológia	Fazekas György
Ének-zene	Kontra István
Rajz és műalkotások elemzése	Füzér Károlyné

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI INTÉZET

1071 BUDAPEST, GÖRKÖZ TASOR 17-21

Telefon: 211-200

Postacím: 1406 Budapest, Postafiók 33.

Dr. Ágoston György elvtársnak
tanszékvezető, egyetemi tanár

Szeged

Táncsics Mihály u.2.

Kedves Ágoston Elvtárs!

Leveledet megkaptam, s természetes, hogy az OPI Tantárgyi Főosztálya tantervkészítő munkatársai készségesen állnak rendelkezésükre a kísérletező tanárok tájékoztatásában, szívesen megtartják a konzultációkat. A problémát számunkra az időpont jelenti. Az OM utasítása értelmében, a kiküldött és egyeztetett programok szerint május közepétől július 15-ig folynak minden tantárgyból egyrészt a szakfelügyelői tanfolyamok, másrészt a tanévelőkészítő tanfolyamok. Ugyanakkor épp ebben az időpontban kell végleges formában elkészíteni a belépő gimnáziumi osztályok részletes követelményrendszerét. Ez a két dolog pedig ugyanazokat a munkatársainkat terheli, akik a tanterveket készítették. Nemigen lehetne június végén megfelelő időpontot találni. Ezért arra gondoltunk, hogy nem a tanév végén, hanem a következő tanév előtt adjuk meg a szükséges tájékoztatást. Munkatársainkkal való konzultáció alapján javasolom augusztus 30-át. Ezen a napon valamennyi konzultáció megtörténhetne, akár Budapesten, akár Szegeden.

A második, már kisebb problémát az elhelyezés jelenti. Most fognak ugyanis neki az OPI épületének az átállításához gázfűtésre, s ez alkalomból nem csak a kazánt, hanem az összes falban és falon kívül lévő csöveket kicserélik. Teljesen bizonytalan, hogy mikor lesz vége, az OPI épületére gyakorlatilag késő őszig még munkahelyként sem lehet számítani. Ezért örömmel és köszönettel vesszük, ha a Fővárosi Pedagógiai Intézet gondoskodik megfelelő tanácskozó helységekről. Ha ennyi szoba nem állna ott rendelkezésre, akkor a Pedagógusok Fáklya Klubjában is meg lehetne rendezni a tanácskozásokat.

Ha ez az időpont semmiképp sem lenne megfelelő, akkor csak úgy tudnánk megoldani a dolgot, hogy minden egyes tanácskozás más-más időpontban lenne a szakfelügyelői tanfolyamok stb. idejétől függően.

Budapest, 1979. május 19.

Sok szívélyes üdvözlettel

Dr.Szabolcs Ottó s.k.

Dr.Szabolcs Ottó
főosztályvezető elvtárs

B U D A P E S T

Kedves Szabolcs Elvtárs!

Hivatkozással Miklósvári Sándor főigazgató elvtárs folyó évi június hó 5-én kelt átiratára, amelyben közölte a kísérleti tantervkészítő munkatársak névsorát, arra kérném Szabolcs elvtársat, sziveskedjék közölni az érdekelt kartársakkal, hogy folyó évi július hó 4-én - kedden - 10 órától 13 óráig az OPI-ban keressenek fel a szerződés megkötése céljából.

Szives intézkedését előre is nagyon köszönöm.

Kartársi üdvözléssel:

Drien Károly s.k.
ny. tv. főisk. tanár

Szeged, 1978. június 27.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI INTÉZET
1071 Budapest, Gorkij fasor 17-21
Telefon: 211-200
Postacím: 1406 Budapest, Postafiók 33.

ÁGOSTON GYÖRGY elvtársnak
egyetemi tanár

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszék

S z e g e d
Egyetem u. 2.

Kedves Ágoston Elvtárs!

Munkatársaim referáltak, hogy jó légkörben lezajlottak a tan-
tárgyi kísérletezők megbeszélései, bár két munkatársam és jó-
magam nem tudtunk ott lenni, amit őszintén sajnálok. A zavar
különben onnan származott, hogy f. év május 19-i levelemre
csak augusztus 21-i dátummal kaptam választ, ami vidéki utam,
meg a posta gyorsasága miatt csak 29-én került hozzám, amikor
30-i programomról már nem tudtam lemondani. Bánt a dolog, na-
gyon szeretném, ha zökkenőmentesen tudnánk együttműködni, de
úgy tűnik, hogy ez nemcsak kölcsönös jóindulatunkon múlik.

Örülnek, ha többet tehetnék a kísérlet sikeres folytatásához,
mert jómagam is ebben az irányban sejtem a jövő útját.

Budapest, 1979. augusztus 31.

Sok régi barátsággal üdvözl

Szabolcs Ottó s.k.

OKTATÁSI MINISZTERIUM
miniszterhelyettes

Tárgy: A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-gimnáziumi kísérlet engedélyezése

20374/1978. V.

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszéke
Dr. Ágoston György elvtársnak
tanszékvezető egyetemi tanár

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Miniszter Elvtárshoz intézett előterjesztésére a csatolt "Kísérleti terv a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítására egységes középiskolai képzés differenciált ágazataivá" c. hipotézis alapján folytatandó. az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv 6-os számú főirányába tartozó a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos iskolai pedagógiai kísérletet - a Munkaügyi Minisztérium, a Kohó- és Gépipari Minisztérium. valamint a Nehézipari Minisztérium egyetértésével - a Pedagógiai Tanszék. illetőleg Professzor Elvtárs felelős irányításával a 113/1974. OM. sz. utasításban foglaltak szem előtt tartásával - azzal a megszorítással, hogy a kísérlet az V. osztályra nem terjedhet ki, csak az I-IV. osztályra - az alábbiak szerint engedélyezem:

1. A kísérletet a következő középiskolákban és a megjelölt szakmákban-szakokban kell megszervezni és lebonyolítani.

a/ Szeged megyei városban:

Déri Miksa Ipari Szakközépiskola 301-1 esztorgályos
/1 tanulócsoporth/ 313-3 géplakatos /1 tanulócsoporth/
504-3 villamosgépszerelő /2 tanulócsoporth/
Radnóti Miklós Gimnázium 1 tanulócsoporth
Tisza-parti Gimnáziumban 1 tanulócsoporth

b/ Budapest fővárosban:

Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola 810 vegyi-
anyag-gyártó /1 tanulócsoporth/
Kolos Richard Ipari Szakközépiskola 615-2 műszer-
gyártó és karbantartó /1 tanulócsoporth/
Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola 601 elektronikai
műszerész /2 tanulócsoporth/
Kaffka Margit Gimnázium 2 tanulócsoporth. /Évfolya-
monként összesen 8 szakközépiskolai és 4 gimnáziumi
osztály/

2. A kísérlet időtartama

A kísérleti oktatást az 1. pontban felsoroltak szerint,
három egymásután következő évben, először 1979 szeptembe-
rén kell felmenő rendszerrel az I. osztályban megkezde-
ni. A harmadik /1981-es indítású/ ciklusban a kísérletet
változó tartalmi elemekkel más /mezőgazdasági és egész-
ségügyi stb./ szakirányokra is ki kell majd terjeszteni.
Az első 4 éves ciklus 1983-ban, az utolsó 1985-ben feje-
ződik be. Ez egyben a kísérleti oktatás végét is jelenti.
Az 1978 év, valamint az 1979 év első fele az előkészítés
ideje, az 1985/86. tanév pedig az összegezésé.

3. A kísérlet kiterjed mind a közismereti, mind a szakmai /elméleti- és gyakorlati/ tantárgyakra. Az oktatást a kísérlet hipotézise, illetőleg az abban közölt óratervek alapján kell megszervezni. Az óraterveket a kísérlet számára jóváhagyom azzal a megjegyzéssel, hogy a IV. osztály 4 hetes nyári összefüggő szakmai gyakorlata problematikusnak látszik az érettségi- és felvételi vizsgák miatt. A vegyianyag-gyártó szakma óraterve pótlólag elkészítendő, majd annak alapján e szakma kísérleti oktatási-nevelési terve is.

A hipotézisnek megfelelő tanítási programok/nevelési-oktatási tervek/, tankönyvpótló, kiegészítő jegyzetek elkészítésébe, bírálatába /lektorálásába/ javaslom a vezetése alatt álló Tanszék, illetőleg a kísérleti iskolák alkalmas tanárai és mérnökei mellett, az Országos Pedagógiai Intézet, a Budapesti Műszaki Egyetem Tanárképző Intézete, továbbá a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakfelügyeleti Csoportja egyes munkatársainak bevonását is.

4. A kísérleti iskolák, kísérleti osztályok a gimnáziumi, illetve a szakközépiskolai Rendtartás előírásai szerint működnek. A IV. osztály sikeres elvégzése után a kísérleti osztályok tanulói a SZÉV, illetőleg a GÉV előírásai szerint érettségi vizsgát tehetnek.

5. A kísérlet finanszírozása

A kísérleti iskolák, illetve a kísérleti tanulócsoportok üzemeltetéséről, a szükséges nevelői státusokról, a netán felmerülő túlóradíjak biztosításáról az iskolafenn-

tartó tanácsok /azok szakigazgatási szervei/ gondoskodnak az erre vonatkozó, írásban tett kötelezettség-vállalásaik alapján. A kísérlet további költségeit /egyéb bérék, díjak, dologi kiadások/ pedig az OM OTTKT 6-os számú főiránya Irodája fedezi, s az évi ellátmányokat a JATE Pedagógiai Tanszékének a kísérlet finanszírozására kiotalja. Az évenként utalványozott összeg rendeltetésszerű, a vonatkozó pénzügyi előírásoknak megfelelő felhasználásáért a kísérlet vezetője a felelős. Az utalványozott ellátmány felhasználásáról szóló elszámolást minden év december 15-ig /először 1978-ban, utoljára 1986-ban/ az OM 6-os számú főirány Irodája vezetőjének kell beküldeni. Ugyaninnen kell, a már beküldött távlati költségvetéstől függetlenül, a következő évi ellátmányt is - kellő indoklással - évenként, június 30-ig /1979-re vonatkozóan augusztus 31-ig/ igényelni.

Tekintettel arra, hogy a távlati költségvetés még kevesebb iskolával, kevesebb kísérleti tanuló-csoporttal számolt, ebből következően, ha a felmerülő költségeket teljes egészében az OTTKT 6-os számú főirányán belül nem sikerülne fedezni, akkor egy szakközépiskolai és egy gimnáziumi sort a kísérlet teljes időtartamára, az erre vonatkozó kötelezettség-vállalás alapján, a fővárosi művelődésügyi főosztálynak kell - saját hatáskörében, a többiekhez hasonlóan - finanszírozni.

6. Jelentési kötelezettség

A kísérletről /az előző pontban említett pénzügyi el-

számoláson kívül /évente beszámoló jelentést kell készíteni. A jelentésnek ki kell térnie az aktuális /évi/ feladatok teljesítésére, az eredményekre, a felmerülő problémákra, a feltétlenül szükségesnek ítélt korrekciókra, azok megoldási módjára. Az évi jelentés egy példányát az OM OTTKT 6-os számú főiránya Irodája vezetőjének, 4 példányát pedig az OM középiskolai főosztálya vezetőjének, minden év /az előkészületekről szóló első 1979, az utolsót 1985/ június 30-ig kell beküldeni. /A jelentések MUM-hoz, a KGM-hoz, és a NIM-hoz való továbbításáról az OM középiskolai főosztálya gondoskodik/. Az egész kísérletről szóló, mindenre kiterjedő, a következőket és javaslatokat is magában foglaló összegező részletes zárójelentés - amelynek példányszámát később határozom meg - beküldési határideje 1986. május 31.

Kérem Professzor Elvtársat - mint a kísérlet felelős vezetőjét, - hogy az itt engedélyezett kísérletet - kiemelt jelentőségére való tekintettel, a pontokban megfogalmazott előírások szerint - úgy vezesse és bonyolíttassa le, hogy a távlati iskolarendszer szerkezetének és tartalmának kimunkálásához megbízható tényanyagot, felhasználható tapasztalatokat és megalapozott javaslatokat kaphassunk. A kísérletet a 6-os számú főirány Irodája, a középiskolai főosztály - a MUM szakoktatási és továbbképzési főosztályával, valamint a KGM és a NIM oktatási osztályaival karöltve fokozott figyelemmel fogja kísérni.

Tájékoztatásul megjegyzem még, hogy felmerült a miskolci Zalka Máté Ipari Szakközépiskola bekapcsolása is a kísérletbe. A kiterjesztéssel mód nyílna az ország három különböző városában.

- más-más ipari háttérrel - a kísérlet hipotézisének realitását kipróbálni. Erre azonban csak abban az esetben kerülhet sor, ha a kísérlettel kapcsolatos összes költségek fedezéséről helyileg gondoskodni tudnak, s az iskolafenntartó tanács a költségek fedezésére írásban kötelezettséget vállal. A szükséges ellátmányt ugyanis központilag már nem tudjuk biztosítani.

A miskolci szakközépiskola esetleges későbbi bekapcsolása esetén Professzor Elvtársra ez iskola kísérleti tapasztalatainak feldolgozása, ezt megelőzően a szükséges programokkal, jegyzetekkel való ellátása /másszóval az irányítás/ hárul.

A szóbanforgó miskolci iskola jelenlegi szakiránya az 1. pontban felsorolt szakmáktól - szakoktól nem fog eltérni, következésképp esetleges bevonása a kísérletbe, újabb tantervek-jegyzetek kidolgozását nem igényli.

Budapest, 1978. július 15.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr.Hanga Mária s.k.
miniszterhelyettes

OKTATÁSI MINISZTERIUM
Miniszterhelyettes
22478/1978. V.

Tárgy: A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-gimnáziumi kísérlet engedélyezésének módosítása

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszéke

Dr. Ágoston György elvtársnak
tanszékvezető egyetemi tanár

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv 6-os számú főirányába tartozó, a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos iskolai-pedagógiai kísérlet engedélyezéséről szóló. 1978 júliusában kiadott 20374/1978. V. számú rendelkezésemet, a fővárosi művelődésügyi főosztály és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei művelődésügyi osztály előterjesztése, valamint az időközben felmerült egyéb indokok alapján, az alábbiak szerint módosítom.

A 20374/1978. V. számú engedély 1. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

"1. A kísérletet a következő középiskolákban és az ott megjelölt szakmákban kell megszervezni és lebonyolítani.

a/ Szeged megyei városban:

Déri Miksa Szakközépiskola,

301-1 esztergályos /1 tanulócsoport/,

313-3 géplakatos /2 tanulócsoport/,

504-3 villamosgépyszerelő /1 tanulócsoport/.

Radnóti Miklós Gimnáziumban 1 tanulócsoport.

Tisza-parti Gimnáziumban 1 tanulócsoport.

b/ Budapest fővárosban:

Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola
810 vegyi anyag-gyártó / 2 tanulócsoport/

Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola
601 elektronikai műszarész / 2 tanulócsoport

Kolos Richard Ipari Szakközépiskola
615-2 műszergyártó és karbantartó / 2 tanulócsoport/

Kaffka Margit Gimnáziumban 3 tanulócsoport.

c/ Miskolc megyei városban:

Zalka Máté Ipari Szakközépiskola
301-1 esztergályos / 1 tanulócsoport/,
313-3 géplakatos / 1 tanulócsoport/.

Herman Ottó Gimnáziumban 1 tanulócsoport.

/Összesen évfolyamonként 12 szakközépiskolai és 6
gimnáziumi osztály./"

4. pont kiegészül a következő új bekezdéssel:

"Meg kell vizsgálni egy. a II. osztály sikeres befejezését követő záróvizsga megtartásának lehetőségét. E vizsgálódás eredményétől függően pótlólag ki kell dolgozni a vizsga szervezeti, formai és tartalmi megoldását, s azt a kísérlet hipotéziséhez kell csatolni. A záróvizsga /amelynek más, találóbb elnevezése is lehet/ lebonyolítása kísérleti jellegű, a tanulóra hátrányos - továbbhaladá-

sát gátló - következményekkel nem járhat. Sikeres letétét sem kell a tanuló számára kiállított bizonyítvánnyal igazolni."

5. pont első bekezdése kiegészül:

"... A későbbiek során pedig az OTTKT 6-os számú főirányára Irodája által kiadásra kerülő "Gazdasági útmutató" előírásai szerint kell eljárni."

A második bekezdés helyébe a következő rendelkezés lép:

"Tekintettel arra, hogy a kísérlettel kapcsolatban felmerülő költségeket teljes egészében az OTTKT 6-os számú főirányára költségvetési keretéből nem tudjuk maradéktalanul fedezni, ezért Budapesten legalább 5, Miskolcon 3 párhuzamos osztály kísérleti sorát, a kísérlet teljes időtartamára, az erre vonatkozó, írásban tett kötelezettségvállalás alapján, a fővárosi művelődésügyi főosztálynak, illetőleg a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei művelődésügyi osztálynak kell - saját hatáskörében, a többihez hasonló mértékben - finanszíroznia."

Megemlítem végül, hogy a szóbanforgó 20374/1978. V. számú alaprendelkezésem utolsó két bekezdése a fenti módosítások következtében időszerűségét elvesztette.

Közlöm még, hogy az érdekelt tárcák és művelődésügyi szakigazgatási szervek egyidejű tájékoztatása ügyében intézkedtem.

Elvtársi Üdvözléssel:

Budapest, 1979. február 2.

Knopp András s.k.

1. sz KÖRLEVÉL

Kedves Igazgató Elvtárs!

Közös munkánk gyakorlati beindítása alkalmából szeretettel köszöntöm Igazgató Elvtársat és mindazokat a munkatársainkat, akik kísérletünkben tevékenyen részt vesznek.

Országos érdeket érintő kísérletünk zavartalan előkészítése, beindítása, folyamatos vezetése, hatékony irányítása, valamint a kölcsönös tájékoztatás szükségessége szoros kapcsolatot feltételez a kísérletben részt vevő valamennyi munkatársunkkal. Ugy véljük, hogy a kapcsolattartás egyik célszerű és eredményes formája a "Körlevelek" útján történő érintkezés. Természetesen a szükségleteknek megfelelően sor kerül személyes megbeszélésekre, konzultációkra, de a folyamatos érintkezést a körlevelek lesznek hivatva biztosítani. Körlevelet csakis a menet közben ténylegesen szükségessé váló tájékoztatás és tájékozódás esetében küldünk. Arra kérjük Igazgató Elvtársat, szíveskedjék a körleveleket megőrizni és az abban foglaltakat határidőre és érdemben vérehajtani. Tájékoztatásul közlöm, hogy a kísérletvezetők és helyetteseik tiszteletdíját 1979. január hó 1-től költségvetésileg biztosítottuk, és azt a jóváhagyott költségvetés beérkezése után folyósítjuk. Kérem közölni a kísérletvezetőnek és helyettesének nevét. Kíváncsnak természetesen azt tartjuk, ha a kísérletvezető az igazgató.

Ezeket előrebocsátva az alábbiakat közöljük, illetve az alábbiakkal kapcsolatban kérjük szíves tájékoztatásukat:

A kísérleti tantervek elkészültek, lektorálásuk folyamatban van. Elképzelésünk szerint a kész tanterveket iskoláink április hó folyamán megkapják. A tantervek áttanulmányozása után közös ankétot szervezünk a kísérleti tanterv készítői, valamint a megfelelő szakos tanárok számára. Módot kívánunk ezzel nyújtani a kölcsönös véleménycserére.

Felhívjuk szíves figyelmét a beiskolázás megfelelő előkészítésének rendkívüli fontosságára. Az iskola felvevő területéhez tartozó általános iskolák időben kapjanak részletes tájékoztatást, azok viszont ismertessék meg tanulóikkal és szüleikkel a kísérleti studium által nyújtott sokféle lehetőséget és előnyeit. Kérünk tájékoztatást a beiskolázás érdekében eddig végzett vagy tervezett akciókról.

Meg kell kezdeni az iskola felkészítését a kísérletre:

- A már eljuttatott tervezet alapján az egész tantestületet meg kell ismertetni a kísérleti modellel és az iskolaszervezet megváltoztatását célzó tendenciával.
- Foglalkozni kell a kísérletben résztvevő tanárok kiválasztásával. Ezzel kapcsolatban felhívjuk szíves figyelmét az Oktatási Minisztérium kísérlettel kapcsolatos 20374/1978. V. számú rendeletére, amely szerint "... a kísérleti iskolák, illetve a kísérleti tanuló-csoportok üzemeltetéséről, a szükséges nevelői státusokról, a netán felmerülő túlóradíjak biztosításáról az iskolafenntartó tanácsok /azok szakigazgatási szer-

vei /gondoskodnak az erre vonatkozó, írásban tett kötelezettségvállalásaik alapján."

- Kölcsönös kapcsolatot kell kiépíteni a kísérleti gimnázium, valamint a kísérleti szakközépiskola között, különös tekintettel a műszaki alapismeretek oktatására a gimnáziumban és az általánosan képző tárgyak oktatására a szakközépiskolában /pl. 2. idegen nyelv/.
- A kísérleti tantervek figyelembevételével foglalkozni kell a tantervekben kijelölt tankönyvek időben való beszerzésével. Az esetleg szükségessé váló kísérleti tankönyv vagy jegyzet elkészíttetéséről és kiadásáról mi gondoskodunk.

Jelen körlevelünkben csak a legszükségesebbekről tájékoztattuk Igazgató Elvtársat és az aktuális feladatokra hívtuk fel figyelmét. Meggyőződésünk, hogy mint minden kezdetnél, itt is merülhetnek fel megoldatlan problémák. Kérjük, szíveskedjék azokat jelezni, hogy szükség esetén időben intézkedhessünk.

Szeged. 1979. január 10.

Elvtársi üdvözzettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

Mellékelten küldöm az Utmutatót a kísérleti osztályokkal kapcsolatos leglényegesebb tanév eleji feladatokról. Arra kérem, hogy az Utmutatót helyettesével együtt elmélyülten tanulmányozza, mert a benne leírt feladatok kísérletünkben igen lényeges szerepet játszanak, és gondos, tervszerű megvalósításuktól nagy mértékben függ kísérleti céljaink sikeres megvalósítása. Arra kérem továbbá, hogy az Utmutató tartalmával ismertesse meg az osztályfőnököket is, és a kísérletben részt vevő szaktanárok figyelmét is hívja fel a rájuk váró speciális teendőkre.

A június hó 6-án tartandó értekezletünkön az Utmutatóban szereplő feladatok fontos napirendi pontként szerepelnek majd.

Az Utmutatóban jelzett dokumentumokat folyamatosan küldjük meg, de a tanév eleji tudásszintmérés funkciójáról tájékoztató kötetet, amelyben magyar nyelvből, orosz nyelvből, matematikából, kémiából a tudásszintmérő feladatlapok is szerepelnek, már most mellékelem. Kérem, hogy a kísérletben részt vevők e kötetet is alaposan tanulmányozzák

Szeged, 1979. május 29.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s. k.
egyetemi tanár

U T M U T A T Ó

az integrált középiskolai kísérletben részt vevő iskolák
részére a tanév eleji feladatokról

A kísérlet célja

Az egységes középiskolai képzési kísérlet a középiskolai képzési rendszer távlati fejlesztésének egy alternatíváját kívánja kipróbálni. Mind társadalmi-politikai, mind műszaki-gazdasági fejlődésünk érdeke minden gyermek természetes lehetőségeinek maximális kifejtésére függetlenül származásától, családi körülményeitől. A magyar közoktatásügy helyzete azt mutatja, hogy az általános alapképzést biztosító képzés idejének megnövelésére a leginkább járható út a jelenlegi középiskolai képzés első és második évfolyamának integrálása. A közös oktatásnak ebbe a felső szakaszába olyan orientációs rendszert kell beépíteni, amely elősegíti az egyéni adottságok jobb megismerését, megszilárdítását, és megbízhatóan irányítja a tanulókat továbbtanulási irányuk vagy pályájuk megválasztásában. Az általános képzés ilyen módon történő meghosszabbítása megfelel az egyén érdekeinek is. hiszen a pszichológiai kutatások szerint az egyéni képességek kibontakozásának és megszilárdulásának szakasza a 14-17 év.

Kísérletünk a középiskolai képzési rendszer távlati fejlesztésének azt az alternatíváját kívánja kísérletileg kipróbálni, mely szerint a középiskola első két évfolyama integrálódik, s erre az egységes szakaszra differenciált képzési ágak épülnek. Tehát a kísérletben részt vevő tanulók az

első két évben, függetlenül attól, hogy gimnáziumi vagy szak-
középiskolai épületbe járnak, középiskolai tanulók, s nem
gimnáziumi vagy szakközépiskolai diákok, s csak e szakasz le-
zárása után - egyéni adottságaiknak megfelelő pályaválasztás
után - válnak a jelenlegi differenciált képzés résztvevőivé.

Az általános képzés meghosszabbításával több feladatot szeretnénk megoldani:

a/ Társadalmi-politikai, műszaki-gazdasági fejlődésünk megkívánja, hogy a fiatalok alaposabb általános műveltség birtokába jussanak.

b/ Az integrált képzési szakaszt egyúttal orientációs időszaknak is tekintjük. Ebben az időszakban kell a tanulóknak adottságaik, képességeik alapján dönteniük arról, hogy a középiskolai rendszer melyik ágában kívánják tanulmányukat folytatni. Már a kísérlet időszakában is az egységes képzésre többféle ágazat épül:

1. az 1979-ben érvénybe lépő gimnázium fakultatív képzésének elméleti ágazatai a harmadik, negyedik évfolyamon, amelyek fő funkciója a főiskolai-egyetemi tanulmányokra való előkészítés;
2. a jelenlegi szakközépiskolai képzési ágazatok, amelyek képzési célja érettségizett, elméletileg jól képzett szakmunkások és műszaki alkalmazottak nevelése az ún. elméletigényes szakmacsoportok számára, és ugyanakkor az arra rétermettek előkészítése szakirányú felsőfokú tanulmányokra vagy a technikus képzettség megszerzésére;

3. néhány tanuló számára, akik különböző okok miatt sem a gimnáziumi, sem a szakközépiskolai ágazatban nem kívánnak vagy nem tudják tanulmányaikat folytatni, valószínűleg lehetőség lesz egy éves szakmunkás tanfolyamon a tanulmányok folytatására. Ez az út még nincs kidolgozva, így lehetséges, hogy a kísérletben részt vevő tanulók első évfolyamát még nem érinti, de a jövő útja mindenképpen ez.

E két cél egyértelműen megkívánta hogy az általános képzés időszakában - a korszerű műveltségfelfogásnak megfelelően - beiktassuk a műszaki alapismeretek oktatását is.

c/ Részben az orientációs rendszer, részben az általános iskolai képzés hatékonyságának különbözősége megkívánja, hogy ezt a két évet egyúttal felzárkóztató, kompenzáló időszaknak is tekintsük.

Jól tudjuk, hogy közoktatásunk jelenlegi viszonyai között sok olyan tanulót vesznek fel középiskolába, akik - megfelelő általános iskolai osztályzatuk ellenére - egy vagy több tárgyból nem ütik meg a mértéket, nem rendelkeznek megfelelő általános iskolai előismeretekkel, elemi dolgokban járatlanok, a legalapvetőbb képességeik fejletlenek. Ennek okai a legtöbb esetben a tanulók nem kielégítő környezeti feltételeiben kereshetők, amelyekbe egyaránt beleértendők a kedvezőtlen családi és iskolai körülmények. De ha egyes tanulók gyengeségei aktuális adottságaiknak is tulajdoníthatók, tudományos bizonyítékok alapján biznunk kell abban, hogy az új életkori szakaszban, kedvező pedagógiai feltételek között az adottságok fejlesztésének is új, ked-

vező lehetőségei jönnek létre.

A tanévkezdés feladatai

Miután a kísérletben részt vevő iskolákkal, pedagógusokkal szükségyszerűen rendszeres kapcsolatot tartunk, ebben az útmutatónkban csak a tanévkezdés, illetve az első hetek-hónapok feladataira térünk ki. A tanév közben adódó feladatokról folyamatosan tájékoztatjuk az iskolákat.

1. A tanévkezdés egyik legfontosabb feladata a kísérlet céljának tudatosítása minden érdekelttel.

a/ A kísérleti osztályokban tanító pedagógusokkal már az 1978/79-es tanév végén, de az új tanév nyitóértekezletén is ismertetni kell feladataikat, hogy kellően felkészülhessenek azokra. Természetesen ismernie kell a kísérlet lényegét az iskolában dolgozó valamennyi pedagógusnak is, hiszen az elkövetkezendő években, feltehetően, közülük is többen bekapcsolódnak a kísérlet munkájába.

b/ Elengedhetetlennek tartjuk, hogy a tanév elején egy külön szülői értekezleten a szülők is megismerjék a kísérletet. Tudatosítani kell a szülőkben, hogy gyermekük nem gimnáziumba vagy szakközépiskolába, hanem középiskolába jár az első két osztály lezárása után kell dönteniük gyermekük további sorsáról. Ahhoz, hogy ez a döntés megalapozott legyen, a szülői háznak együtt kell működnie az iskolával. A szülők is segítsék elő a tanulók képességeinek minél alaposabb megismerését, az orientációs munkát.

Szerencsésnek tartanánk, ha ezeken az értekezleteken az osztályfőnökön kívül részt venne az iskola igazgatója is.

c/ Végezetül a tanév elején, legkésőbb október végéig, minden osztályfőnöknek két-három osztályfőnöki órán a tanulókkal is meg kell ismertetnie a kísérletet. Az életkori szintnek megfelelően beszélgessen el velük a kísérleti képzési rendszerről, a kísérlet céljáról. Tájékoztassa őket a továbbtanulási irányokról, részletesen bemutatva a II. osztályt követő lehetőségeket, de érintve az érettségi utáni továbbtanulást, illetve elhelyezkedést is.

Amennyiben ezek az osztályfőnöki órák eredményesek, az orientációs tevékenységet is nagy mértékben elősegítik: hiszen a tanulókat is érdekeltté teszik önmaguk minél jobb megismerésében, képességeik kipróbálásában.

2. Mind a középiskolai oktató-nevelő munka sikere, mind a kísérlet objektív értékelhetősége megkívánja, hogy viszonylag objektív képet kapjunk a tanulók induló tudásszintjéről.

A középiskola eredményes elvégzéséhez, a sikeres tanári munkához szükséges, hogy a szaktanár tudja, tanulói milyen előképzettséggel érkeztek az általános iskolából.

A kapott adatok alapján a szaktanár már biztosabban tervezheti meg a tanévet. Ezeknek az adatoknak az alapján kell megtervezni a felzárkóztató munkát is. A gimnáziumokba járó kísérleti osztályokban szerencsésnek tartanánk, ha élnének az 1979-ben bevezetésre kerülő felzárkóztató foglalkozásokkal, de a szakközépiskolákban is meg kell keresni azokat a lehetőségeket, melyek esetenként a tanórán kívül is biztosítanak időt a felzárkóztatásra. Az ebben az iskolatípusban már régóta alkalmazott korrepetálásokat kellene átalakítani felzárkóztató foglalkozásokká. /A felzárkóztatás

megszervezéséhez külön útmutatót küldünk ki, amelyikben részletesen bemutatjuk, hogy milyen formákban lehetséges megszervezése./

Az induló szint mérése bizonyos támpontokat adhat a szaktanári orientációs munkához is. Azonban hangsúlyozzuk, hogy a mérések pillanatnyi tudásszintet tükröznek, tehát semmiképpen nem helyes, ha akár a gyenge, akár a nagyon jó eredményeket abszolutizáljuk, és véglegesnek tekintjük. Mindenképp ki kell az eredményeket egészíteni megfigyelésekkel, a képességek feltárásával, hiszen egy gyenge eredmény mögött nem szükségszerűen rejlik gyenge képesség. Éppen ehhez nyújtanak segítséget a különböző felzárkóztató foglalkozások és a tanórák.

Az induló tudásszint mérésének megszervezése

A felméréseket szeptember második felében lehet elvégezni, mikor a tanulók már túlvannak az év eleji ismétlésen, kezdik megszokni az iskolát. Lehetőség szerint minden tantárgyból el kell végezni a felmérést, de az igényektől, helyi elképzelésektől függően az el is maradhat néhány tantárgyból. Mindenképpen meg kell azonban csinálni az alábbi tantárgyakból: magyar nyelv, matematika, orosz nyelv, fizika és műszaki alapismeretek.

A felméréseket az iskolavezetésnek kell megszerveznie úgy, hogy naponta csak egy tárgyból kerüljön sor rá, és heti háromnál több ne legyen.

A felmérőlapokat szeptember elejéig folyamatosan megküldjük az iskoláknak, de azok kellő példányszámú sokszorosítá-

ról az iskoláknak kell gondoskodnia.

3. Az orientációs tevékenység. a nevelő-oktató munka megkívánja, hogy a tanulók képességeit felismerjük, fejlődését elősegítsük és folyamatosan nyomon kövessük. Hogy ez a munka a jelenleginél tervszerűbben folyjon, szükséges, hogy a tanév elején a szakmai munkaközösségek megbeszéljék az egyes tantárgyak specifikus képességeinek összetevőit, s ennek alapján elkészüljön minden tantárgy "képesség-tükre". Ez lehetővé teszi, hogy minden tanulóról folyamatosan vezessük az értékelhető teljesítményekben megnyilatkozó képességeinek fejlődését az adott tantárgyon belül. Így lehetővé válik a tanulók jobb megismerése, az orientációs munka hatékonyabb megszervezése, mind a tehetséges, kiemelkedő képességű, mind a gyengébb tanulók megfelelő, differenciált foglalkoztatása.

Ehhez az új típusú feladathoz minden tantárgyból küldünk ki mintapéldányokat, melyek változtatás nélkül is felhasználhatók, de a szaktanárok igényei alapján alakíthatók, változtathatók, új is készíthető. Minden esetben olyan tantárgy-tükör készítendő, amely lehetővé teszi, hogy a tanulók képességeiről viszonylag objektív kép alakulhasson ki. Nem utolsó szempont az sem, hogy ennek kezelése viszonylag egyszerű legyen, hogy a pedagógusok terheit fölöslegesen ne növeljük.

Most csak jelezzük, a tanév folyamán még részletesen szö-lünk majd róla, hogy ezeknek a megfigyelési lapoknak a segítségével a tanév végén minden tanárnak minden tanulóról rövid jellemzést kell készítenie.

Elképzelésünk szerint minden tanulónak lesz egy dossziéja - vagy az osztályfőnöknél vagy központi helyen -, amelyben

a tanuló iskolai életével kapcsolatos adatok gyűjthetők.

Már a tanév elején szükséges minél többet megtudnunk a tanulókról, hogy nevelésüket kezdettől fogva tervszerűen irányíthassuk. Ennek érdekében az általános iskolai dokumentumok tartalmazta adatokon kívül /bizonyítvány, jellemzés stb./ szükséges már szeptemberben egy kérdőíves adatfelvétel a tanulókról, mely legfontosabb jellemzőikre fényt derít. Az itt nyert adatok a középiskolai évek alatt pontosíthatók, módosíthatók a megismerésnek és a fejlődésnek megfelelően. Ugyancsak ebbe a személyiség-disszidációba kerülnek majd a tanulókról készített, fent említett, szaktanári jellemzések, a családlátogatások, a fogadó órák tapasztalatai és a tanulók fejlődésével, magatartásával kapcsolatos minden adat.

A tanév elején történő felméréshez szintén küldünk egy kérdőív-tervezetet, mely hangsúlyozottan tervezet. Tehát az osztályfőnökök lehetőségeihez, az igényekhez képest alakíthatja át. Az általunk kildüldött kérdőív minden olyan adatot tartalmaz, melyet szükségesnek tartunk a személyiség megismeréséhez. Ezek között nyilván több olyan van, amelyeket a pedagógus más forrásokból már megszerzett vagy megszerezhet, ezért nem szükséges kérdőíven megkérdezni.

Már most jelezzük, hogy az osztályfőnököknek a tanév végén összefoglaló "ellenőrzést" kell készíteniük minden tanuló-ról. Ezek szempontjait, részleteit a tanév folyamán részletesen megadjuk.

Szeged 1979. május 25.

Dr. Ágoston György s. k.
osztályfőnöki tanár

PEDAGÓGIAI TANSZÉK

B E S Z Á M O L Ó

a 6. főirány irodájának az 1978-ban
elvégzett munkájáról

A kísérlet előkészítésével, szervezésével és beindításával kapcsolatban az 1978-ban megindult munkálatok ezévből is a tervezett programnak megfelelően folytak, így a kísérlet a minisztériumi rendelkezéseknek megfelelően 1979. szeptemberében beindulhat. Az egyes területeken végzett munkálatokról az alábbiakban számolunk be:

Szervezési munkálatok. Az Oktatási Minisztérium 22478/1978. V. számú rendeletével módosította az eredetileg kijelölt iskolák és tanulócsoporthoz körét. A végleges döntés szerint négy gimnáziumban és öt szakközépiskolában, összesen 18 tanulócsoporthoz indul a kísérlet. Iskolánként egy kísérletvezető, egy helyettes szervezi és irányítja a munkát a JATE Pedagógiai Tanszékének vezetésével. Az általunk kimunkált norma szerint a kísérleti oktatásban az első évfolyamon 9 kísérletvezető, 9 kísérletvezető helyettes, 132 tanár és 648 tanuló /tanulócsoporthozként 36 tanuló/ vesz részt. A kísérletben résztvevő iskolákat a mellékletben tüntettük fel.

Tantervi munkálatok. A kísérleti modell intencióinak megfelelő tantervek készítésére két tantervi bizottság alakult. Az általánosan képző tantárgyak tanterveit az Országos Pedagógiai Intézet Tantervi Csoportja, a szakmai tanterveket a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportjának szakfelügyelői készítették el a JATE Pedagógiai Tanszékének elvi irányításával. Az elkészült tanterveket a József Attila Tudományegyetem, a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető professzorai, valamint kiváló gimnáziumi és szakközépiskolai tanárok lektorálták. A tantervkészítésben és lektorálásban

közel száz szakember vett részt.

Közismereti tárgyakból 12 /476 oldal/, vegyipari szakból 10 /720 oldal/, villamosipari szakból 28 /672 oldal/, gépipari szakból 19 /608 oldal/ és finommechanikai szakból 14 /312 oldal/. Összesen 83 tanterv készült 2,788 oldal terjedelemben.

A tanterveket az érdekelt iskolák július elején megfelelő példányszámban megkapták.

Augusztus végén az általánosan képző tárgyak tantervkészítői konzultatív jellegű megbeszélést tartanak a szaktárgyat tanító tanárokkal. Az első két évfolyamon bevezetett műszaki ismeretekből ez a konzultáció már megtörtént.

A tanterveket szíves tájékoztatásul a beszámolóhoz csatoljuk.

A kísérleti osztályok tankönyvellátása. Az első évfolyamon bevezetendő tankönyvek kijelölése, valamint a szükséges jegyzetek, tankönyvkiegészítők, útmutatók és szöveggyűjtemény készítése a tantervkészítők javaslatai alapján történt. A tanulók főleg gimnáziumi tankönyveket használnak, kiegészítve néhány szakközépiskolai tankönyvvel. Szeptemberre az első évfolyam számára a következő anyagok készülnek:

Műszaki alapismeretek - Műhelygyakorlatok - Kiegészítő szöveggyűjtemény a magyar irodalom tanításához - Kiegészítő anyag a kémia oktatásához.

A felsorolt anyagokat szeptember elejére közvetlenül az iskoláknak küldjük meg. A bevezetendő tankönyvekről az iskolák igazgatóit megfelelően tájékoztattuk.

Az iskolák kísérletre való felkészítése. A kísérletvezetők és helyetteseik, az osztályfőnökök, valamint a tanárok

számára tartott tájékoztató jellegű megbeszélések már a múlt évben megkezdődtek. Ezeken az értekezleteken a kísérlet felelős irányítója részletesen ismertette a gimnáziumi és a szakközépiskolai képzés átalakításának célját, összefüggéseit az általános társadalmi-gazdasági és közoktatásügyi fejlődési tendenciákkal, méltatta a kísérlet országos jelentőségét, utalt a kísérletben résztvevők felelősségére, és természetesen szó esett a felkészüléssel kapcsolatos konkrét iskolai feladatok sokoldalú megvitatására. Esetenként külön is felhívtuk a figyelmet a kísérletbe bevont megfelelő szemléletű és felkészültségű tanárok kiválasztására, valamint a gimnáziumi és a szakközépiskolai szervezésben működő kísérleti osztályokban folyó munka egységes elvi-gyakorlati alapon való koordinálásának szükségességére. Ilyen szempontból különös hangsúlyt nyert az iskolák közti széleskörű munka- és személyi kapcsolatok fontossága.

Az értekezleteken esetenként részt vettek az érdekelt minisztériumok, a Fővárosi Tanács képviselői, az érintett megyék, illetve megyei városok művelődési osztályának vezetői, valamint az iskolák párttitkárai.

Az igazgatók felkérésére az egyes iskolák tanárai részére külön is tartottunk hasonló tartalmú megbeszélést, mint pl. a budapesti Kaffka Margit Gimnáziumban, a szegedi Déry Miksa Szakközépiskolában, a Tiszaparti Gimnáziumban.

A Kohó- és Gépipari Minisztérium Oktatási Főosztályának felkérésére a szakmai szakfelügyelők Egerben tartott továbbképzésén részletesen tájékoztattuk a szakfelügyelőket a kísérlet őket érintő problémáiról, és kértük segítségüket a

kísérlet bonyolításában.

Az értekezleteken a tanárok részéről számos figyelemreméltó észrevétel hangzott el, amelyeket a lehetőség kereteink belül további munkánkban hasznosítunk.

A kísérlet széleskörű ismertetése céljából a kísérlet irányítója a József Attila Tudományegyetem Pedagógiai-Pszichológiai Szekciójára által tartott tudományos ülészekon "Középfokú iskolarendszerünk távlati fejlesztési lehetőségeinek kísérleti vizsgálata" címen ismertette a kísérleti modellt és az eddig végzett munkálatokat.

A beiskolázás sikere érdekében a kísérletben résztvevő iskolák széleskörű propagandát fejtettek ki az érdekelt szülők és tanulók körében. A budapesti iskolák a Fővárosi Pályaválasztási Intézet külön kiadványában részletesen ismertették az egységes középiskolai képzési rendszert, a képzés előnyeit a népgazdaság szempontjából.

Általában elmondható, hogy a kijelölt iskoláink minden lehetőt elkövettek a beiskolázás eredményessége érdekében. Az általános iskolákkal körlevélben ismertették a kísérlet lényegét, pályaválasztási szülői értekezleteket tartottak, a helyi sajtóban tájékoztatókat jelentettek meg, esetenként a kerületi pártbizottságok köznevelési felelőseit is felkérték a tájékoztatásba való bekapcsolódásra. A beiskolázásra szóló felhívás megjelent a budapesti MSZMP XI. Kerületi Bizottság Tájékoztatójában is.

A beiskolázásokról küldött jelentésekből kitűnik, hogy a jövőben - de a már beiskolázottak körében is - további felvilágosító munkára lesz szükség, hogy a szülők és a tanulók

tudatosan viszonyuljanak az új képzési formához, és tegyék magukévá annak célkitűzéseit.

Az iskolák kísérletre való felkészítésében és annak sikeres bonyolításában jelentős szerepük van a már kiküldött és további tervbe vett dokumentumoknak. Május hó folyamán "Utmutatóban" tájékoztattuk az iskolákat a leglényegesebb tanéveleji feladatokról. Az Utmutató anyagát június hó 6-án tartott értekezletünkön megvitattuk a kísérlet összes résztvevőivel /Az Utmutatót tájékoztatásul mellékeljük/.

A tanulók sokoldalú megismerését elősegítő kérdőív-mintát küldtünk ki az osztályfőnököknek /mellékelve/.

Tájékoztató kötetet juttattunk el az első osztályba lépő tanulók tudásszintjének mérésére. Ugyanebben a kiadványban foglalkozunk a felzárkóztatás problémáival /mellékelve/.

Az előkészítés során felmerült problémák részben elvi, részben gazdasági jellegűek.

Vannak jelek - ez különösen a felszólalásokból tűnt ki - amelyekből arra lehet következtetni, hogy probléma van még a tanárok szemléletmódjával. Nehéz velük megértetni, hogy az 1-2. osztály se nem gimnázium, se nem szakközépiskolai osztály, hanem egységes középiskolai osztály. A gimnáziumi tanárok a gimnázium presztizsét féltik, a szakközépiskolaiak iskolatípusuk régebbi formájának megmentését szeretnék látni a kísérletben. Állandó felvilágosító munkára van szükség, hogy az iskolák jól értsék a kísérlet lényegét.

A szülők - főleg és elsősorban a gimnáziumba iratkozott tanulók szülei - sem tették még magukévá az új elképzeléseket. Sokszor és sokat kell még erről velük beszélgetni.

A tanulók ilyen értelmű felvilágosítása is - különösen az első hónapokban - napirenden kell, hogy legyen.

Az új kísérlet számos jogi problémát is felvet, főleg azokban az iskolákban, ahol a kísérlettel párhuzamosan a nem kísérleti képzés is folyik. Ilyen problémák pl.:

- vonatkozik-e a kísérleti osztályokra a MUM-OM 14/1976/

XII.1. számú rendelete:

- ki viseli a tannévszomban kötelezően előírt munkaköpeny költségét stb., stb.

Ezeket a problémákat döntés céljából felterjesztjük az Oktatási Minisztériumba.

Gazdasági problémák is adódtak. Az eredeti költségvetés összeállításánál néhány dologra nem gondoltunk:

- nem láttuk világosan a kísérletbe bevonható, illetve bevonni szükséges tanárok létszámát;

- az osztályfőnökök sok időt és felkészültséget igénylő felelősségteljes munkáját, ha csekély összeggel is, de külön kell honorálnia;

- a kísérlet eredményeinek tudományos értékelésére munkaközösséget kellett létrehozunk, amelynek máris számos feladata akadt /pl. a tanéveleji eszközök elkészítése, az orientációs tevékenység elveinek és menetének kidolgozása, az orientációs tevékenységhez kapcsolódó képességmegfigyelő rendszer elveinek és eszközeinek kidolgozása, a II. év végén tervezett vizsga tartalmi és szervezeti koncepciójának kidolgozása./

A munka nagyobb részét a tanszék tagjai végzik, azonban esetenként szükség van külső munkatársak bevonására is.

ennek költségeit sem láttuk előre.

A dologi kiadások az áremelkedéssel arányosan növekszenek.
Szeged, 1979. július hó 23.

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár
a kísérlet megbízott vezetője

B E S Z Á M O L Ó

A MINISZTERIUMNAK A KISÉRLET HELYZETÉRŐL

1/a Az 1978-as évi munkálatok - a tervezett programnak megfelelően - az 1979-ban beindítandó kísérlet előkészítése jegyében folytak. A jóváhagyott modell - kísérleti terv részletesen kifejti a kutatás célját, összefüggését az általános társadalmi-gazdasági és közoktatásügyi fejlődési tendenciákkal, felvázolja a kísérleti terv kiinduló pontjait, és közli az óraterveket /1.sz. melléklet/. Az Oktatási Minisztérium 1978. július hó 15-én kelt 20374/1978. V. számú rendeletével ennek a modellnek az alapján engedélyezte a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-gimnáziumi kísérletet. Az idézett rendelet egyúttal kijelölte a kísérletben résztvevő iskolákat és az osztályok számát. Időközben ez a kijelölés módosult, jelentős kibővítésre került sor. A Csongrád megyei iskolák mellett budapesti és miskolci iskolákat is bevontak a kísérletbe, s így a tervezett 10 osztály helyett 15 első osztály indul. A kibővítéssel kapcsolatos többletköltségeket a Fővárosi Tanács VB. Művelődésügyi Főosztálya és Miskolc arányosan viselik. A kísérletben véglegesen résztvevő iskolák és osztályok számát a csatolt melléklet tünteti fel /2. sz. melléklet/. Elkészült a kísérlet teljes időtartamára - 8 évre - szóló költségvetés is. /3. sz. melléklet/.

A modellben jóváhagyott óratervek alapján szerződéseket kötöttünk a kísérleti tantervek készítőivel. Megkezdtük a kísérleti iskolák felkészítését az előttük álló feladatokra. Október 24-én a JATE Pedagógiai Tanszékén értekezletet tartottunk, ahol a kísérlet felelős vezetője

részletesen ismertette a kísérleti modellt, méltatta a kísérlet országos jelentőségét, utalt a kísérletben résztvevők felelősségére, válaszolt a felmerült problémákra, majd sor került a felkészüléssel kapcsolatos feladatok, iskolai teendők széleskörű megbeszélésére. Az értekezleten részt vettek az Oktatási Minisztérium, a Fővárosi Tanács VB. illetékesei, az érintett megyék, illetve megyei városok művelődési osztályainak vezetői, a kijelölt iskolák igazgatói, azok helyettesei, valamint az iskolák párttitkárai. Meggyőződésünk, hogy az eddig végzett előkészületi munkák, valamint az 1979-es és első felére az előkészítéssel kapcsolatban tervezett feladatok elvégzése biztosítja a kísérlet 1979. szeptemberében történő zavartalan beindítását.

- b. A kísérlet helyzetéről az előző fejezet előkészítéssel foglalkozó része ad megfelelő tájékoztatást.

A kísérlet lényegét tekintve a jóváhagyott modell hipotézisein alapuló távlati iskolarendszerrel kapcsolatos iskolai pedagógiai kísérlet, amely az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv 6-os számú főirányába tartozik.

Célja a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítása egységes középiskolai képzés differenciált ágazataivá.

A kísérlet egyben arra is hivatott, hogy segítsen előkészíteni egy olyan iskolarendszert, amely 8+2 szerkezetben 10 évfolyamú egységes alapműveltséget biztosít minden magyar gyermek számára, és erre a 10 évfolyamra építi a differenciált egyetemre-főiskolára való felkészítést és a középfokú /középiskolai/ szakképzést. Bevezetése a kö-

vetkező évtizedben várható.

Tekintettel arra, hogy a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés első és második osztályának integrálásáról van szó, mind az általánosan képző, mind a műszaki tárgyakból új kísérleti tantervek készülnek. A tantervkészítést gondos szervező munka és széleskörű tanácskozások előzték meg. Az általánosan képző tárgyak tantervkészítői számára az Országos Pedagógiai Intézetben a kísérlet vezetője tájékoztató jellegű megbeszélést tartott, amelyen ismertette a kétféle iskolatípus integrálásának elvi szempontjait, valamint a kísérleti tantervekkel szemben támasztott követelményeket.

A műszaki tárgyak tantervkészítőit is hasonló módon készítették elő a feladatra. A főváros legjobb szakközépiskolai oktatóiból és szakfelügyelőiből "Tantervi Bizottság" létesült, amely a kísérlet célkitűzéseinek megfelelően határozta meg a különböző szakok - és ezen belül az egyes szaktárgyak - szakmai szintjét. Az egyes szaktárgyak tantervkészítőinek munkáját szaktárgyi felelősök irányítják, a szakokat pedig szakfelelősök koordinálják /4. sz. melléklet/. A kísérleti tantervek készítőivel - 48-an dolgoznak a tanterveken - jó munkakapcsolat alakult ki. Készségesen vállalták, hogy mind a beindításnál, mind a kísérlet egész folyamatában segítenek a felmerülő problémák megoldásában. A tantervek legkésőbb 1979. január végéig elkészülnek.

Tankönyv, tankönyvpótló jegyzet még nem készült, azonban várható, hogy a kísérleti tantervek készítőinek javasla-

taira elég nagyszámú tankönyvpótló jegyzetre lesz szükség.
A kísérlet szélesebbkörű kiterjesztése 9-10 év múlva várható. Az Oktatási Minisztérium azonban a kísérletet engedélyező iratban úgy rendelkezett, hogy a kísérletet változó tartalmi elemekkel már 1981-ben ki kell terjeszteni más /mezőgazdasági és egészségügyi stb./ szakírányokra is.

Az 1978. évi költségvetést rendeltetésének megfelelően használtuk fel. A tantervi munkálatok folyamatban vannak, a szerzők egy része még nem készült el, hátra van a lektorálás, a tantervek végleges szövegeinek gépelése, sokszorosítása stb., stb. Ennek következtében az 1978-as költségvetésből bizonyos összegek kifizetése áthúzódik az 1979-es költségvetési évre.

A kísérlet 1979-ben indul és 1986-ban fejeződik be.

Időterve a következő:

1977-1979 szeptemberéig a kísérlet előkészítése

1979-1980 tanév kísérleti első osztályok
/1. sorozat/

1980-1981 kísérleti első osztályok
/2. sorozat/

kísérleti második osztályok
/1. sorozat/

kísérleti első osztályok
/3. sorozat/

1981-1982 kísérleti második osztályok
/2. sorozat/

kísérleti harmadik osztályok
/1. sorozat/

	kísérleti második osztályok
	'3. sorozat'
1982-1983	kísérleti harmadik osztályok
	'2. sorozat'
	kísérleti negyedik osztályok
	'1. sorozat'
1983-1984	kísérleti harmadik osztályok
	'3. sorozat'
	kísérleti negyedik osztályok
	'2. sorozat'
1984-1985	kísérleti negyedik osztályok
	'3. sorozat'
1985-1986	a kísérlet befejező értékelése

A kísérlet modelljében szerepelt még a szakközépiskolák negyedik osztályára épülő 5. technikusképző osztály is. Ehhez azonban az Oktatási Minisztérium még nem járult hozzá. Tekintettel arra, hogy a technikusképző osztály a szakközépiskolai reform-képzés igen jelentős tényezője (technikus középiskolák képzése) engedélyezését újból kérjük.

A kísérleti osztályok száma a kísérleti években az alábbiak szerint alakul:

1979-1980	18 első osztály	Összesen	18
1980-1981	18 első + 18 második	Összesen	36
1981-1982	18 első + 18 második + 18 harmadik	Összesen	54
1982-1983	18 második + 18 harmadik + 18 negyedik	Összesen	54
1983-1984	18 harmadik + 18 negyedik	Összesen	36
1984-1985	18 negyedik	Összesen	18

A szakközépiskolákban három egymást követő tanévben valamennyi első osztály /összesen 14 osztály / kísérleti osztálynak indul. a gimnáziumokban pedig hét első osztály.

A kísérlet nyolc éves időtartamára jóváhagyott költségvetés van.

Az 1979-es évre konkrét költségvetési igények az alábbiak:

A kísérlet tudományos vezetőinek díjazása

1 személy havi 1.500.- 18.000.-

3 személy havi 1.000.- 36.000.-

Gépelési, sokszorosítási bérköltség 50.000.-

Tankönyvpótló jegyzetek íratása

1 ív tiszteletdíja 2.000.- Ft 100.000.-

Iskolánként egy kísérletvezető

4 személy havi 500.- Ft 24.000.-

Iskolánként egy kísérletvezető helyettes

4 személy havi 300.- Ft 14.400.-

Tanárok díjazása

46 személy havi 300.- Ft 4 hó 55.200.-

A kísérlet tudományos értékelésével

kapcsolatos bérköltségek 20.000.-

Dologi kiadások

papír, stencil, tantervek sokszorosítása

fűzése, irodaszerek postaköltség 100.000.-

Összesen:

Személyi 317.200.- Ft

Dologi 100.000.- Ft

Mindösszesen: 417.200.- Ft

Magyarázat a költségvetés egyes megváltozott tételeihez:

- A kibővített kísérlet /plusz 3 iskola. plusz 5 osztály/ további egy fő tudományos vezető beállítását tette szükségessé /+ 12.000.-/.
- A kísérletek lefolyásának hatékonyabb ellenőrzése céljából a helyettes igazgatókat is megbízzuk az ellenőrzéssel és adatok szolgáltatásával /+ 14.000.- Ft/.
- A kísérlet tudományos értékelése céljából szűkebb körű munkaközösséget kell szervezni és működtetni /+ 20.000.- Ft/.

A kísérletben a mellékelt jegyzékben feltüntetett iskolák vesznek részt /5. sz. melléklet/.

c/ Az 1978-as évben az előkészítő munkálatok folytak, így publikációk a készülő kísérletről eddig nem jelentek meg. Belső anyaggyűjtés folyik, a későbbiek során várhatók a kísérlettel kapcsolatos tájékoztató és értékelő publikációk.

d/ A témával kapcsolatban már a tervezés és az előkészítés ideje alatt végeztünk nemzetközi összehasonlító tanulmányokat. A továbbiakban is gyűjtjük a külföldi tapasztalatokat és adott esetben felhasználjuk kísérleteink továbbfejlesztéséhez.

2./a A költségfedezet felhasználása rendeltetésszerűen történt az előírányzott előkészületi munkákat elvégeztük, minden kifizetett összegnek megfelelő munkafedezete van.

b/ Költségvetési maradvány nem várható. Amint már a bevezetőben is jeleztük bizonyos összegek a folyamatban lévő munkák miatt áthúzódnak a következő költségvetési évre

c/ A főirányon kívül a Fővárosi Tanács VB. Művelődésügyi

Főosztálya, valamint Miskolc város az 1979-es évtől kezdődően járul hozzá a kibővített kísérlet többletköltségéhez.

3. Az 1979-es év első felében tovább folytatjuk a kísérlet beindításának előkészítését, valamint az iskolák kísérleti munkába való bevezetését. Rendkívül fontosnak tartjuk a beiskolázási propaganda időben történő megindítását, valamint a szülők megfelelő tájékoztatását az új típusú osztályokról és a továbbtanulás lehetőségeiről. A kísérletben résztvevő tanárok számára a tantervkészítők bevonásával konzultációkat szervezünk, sokszorosítjuk a tanterveket, elkészíttetjük a szükséges tankönyvpótló jegyzeteket, bizottságot szervezünk a kísérlet tudományos felmérésére és értékelésére. Igyekezünk minél intenzívebb kapcsolatot teremteni a kísérletbe bevont iskolákkal.

Szeged. 1979. július 23.

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM

PEDAGÓGIAI TANSZÉK

Kedves Igazgató Elvtárs!

Kísérletünk első tanévének beindulása alkalmából munkatársi szeretettel köszöntöm Igazgató Elvtársat és mindazokat a kartársakat, akik a vezetése alatt álló iskolában részt vesznek közös munkánkban. Meggyőződésem, hogy mindannyian átérzik a vállalt feladat jelentőségét, és ennek tudatában végzik munkájukat.

Ezt az alkalmat szeretném felhasználni arra, hogy külön is felhívjam Igazgató Elvtárs figyelmét a tanévkezdéssel kapcsolatos, kiemelten fontos feladatok időben történő elvégzésére, továbbá tájékoztatni szeretném néhány folyamatban lévő dologról.

Szeptember végéig - a már kiküldött Utmutató szerint-

- tudatosítani kell a kollégák, a szülők és a tanulók körében a kísérlet célját, a kísérleti képzés szerkezetét
- foglalkozni kell a felzárkóztatási és az orientációs rendszer folyamatos kiépítésével.
- meg kell szervezni és le kell bonyolítani a tudásszint felmérést és a személyiségadatok felvételét.
- az egyes tárgyak tanulásának adekvát képességek elemzése alapján a szakmai munkaközösségek dolgozzák ki a tantárgyak "képesség-tükrét" / ezzel kapcsolatban további információkat küldünk'.

Egyébként tanszékünk megbízottai meglátogatják az iskolákat, hogy az éveleji munkálatok végzése közben felmerül-

lő esetleges problémákról tájékozódjanak, és ahol szükséges, további felvilágosítással szolgáljanak.

Szíveskedjék külön is felhívni az osztályfőnökök figyelmét az Utmutatóban körvonalazott sokrétű feladatok időben és megfelelő körülményekkel történő elvégzésére.

A konzultáción többen érdeklődtek, hogy a földrajzzal és a testneveléssel kapcsolatban van-e eltérés a most életbe lépő új gimnáziumi tanterv és a kísérleti tanterv között. Amint azt már előző körlevelünkben is közöltük, amelyik tantárgyból nem készült kísérleti tanterv, ott a gimnáziumi tantervet és tankönyvet kell használni.

Az osztályfőnöki tanterv is megegyezik az új gimnáziumi tantervvel, azonban az év elején, a modell szellemének megfelelően, néhány órát kell szentelni a tanulók tájékoztatására a kísérlet által nyújtott kedvező pályaválasztási és továbbtanulási lehetőségekről. Erről az igazgató elvtársak és az osztályfőnökök a szülőknek is minél sokoldalúbb tájékoztatást nyújtsanak.

A már megküldött "Tankönyvjegyzékben" szereplő és még hiányzó tankönyveket és jegyzeteket két héten belül közvetlenül az iskoláknak küldjük meg. Ezeket a tanulók előállítási áron kapják. Az árakat a nyomdai számlák beérkezése után közöljük.

Az alábbi könyveket és jegyzeteket küldjük:

Szöveggyűjtemény a magyar irodalom tanításához az első évfolyamon - Kísérleti Fizika tankönyv - Tankönyvkiegészítő a Kémia tanításához - Műszaki ismeretek - Műhelygyakorlatok.

A csatolt Utmutatót szíveskedjék a kémiát oktató tanár elvtárshoz eljuttatni.

A kísérlettel kapcsolatos jogi kérdések szabályozása ügyében előterjesztést tettünk a felettes hatóságoknak.

Szeged, 1979. szeptember 10.

Mellékelve: Utmutató

Elvtársi szíves üdvözlettel:

Dr.Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

UTMUTATÓ

az integrált középiskolai kísérletben részt-
vevő iskolák orientációs munkájához

Korábbi útmutatónkban már jeleztük, hogy az integrált képzési szakaszt egyúttal orientációs szakasznak is tekintjük, tehát ebben az időszakban kell a tanulóknak adottságaiknak, képességeiknek megfelelően dönteniük arról, hogy a középiskolai rendszer melyik ágában kívánják tanulmányaikat folytatni, milyen életpályát, hivatást választanak. A helyes választás mind a társadalom, mind az egyén szempontjából fontos. Épp ezért a döntést nem bízhatjuk pusztán a tanulókra, hanem tudatos és tervszerű pedagógiai munkával segítenünk kell azt. Tehát annak ellenére, hogy a kísérleti iskola a hagyományos iskolánál jobb lehetőséget biztosít a diákoknak egyéniségük, képességeik megismerésére és a véglegesebb döntést 14 éves korról 16 éves korra helyezi át, a kísérlet koncepciója megkívánja, hogy az ezekben az osztályokban tanító pedagógusok - az osztályfőnökkel együttműködve - folyamatosan ún. orientációs munkát végezzenek. Állandóan kísérik figyelemmel tanítványaik fejlődését, segítsék elő az adottságok minél jobb kibontakozását, sezzel együtt a megfelelő életpálya kiválasztását. Útmutatónk ezúttal ennek a munkának a megszervezéséhez és elvégzéséhez kíván tanácsokat adni.

1. A szaktanárok orientációs tevékenysége

Már a tanév eleji feladatokat ismertető útmutatónkban jeleztük, hogy a szaktanárok orientációs munkájának alapját a minden tárgyból elkészítendő képesség-tükör jelenti, melyet

a szaktanári munkaközösségeknek kell kidolgozniuk. Ehhez a munkához segítséget nyújtanak azok a mintapéldányok, amelyet mellékelve küldünk. A minták nem készültek el minden tárgyból, de amelyekből minta nincs, azokból is szükséges lesz elkészítése. Az általunk kiküldött minták az egyes tantárgyak teljes képességrendszerének feltárására törekednek, tehát a teljes középiskolai képzési időszak alatt használhatóak de bizonyos képességek vizsgálata, figyelemmel kísérése az első évben még nem szükséges /pl. a 2. idegen nyelv esetében a fordítási készségről az első évben még nem beszélhetünk/.

Javasoltuk a szaktanároknak, hogy a képesség-tükör alapján minden tanulóról vezessenek diagnosztikai-lapot, melyen jelölni tudják a tanulók fejlődését. Ezt lehetőleg egyszerű, könnyen kezelhető módon készítsék el, hogy vezetése fölösleges terhet ne jelentsen, de ugyanakkor könnyen áttekinthető legyen. /Mintát ehhez is küldtünk/. Mindezek csupán eszközök a szaktanárok orientációs munkájához. Ennek a tevékenységnek a lényege, hogy minden tanulót minél alaposabban megismerjünk, és ezáltal elősegítsük képességeik kibontakozását. A tanév eleji tudásszint-mérések jelenthetik a kiinduló alapot - de ismét hangsúlyozzuk, hogy ezek tudásszintet jeleznek csak és nem minden esetben képességet. Épp ezért szükséges hogy az ekkor nyert adatokat megfigyeléssel kiegészítsük pontosítsuk. Ehhez nyújtanak segítséget a diagnosztikai lapok, melyeken jelölhetjük a tanulói produktumokban megnyilvánuló képességeket. Célszerűnek látjuk, hogy minden tanulóról havonta legalább egyszer készüljön feljegyzés. Ehhez természetesen az szükséges, hogy a tanulónak havonta lehetősége

legyen olyan teljesítményre, melyben képességei megnyilvánulhatnak /összefüggő felelet, írásbeli felelet, komoly teljesítményt igénylő házi feladat, röpdolgozat, dolgozat stb./.

Ha a diagnosztikai lapokat lelkiismeretesen vezetjük, azaz törekszünk a tanulók alapos megismerésére, akkor viszonylag rövid idő alatt megtudjuk, hogy kik azok a tanulók, akik az adott tantárgyból tehetségesek, akiket kibontakoztatni kell, és kik azok, akiknek elsősorban a felzárkóztatás és az általánosan kötelező alapok megszerzése a feladatuk. Így válik lehetővé a tanulókkal való differenciált foglalkozás megszervezése: egyeseket szakkörbe irányíthatunk, és így segíthetjük őket a helyes pálya megtalálásában, másokat felzárkóztató foglalkozások révén segíthetünk hozzá, hogy az általános műveltségükhöz szükséges tudást megszerezzék.

A szaktanároknak a tanév végén minden tanulóról rövid jellemzést kell készíteni, melyben - megfigyeléseik alapján - beszámolnak a diák képességeiről, azok fejlődéséről, és már ekkor jelezni kell, hogy milyen fejlődés várható az adott tantárgyon belül, hogy a következő évi orientációs tevékenység megtervezhető legyen.

2. Az osztályfőnökök orientációs tevékenysége

Ebben a munkában - mint az egész iskolai nevelőmunkában - kulcsszerepe van az osztályfőnöknek. Minden a tanulóval kapcsolatos adatnak az osztályfőnök kezébe kell befutnia, aki ezeket értékeli, rendszerezi, így mind teljesebben megismeri az egyes diákokat, segíti őket önmaguk megismerésében és a helyes pályaválasztásban. Ehhez a munkához javasoljuk, hogy

minden tanulónak legyen egy ún. személyiség-dossziéja, melyben a feljegyzések, adatok gyűjthetők, rendszerezhetők. A legelső adatokat az a kérdőíves felmérés nyújtja, melynek mintáját az elmúlt évben elküldtünk. Az induló adatokat folyamatosan ellenőrizni, pontosítani, kiegészíteni kell, hogy a tanulók fejlődéséről kapjunk képet.

Az osztályfőnök orientációs tevékenységének fontos területe az osztályfőnöki óra. Ezek közül direkt orientációs jellegűek a tanév eleji kísérletet bemutató, ismertető órák, melyekről előző útmutatónkban részletesen szóltunk. Hasonlóan kifejezetten az orientációt szolgálják azok az órák, melyeken az egyes foglalkozásokat, pályákat ismertetjük. Hangsúlyozzuk, hogy itt nem elegendő az egyes pályák bemutatása, mindig szükséges megmutatni, hogy azok hogyan érhetők el, milyen képességek szükségesek hozzá, milyen továbbtanulási lehetőségei vannak. Indirekt úton szolgálják az orientációt azok az osztályfőnöki órák, melyek egy-egy adott - kötelező vagy szabadon választott - téma kapcsán a tanulók jobb megismerésére s egyúttal alakításukra nyújtanak lehetőséget.

A tapasztalatok alapján a szülőket a legnehezebb meggyőzni arról, hogy gyermeküknek milyen pályára kellene menni, mi a helyes választás, a gyerek képességeinek mi felel meg legjobban. Épp ezért a szülőkkel kezdettől működjön együtt az osztályfőnök. Tehát az év eleji szülői értekezletet is használjuk fel a jó kapcsolat kialakítására. /Ennek a szülői értekezletnek a szerepéről már részletesen szóltunk előző útmutatónkban./ A Rendtartásban is előírt családlátogatások szintén ezt a célt is szolgálhatják. Már a második félévtől

kezdve fokozni kell a szülők orientálását, hogy a második évben, mikor a döntésre sor kerül, a tanácsokat megértően fogadják, és segítsék a tanulók helyes pályaválasztását.

Az osztályfőnökök közösségformáló nevelőmunkája annyival nehezebb a kísérleti osztályokban, hogy itt nemcsak az osztályközösséget kell kialakítani. Szükségesnek látjuk, hogy a tanév során fokozatosan ismerjék meg a tanulók a kísérletben részt vevő többi iskola, osztály munkáját is. Tehát célszerű, hogy az azonos városban lévő iskolák tanulói szabad idejükben is találkozzanak, legyenek közös rendezvényeik, klubdelutánjaik, kirándulásaik. Elképzelhető, hogy a tanulmányi kirándulások alkalmával - ha a programba beilleszthető - felkeressék a másik városban működő kísérleti iskolákat is, s ott is találkozzanak a tanulók egymással. Tehát - épp a második év után következő pályaválasztás miatt - jó lenne, ha a tanulók is megismernék egymást, összebarátkoznának egymással.

Az osztályfőnöknek a tanév végén összefoglaló jellemzést kell készítenie minden tanulóról. Ezek szempontjait a tanév folyamán részletesen megadjuk. Itt csak jelezzük, hogy ebben a jellemzésben foglalkozni kell majd a tanuló pályaelképzeléseivel és azzal, hogy az első tanévben mutatott teljesítménye, megismert képességei mennyiben vannak azzal arányban. Vázolni kell, hogy a következő évben az orientációs munkában milyen feladatokat kell megoldani, hogy az elképzelések reálisak legyenek.

Szeged 1979. szeptember 10.

Dr. Ágoston György s.k.

egyetemi tanár

E L Ő T E R J E S Z T É S

a január 30-i főosztályi vezetői értekezletre
a főosztályi munkaterv I/1/H pontja alapján

Tárgy: Jelentés a gimnáziumi és a szakközépiskolai képzés átalakítását célzó iskolai-pedagógiai kísérlet megindításáról.

/Kódszám: 2.3.3./

Előterjesztő: Szendrei József
osztályvezető

Készítette: Kovács László
minisztériumi
tanácsos

BUDAPEST. 1980

Az oktatási miniszter helyettesének 22478/1978. V. számú utasításával módosított 20374/1978. V. számú külön utasítása engedélyezte az OTTKT 6-os számú főirányba tartozó, a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos iskolai-pedagógiai kísérlet lefolytatását háromszoros indítással és 1979 szeptemberi kezdéssel.

Az engedély alapját a "Kísérleti terv a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítására egységes középiskolai képzés differenciált ágazataivá" c. hipotézis képezi azzal a meggyőződéssel, hogy az abban szereplő V. /az ún. "technikumi"/ évfolyam a kísérlet keretében nem szervezhető meg.

A kísérletet a József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszéke, személy szerint dr. Ágoston György tanszékvezető egyetemi tanár felelős irányításával bonyolítjuk, akivel az Oktatási Minisztérium 1978-ban szerződést is kötött. A kísérletben részt vesz 5 szakközépiskola /összesen 12 tanuló-csoporttal évfolyamonként/ és 4 gimnázium /összesen 6 tanuló-csoporttal/. Budapest, Miskolc, Szeged területi megoszlásban. /A szakközépiskolákban a 12 tanuló-csoportban 6 szakma oktatására kerül majd sor, éspedig: esztergályos 2, géplakatos 3, villamosgép-szerelő 1, elektronikai műszerész 2, műszergyártó és karbantartó 2, vegyi anyag gyártó 2 tanuló-csoport./

Az 1978 és az 1979 év /utóbbi szeptember 1-ig/ az előkészítés időszaka volt. Az előkészületekről a kísérlet vezetője az 1979 július 23-án kelt beszámolójában adott tájékoztatást. Beszámolója szerint az első évfolyamon a kimunkált norma szerint 9 kísérletvezető, 9 kísérletvezető-helyettes,

132 tanár és /tanulócsoportonként 36 fővel számolva/ 648 tanuló vesz részt.

Az előkészületi időszakra esett a kísérleti tantervek kidolgozása, a kísérleti iskolák, azok vezetőinek és érdekelt tanárainak felkészítése. Az érdekelt tanácsi művelődéstudományi osztályok, a kísérleti iskolák vezetői, a kísérlet irányításában résztvevők számára Ágoston professzor két alkalommal értekezletet is tartott, és pedig 1978. október 24-én Szegeden, 1979 július 6-án Budapesten. /Mindkét értekezleten képviseltette magát a középiskolai főosztály: a másodikon a 6-os sz. főirány irodája is./

A kísérleti tantervek kimunkálására - a kísérleti modell intencióinak megfelelően - két tantervi bizottság alakult. Az általánosan képző /közismereti/ tantárgyak tanterveit az Országos Pedagógiai Intézet tantárgyi főosztálya, a szakmai tanterveket a Fővárosi Pedagógiai Intézet szakoktatási csoportjának szakfelügyelői készítették el a JATE Pedagógiai Tanszékének elvi irányításával. Az elkészült tanterveket a JATE és a BME tanszékvezető professzorai, valamint kiváló gimnáziumi és szakközépiskolai tanárok lektorálták. Az elvégzett munka volumenére jellemző, hogy a tantervkészítésben és lektorálásában összesen közel 100 szakember vett részt.

A kísérleti osztályok I. évfolyamainak tankönyvjegyzéke a tantervkészítők javaslata alapján állt össze. Főleg gimnáziumi tankönyveket írtak elő, kiegészítve azokat néhány szakközépiskolai tankönyvvel és speciálisan a kísérlet számára készült jegyzetekkel.

A kísérleti iskolák, a tanárok közvetlen felkészítése ér-

dekében néhány iskolában /Bp. Kaffka Gimnázium; Szeged: Déri Szakközépiskola és Tisza-parti Gimnázium és Szakközépiskola/ kísérletvezető külön értekezletet is tartott. A KGM felkérésére a szakmai szakfelügyelők egri továbbképzési napján tájékoztatás hangzott el a kísérletről.

Az előkészítés során különböző problémák is felmerültek, nevezetesen:

- Vannak jelek, amelyekből arra lehet következtetni, hogy probléma van még a tanárok szemléletmódjával. A gimnáziumi tanárok a gimnázium presztizsét féltik, a szakközépiskolaiak pedig iskolatípusuk régebbi formájának /a megszűnőben lévő középfokú szakképzési célúnak/ az átmentését szeretnék látni a kísérletben.

Megjegyzés: Jól érzékelhető volt, hogy milyen fájó pontot jelentett az V. évfolyam kizárása a kísérletből. A kizárás ellenére egyes szakok V. osztályos tantervét is elkészítették. A szakmai tantervek pedig a szakmunkásképzés ellenére középfokú címet viselnek.

- A szülők, s a tanulók egy része /főként gimnáziumban/ nem tette még magáévá az új elképzeléseket.

- Számos jogi, pénzügyi és tanügyigazgatási kérdés is felmerült /pl. a 14-1976. MÜM-OM sz. együttes rendelet alkalmazása/, amelyek megoldására jelen előterjesztésben a későbbiek során még visszatérünk.

A tanév megkezdése után a középiskolai főosztály kijelölt munkatársa /jelen előterjesztés készítője/ megbeszélést folytatott Szegeden a kísérlet vezetőjével, majd megláto-

gatta a kísérleti iskolákat. Tárgyalt az igazgatókkal /vagy helyetteseikkel/, helyenként műhelyoktatókkal is. A látogatásoknak, megbeszéléseknek nem az ellenőrzés, hanem a tájékoztatás volt a célja annak érdekében is, hogy a felmerült problémákból a Minisztériumra hárulókat megoldandóan, az iskolai-pedagógiai kísérletet segítse.

A szerzett tapasztalatok alapján az iskolai-pedagógiai kísérlet megkezdésével kapcsolatban az alábbiakat terjesztjük elő:

1. A kísérlet előkészítése körültekintően és eredményesen megtörtént. A megtartott értekezletek, megbeszélések, viták, hozzászólások /az írásos anyagok/ a szükséges eligazítást megadták és hozzájárultak a tanárok, közvetve a tanulók /és szülők/ ráhangolásához, szemléletük formálásához, ha még nem is mindenkinél egyformán.

Augusztus hó legvégén a szaktanárok részére is tartottak tantárgyi tanácskozásokat. Ezekről azonban nagyon megoszlának a vélemények. Már a szervezés sem volt tökéletes. Az először kijelölt időpontot /31-ről 30-ra/ módosították. egyúttal a fizika-tanácskozást lemondták. A budapesti helyszínen derült ki, hogy további két tantárgyból /történelem, kémia/ is elmarad a tanácskozás. Gyengének minősítették a résztvevő tanárok a "rajz és műalkotások elemzése" tantárgy megbeszélését. Ugyanakkor igen elismerően nyilatkoztak a magyar és az orosz nyelvi tanácskozásokról, amelyek színvonalasak és hasznosak voltak.

Javaslat: Ha a jövőben ilyen tantárgyi tanácskozásokra ismételten sor kerülne: időben megkezdett jobb elő-

készítéssel biztosítani kell, hogy a tantervkészítők a kísérlet hipotézise a kísérletvezető intencióinak megfelelően, felkészülten álljanak a tanácskozás részvevői elé.

A kísérleti tanterveket az érdekelt kísérleti iskolák időben megkapták. Tartalmi szempontból ezeket nem vizsgáltuk, de az iskolákban elhangzott vélemények szerint a "magyar nyelv és irodalom" koncepcióját jónak tartják, más tantárgyak esetében esetleg kisebb korrekciókat látnak szükségesnek.

Noha a tanterveket nem vizsgáltuk, néhány pontatlanságot megemlítnék. Feltehetően leírási hiba következtében egyes tantervekben pontatlanságok fordulnak elő, amelyek helyenként a tantárgyfelosztás, az órarend elkészítésénél zavarokat okoztak. Így pl. szóvá tették a villamosipari szak 19. oldalán lévő óraterv hibáit, az orosz nyelvénél és a fizikánál. Utóbbi ugyan javítva van, de a 17. oldalon nincs. A 16. oldalon viszont mindkét tantárgy óraszámja pontos. Az orosz nyelv tantervében /17. oldalon/ a III. o. heti óraszámja hibás. /Nem 3, hanem a 2 a helyes./ Nincs egyöntetűség a tantervekben: helyenként a heti óraszám, máshol az évi órakeret van feltüntetve. Az évi órakeret felhasználását illetően egyik tantárgy tanterve intézkedik, a másik nem. Három közismereti tantárgy /földrajz, osztályfőnöki óra, testnevelés/ számára nem készült külön kísérleti tanterv. Jó lett volna a közismereti tantárgyak kötetében utalni arra, hogy ezeknél a gimnáziumi tanterv alapján kell tanítani. Volt kísérleti iskola, amelyik ezeket a tanterveket időben nem kapta meg. /Pótlásáról gondoskodtunk./

Javaslatok: - Célszerű lenne, ha a tanterveket /tartalmi szempontból/ az MTA-OM Köznevelési Bizottsága bírálatra megkapná abból a szempontból is, hogy a távlati iskolarendszer kimunkálása során e kísérletre is építhessenek. /A megküldésre kerülő példányokban az elírási hibákat előzetesen ki kell javítani./

- Javasoljuk azt is, hogy a kísérlet tudományos végigkísérésével kapcsolatban kapjanak az iskolák szempontokat a tantervek esetleges korrekciójához is.

Az előírt tankönyvek, kiegészítő jegyzetek időben rendelkezésre álltak. /Egy iskolában említették, hogy a Marx-féle Fizika tankönyv némi késéssel érkezett meg./ Volt, ahol szóvátették, hogy a kiegészítő jegyzetek használata kezdetben nehézkes volt. /Egy tantárgyhoz sok könyvet-jegyzetet írtak elő!/ A tanítás folyamán ez a probléma rendeződött. Megjegyezték egyik helyen azt is, hogy a jegyzeteket nagyon kiszámított példányban kapták meg. /Ez nyilvánvalóan a gazdaságossággal magyarázható./

A külön kiadott jegyzeteket a tanulók díjtalanul kapták meg. Felmerült térítési díj utólagos beszédése, amit külön kezelve a következő években előállítandó jegyzetek költségeinek csökkentésére lehetne fordítani. A tankönyvekhez hasonlóan ívenként 50 fillér felszámítható volna. Egyik iskola jelezte, hogy a jegyzeteket a tanév végén a következő kísérleti osztály számára be kell gyűjteni; ha ez így van, térítési díj nem szedhető.

Javaslat: A jegyzetekért ívenként /tört rész esetén felfelé kerekítve/ 50 filléres térítési díj csak abban az esetben legyen megállapítható, ha azok nem kerülnek a következő I. osztály részére begyűjtésre.

2. A beiskolázás a kísérleti osztályokba megtörtént. A helyi szokásoknak megfelelően, előzetes tájékoztatásról gondoskodtak. A legtöbb iskola a felvett tanulók szülei részére tájékoztató értekezletet tartott, még az előző tanév befejezése előtt. Ennek ellenére a tanév megkezdésekor voltak tanulók /főként a gimnáziumokban/ akik nem tudták, hogy kísérleti osztályba járnak. Szeptemberben mindenütt voltak szülői értekezletek, sőt volt olyan eset is, hogy a gimnáziumba járó tanulók szüleinek a gyakorlati oktatást lebonyolító szakközépiskola rendezett értekezletet. A szülők tudomásul vették a kísérlet mibenlétét. Voltak szülők, akik kifejezésre juttatták: örülnek, hogy gyermekeik kísérleti osztályba járnak. Persze voltak olyan szülők is, akik mindenképpen ragaszkodtak a gimnáziumhoz. A jelek szerint a II. osztály végén bizonyos mozgásra lehet számítani, noha a tanulók nagy többsége a jelenlegi iskolájában kívánja folytatni tanulmányait. A kísérleti osztályok tanulói körében sajátos nézetek általában nincsenek, bár a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskolában kialakult olyan nézet, hogy ők /mármost a kísérleti osztályok tanulói/ mások, mint a nem kísérleti osztályok tanulói. Ugyanítt felvetették azt is: 2 év alatt elsajátíthatják-e ugyanúgy a szakmát, amit a többiek 4 évig tanulnak? /A kísérlet majd választ ad erre!/ Említést érdemel itt a kísérleti osztályok nemek szerinti összetétele is. A szak-

középiskolákban szervezett osztályokban túlnyomórészt fiúk vannak, a leányok száma elenyésző. A gimnáziumokban lévő osztályokban viszont általában több a leány, mint a fiú.

Javaslat: A beiskolázási munka megtervezésére, gondos lebonyolítására, a szülők, a tanulók /az általános iskolák/ megfelelő tájékoztatására - az eddigi tapasztalatok felhasználásával - igen nagy gondot kell fordítani. Erre az érdekelt tanácsok és a kísérleti iskolák figyelmét fel kell hívni.

3. A tanítás megkezdése valamennyi kísérleti iskolában, az előkészítés eredményeként, különösebb, említést érdemlő zökkenők nélkül megtörtént. A sajátosan gimnáziumi tantárgyakat /pl. ének-zenét/ az együttműködő gimnázium tanára tanítja a szakközépiskolában is. /Az esetleg felmerülő túlóradíjat a szakközépiskola átutalja./ E téren az iskolák közötti együttműködés jónak mondható. Vonatkozik ez a második idegen nyelv tanítására is. Bár egyes iskolákban ezt saját tanár tanítja, sőt van olyan törekvés a szakközépiskolákban, hogy saját nyelvtanárral is rendelkezzenek. A második idegen nyelv általában az angol. Több helyen csoportbontásban tanítják, s a tanulók /az eddigi jelek szerint/ ambicionálják az új nyelv tanulását.

A tanéveleji felméréseket a kísérleti osztályokban elvégezték. A személyiséglapok adatait az osztályfőnökök összegezték a kapott információk szerint. /A szegedi Radnóti Gimnáziumban lehetőség volt elolvasására. Ez az összegezés - bár még nem volt teljesen kész - nagyon érdekes volt./ Egyik iskola nem a kísérleti személyiséglapot töltötte ki a tanulók-

kal, hanem az általánosan használtat, de némiképp kibővítették. /Indokuk: a két személyiséglap között nincs lényeges különbség./ A tantárgytükrök vezetése is megkezdődött, s mindjárt két problémát fel is vetettek. Egyrészt a heti 1 órás tantárgyak /pl. munkavédelem, műszaki alapismeretek/ esetében igen nehéz, szinte megoldhatatlan a vezetésük. Másrészt felmerült: szükséges-e a tantárgytükrök vezetése a készségtárgyaknál?

Komoly gondot jelent /ezt több iskolában is kinyilvánították/ a kérdőívek, tesztlapok szükséges példányszámban való sokszorosítása. Mindenekelőtt a gimnáziumok panaszzolják ezt. A problémát a szakközépiskolák oldották meg egyelőre, rendelkezvén ugyanis sokszorosító berendezéssel, gondoskodtak a gimnáziumokról is. Azért akadt szakközépiskola, amelyiben megjegyezték: az irodaszerekre fordítható költségvetési keretet nagyon kimeríti a nagytömegű sokszorosítás. Felmerült ezért: nem volna-e célszerű a szükséges űrlapokat megfelelő példányszámban nyomdai úton előállítani és az iskolák rendelkezésére bocsátani?

Javasoljuk kísérletvezetőnek:

- vizsgálja meg a tantárgytükrök vezetésének kérdését tantárgyanként, a heti óraszám függvényében, majd adjon eligazítást az iskoláknak a felmerült kérdésekben.
- Vizsgálja meg a személyiség-lapok, teszt-lapok nyomdai úton való előállításának lehetőségét abból a szempontból is, hogy milyen költségkihatással járna, s hogyan volna megoldható a kísérleti iskolák központi ellátása
- Javasoljuk a kísérleti iskolák olyan értelmű eligazítá-

sát, hogy minden esetben a kísérletvezető által kiadott felmérő-lapokat használják.

4. Felmerült néhány adminisztrációs probléma is. A statisztikai lapok kitöltésénél a kísérleti osztályokat hova sorolják? A tanulók számára milyen bizonyítvány-úrlapot használnának, s azt hogyan töltsék ki? Milyen pecsétet használnának? E kérdések az I-II. osztállyal kapcsolatban okoznak gondot, a III-IV. osztályban már egyértelművé válnak.

Javaslatok: - A statisztikai adatszolgáltatás alkalmával a kísérleti osztályokat az adott iskola jellegének megfelelően kell szerepeltetni; vagyis: gimnáziumban gimnáziumi, szakközépiskolában szakközépiskolai osztályként.

- A gimnáziumban gimnáziumi, szakközépiskolában szakközépiskolai anyakönyvi nyomtatványt, illetve indexet kell használni.

- Az anyakönyvi napló címlapján fel kell tüntetni, hogy kísérleti osztály, a tanulók indexeinek törzslapján, a "jegyzet" rovatban fel kell tüntetni, hogy a tanuló kísérleti osztályba jár.

A szakközépiskolai indexek belső címlapján a szakmát egyelőre nem kell feltüntetni, erre majd a III. osztályban kerül sor. Az I-II. o. bizonyítványának kiállításánál a fejrészben nem kell külön utalni a kísérletre.

- A kísérleti osztályok számára nem kell külön pecsétet csináltatni, az iskola meglévő, hivatalos körpecsétjét kell használni.

5. A kísérleti iskolák óraterveiben szereplő "műszaki ismeretek" és "műhelygyakorlatok" a gimnáziumban lévő osztályok számára is az együttműködő szakközépiskolában kerülnek lebonyolításra. A hét egy kijelölt napján a tanulók nem anyaiskolájukba, hanem az együttműködő szakközépiskolába mennek. Elhelyezkedésük, a gyakorlatok lebonyolítása biztosított, de egyes iskolákban a nyári összefüggő műhelygyakorlat megszervezése már gondot okoz. /Itt a III. o. belépésével további problémák adódnak! /

Az átjáró gimnáziumi tanulókat első ízben az osztályfőnökök kísérték el. Ez a személyes kapcsolat időközben a legtöbb helyen meglazult. Célszerű volna az osztályfőnökök látogatását rendszeressé tenni.

Az együttműködő két iskola most általában egy füzet segítségével érintkezik egymással. Ebbe a füzetbe jegyzik be a szakközépiskolában elvégzett anyagot, az esetleges hiányzókat. /Ennek az osztálynaplóba való átírása még nem megoldott! /

Az osztályzatok beírása időszakonként külön történik.

A gyakorlatok a tanterv szerint rendben folynak. Igaz, egyes gimnáziumi tanulók esetében a hozzáállás még nem megfelelő. Egyébként a műhelygyakorlatokkal kapcsolatban az alábbi problémák merültek föl:

- A gimnáziumban lévő kísérleti osztályok tanulóinak szülei máris alkudoznak a nyári összefüggő műhelygyakorlatokról. Elhagyását, vagy legalábbis időtartamának jelentős csökkentését kérik. Indokuk: gyermekük nem lép át a szakközépiskolába, következésképp fölösleges a nyári gyakorlaton való részvételük. /A Kolos Richard Ipari Szakközépiskolában a gim-

náziumi osztály nyári gyakorlatának megoldása hely hiányában problematikus./

- A munkaruha a szakközépiskolákban a kísérleti osztályok számára megoldott. Nem jelentett különös problémát. A gimnáziumokban azonban nincs megnyugtatóan megoldva. Szegeden a Városi Tanács művelődésügyi osztálya gondoskodott a gimnáziumi tanulók munkaruha ellátásáról. Miskolcon az együttműködő szakközépiskola adott munkaruhát a gimnáziumból átjáró tanulóknak is. Hasonlóan járt el Budapesten az Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola is. Nincs viszont még ma sem munkaruhája a Kolos Richard Ipari Szakközépiskolába átjáró egy gimnáziumi osztály tanulóinak. Ők a gyakorlatokat az iskolaköpenyükben végzik.

- A gimnáziumi kísérleti osztályok tanulói nem voltak a szakközépiskolások számára előírt egészségügyi vizsgálaton. Ennek következtében előfordult, hogy tanévkezdés után egykét tanulót át kellett tenni nem kísérleti gimnáziumi osztályba, mert műhelygyakorlatok végzésére teljesen alkalmatlanok voltak adottságaik miatt.

Javaslatok:

- A műhelygyakorlatok időtartama változatlanul mindenütt 60 perces órákkal maradjon.

- A nyári összefüggő műhelygyakorlatot az I. osztály után iskolai tanműhelyben, lehetőleg mindenki számára meg kell szervezni. /Ha a tanuló nem vesz részt az összefüggő gyakorlaton, elveszti választási lehetőségét a II. o. végén./ Ha viszont a kísérleti osztály tanulója a II. osztály végén úgy dönt, hogy gimnáziumban folytatja tanulmányait, a II. osz-

tályt követő összefüggő gyakorlat elvégzése alól felmenthető. Ha azonban önként vállalja, erre legyen lehetősége. Az összefüggő gyakorlat teljesítését, vagy a felmentést az anyakönyvben és a bizonyítványban a megfelelő rovatban jelezni kell! /

- Már most meg kell vizsgálni a nyári összefüggő műhelygyakorlatok lebonyolításának lehetőségét. Ugyyszintén a következő tanávi gyakorlatokét is, amikor már két évfolyam számára kell biztosítani a feltételeket. Az I-II. o. tanulók összefüggő műhelygyakorlatát üzemi körülmények között nem lehet megszervezni. /Üzemi tanműhelyben esetleg igen! /

- A munkaruha biztosítását a gimnáziumban lévő kísérleti osztályok tanulói számára is biztosítani kell. Amennyiben ez helyileg nem oldható meg, akkor beszerzési költségét a kísérlet költségvetésében kell megtervezni.

- A gimnáziumi kísérleti osztályok tanulóinak egészségügyi /alkalmassági orvosi/ vizsgálatát pótlólag el kell végezni, legkésőbb a II. osztály befejezésséig, legalább azok esetében, akik át akarnak lépni a szakközépiskolába. Új beiskolázás alkalmával ez az alkalmassági vizsgálat előre elvégzendő!

6. A kísérlet finanszírozása ügyében a 112/1974. OM számú utasítás intézkedik. Ez az utasítás azonban - bár hatályban van - végrehajthatatlan. Az OTTKT 6-os sz. főiránya irodáján kívül a Főváros és Miskolc megyei város vállalta magára a költségek fedezését. Értesülésünk szerint a fővárosi kísérletet a Nehézipari Minisztérium is támogatja. /1979-ben 100 ezer Ft-tal./ A 6-os sz. főirány irodája az ellátmányt a JATE részére utalja ki. A fővárosban a kísérleti iskolák

finanszírozását a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola bonyolítja le. Az ellátmányt ide utalja a NIM, a főváros és a JATE is. Október elején még úgy látszott, Miskolcon problémák lesznek, de novemberre ott is megoldódtak a gondok, az iskolák a szükséges összegeket megkapták. A késedelem az iskolák fenntartásának városi hatáskörbe adásával volt kapcsolatban.

Értesülésünk szerint az 1979 év kiadásait a felsorolt szervezetek által kiutalt ellátmányok fedezték. Ugy tűnik: az érdekelt tanácsok vállalt kötelezettségeiknek lényegében eleget tettek.

Kísérletvezető az 1980 évi költségvetést elkészítette, s azt indokolásával együtt az összes érdekelt szervezetnek megküldte. E költségvetés szerint a személyi kiadások 819 ezer, a dologi kiadások 350 ezer Ft-ot tesznek ki. Ez mindössze 1980-ra: 1.169.000,- Ft, amiből 649.446 Ft az OTTKT 6-os számú főirányát, 324.724 Ft a fővárost /amiből feltehetően a NIM kb. 100 ezer Ft-ot átvállal/. 194.830 Ft Miskolc megyei várost terheli. Ugy tudjuk, hogy az OTTKT 6-os számú főirányára irodája az igényelt hitelkeretet az 1980 évre a JATE-n keresztül, kísérletvezető rendelkezésére tudja bocsátani. Emellett az érdekelt iskolák költségvetésében is gondoskodni kell /a tanácsok segítségével/ bizonyos nélkülözhetetlen kiadások fedezéséről. Pl: túlóradíjak, tanműhelyek üzemeltetése stb./ Itt teszünk említést a 14/1976. MUM-OM számú együttes rendeletnek a kísérleti osztályokra való alkalmazásáról is. Ez együttes rendeletnek a kísérleti szakközépiskolák III-IV. osztályaiban való alkalmazása természetesen,

egyértelmű. Ugyanakkor az I-II. osztályokra való kiterjesztése problematikus. Az Oktatási Minisztériumon belül sincs egységes álláspont. A szakközépiskolai osztály szerint az együttes rendeletet az I-II. osztályra is alkalmazni kell a kísérleti szakközépiskolákban. A gimnáziumban lévő kísérleti I-II. osztályra azonban e rendelet hatálya nem terjeszthető ki. A terv és pénzügyi főosztály a szakközépiskolában tervezett kísérleti I-II. osztályra nem tartja lehetségesnek az alkalmazást. Ezzel részben egyetért a gimnáziumi osztály is azzal az eltéréssel, hogy a munkaruha biztosítását a gimnáziumi tanulók számára is szükségesnek tartja. A vita eldöntésére felkértük a jogi és munkaügyi osztályt. A döntést azonban nem vállalta. Véleményük szerint az együttes rendelet értelmezése, alkalmazása kérdésében az OM csak a Munkaügyi Minisztériummal együtt dönthet. Annak eldöntése pedig, hogy a kísérleti osztályok tanulói gimnazistának, vagy szakközépiskolásnak minősülnek-e, szerintük nem jogi kérdés. A szóbanforgó együttes rendeletnek a kísérleti szakközépiskolák kísérleti III-IV. osztályára való alkalmazásánál figyelembe kell venni, hogy a kísérletből következően a szakmai gyakorlatok megszervezésére iskolai tanműhelyekben kerül sor. Ebből következően időben gondolni kell arra, hogy az ösztöndíj, a kedvezményes étkezés, a tanműhely üzemeltetésének /anyag, energia/ költségei az iskolai költségvetésben annak idején megtervezésre kerüljenek.

Végezetül - a finanszírozással kapcsolatban - megemlítjük, hogy a kísérletben résztvevő tanárok átlagosan /10 hónapon át/ havi 300.- Ft pótdíjban részesülnek. Az osztályfőnökök ezen

felül. az adminisztrációs többletmunkáért még havi 150.- Ft-ot kapnak./ A pótdíjat az iskolára megállapított kereten belül. személyenként differenciáltan állapítják meg. a kísérletből adódó terhelés arányában. Van olyan kísérleti iskola. ahol az elosztást az érdekelt kollektíva végzi, s az így megállapított személyenkénti pótdíj itt 150-600 Ft között variál. Érdekesség, hogy az áttanító. tehát két együttműködő iskolában tanító ének-tanár két helyen részesül díjazásban /vagyis a gimnáziumban és a szakközépiskolában/ 150-150 /összesen 300.-/ Ft-tal. Ugyanakkor más iskolában van olyan műhelyoktató. aki két iskola tanulóival foglalkozik. de csak egy helyről kap pótdíjat. amelynek összege 250.- Ft. Célszerű lenne a tanárok pótdíjban részesülését megvizsgálni és egységes eljárást kialakítani.

Javaslatok: - Fel kell kérni az érdekelt tanácsi művelődésügyi osztályokat. hogy a kísérleti iskolák költségvetésének összeállításánál a kísérlettel kapcsolatos nélkülözhetetlen költségeket /túlóra. gimnáziumokban is a munkaruha. szakközépiskolákban a műhelyek üzemeltetése stb./ betervezzék.

- A kísérletben részvevő tanárok kísérleti pótdíjának személy szerinti differenciált megállapításához javasoljuk a jelenlegi gyakorlat pontos felmérését. s annak alapján az egységes eljárás biztosításához irányelvek kiadását.
- A szakközépiskolai osztály a 14/1976. MUM-OM számú együttes utasítás alkalmazása ügyében vegye fel a kapcsolatot a Munkaügyi Minisztérium-

mal olyan értelemben, hogy a szakközépiskolák /gimnáziumok?/ tanulói már a II. osztályban is részesülhessenek ösztöndíjban.

H a t á r o z a t i j a v a s l a t:

A főosztályi vezetői értekezlet az előterjesztést az abban foglaltakat tudomásulvéve megtárgyalta, a javaslatokat /változtatlanul vagy módosításokkal/ elfogadta. Utasítja a szakközépiskolai osztályt, hogy az elfogadott és határozatra emelt javaslatok alapján, a 14/1976. MÜM-OM számú együttes rendelet alkalmazása ügyében kezdjen tárgyalásokat a Munkaügyi Minisztériummal. A tárgyalások lezárása után írásban tájékoztatni kell az érdekelt tanácsi művelődésügyi /fő/osztályokat, s fel kell kérni őket az egyöntetű eljárás biztosítására, az iskolai-pedagógiai kísérlet további támogatására. E leirat másolatát meg kell küldeni tájékoztatásul a kísérlet felelős vezetőjének, valamint az OTTKT 6-os sz. főirány irodája vezetőjének is.

Budapest, 1980. január hó 14.

KÖRLEVÉL

a gimnáziumi-szakközépiskolai kísérletben részt vevő iskolák
igazgatóinak

Kedves Igazgató Elvtárs!

I.

Fél éve folyik iskolakísérletünk a távlati magyar iskola-rendszer kialakítása érdekében. Ha egy ilyen nagyszabású kísérlet előkészítésének, megszervezésének és indításának objektív és szubjektív nehézségeit tekintjük, általában elmondható, hogy a kísérlet jól indult, a kisebb zavaró körülményeken úrrá tudtunk lenni, és hogy az I. félév tapasztalatai nem rosszak. Mindez elsősorban annak köszönhető, hogy a kísérletben részt vevő osztályfőnökök és tanárok többsége és a kísérleti iskolák vezetői megértették a kísérlet tudományos és közoktatáspolitikai jelentőségét, magukévá tették a kísérleti terv alapgondolatait és feladatait, készek e feladatok megvalósítása érdekében becsületos erőfeszítésekre.

Nem jelenti ez azonban azt, hogy a kísérletben minden résztvevő azonosulása a kísérlet céljával és feladataival egyenlő mértékben pozitív, akadnak olyan kollégáink, akikben fenntartásokat a kísérlet elgondolásaival szemben nem sikerült eloszlatni; még többen akadnak olyanok, akikben a fenntartások nem tudatosan, hanem a korábbi gimnáziumi vagy szakközépiskolai munkájuk során bennük kialakult és megszilárdult beidegződések, szokások, pedagógiai gondolkodásmód formájában élnek. Mind a tudatos, mind a nem teljesen tuda-

tos fenntartások érthetőek, és egy ilyen nagy volumenű iskolakísérletben velük mint kísérleti változóval számolnunk is kell. Ha azonban a fenntartások túlmennek a tárgyilagosságra, a kíváncsi kritikai pozíció határán, komolyan veszélyeztetik a kísérleti folyamatot.

A fentiekből következik a kísérletvezetőknek /az iskolák igazgatóinak/ egyik nagyon fontos feladatuk. A kísérleti munka tapasztalatainak gondos gyűjtésével, elemzésével meg kell állapítaniuk, hogy melyek azok a kísérleti cél megvalósítását akadályozó objektív nehézségek, amelyeken csak a kísérleti feltételek /óraterv, tanterv, a kísérleti terv más fontos részletei, tankönyvellátás, a kísérlet anyagi feltételei, a kísérlet vezetése stb./ módosításával lehet úrrá lenni, és melyek a szubjektív nehézségek, amelyek úgy győzhetők le, ha az osztályfőnökök, a tanárok a kísérleti célnak megfelelően jobban, az ügy iránt tanúsított nagyobb megértéssel dolgoznak. Az objektív nehézségekről rendszeresen tájékoztatni szükséges a kísérlet országos vezetőjét, hogy a következő kísérleti tanév előkészítése során a kísérleti tervben az elengedhetetlen módosítások megtörténjenek. A szubjektív nehézségek esetében az igazgató elvtársaknak meggyőzéssel kell hatniuk az illető tanárookra. Ha azonban kiderül, hogy néhányan közülük a kísérlet céljának az elősegítését pedagógiai meggyőződéssel nem tudják összeegyeztetni, lehetővé kell tenni számukra, hogy a következő tanévtől ne kapjanak beosztást a kísérleti osztályokba.

II.

A következőkben felhívom figyelmét néhány, a kísérlet lényegét érintő negatív tapasztalatra, amely - ha időben nem teszünk megfelelő intézkedéseket - a későbbiek folyamán káros következményekkel járhat.

1. Mindenekelőtt a Műszaki elmélet és az ezzel egységet képező Műhelygyakorlatok c. tárgy tanulásáról van szó. Azt tapasztaltuk, hogy egyes gimnáziumi osztályokban mindmáig nem sikerült több tanulóval és főképp szüleikkel megértetni e tárgyak tanulásának jelentőségét sem a korszerű általános alapképzés szempontjából, sem pedig a tanulók reális pályaválasztási lehetősége szempontjából. Ennek következtében ezek a tanulók negatív beállítottságúak e tárgyak tanulásával szemben, ami több formában is megnyilatkozik: feleslegességüket hangoztató véleménynyilvánításokban, felületes tanulásban, néha kirívó rendetlenségekben, fegyelmezetlenségekben is. Arról is vannak értesüléseink, hogy ellenállás mutatkozik a tantervileg előírt nyári műszaki /termelési/ gyakorlattal szemben.

Hangsúlyozni kell, hogy az egységes 1-2. középiskolai osztályban a műszaki tárgyak tanulása az általános alapképzés szerves része, amely elsősorban arra hivatott, hogy - először a magyar közoktatás történetében - minőségileg és mennyiségileg is korszerűbb általános műszaki alapképzést biztosítson, amelyre ma minden embernek szüksége van, bármilyen életpályát is választ. Szükségük van rá a nem műszaki pályán működő szakembereknek is: az orvosoknak, a társadalomtudományokkal foglalkozóknak, a pedagógusoknak. Ki-

sérleti tantervünk biztosítékot nyújt arra, hogy a műszaki alapismeretek oktatása ne történjék a gimnáziumban eddig oktatott más műveltségi területeknek a rovására. A tanulók /akár gimnáziumi épületben, akár szakközépiskolai épületben végzik az egységes osztályokat/ minden hátrány nélkül folytathatják majd tanulmányaikat a 3-4. gimnáziumi osztályokban.

Ugyanakkor a műszaki tárgyak oktatása nagyon fontos szerepet játszik azoknak a tanulóknak a felkészítése szempontjából, akik a közös középiskolai osztályok után szakközépiskolai tanulmányokat választanak. A négy évről két évre csökkentett középiskolai szakképzés csak akkor képes feladatait megoldani, ha olyan tanulókat kap, akik alapos általános műszaki alapképzettséggel rendelkeznek.

A műszaki tárgyak tanulása a továbbtanulási és pályaválasztási orientáció szempontjából is - mint a fentiekből következik - döntő jelentőségű. A kísérleti osztályokba beiratkozott tanulók jelentékeny részének bizonytalanok még a pályaválasztási elképzelései, ill. ez utóbbiak nincsenek mindig összhangban az 1-2. osztályban kibontakozó tényleges képességeikkel. Az orientációnak épp az a célja, hogy a tanulókat a képességeiknek legjobban megfelelő tanulmányok és életpálya megválasztásához segítse. A gimnáziumi épületben működő kísérleti osztályok tanulói közül feltételezhetően akadnak olyanok, akiknek megfelelőbb képzést jelentene a 3-4. osztályban a szakközépiskolai képzés, míg a szakközépiskolai épületben működő kísérleti osztályok tanulói közül feltételezhetően vannak olyanok, akiket célszerű átirányítani a gimnáziumi 3-4. osztályba. Nyilvánvaló azonban, hogy a

tanulók speciális képességei és érdeklődése csak akkor tud szabadon kibontakozni, és csak akkor tehetnek szert megfelelő önismeretre, ha az ezt elősegítő képző és nevelő folyamatot nem gátolják tanári és szülői előítéletek, beidegződések, nevelői érdektelenség, közömbösség, rossz irányba befolyásoló hamis közhangulat.

Minek tulajdonítható egyes gimnáziumi osztályok tanulóinak nem megfelelő viszonya a műszaki tárgyak tanulásához, negatív beállítottsága a nyári gyakorlattal szemben?:

a/ Egyrészt kétségtelenül annak, hogy a beiratkozást megelőzően egyes szülők és tanulók nem kaptak megfelelő részletes felvilágosítást a kísérleti képzés mibenlétéről. Éppen ezért a következő tanévi beiskolázást nagyon gondosan kell előkészíteni. Lehetőleg el kell érni, hogy a kísérleti osztályokba olyan szülők irassák be gyermekeiket, akik ismerik a képzési feltételeket, és belátják ezek előnyös voltát gyermekeik fejlődésére, boldogulására.

b/ Nem minden osztályfőnök adott kielégítő, meggyőző felvilágosítást a tanulóknak az osztályfőnöki órákon a kísérleti képzésről. Nem tudatosította eléggé, hogy a tanulók a két közös osztály elvégzése után képességeiknek megfelelő választási lehetőség előtt állanak. Sajnos, akad olyan gimnáziumi osztályfőnök is, aki közömbösséggel viseltetik osztályának a minden hét egy teljes tanítási napját kitöltő műszaki képzésével szemben; még nem talált módot arra, hogy látogatást tegyen a műszaki képzés óráin, hogy kapcsolatba lépjen a műszaki tárgyak oktatóival, érdeklődjék osztálya tanulmányi előmeneteléről, magatartásáról. Nem lehet csodál-

kozni, hogy éppen az ilyen osztály viszonya a legrosszabb a műszaki tárgyak tanulásához.

A fentiekre való tekintettel arra kérjük Igazgató Elvtársat, szíveskedjék megállapítani, vajon a kísérleti osztályok az osztályfőnöki órákon megfelelő felvilágosításban részesültek-e a kísérleti képzésről, a műszaki tárgyak szerepéről, és hogy vajon az osztályfőnökök folyamatosan figyelemmel kísérik-e, és ösztönzik-e a tanulók műszaki tanulmányait. Határozott intézkedéseket kérek az e téren tapasztalható hiányosságok megszüntetése érdekében. Mindenképpen célszerűnek látszik, hogy a II. félévben az osztályfőnökök ismét legalább 2-3 osztályfőnöki órát a tanulmányi és pályaválasztási kérdéseknek szenteljenek kísérletünk célkitűzéseinek szem előtt tartásával.

c/ Még mindig vannak szülők főképp értelmiségiek, akik féltik gyermekeik "gimnazista pályafutását". Tovább kell folytatni e szülők meggyőzését.

2. Tapasztalataink szerint szakközépiskolai beidegződések is akadályai lehetnek a tanulók olyan orientálásának, amelyet a kísérlet szelleme megkövetel. Egyes szakközépiskolákban működő osztályokat túlságosan mereven állítottak be meghatározott szakképző irányokba és nem kellőképpen tudatosították bennük, hogy a 2. osztály végén a tanulónak lehetőségük van a kísérletben megtalálható valamennyi továbbtanulási irány /gimnázium és a kísérletben megtalálható valamennyi szakképző ágazat/ között választani. Azt tartanánk helyesnek, ha a szakközépiskolák a kísérleti 1-2. osztályoknak nem adnának szakirányt megjelölő elnevezést /pl. általános gé-

pészeti osztály, ilyen vagy olyan villamosipari osztály, vegyipari osztály stb./, hanem azt hangsúlyoznánk, hogy ezek közös /általános/ középiskolai A, B, stb. osztályok. Azt természetesen helyeseljük, hogy az első osztályok megalakításánál tekintettel vannak azokra a szakmai tanulmányi elképzelésekre, amelyekkel a tanulók az iskolába jelentkeznek, azért, hogy a 3. évfolyamon az osztályokat ne kelljen teljesen új összetételben újból alakítani. De belemerevíteni a tanulókat meghatározott szakképző irányokba - ismételjük - ellentétes a kísérlet célkitűzéseivel.

3. Igyekeztünk elérni, hogy a kísérleti tervben foglaltakat valamennyi kísérleti iskolában egységesen értelmezzék. Igyekezetünk nem járt teljes sikerrel. Egy - nem lényegtelen - példa erre. A kísérleti terv félre nem érthető módon tartalmazza, hogy a tanulók az 1-2. osztályban a mindenki számára kötelező idegen nyelvi órákon kívül nem kötelezően /szabad sáv/ heti 2 többletórában foglalkozhatnak az egyik idegen nyelvvel. Sajnos, egyes iskolák a nem kötelező idegen nyelvi órákat kötelezővé tették, mégpedig olyan módon, hogy 1 órát az oroszhoz, 1 órát a másik idegen nyelvhez csatoltak, és ezzel a kötelező heti óraszámot nem kívánatos módon megnövelték. Egyéb értelmezési zavarok is feltételezhetők. A következő kísérleti tanév előkészítése során ezért szükségesnek mutatkozik a kísérleti terv minden lényeges pontját, részletét illetően egységes álláspontot kialakítani.

III.

Arra kérem Igazgató Elvtársat. szíveskedjék beszámolót készíteni az első kísérleti félév lefolyásáról, problémáiról /az előző pontokban foglaltakat is figyelembe véve/. Beszámoló jelentését február hó 15-ig várom.

A beszámoló tartalmát nem kívánom megkötni. Igazgató Elvtárs térjen ki minden olyan mozzanatra, részletre, problémára, amelyet fontosnak ítél. Mégis szempontok megadásával segíteni szeretném beszámolója elkészítésében.

1. Hogy történt a beiskolázás? /Beiskolázási propaganda, szülők, tanulók felvilágosítása, esetleg felvételi vizsga stb./

2. Megtörténtek-e a tanév eleji felmérések? /Tudásszint-mérés, mely tárgyakból? személyiségadatok felvétele, személyiségdossziék felállítása./

3. A tanév eleji adatok alapján az egyes kísérleti osztályok jellemzése /tudásszint fontosabb tárgyakból, szociális összetétel, bejárás, továbbtanulási és pályaválasztási elképzelések stb./

4. A félév során az osztályfőnöki órákon megtárgyalták-e a kísérleti képzés mibenlétét a tanulók tanulmányi és pályaválasztási lehetőségeit? Ha az ilyen osztályfőnöki órák tartására az osztályfőnökök vázlatlalt vagy tervezettel készültek, örülnék, ha azt másolatban rendelkezésünkre bocsátanák tapasztalatcsere céljából. Eme osztályfőnöki órák tapasztalatai.

5. A szülők informálása a félév során, szülői vélemények /hány tanulót kellett nem kísérleti osztályba átirányítani a szülők kívánságára a szülők által felvetett problémák stb./

6. Tapasztalatok, vélemények, javaslatok a kísérleti oktatás óratervét, az egyes tárgyak tantervét, a tankönyveket, jegyzeteket, segédanyagokat illetően. Jelentkezik-e a tanulók túlzott megterhelése?

7. A műszaki elmélet és gyakorlat oktatásának tapasztalatai.

8. Az idegen nyelvek oktatásának tapasztalatai. Hány tanuló választott idegen nyelvet a szabad óratervi sávban, melyik nyelvet választották?

9. Szervezett-e az iskola felzárkóztató foglalkozásokat a tanév elején gyengéknek mutató tanulóknak számára, mely tárgyakból, milyen formákban? Tapasztalatok.

10. Elkészültek-e a tantárgyi diagnózislapok? Ha igen, kérünk tantárgyanként egy-egy példányt tapasztalatcsere céljából. Tapasztalatok a diagnózislapok vezetésével kapcsolatban.

11. Milyen módon gyűjti és rögzíti megfigyeléseit a tanulókról az osztályfőnökök?

12. A kísérletvezetés módszerei az iskolában /mi módon történik az osztályfőnökök, tanárok folyamatos informálása, ellenőrzése, mily módon gyűjtik a kísérletvezetők a kísérleti tapasztalatokat?

13. A kísérletben részt vevő osztályfőnökök, tanárok hozzáállása a kísérlethez /azonosulás a kísérleti feladatokkal, fenntartások, ellenérvek, negatív beállítódás'.

14. Milyen az együttműködés a többi kísérleti iskolával? Az együttműködés formái. Tapasztalatok.

15. Vélemény a kísérleti központ munkájáról, a kísérlet központi vezetéséről, javaslatok.

Ismételten kérem, hogy a fentieket csak segítő szempontoknak tekintse, és a jelentésben térjen ki minden **egyéb**, Ön által lényegesnek ítélt kérdésre. Fontos, hogy javaslatokat is fogalmazzon meg a felmerült problémák megoldására.

Végül azt kérem, hogy körlevelem tartalmáról tanácskozzék a kísérletben részt vevő tanárokkal, osztályfőnökökkel.
Szeged, 1980. január 16.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György
egyetemi tanár

KÖRLEVÉL

a gimnáziumi és a szakközépiskolai képzés átalakítását célzó iskolai-pedagógiai kísérletben részt vevő iskolák igazgatóinak

Kedves Igazgató Elvtárs!

Az Oktatási Minisztérium 1980. január hó 30-án főosztályi vezetői értekezleten tárgyalta meg a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítását célzó iskolai-pedagógiai kísérlet helyzetét és problémáit. Az értekezlet néhány adminisztrációs kérdésben az alábbi javaslatokat fogadta el:

- A statisztikai adatszolgáltatás alkalmával a kísérleti osztályokat az adott iskola jellegének megfelelően kell szepeltetni; vagyis: a gimnáziumban gimnáziumi, a szakközépiskolában szakközépiskolai osztályként.

- A gimnáziumban a gimnáziumi, a szakközépiskolában a szakközépiskolai anyakönyvi nyomtatványt, illetve indexet kell használni.

- Az anyakönyvi napló címlapján fel kell tüntetni, hogy kísérleti osztály, a tanulók indexeinek törzslapján, a "jegyzet" rovatban fel kell tüntetni, hogy a tanuló kísérleti osztályba jár. A szakközépiskolai indexek belső címlapján a szakmát egyelőre nem kell feltüntetni, erre majd a III. osztályban kerül sor. Az I-II. osztály bizonyítványának kiállításánál a fejrészben nem kell külön utalni a kísérletre.

- A kísérleti osztályok számára nem kell külön pecsétet csináltatni, az iskola meglévő hivatalos körpecsétjét kell használni.

- A műhelygyakorlatokat változatlanul mindenütt 60 perces

órákkal kell megtartani.

- A nyári összefüggő műhelygyakorlatot az I. osztály után iskolai tanműhelyben mindenki számára meg kell szervezni. Ha a tanuló nem vesz részt az összefüggő gyakorlaton, elveszti az évet. A II. osztályt követő összefüggő gyakorlat ugyancsak kötelező. Az összefüggő gyakorlat teljesítését az anyakönyvben és a bizonyítványban a megfelelő rovatban jelezni kell.

- Már most meg kell vizsgálni a nyári összefüggő műhelygyakorlatok lebonyolításának lehetőségét. Ugyiszintén a következő tanévi gyakorlatokét is, amikor már két évfolyam számára kell biztosítani a feltételeket. Az I-II. osztályos tanulók összefüggő műhelygyakorlatát üzemi körülmények között nem lehet megszervezni. /Üzemi tanműhelyben esetleg igen!/'

- A munkaruha biztosítását a gimnáziumban lévő kísérleti osztályok tanulói számára is biztosítani kell. Amennyiben ez helyileg nem oldható meg, akkor beszerzési költségét a kísérlet költségvetésében kell megtervezni.

- A gimnáziumi kísérleti osztályok tanulóinak egészségügyi /alkalmassági orvosi/ vizsgálatát pótlólag el kell végezni legkésőbb a II. osztály befejezéséig. legalább azok esetében, akik át akarnak lépni a szakközépiskolába. Új beiskolázás alkalmával ez az alkalmassági vizsgálat előre elvégzendő. A nyári szakmai gyakorlatok és az évvégi vizsgák időpontját megfelelően össze kell hangolni.

- Az iskolák költségvetésében gondoskodni kell /a tanácsok segítségével/ bizonyos nélkülözhetetlen kiadások fedezéséről /pl. túlóradíjak, a gimnáziumokban munkaruhák, tanműhelyek üzemeltetése stb. stb. '.

Az OM Szakközépiskolai Osztálya a 14/1976. MUM-OM számú együttes rendelet alkalmazása, illetve kiterjesztése ügyében tárgyalásokat kezd a Munkaügyi Minisztériummal. A tárgyalások lezárása után írásban tájékoztatják az érdekelt tanácsok művelődésügyi /fő/osztályokat, és az egyöntetű eljárás biztosítása érdekében felkérlik őket a kísérlet további támogatására.

Az értekezlet külön is felhívja a kísérletben részt vevő iskolák figyelmét a beiskolázási munka időben történő megtervezésére, gondos lebonyolítására, a szülők, a tanulók /az általános iskolák/ megfelelő tájékoztatására. Minden szülőnek és tanulónak világosan tudnia kell, hogy milyen jellegű a kísérleti osztály.

Szeged, 1980. február 10.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

B E S Z Á M O L Ó

a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés
átalakítását célzó iskolai-pedagógiai
kísérlet eddig végzett munkálatairól,
a kísérlet jelenlegi helyzetéről és
problémáiról

A kutatás kódszáma: 2.3.3

S z e g e d

1980

A gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítását célzó kísérlet az ütemtervnek megfelelően 1979. szeptemberében beindult. Ugy gondoljuk, hogy célszerű és hasznos lehet a kísérlettel kapcsolatban végzett munkálatok, valamint a menet közben felmerült problémák olyan retrospektív jellegű összefoglaló áttekintése, amely alkalmas arra, hogy folyamatában mutassa be ennek az országos jellegű kísérletnek tervezési, szervezési és kivitelezési munkálatait tartalmát és problémáit.

Az Oktatási Minisztérium 1978. július hó 15-én kelt 20 374/1978. V. számú, valamint a 22 478/1978. V. számú rendeletével jóváhagyott kísérleti terv részletesen kifejti a kutatás célját, összefüggését az általános társadalmi-gazdasági és közoktatásügyi fejlődési tendenciákkal, felvázolja a kísérleti terv kiinduló pontjait. Lényegét tekintve távlati iskolarendszerrel kapcsolatos iskolai-pedagógiai kísérletről van szó. Célja a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítása egységes középiskolai képzés differenciált ágazataivá. A kísérlet egyben arra is hivatott, hogy segítsen előkészíteni egy olyan iskolarendszert amely 8 + 2-es szerkezetben 10 évfolyamú egységes alomfelvevőséget biztosít minden magyar gyermek számára és erre a 10 évfolyamra építi a differenciált egyetemre- főiskolára való felkészítést és a középfokú /középiskolai/ szakképzést. (1. sz. 2. sz. + 3. sz. melléklet).

A kísérlet szélesebbkörű kiterjesztése 9-10 év múlva várható. Az Oktatási Minisztérium a kísérletet engedélyező iratban úgy rendelkezett hogy a kísérletet változó tartalmú ele-

mekkel már 1981-ben ki kell terjeszteni más /mezőgazdasági, egészségügyi, stb./ szakirányokban is.

Az 1979. szeptemberében beindult kísérlet 1986-ban fejeződik be az alábbi időterv szerint:

1977-1979 szeptemberéig	a kísérlet előkészítés
1979-1980 tanév	kísérleti első osztályok /1. sorozat/
1979-1980 tanév	kísérleti első osztályok /2. sorozat/ kísérleti második osztályok /1. sorozat/
1981-1982 tanév	kísérleti első osztályok /3. sorozat/ kísérleti második osztályok /2. sorozat/ kísérleti harmadik osztályok /1. sorozat/
1982-1983 tanév	kísérleti második osztályok /3. sorozat/ kísérleti harmadik osztályok /2. sorozat/
1983-1984 tanév	kísérleti negyedik osztályok /1. sorozat/
1983-1984 tanév	kísérleti harmadik osztályok /3. sorozat/ kísérleti negyedik osztályok /2. sorozat/
1984-1985 tanév	kísérleti negyedik osztályok /3. sorozat/
1985-1986 tanév	a kísérlet befejező értékelése

A kísérlet modelljében szerepelt még a szakközépiskola negyedik osztályára épülő 5., ún. technikusképző osztály is. Ehhez azonban az Oktatási Minisztérium még nem járult hozzá. Tekintettel arra, hogy a technikusképző osztály a szakközépiskolai reform képzés igen jelentős tényezője /technikus középiskaderek képzése/, engedélyezését újból kérjük.

A kísérlet volumene. Az Oktatási Minisztérium rendeletének megfelelően jelenleg 18 tanulócsoporthoz vesz részt a kísérletben. Ebből 12 szakközépiskolai, 6 gimnáziumi. A szakközépiskolákban a 12 tanulócsoporthoz 6 szakma oktatására kerül majd sor, éspedig: esztergályos 2, géplakatos 3, villamosgépszerelő 2, vegyipari anyaggyártó 2 tanulócsoporthoz. Minthogy - mint az időterv is mutatta - háromszor indítunk kísérleti első évfolyamokat, a kísérleti osztályok száma a kísérleti években az alábbiak szerint alakul:

1979-1980	18 első osztály	összesen 18
1980-1981	18 első + 18 második	összesen 36
1981-1982	első + 18 második + 18 harmadik	összesen 54
1982-1983	18 második + 18 harmadik + 18 negyedik	összesen 54
1983-1984	18 harmadik + 18 negyedik	összesen 36
1984-1985	18 negyedik	összesen 18

Iskolánként egy kísérletvezető és helyettese szervezi és vezeti a munkát a JATE Pedagógiai Tanszékének irányításával. Az általunk kimunkált norma szerint '4. sz. melléklet' a kísérleti oktatásban az első évfolyamon 9 kísérletvezető, 9 kísérletvezető helyettes, 18 osztályfőnök, 114 tanár és 648 tanuló/ tanulócsoporthoz 36 tanuló számítva vesz részt. A kísérletben részt vevő iskolákat az 5-os számú mellékletben tüntettük fel.

Tantervi munkálatok. Tekintettel arra, hogy a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés első és második osztályának integrálásáról és a szakoktatás szerkezetének teljes átalakításáról van szó, mind az általánosan képző, mind a szakoktatás

tárgyakból új kísérleti tantervek készültek. Az általánosan képző tárgyak tanterveit az Országos Pedagógiai Intézet tantervi csoportja, a szakmai tanterveket a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportjának szakfelügyelői készítették el a JATE Pedagógiai Tanszék irányításával. A tanterveket a József Attila Tudományegyetem, a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető professzorai, valamint kiváló gimnáziumi és szakközépiskolai tanárok lektorálták. A tantervek készítésében és lektorálásában közel száz szakember vett részt. Összesen 83 tanterv készült 2.788 oldal terjedelemben. A tanterveket az érdekelt iskolák időben megkapták.

A tantervkészítők konzultatív jellegű megbeszélést tartottak a szaktárgyakat tanító tanárokkal.

A tantervek folyamatos javítása céljából az azonos szakokat oktató tanárok félévenként megbeszélik az oktatás folyamán a tantervekkel kapcsolatban felmerült problémákat, amelyeket esetenként összegyűjtve eljuttatunk a tantervkészítőknek. Remélhető, hogy ilyen módon a kísérlet végére a gyakorlatban kipróbált és bevált tantervek készülhetnek.

A kísérleti osztályok tankönyvellátása. A kísérleti osztályokba bevezetendő tankönyvek kijelölése, valamint a szükséges jegyzetek, tankönyvkiegészítők, szöveggyűjtemény és útmutatók elkészítése a tantervkészítők javaslatai alapján történt. A tanulók főleg gimnáziumi tankönyveket használnak, kiegészítve néhány szakközépiskolai tankönyvvel. Az első évfolyam számára az alábbi anyagokat készítettük el: Műszaki alapismeretek - Műhelygyakorlatok - Kiegészítő szöveggyűjtemény a magyar irodalom tanításához - Kiegészítő anyag a kémia tanításához.

A bevezetendő tankönyvekről az iskolák igazgatóit megfelelően tájékoztattuk. az új anyagokat minden iskola számára időben eljuttattuk.

A kísérlet további folytatásához - a négy évfolyamot véve figyelembe - előzetes felmérés szerint megközelítőleg 14 új tankönyvre, 16 kiegészítő jegyzetre, 18 útmutatóra és 12 feladatgyűjteményre lesz szükség. Ezek előállítására a kísérlet pénzügyi keretei között megvalósíthatatlan.

Már most gondoskodni kell a szükséges anyagok folyamatos elkészíttetéséről és anyagi fedezetéről.

Az iskolák kísérletre való felkészítése. A kísérletvezetők és helyetteseik, az osztályfőnökök, valamint a tanárok számára Szegeden és Budapesten országos tájékoztató jellegű megbeszélést tartottunk. Az iskolák igazgatóinak felkérésére az egyes iskolák tantestületi értekezleteink is ismertettük a kísérlet célját és feladatait. A Kohó- és Gépipari Minisztérium Oktatási Főosztályának felkérésére a szakfelügyelők Egerben tartott továbbképzésén részletesen tájékoztattuk a szakfelügyelőket a kísérlet őket érintő problémáiról, és kértük segítségüket.

Az értekezleteken a kísérlet vezetője méltatta a kísérlet országos jelentőségét, utalt a kísérletben részt vevők felelősségére, és természetesen teljes részletességgel szólt a kísérlettel kapcsolatos konkrét feladatokról. Többek közt felhívta a figyelmet a kísérletbe bevonható megfelelő szemléletű és felkészültségű tanárok kiválasztására, valamint a kijelölt iskolákban folyó munka koordinálásának szükségességére.

Az értekezleteken esetenként részt vettek az érdekelt minisztériumok, a Fővárosi Tanács képviselői, a megyék, illetve megyei városok művelődésügyi osztályainak vezetői, valamint az iskolák párttitkárai.

Az értekezleteken a megjelentek részéről számos észrevétel hangzott el, amelyeket a lehetőség keretein belül további munkánkban hasznosítottunk.

Az iskolák kísérletre való felkészítésében, valamint a kísérleti munka folyamatos irányításában jelentős szerepük van a körleveleknek és a munkát segítő különböző dokumentumoknak. Ezek a folyamatosan küldött írásos anyagok a szükséges pedagógiai, szervezeti felvilágosítást hivatottak megadni a kísérletvezetőknek és a tanároknak, közvetve a tanulóknak és a szülőknek is. /A kiküldött körlevelekből és dokumentumból néhányat mellékelünk. 6. sz. és 7. sz. melléklet/.

A kísérlet finanszírozása. Kísérletünk több forrásból kapja az ellátmányt. Az OTTKT 6-os főiránya irodáján kívül a Főváros és Miskolc város vállalta magára a költségek arányos fedezését. A felsorolt szervek által kiutalt ellátmányok fedezték az 1979-es év kiadásait. A költségfedezet felhasználása rendeltetésszerűen történt, minden kifizetett összegnek megfelelő munkafedezete van.

Problémát jelent, hogy bizonyos összegek kifizetése a folyamatban lévő munkák elhúzódása miatt áthúzódik a következő költségvetési évre. Az így fennmaradó összeget azonban nem lehet költségvetési maradványnak tekinteni, hanem át kell vinni a következő évre.

Az 1980. évi költségvetés személyi kiadásai pontos terve-

zés alapján készültek. A dologi kiadásokra felvett összegek - tankönyv, jegyzet - meghatározása becslés alapján történt. Az 1980. évi költségvetés 1.169.000.- Ft-ot kitevő összegéből az OM OTTKT 6-os főirányának 649.446.- Ft-ot /55,54 %/, a Fővárosi Tanácsnak 324.724.- Ft-ot /27,80 %/, Miskolc M.V. Tanácsának 194.830.- Ft-ot /16,66 %/ kellene rendelkezésünkre becsátani. /Az 1980. évi költségvetés mellékelve a 8. sz. alatt./

A Fővárosi Tanács a tervezett összeget már kiutalta, a 6-os főirányból kiutalt összeg azonban nem fedezi a költségvetéseket, és ezért kértük az OM Középiskolai Főosztályától, hogy 380.000.- Ft-tal járuljon hozzá a kísérlet finanszírozásához. Ebben a kísérlet szempontjából fontos kérdésben még nincs döntés. Reméljük, Miskolctól nehézségek nélkül megkapjuk a részarányosan rá jutó költségvetési fedezetet.

Költségvetésileg nehézségeket okoz ez az évről-évre való tervezés és az ebből adódó bizonytalanság, hogy vajon a szükséges összegeket megkapjuk-e.

A tanítás 1979. szeptember elsején valamennyi kísérleti iskolában megkezdődött. A tanévkezdés óta eltelt félév tapasztalatait összegezve a kísérlet vezetője körlevélben tájékoztatta az iskolák vezetőit az észlelt hiányosságokról, és 15 pontba sűrítve beszámolót kért az első kísérleti félév lefolyásáról, problémáiról.

A körlevél részletesen foglalkozik a tanárok szemléletmódjával, a kísérleti munka folyamán felmerült objektív és szubjektív nehézségekkel, azok leküzdési módjával. Körlevél mellékelve 9. sz. alatt.

Az Oktatási Minisztérium Szakközépiskolai Osztályának megbízottja - Kovács László miniszteri tanácsos - megbeszélést folytatott a kísérlet vezetőjével, és tájékozódás céljából meglátogatta a kísérleti iskolákat, majd jelentést készített a kísérlet megindulásáról és problémáiról. Az előterjesztést 1980. január hó 30-án főosztályi vezetői értekezleten tárgyalták meg. Az értekezleten részt vett a kísérlet felelős vezetője is. /Az előterjesztés mellékelve 10. sz. alatt/.

Az előterjesztés, értékelve a kísérlet eddigi eredményes munkáját, az alábbi problémákra hívta fel a figyelmet:

- A tanárok, a szülők s a tanulók egy része /főként a gimnáziumokban/ még mindig nem elég tájékozott a kísérlet céljáról és ez nehézségeket okoz. A tantárgyi tanácskozások jobb szervezésére és hatékonyabbá tételére kell törekedni.
- A tantervekben mutatkozó pontatlanságokat ki kell küszöbölni.
- A beiskolázási munka megtervezésére, gondos lebonyolítására, a szülők, a tanulók /az általános iskolák/ megfelelő tájékoztatására - az eddigi tapasztalatok felhasználásával - igen nagy gondot kell fordítani.
- Szorosabbá kell tenni az iskolák együttműködését.
- Meg kell vizsgálni a személyi lapok, teszt-lapok nyomdai úton való előállításának lehetőségét.
- A heti óraszám függvényében meg kell vizsgálni a tantárgytükrök vezetésének szükségességét.
- Rendszeressé kell tenni az osztályfőnökök látogatását a műhelygyakorlatokon.

Az adminisztrációs problémákkal kapcsolatban az értekezlet

javaslatokat fogadott el, amelyeket körlevélben közöltünk az igazgatókkal.

A jelentésben felsorolt hiányosságokat - amint az a kísérletvezető körleveléből is kitűnik - magunk is tapasztaltuk, fokozatos megszüntetésüket munkatervünkbe iktattuk.

Publikációk. A kísérlet előkészítő szakaszában nem tartottuk szükségesnek a folyamatban lévő tervezés nyilvános ismertetését. Most, hogy a kísérlet beindult, a pedagógiai szaklapokban közlendő tanulmányokban számolunk be a kísérlet tervezéséről, téziseiről, szervezéséről, eddigi tapasztalatairól. Az első közlemények megjelentetését 1980-ra tervezzük.

Az 1980. évre tervezett munkálatok. A kísérlet első évi eredményeinek feldolgozása és a további munkában történő hasznosítása. - Különös figyelemmel kísérjük az óraterv és a tantervek beváltását, az orientációs tevékenységet, a tanulók továbbtanulási és pályaválasztási elképzeléseinek alakulását. - Szerény publikációs tevékenység - A kísérleti első évfolyamok másodszori indítása - A nyári gyakorlatok előkészítése /11. sz. melléklet/. A szükséges tankönyvek és jegyzetek biztosítása a következő tanévekre. Költségvetési fedezet biztosítása a tankönyvekre és jegyzetekre - Országos értekezlet a kísérleti iskolák számára - Osztályfőnöki értekezlet: az osztályfőnökök érdemi munkájának értékelése további feladataik megbeszélése - Az egyes tárgyak tanárai számára munkaértekezletek szervezése a tantervek folyamatos javítása céljából - A második osztály befejezésekor esedékes kísérleti vizsgák koncepciójának kidolgozása - Összehasonlító tudásszintmérés előkészítése ugyancsak a második

osztály végén a tanulók általános alapképzési színvonalának megállapítására - Az 1-2. kísérleti évfolyamra épülő rövidebb szakmunkásképzés koncepciójának és egy-két szakma óratervének kidolgozása - A kísérleti szakközépiskolai képzésre közvetlenül épülő nappali technikusképzés indoklásának kidolgozása.

Szeged, 1980. február 29.

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

BUDAPEST FŐV. TANÁCSA VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK
Művelődésügyi Főosztálya

1840 BUDAPEST, V., VÁROSHÁZ U. 9-11.

SZÁM: 150.026125/80.

Tárgy: Az Ágoston féle ki-

ELŐADÓ: Nagyné dr.

sérlet beszüntetése

TÁVBESZÉLŐ: 12-44

a Kaffka Gimnáziumban.

Válaszában hivatkozzon

ügyiratszámunkra

CIMZETT: Ágoston György professzor

6722 Szeged

JATE Pedagógiai Tanszék

Kedves Ágoston Elvtárs!

Ezúton értesitem, hogy a nem megfelelő személyi feltételek miatt - Ágoston professzor kérésére - megszüntetem a Kaffka Margit Gimnáziumban a kísérletet.

A megfelelő informáltság miatt mellékelten megküldöm a gimnáziumot fenntartó tanács VB Művelődési Osztályvezetőjének irt levelünk másolatát.

Budapest, 1980. június 5.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Mezei Gyula s.k.

főosztályvezető

BUDAPEST FŐV. TANÁCSA VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK
Művelődési Főosztálya

1840 BUDAPEST, VÁROSHÁZ U. 9-11.

SZÁM: 150.026/25

ELŐADÓ: Nagyné dr.

TÁVBESZÉLŐ: 12-44

Válaszában hivatkozzék

ügyiratszámunkra

Tárgy: Az Ágoston féle kísérlet
beszüntetése a Kaffka
Margit Gimnáziumban.

CIMZETT: XI. ker. Tanács VB Művelődésügyi Osztály
Vezetőjének

H.

Kedves Juhász Elvtárs!

Ágoston György professzornak, a JATE Pedagógiai Tanszéke
Vezetőjének értesítése alapján a Kaffka Margit Gimnázium-
ban folyó, az egységes középiskola kialakítására irányuló
kísérletet megszüntetem.

Az ok egyértelműen az, hogy az irányítója - Ágoston profesz-
zor - az iskolában nem látja biztosítottak a személyi fel-
tételeket!

A fővárosban a kísérlet tovább folyik, azaz az Egressy, a
Petrik, a Kolos Szakközépiskolák kísérleti osztályai az ere-
deti program szerint dolgoznak, ezentúl is.

A megszüntetett kísérlet a három "Kaffkás" kísérleti osztá-
lyos tanulók számára semmiféle hátrányt nem jelent. Így,
azok a tanulók /szüleik egyetértésével/ akik a kísérlethez

ragaszkodnak, jelzik az igazgatónak, s szabadon választhatnak a három szakközépiskola közül. Bármelyik szakközépiskolába jelentkeznek az ott továbbra is kísérletet folytató osztályok szívesen fogadják őket.

Azok a tanulók, akik ily módon kísérleti osztályosok maradnak, nyári kötelező műhelygyakorlatot fognak végezni.

Azok a tanulók, akik maradnak a Kaffka Margit Gimnáziumban, és második osztályban nem kísérleti, hanem "normál" osztályosok lesznek a többi osztállyal teljesen azonos módon dolgoznak a továbbiakban; így tehát nem mennek már most sem nyári gyakorlatra és nem választhatnak szabadon második évük befejezése után a szakközépiskolai kísérlet adta lehetőségek közül.

Az 1980/81-ben induló első osztályosokat és szüleiket haladéktalanul meg kell ismertetni az új helyzettel, hogy itt ebben az épületben nem indul kísérlet. Ugyanakkor fel kell hívni figyelmüket, hogy van kísérlet, kérhetik a kísérlethez ragaszkodó gyerekek /szüleik/, hogy kísérleti osztályba jár hassanak, de ez az osztály/ok nem itt, nem ebben az épületben nyernek elhelyezést, hanem a szakközépiskolákban. Tgressy, Petrik, Kolos/

Juhász Elvtárs!

Meg kívánom jegyezni a kísérlet megszüntetésével kapcsolatban, hogy ezt az igazgató és a tantestület önként vállalta.

Ezzel szemben egy ilyen jelentős és rangos kísérletben mégsem gondoskodott a megfelelő formálásáról, a tanulók és szülők időben történő és a kísérlet mellett elkötelezett informálásáról.

A kísérlet eddigi anyagi kihatását mérjétek fel, s ha adódik jogos, csak a kísérlet miatti igény, úgy azt jelezzétek.

Gondoskodjatok a továbbiakban, hogy a kísérlet megszüntetése jól szervezetten, gyereket és szülőt gyorsan, megfelelően, megnyugtatóan informálva történjen meg.

Budapest, 1980. június 5.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Mezei Gyula s. k.
főosztályvezető

Kedves Igazgató Elvtárs!

Szíves tudomásulvétel és további intézkedés céljából az alábbiakban közlöm a f. évi május hó 26-án tartott országos munkaértekezleten elfogadott határozatokat.

Óratervi módosítások: A Munkavédelem heti 1 órájának rövidített tananyaga beleépül a Műszaki alapismeretek első osztályának anyagába. Így az első osztályban a Munkavédelem mint külön tárgy megszűnik, viszont a Műszaki alapismeretek heti 1 órája helyett 2 óra lesz. A Munkavédelem rövidített anyagára vonatkozóan a FPI Szakoktatási Csoportja küld tájékoztatást.

A 2. osztályban a Műszaki alapismereteket heti 3 órában kell oktatni. Ezáltal a második évfolyamon a Műszaki alapismeretek és a Műhelygyakorlatok összóraszám 7 óra lesz. A tananyag csökkentésére vonatkozóan ugyancsak a FPI Szakoktatási Csoportja küld útmutatót.

A 2. osztályban a magyar irodalom eddigi 2 órája helyett 3 lesz, így a magyar nyelv és irodalom összóraszám 4 óra.

Az egyes tantárgyak tanításával kapcsolatos módosítások:

Magyar irodalom: az 1. osztályban a tananyagot a szakközépiskolai irodalomtankönyvből kell tanítani, felhasználva a gimnáziumi első osztályos tankönyvet is.

A 2. osztályban a szakközépiskolai és a gimnáziumi második tankönyvek alapján az évi tanmenetet úgy kell elkészíteni, hogy a második osztály befejezéséig a tanulók elsajá-

títhassák a gimnáziumi törzsanyagot. valamint a szakközépiskola tananyagát, hogy ily módon lehetővé váljék számukra az irodalmi tanulmányok zavartalan folytatása mind a gimnázium, mind a szakközépiskola harmadik osztályában.

Fizika: Az 1. osztályban a szakközépiskolai fizikatankönyvet kell oktatni.

A 2. osztályban felhasználva az első és második osztályos szakközépiskolai fizika tankönyveket, az évi tanmenetet úgy kell elkészíteni, hogy a tanulók a második osztály befejezéséig elsajátítsák a szakközépiskola első és második osztályának, valamint a gimnázium második osztályának tananyagát.

Biológia: A 2. osztályban bevezetésre kerülő Bolla Marianna Biológia /B, C, D variáns/ tankönyvvvel kapcsolatban - amely heti 4 órás oktatásra készült - a tanterv készítőjével egyetértésben az alábbi útmutatást adjuk: "Tananyagként a következő fejezetek szerepeljenek: Az élő anyag '5-13 oldal': Az élő anyag megjelenési formái '14-54 oldal'; A sejtbiológia alapjai '55-67 oldal': A sejt működése '68-81 oldal'; Az evolúció és a bioszféra '208-242 oldal'. Kimarad a teljes szervezetbiológia.

A felsorolt fejezetek feldolgozására mintegy 40 tanítási óra szükséges, tehát még bőven marad idő ismételésre, összefoglalásra és tanulói gyakorlati órák beiktatására, amelyek programját a szaktanárok a helyi lehetőségek ismeretében állítják össze. /Az összóraszám 64 óra/."

Az így végrehajtott csökkentés az adott szinten a szakközépiskolások számára is szinte teljes értékű, és a gimnazisták további biológia tanulását sem zavarja, sőt azt

nagyon értékesen alátámasztja.

A hivatalos okmányokra történő bejegyzésekkel kapcsolatban
- a legutóbbi körlevelünkben közöltek kiegészítése, illetve módosításaként - az alábbiakat közöljük:

Az anyakönyvi napló címlapján és a tanulók indexeinek a törzslapján a jegyzet rovatban a kísérleti osztály megjelölés helyett a következő szöveget kell írni: "A tanuló egységes középiskolai képzésben vett részt."

Ismételten felhívjuk a figyelmet, hogy a nyári műhelygyakorlat teljesítését az anyakönyvben és a bizonyítvány megfelelő rovatában a második osztály megkezdése előtt fel kell tüntetni.

A tanulók évvégi bizonyítványába a tanári kar határozata című rovatba a következő szöveg irandó: "A tanuló a nyári műhelygyakorlat eredményes elvégzése után az egységes középiskola második osztályába léphet."

A kísérlet intencióinak megfelelően a szabad sáv órái kizárólag nyelvi órákként vehetők igénybe a tanulók szabad választása alapján.

Kérem Igazgató Elvtársat, szíveskedjék beküldeni az 1980/81-es tanév első félévi tantárgyfelosztását a költségvetés összeállítása céljából. A kísérletbe bevont tanárok létszámának a megállapításánál a már régebben megküldött tájékoztató szolgáljon alapul, amely szerint újabb osztály beindítása további három-három tanerő bekapcsolását teszi lehetővé. Természetesen indokolt esetben a keret bővíthető.
Szeged. 1980. június 6-án.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

Köszöntöm Önt és az iskolakísérletünkben részt vevő kollégákat az új tanév alkalmából. Kísérletünk második tanéve kezdődik; új kísérleti első osztályok indulnak. és az elmúlt tanév kísérleti osztályai a második évfolyamba lépnek. Sok sikert, eredményes munkát kívánok kísérletvezetőnek, tanároknak, tanulóknak egyaránt.

Remélem. májusi tanévelőkészítő szegedi értekezletünk írásos információink és személyes találkozásaink elegendők voltak annak érdekében, hogy a kísérlet második éve zavartalanul induljon. Bízunk abban, hogy óratervi és tantervi módosításainkat, a tankönyvek használatára vonatkozó előírásainkat helyesen és egyértelműen lehetett értelmezni. A tanévkezdéssel kapcsolatban mégis néhány feladatra szeretném felhívni a figyelmet:

I.

a/ Pontosnak tartom, hogy a kísérleti első osztályosok tudásszintjét legalább magyar nyelvből, orosz nyelvből és matematikából az OPI vagy a JATE Pedagógiai Tanszéke által készített tudásszintmérő lapokkal szeptember 15-ig felmérjék. Ha lehetőség van rá, más tárgyakból is célszerű belépő tudásszintet mérni. A szaktanárok a mérés eredményeit gondosan elemezzék az osztályok átlagos tudásszintjének megállapítására és az egyes tanulók felzárkóztatása és orientálása érdekében szükséges intézkedések megtétele szempontjából.

b/ Az első osztályosok megismerése és fejlődésük végigkísérése megfelelő orientálásuk érdekében nagyon lényeges

a tavaly általunk rendelkezésre bocsátott személyiség-adatlapok kitöltése és az adatok alapos tanulmányozása az osztályfőnök és az osztályban tanító minden kolléga részéről.

Ezt a feladatot a tavalyinál nagyobb gonddal kell megvalósítani. Sajnálattal kellett megállapítanom, hogy az elmúlt évben adadt olyan osztályfőnök, aki megelégedett az adatlapok felületes kitöltésével, ő maga az adatlapot sem a kitöltés előtt, sem utána nem tanulmányozta, és természetesen az adatlapokat sem használta fel nevelőmunkájában. Az osztályfőnökök hívják fel a tanulók figyelmét az adatlapok pontos, lelkiismeretes kitöltésének jelentőségére, és segítsék őket az adatlapon szereplő kérdések helyes, egyértelmű értelmezésében.

c/ Az egyes tanulók tudásszintmérő lapjait, személyiségadatait, a rájuk vonatkozó elemzésekkel, nevelési tervekkel együtt személyiségdossziékban kell gyűjteni. A személyiségdossziékat az osztályfőnök kezeli, ezeket minden illetékes tanár számára is hozzáférhetővé kell tenni.

II.

a/ Az elmúlt kísérleti év bizonyos negatív tapasztalatai alapján nyomtatékkal hívom fel a figyelmet a szülői alapos, részletes tájékoztatásának szükségességére a kísérlet mibenlétéről, a kísérleti osztályok óratervéről, tantervi követelményeiről, a második osztály végén lehetséges tanulmányi változtatásokról. Ismételten hangsúlyozom, hogy a kísérleti osztályokba járó tanulónak a második osztály végén a kísérletbe bevont valamennyi tanulmányi irány fakultatív gimnázium, a kísérletbe bevont szakközépiskolai ágazatok között vá-

lasztási lehetőségük van. E választási lehetőséggel a tanulók és szüleik csak akkor élhetnek, ha ezeket a lehetőségeket jól ismerik.

b/ A fenti tájékoztatás szükségessége a tanulókra vonatkozóan is fennáll. Mind az első osztályokban, mind a második osztályokban 2-3 osztályfőnöki órát feltétlenül szánni kell erre a tájékoztatásra /orientálásra/. Ezeken az órákon részletesen be kell mutatni a tanulóknak a kísérletbe bevont tanulmányi irányokhoz kapcsolódó főiskolai-egyetemi tanulmányi lehetőségeket és pályaválasztási lehetőségeket. Minden osztályfőnök alapvető kötelessége az alapos felkészülés ezekre az orientáló osztályfőnöki órákra.

c/ Az orientációs tevékenységet a szóbeli tájékoztatáson túlmenően élményekkel kell gyarapítani. Meg kell szervezni az egy városban működő iskolák kísérleti osztályainak kölcsönös látogatásait a kísérleti iskolákban, hogy élményszerűen megismerkedhessenek a különböző képzési ágakkal. Célszerű lenne, ha a kísérleti osztályok tanulói a tanórán kívül is találkoznának más iskolák kísérleti osztályainak tanulóival /közös rendezvények, klubdélutánok, kirándulások, közös társadalmi munka/. Ely módon a KISZ-szervezet is vállalhatja feladatokat.

d/ Az orientációs munkához nélkülözhetetlenek a szaktanári és osztályfőnöki folyamatos megfigyelések és feljegyzések a tanulók képességeinek, személyiségtulajdonságainak alakulásáról, fejlődéséről, és ezek alapján a róluk készült jellemzések. Éppen ezért az idén külön is foglalkozni kívánunk a tantárgyi "diagnózis-lapok" kérdésével, a jellemzé-

sekkel. a tanulmány- és pályaválasztási tanácsadással. Kérjük a kollégákat, addig is tanulmányozzák az OPI által a fakultatív gimnáziumi képzéshez kiadott útmutatót az orientációról.

III.

Felhívom Igazgató Elvtárs és a kollégák figyelmét, hogy a második osztályosoknál a tanév végén magyar nyelv és irodalomból, történelemből, idegen nyelvekből matematikából fizika-kémiából, műszaki ismeretekből központilag kidolgozott tudásszintmérőlapokkal felmérés lesz az 1-2. osztályban tanított anyag súlyponti részeiből. Magyar nyelv és irodalomból az írásos felmérésen túlmenően vizsgaszerű szóbeli követelmény elé is állítjuk a tanulókat. A felméréseket nem kísérleti, kontrollosztályokban is elvégezzük. A felmérések és a magyar vizsga eredményét a tanulók év végi jegyeinek megállapításánál kell tekintetbe venni. A felmérés eredményei a pontosabb orientációt segítik. A Művelődési Minisztérium kérése, hogy a fenti követelményeket iktassuk be a kísérletbe, mert távlatilag a 10 évfolyamú általános alapképzést vizsgával tervezik lezárni. Számunkra abból a szempontból is fontosak, hogy objektíven megállapíthassuk a kísérleti képzés által elért 'elérhető' színvonalat.

A felmérő lapokat és a tételeket az iskolák novemberben kapják meg: a felmérés és a vizsga szervezésével kapcsolatos részleteket később közöljük. A kollégák azonban már a tanév elejétől úgy dolgozzanak, hogy az első osztályos tananyag lényeges részeit felevenítsék. A magyar tanárok pedig for-

dítsanak gondot a tanulóknak olyan képesség kialakítására, hogy egy irodalmi feladat /műalkotások elemzése, a műalkotás keletkezési körülményeinek, alkotója rövid jellemzésének bemutatása/ megoldását 6-8 perces összefüggő szóbeli feleletben tudják összefoglalni.

IV.

Végül, de nem utolsó sorban arra kérem Igazgató Elvtársat, hogy helyettese és a kísérletben részt vevő tanárok tapasztalatait is kérve 1980 november 15-ig részletes elemzést készítsen az első kísérleti tanév tapasztalatairól. Az elemző és javaslatokat tartalmazó beszámoló foglalja magában a számunkra nagyon fontos adatokat is /pl. az egyes kísérleti osztályok létszámát, induló tanulmányi szintek az egyes tárgyakból, a tanév végén elért tanulmányi szint, lemorzsolódás, átlépés más iskolába/.

A beszámoló tartalmazza az ez évi beiskolázás tapasztalatait is a kísérleti első osztályok jellemzésével.

Külön szempontokat nem sorolok fel. Értелеmszerűen felhasználhatók az első félévi beszámolóhoz adott szempontok és természetesen foglalkozni kell a második félévre jellemző kérdésekkel pl. a nyári műhelygyakorlat tapasztalatai/.

Arra kérem Igazgató Elvtársat, hogy levelem tartalmát a kísérletben érdekelt kollégákkal megbeszélni szíveskedjék. Kívánok mindannyiuknak eredményes, jó munkát az új tanévben. Szeged 1980. augusztus 21.

Elvtársi üdvözléssel

Dr Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
Pedagógiai Tanszék

S z e g e d

Tárgy: a távlati iskolarend-
szerrel kapcsolatos
szakközépiskolai- gim-
náziumi kísérletek

Dr. Hanga Mária Elvtársnő
miniszterhelyettes

Művelődési Minisztérium

Budapest

Kedves Hanga Elvtársnő!

A 20.374/1978. V. üsz. levelében Miniszterhelyettes Elvtársnő a "Kísérleti terv a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítására egységes középiskolai képzés differenciált ágazataira" c. hipotézis alapján folytatandó kísérletet. - mely az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv 6. sz. főirányába tartozik - 13 osztályban az 1979/80. tanévtől engedélyezte. Egyben a kísérlet felelős vezetésével bízott meg. A kísérletet a fenti üsz. levélben foglaltaknak megfelelően a kijelölt oktatási intézményekben beindítottuk. Az erről szóló jelentéseket a minisztériumnak megküldtük.

A kísérletben közreműködő szakemberek-vezetők egyértelműen kérik, hogy a teljesség érdekében a kísérleti hipotézisekben megfogalmazott célkitűzéseknek megfelelően lehetőségessé váljék a befejező oktatás (technikusképző 5. osztály) is a kísérlet keretén belül. Ez a befejező év szerves részét képezi a kísérletnek, ugyanakkor az iskolarendszeren belüli feszültségek feloldásának és az ipari igények kielégítésé-

156

nek lehetőségeit is biztosítaná. Mindezek figyelembe vételével ismételten kérem az ötödik - befejező tanév engedélyezését.

A kísérletben közreműködő szakemberek véleménye alapján lehetségesnek tartjuk annak biztosítását is, hogy a második tanév befejezése után a továbbtanulni nem szándékozó tanulók számára szakmunkás-képesítés megszerzését tegyük lehetővé. A lehetséges szakmák nem elméletigényesek, ugyanakkor népgazdasági szinten hiányszakmáknak minősíthetők. Az óratervi lehetőségeket szakmákra bontva mellékelem, és egyben kérem annak elvi engedélyezését, hogy a tantervi munkálatokat időben /1981/82. tanév/ be tudjuk fejezni.

A kísérlet második évfolyamát a szükséges útmutatók megküldésével és szakmai tanácskozásokkal - mint ezt már jeleztük - zavartalanul beindítottuk. Felvetődött az a probléma, hogy a fenti üsz. levélben engedélyezett évfolyamok /három év/ kifutása után a kísérletben résztvevő iskolák milyen osztályokat /képzést/ indíthatnak. Célszerűnek tartanánk, ha a kísérleti képzés megnyugtatóan értékelte bevétele esetén a kísérleti óratervek szerint folytathatnák munkájukat a kijelölt oktatási intézmények továbbra is, de már esetleg nem kísérleti jelleggel. Kérem e kérdésben is szíves állásfoglalását.

A kísérlet első, ill. második éves tapasztalatai, a résztvevő irányító és közreműködő szakemberek véleménye alapján indokoltnak látnám a kísérlet némi bővítését, amennyiben a megyei szakigazgatási szervek ezt kérik és anyagilag is támogatnák. Szakembereink szerint ez annál is inkább indokolt,

mert a gépipari kísérleti képzést kivéve csak egy-egy iskolában folyik majd a többi szakterületen szakmai képzés. Célszerűnek tartjuk - a kísérlet megerősítését is szolgálja - néhány földrajzilag és ipari háttérrel, különböző feltételekkel rendelkező, és a kísérletben részt venni szándékozó iskolára kiterjeszteni a kísérletet a következő tanévtől. Kérem az adott feltételek biztosítása esetén szíves egyetértését.

A fentiekben a kísérlet szempontjából fontosnak ítélt feladatok megoldását vázoltam. Kérem Miniszterhelyettes Elvtársnő további támogatását.

Szeged, 1980. december 8.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Tisztelt Professzor Ur!

Kedves Ágoston Elvtárs!

A tanévindítás tapasztalatait valamennyi egységes középiskolai osztályban megvizsgáltuk. Örömmel jelentjük, hogy jól kezdődött az év, jóval kevesebb volt a probléma az előző évinél. A fizika tantárgy jelentett valós gondot, mert a heti óraszám /2 óra vagy 3 óra legyen/ kérdésben lassú volt a döntés és a tananyag csökkentésére beadott /Tóth Ferenc, Egressy Szakközépiskola/ javaslatra még mindig nem érkezett válasz.

A tanárok jónak tartották a munkaközösségek felkészítését. A főváros hat első és hat második osztálya lényegében zavartalanul dolgozik. Beszélgettünk igazgatókkal, osztályfőnökökkel, tanárokkal, gyerekekkel, s a tapasztaltak alapján saját feladatainkat az alábbiakban szabtuk meg:

1. Ösztöndíjat a középiskolások nem kapnak.

/Kivétel ez alól az idei évben a Petrik Szakközépiskola, ahol az igazgató a szülőket is, tanulókat is annak idején úgy tájékoztatta, hogy ösztöndíjat ezek az osztályok is fognak kapni./

2. Az egységes középiskolások nem szakközépiskolások, így a 14. MÜM-OM együttes rendelet nem érvényes rájuk.
3. A tanulóknak munkaköpeny, tisztítószert, gyakorlati idő alatt étkezési hozzájárulás jogos. Ennek anyagi fedezetét a költségvetésben tervezni és biztosítani kell.
4. Nem szabad alkalmaznunk a "kísérleti" jelzót az egységes középiskolás osztályokra tanulók és szülők előtt, mert ez joggal zavarná őket.

5. Az egységes középiskolásoknak egymást, egymás intézményét, tanárait, műhelyeit stb. jobban kell ismerni. Ennek érdekében

5.1 Osztályfőnöki munkaközösséget alakítunk, évfolyamonként, munkacsoportokban.

Első alkalommal a II. osztályos osztályfőnököket hívtuk meg tapasztalatcserére 1980. X. 15-én 11 órára a Fővárosi Tanács VB. Művelődésügyi Főosztályára (II. emelet 300.)

Az osztályfőnökök pedagógiai felzárkóztatási, orientációs/ tapasztalataikat kötetlen formában cserélik ki. Ezen az igazgatók is jelen lesznek. A tanácskozás után együttmaradva az igazgatókkal és Mezei elvtárral megbeszéljük a vezetés számára leszűrhető konzekvenciákat.

5.2 Közreműködésünkkel elindul a szervezett, kölcsönös intézménylátogatás, ahol az osztályokat a partner osztályok hívják meg, kalauzolják végig a szerintük mutatásra érdemes termekben. Vidám klub keretében beszélnek meg a gyerekek a következő sport, kulturális közös akciójukat.

Október első felében Egressy vagy Kolos Szakközépiskolában

Egressy vagy Petrik Szakközépiskolában

November elején Kolos vagy Petrik Szakközépiskolában
Petrik vagy Kolos Szakközépiskolában

November elején Petrik vagy Egressy Szakközépiskolában

Kolos vagy Egressy Szakközépiskolában

- 5.3. Az osztályfőnöki órákat, tanórán kívüli foglalkozásokat rendszeresen felhasználjuk, hogy a tanulóktól közvetlen tapasztalatot gyűjthessük. Gimnáziumi felügyelő Nagy Dénesné dr., és szakközépiskolai általános felügyelő Dohanics Jánosné együtt végzik e feladatot.
6. A jövő tanévi eredményesebb beiskolázást az eddiginél intenzívebben kell elősegítenünk.
- Tervünk szerint nyolc elsős egységes középiskolai osztály indul Budapesten.
- 4 osztály, azaz valamennyi induló osztály középiskolai osztály lesz! Egressy Gábor Egységes Középiskolában;
- 2 osztály   Kolos Szakközépiskolában
- 2 osztály   Petrik Szakközépiskolában.
- 6.1. Propaganda munkánkat az általános iskolákban folyamatossá tesszük. Ennek érdekében a tanév elején már a felügyelő kollégák figyelmét felhívtuk erre. A kerületi tanácsok vb. művelődésügyi osztályvezetőit a számukra rendezett fővárosi értekezleten /december első csütörtökén/ részletesen informálja Mezei elvtárs.
- A tömegkommunikációs eszközöket többször hívjuk segítségül az ismeretterjesztés stádiumában /november-december/.
- 6.2. Kiemelkedő propaganda munkából a sajtótájékoztató, amit december első felére tervezünk. Erre kérjük majd Ágoston elvtársat, hogy kísérleteinek lényegi vonásait személyesen mondja el. A fővárosi tapasztalatokat Mezei elvtárs fogja ismertetni.

A feltérképezett problémák hatáskörünkben meg nem oldható részét az alábbiakban ismertetjük:

- a/ Az orientációs helyzetet ma az jellemzi, hogy a II. osztályos tanulók többsége nem változtat sem pályairányt, sem iskolát, sem osztályt. Ma legfeljebb 10 tanulónk van összesen, aki a gimnázium felé orientálódik. Véleményünk szerint ez a szám intenzív pedagógiai segítséggel megkétszereződik. Mi ezt szorgalmazzuk is. A gimnáziumi osztályt helyileg az Egressyben fogjuk elhelyezni. A fakultációs rendszerünket teljesen a ma érvényes miniszteri szabályozás szerint kell készítenünk vagy sem? Mely tárgyakból kell érettségizniük. Az érettségi majd annakidején teljesen azonos lesz-e a gimnáziumi, illetve szakközépiskolai érettségivel vagy nem?
- b/ A tanulók közül egy-kettő a szakmunkásképző felé orientálódik. Számukra milyen lehetőséget kínálhatunk?
- c/ A tanulók körében egyetlen irányba bontakozott ki spontán érdeklődés: a Kolosból szeretnének elektrotechnikai irányba átmenni az Egressybe. Itt a "kísérlet" nyújtotta szabad választási lehetőség ellentmond annak, hogy ma jogos népgazdasági érdekből beiskolázási keretszámok vannak. Ezzel a ténnyel a kísérlet kiterjesztésekor foglalkozni kell.
- d/ Véleményünk szerint szervezési és működési szabályzatot kell készíteni - és a Művelődési Minisztériummal egyeztetni - az új funkciót ellátó bázisiskolánkra, az Egressyre.
- e/ Helyesnek tartjuk, hogy az I-III. középiskolásokat ne vigyük üzembe, azaz a teljes gyakorlati képzést az iskolai műhelyekben kapják meg.

Kedves Ágoston Elvtárs!

Köszönjük tanéveleji levelét, s mi is a továbbiakban ilyen formában fogunk rendszeresen jelentkezni.

Budapest, 1980. október 8.

Nagy Dénesné dr. s.k.

fővárosi felügyelő

Kálmán László s.k.

fővárosi főtanácsos

a szakoktatási osztály vezetője

T Á J É K O Z T A T Ó

a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos
szakközépiskolai-gimnáziumi kísérlet II. tanévének vé-
gén szervezett tudásszintméréshez és vizsga-
szituációhoz

Tisztelt Igazgató Elvtársak!

Írásban és szóban is tájékoztatást kaptak már a kísérleti osztályokban és "vizsgáról". Most a konkrét tennivalókat ismertetjük a II. tanév végén szervezendő tudásszintmérésről.

Célunk a tudásszintméréssel és vizsga-szituációval:

1. Annak megállapítása, hogy a tanulók milyen szinten sajátították el a kísérleti I-III. osztály tantervi anyagát.
2. A jelen kísérleti időszakban a tudásszintmérés és vizsga-szituáció a tantervek kontrollját is jelenti.
3. Megerősítést kell adnia mind a tanulóknak, mind a szülőknek, mind pedig a pedagógusoknak a továbbtanulási szándékok helyességére vonatkozóan.

Az általános képzési időszak végén sorra kerülő tudásszintmérés és vizsga-szituáció a távlati iskolarendszerben is fontos szerepet kap. Ezt bizonyítja az alábbi minisztériumi igény is:

"Meg kell vizsgálni egy. a II. osztály sikeres befejezését követő záróvizsga megtartásának lehetőségét. E vizsgálódás eredményétől függően pótlólag ki kell dolgozni a vizsga

szervezeti, formai és tartalmi megoldását, s azt a kísérlet hipotéziséhez kell csatolni. A záróvizsga /amelynek más, találóbb elnevezése is lehet/ lebonyolítása érdekében kísérleti jellegű, a tanulóra hátrányos - továbbhaladását gátló - következményekkel nem járhat. Sikeres letételét sem kell a tanuló számára kiállított bizonyítvánnyal igazolni."

/OM 22478/1978. V./

A fenti céloknak és igényeknek megfelelően alakítottuk ki és szervezzük ezt a munkát. gondosan ügyelve arra, hogy a hagyományos iskolakeretbe beférjen. annak munkarendjét ne zavarja.

I.

Feladatlapos tudásszintmérést végzünk:

- a magyar nyelvi anyagból,
- orosz és az angol nyelvből,
- matematikából,
- fizikából,
- kémiából,
- műszaki alapismeretekből.

Szóbeli vizsga-szituációra kerül sor az irodalom és a hozzákapcsolódó történelmi-társadalmi háttéri anyagot tartalmazó ismeretekből, mely integrált jellegű tudást követel.

A tudásszintmérő feladatlapok és "vizsgatételek" összeállítására teameket szerveztünk a kísérletben közreműködő, a tanterveket, a tankönyveket jól ismerő kartársakból, és azokat ismert szakemberekkel lektoráltattuk. A felmérésre kerülő anyag az I-II. osztály tantervi törzssanyagából, annak is a súlyponti anyagából kerül ki.

A feladatlapok A, B változatban javítókulcsokkal készülnek, azonos nehézségi fokúak, és egységes tartalmi, módszertani, didaktikai, formai követelményeket elégítenek ki. Csak kisebb mértékben tartalmaznak definíciókat, szabályokat, törvényeket, süllyal az ismeretek alkalmazását, felhasználását, a felhasználó képességet és készséget, a gondolkodási szintet mérik.

Törekvés történt a feladatlapok összeállításában arra is, hogy fény derüljön a tanulók adottságaira, képességeire. így segítsék, támogassák a tanulók és tanárok orientációs munkáját, döntését.

Az összeállított feladatlapokat véglegesítésük előtt próbacsoportokban kipróbáljuk.

A mérés objektivitását, tisztaságát, továbbá a javítás az értékelés, az elemzés könnyítését szolgálják az egyes feladatok megoldásának elemekre bontása, az egyes elemekre adott százalékpont-értékek. A hibátlanul megoldott feladat 100 % pontot ér.

Az irodalom és a hozzákapcsolódó történelmi-társadalmi háttéri anyagot tartalmazó vizsga-szituációhoz 20 "vizsgatételt" állítottunk össze.

II.

A tudásszintmérő feladatlapok és "vizsgatételek" felhasználásának ütemterve az alábbi.

Február közepe	Az irodalmi "vizsgatételeket" kiküldjük az iskolákhoz, a szaktanárok rendelkezésére lehet bocsátani őket.
----------------	---

Április vége	A tudásszintmérő feladatlapok megérkezése az iskolákba.
Május-június	A feladatlapok megoldása, értékelése, elemzése, az osztályzatba való beszámítása.
Június	<p>Az utolsó tanítási napok egyikén az irodalmi "vizsga" megtartása s az év végi osztályzatba való beszámítása.</p> <p>A feladatlapok és a vizsga tapasztalatainak felhasználása, kontroll-szerepe az orientációs munkában.</p> <p>A központilag kiadott segédanyag alapján az orientáció, a felmérés és "vizsga" tapasztalatainak elemzése és megküldése a tanszéknek a feladatlapokkal együtt.</p>

M e g j e g y z é s e k

Kérem az Igazgató Kartársakat, hogy kedvező feltételek teremtsé érdekében a fenti fontos tevékenység számára:

1. tudatosítsák az érintett tantárgyak szaktanáraiban az év végén sorra kerülő tudásszintmérést és vizsga-szituációt! Hívják fel figyelmüket az I-II. osztályos törzssanyag súlyponti részeinek folyamatos ismételtsére, felszínen tartására, gyakoroltatására;
2. a tanulók egyenletes terhelése miatt a felméréseket úgy szervezzék, hogy egy héten kettőnél több felmérésre lehetőleg ne kerüljön sor, s egy napon pedig csak egy felmérés legyen.
3. A feladatlapok feldolgozására 60 percet kell biztosítani.

Tanácsos ezért a felméréseket a nap első tanítási órájára tenni és 15 perccel előbb beindítani.

4. A felmérés tisztasága érdekében a feladatlapokat a felmérés előtt csak egy héttel adják oda a felmérést végző szaktanároknak.
5. Ellenőrizték, hogy a feladatlapok alapján nyújtott tanulói teljesítmények szaktanári mérlegeléssel beszámítást nyerjenek a tanulók év végi osztályzatába. Az a véleményünk, hogy a felmérés során nyújtott teljesítmény egy egész osztályzattal is módosíthatja fel és le a tanuló évközi teljesítményét. Arra is ügyeljenek, hogy az elégtelennek minősített feladatlap-megoldás önmagában nem lehet az év végi elégtelen osztályzat alapja. Minisztériumi figyelmeztetés!

Az egyes tárgyakból nyert százalékpontok osztályzattá való átalakítására időben külön útmutatót küldünk.

6. A felméréseket a kísérlet értékeléséhez, elemzéséhez kontroll-osztályokban is megtartjuk. Kérem ehhez Igazgató Kartársak segítségét!
7. Az értékelt feladatlapokat kérem megküldeni a tanszéknek.
8. A "vizsgával" kapcsolatos feladatok:
  - A vizsga lehetőleg egy nap alatt történjék! Nagy létszámnál délelőtt és délután!
  - A "vizsgán" az irodalom szaktanérán kívül társtanári minőségben lehetőleg az osztályban a történelmet tanító tanár - mindenképpen kettő tanár! - vegyen részt az utóbbi elnöki minőségben is! A vizsgáról rövid "jegyzőkönyvet" pontosabban feljegyzéseket kell

vezetni. A szempontokra még visszatérünk.

- A tételeket a tanulók húzzák.
- Rövid gondolkodási idő után a tanulók 6-10 percig szerepeljenek, vázlatuk elmondásával induljanak, s a beszámolóban föltétlenül kerüljön sor a történelmi-társadalmi háttéri anyag megvilágítására is. A tanulók teljesítményét osztályozni kell, és a tudásszintmérő feladatlap-hoz hasonlóan kell az év végi osztályzatba beszámítani.

Befejezésül szeretném felhívni az Igazgató Kartársak figyelmét a jelentős és fontos feladatok gondos előkészítésére, levezetésére, a kísérlet további menetét befolyásoló értékes pozitív és negatív tapasztalataik, javaslataik, gondolataik megküldésére.

Megköszönöm eddigi sikeres, aktív közreműködésüket, és kérem a távlati iskolarendszer kialakításában, kísérletünkben fontos szerepet jelentő tudásszintméréshez és vizsgaszituációhoz is tevékeny támogatásukat.

Szeged 1981. február 15.

Üdvözléttel:

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Pozsgai Imre Elvtársnak
művelődési miniszter

Budapest

Miniszter Elvtárs!

I.

A 20374/1978. V. sz. alatt engedélyezett iskolakísérlet
/"A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-
gimnáziumi kísérlet"/ tervében foglaltak alapján tisztelet-
tel kérem a kísérlet kiegészítésének engedélyezését a két kö-
zös középiskolai osztály után elvégezhető 1 éves szakmunkás-
képzéssel.

Az engedélyezett iskolakísérlet terve ugyanis a követke-
zőket tartalmazza:

"Lehetségesnek tartjuk - már a kísérleti szakaszban is -,
hogy a gyengébb tanulók vagy azok, akik dolgozni jobban sze-
retnének, mint tanulni, a második évfolyam befejezése után
abbahagyják tanulmányaikat. Ők megfelelő alapképzettségük és
műszaki alapképzettségük birtokában rövidített szakmunkás-
képzésben részesülhetnének. Ezek kísérletileg megszervezhe-
tőek lennének, vagy segéd munkásként, bizonyos adaptációs
periódus után betanított munkásként elhelyezkedhetnének.
Természetesen semmi sem akadályozza meg őket abban, hogy ké-
sőbb, ha érettebbekké válnak, a munka mellett ne folytathas-
sák középiskolai tanulmányaikat."

A 8+2-s általános alapképzettségre épülő 1 éves szakmun-
káképzést egyelőre a következő szakmákban látjuk lehetsé-

gesnek: Gépszerelő és -karbantartó szakma

313-2 - építőgépszerelő

313-4 - textil- és ruházati ipari gépszerelő

Szerkezetlakatos szakma

315-1 - könnyűszerkezet-lakatos

Ó R A T E R V

Sor- szám	T a n t á r g y a k	Heti óraszám
		33 hét
1.	Történelem. társadalmi ismeretek	1
2.	Testnevelés	2
3.	Osztályfőnöki óra	1
	Közismereti tantárgyak	4
4.	Szakmai ismeret	4
5.	Szakrajz	2
6.	Anyag- és gyártásismeret	2
	Szakmai tantárgyak	
	Elmélet összesen	12
	Szakmai gyakorlat	28
	Év végi szakmai gyakorlat 4 hét	42
	ELMÉLET ÉS GYAKORLAT összesen	40

A javasolt óraterv, valamint a két év középiskolai képzés óraszámait figyelembe véve, a képzés szempontjából lényeges szakmai gyakorlat elsajátításának óraszámát az alábbiak szerint alakul:

I. év	240 óra
II. év	288 óra
Ráépítésben 33 x 28 óra	924 óra
Nyári gyakorlat 4 x 42 óra	168 óra
Összes gyakorlati képzési idő	1 620 óra

A gyakorlati képzés fenti óraszámát a jelenlegi 3 éves szakmunkásképzés kb. 2 100 óráját megközelíti. Meggyőződésünk egyébként, hogy a magasabb általános műveltséggel rendelkező tanulók céltudatosabban és intenzívebben szervezett szakmai gyakorlattal a fenti kisebb óraszámokban is jó eredményt érnek el.

Az 1 éves szakmunkásképzésben egyelőre kis létszámban vennének részt olyan tanulók, akik a kísérleti két közös középiskolai osztály elvégzése után saját maguk szüleikkel együtt úgy döntenek, hogy nem folytatják középiskolai tanulmányaikat. Hogy a jelenlegi kísérleti II. osztályokból pontosan hány ilyen jelentkező lesz ezt május előtt nem lehet megállapítani.

Az 1 éves szakmunkásképzés megszervezhető lenne szakmunkásképző intézetekben, de a jelenlegi kísérleti szakközépiskolákban is.

Szegeden a megyei és városi művelődési osztály egyetértésével a 600. sz. Móra Ferenc Ipari Szakmunkásképző Intézet

vállalkoznék a kísérleti képzésre. Budapesten és Miskolcon a jelentkezésektől függően később kellene dönteni a képzés színhelyéről.

II.

Ugyancsak kéréssel fordulok Miniszter Elvtárshoz, hogy kísérletünket egyelőre szerény mértékben a jelenleg az általános iskola elvégzése után szakmunkásképző intézetbe jelentkező tanulókra is kiterjeszthessük.

Véleményünk szerint a távlati iskolarendszer kialakítására irányuló iskolakísérletből az általános iskola után továbbtanuló tanulóknak ez a létszámban legnagyobb rétege nem maradhat ki, ha szükségszerű is volt a kísérletet középiskolákban indítani.

A kísérlet kiterjesztését szakmunkástanulónak jelentkezettekre természetesen az eredeti kísérleti tervben megfogalmazott elveknek megfelelően tartjuk lehetségesnek. Idézzük a kísérleti terv vonatkozó részletét:

"... hazánkban a közös alapműveltséget adó iskolai képzési szakasz megnövelése 8 évfolyamról 10 évfolyamra valószínűleg úgy fog fokozatosan bekövetkezni, hogy a jelenlegi középfokú és középiskolai képzés első és második évfolyama integrálódik /közössé válik/, és ilymódon a mindenki számára közös képzés 8+2 szerkezetben alakul ki. Az integrálódás minden bizonnyal először a középiskolai képzésre /gimnázium, szakközépiskola/ terjed majd ki /azokra a tanulókra, akik a 8 osztályos általános iskola tananyagát jó, legalább 70-75 %-os színvonalon elsajátították/, majd ké-

sőbb csatlakozik hozzá a jelenlegi szakmunkásképzés első és második évfolyama /amikor a 8 osztályos általános iskola hatékonysága oly mértékben javul, hogy a tanulók 85-90 %-a már megfelelő szinten sajátítja el az általános iskolai tananyagot/. Ez a megoldás lehetővé teszi, hogy a jelenlegi általános iskola hatékonyságát társadalmi funkciójának megfelelően állandóan javítva közelítsünk egy olyan távlati iskolarendszerhez, amelyben minden magyar gyermek egységesen szervezett 10 évfolyamú, az orientáció elveit érvényesítő közös általános művelésben részesül."

A fentieknek megfelelően csak olyan szakmunkásképző intézetbe jelentkező tanulókból alakulhatna kísérleti első és második közös középiskolai osztály, akik az általános iskolát jó átlageredménnyel végezték el.

A kísérlet kiterjesztését szakmunkásképző intézetbe jelentkezett tanulókra egyelőre csak Szegeden javasoljuk, ahol a megyei és városi művelődési osztály egyetértésével a 600. sz. Móra Ferenc Ipari Szakmunkásképző Intézet vállalkoznék egy kísérleti közös középiskolai osztály beindítására. Ehhez az iskola minden személyi és dologi feltétellel rendelkezik. A beinduló kísérleti közös középiskolai osztályba 30-34 tanuló felvételét tervezzük. Az intézet tapasztalata szerint az intézetbe jelentkező több száz tanuló között az elmúlt években is találhatók voltak 50-60-as létszámban olyan tanulók, akik az általános iskolát 3.5-nél jobb átlagos tanulmányi eredménnyel végezték el.

Meg kell jegyezni, hogy a tanulók beiskolázása a kísérleti közös középiskolai osztályba nem érintené a Munkaügyi

Minisztérium által az intézet számára jóváhagyott és a Csongrád megyei Tanács Munkaügyi Osztálya által engedélyezett keretszámot. E szerint az 1981/82-es tanévre 576 fő beiskolázását kell biztosítani. Az elmúlt évek tapasztalataiból arra lehet következtetni, hogy az intézetbe a fenti létszámnál 40-50 fővel többen fognak jelentkezni.

Az intézetben szervezett közös középiskolai első és második osztály elvégzése után a tanulók a kísérleti terv szerint képességeiknek megfelelően választhatnak továbbtanulási irányt, vagyis tanulmányaikat folytathatnák

1. bármely gimnázium III. osztályában,
2. a szegedi Déry Miksa Szakközépiskolában az erőszakú, a gépészeti és gépszerelő tagozaton,
3. maradnának továbbá a szakmunkásképző intézetben, ahol egyéves szakmunkásképzésben vennének részt a gépszerelő és-karbantartó, valamint szerkezetlakatos szakmában az I. részben felvázolt óratervi modell szerint.

A kért kiegészítések a kísérleti költségvetést csak kis mértékben növelnék. Az emelkedés összegét az újonnan bekapcsolódó kísérleti iskolák vezetőinek és a kísérletben részt vevő tanárainak tiszteletdíja tenné ki. A Szegeden tervezett kísérleti kiegészítések a kísérleti költségvetést 1981-ben összesen 27 400 forinttal növelnék.

Még egyszer tisztelettel arra kérem Miniszter Elvtársat, iskolakísérletünk javasolt kiterjesztéseit engedélyezni szíveskedjék.

Szeged, 1981. március 5.

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

1. Miért van szükség kísérleti iskolára?

A megfelelő iskolarendszer kialakítása fejlesztése átalakítása rendkívül jelentős társadalmi feladat. A társadalmi-gazdasági fejlődés és az iskolarendszer összefüggéseiről, szoros kapcsolatáról felesleges itt szólni, elég arra utalni, hogy a korszerűtlen iskolarendszer a fejlődés gátjává válhat, míg a gazdasági igényeknek nem megfelelő, azt jelentősen meghaladó, annál korszerűbb iskolai nevelés-oktatás a társadalmi életben okozhat szükségtelen feszültségeket. Példaként talán elég hivatkoznunk a Horthy-korszak szakmunkásképzésére, mely erőteljesen gátolta a korszerű nagyipar termelés kialakulását, és ellenpéldaként a szakközépiskolának az 1960-as évektől bekövetkezett hanyattatására, melynek elsősorban a képzés és az ipari igények közötti disszonancia volt az oka. Mindez indokolja, hogy - most mikor napirendre került az új iskolarendszer kidolgozása - a neveléstudomány a lehető legalaposabban készítse elő hazánkban is az átalakulást, mert csak így kerülhetjük el a korábbi hibákat.

Az új oktatási-nevelési rendszer szükségességét a kísérleti hipotézis kellően indokolja, így azt itt nem szükséges elemeznünk. Ehelyett arra utalok, hogy hazánkban a neveléstudomány az új rendszer különböző variációit dolgozta ki, ezek egyike a jelenlegi kísérlet. Ez azért érdekes, mert a nemzetközi gyakorlat ettől eltérő utat jár. Általánosabb az a megoldás, hogy az elméleti megalapozás után döntés születik, s a gyakorlati kipróbálás - az esetleg szükséges kor-

rekciók érdekében - csak ezután következik be. A kísérleti időszak vagy a lépcsőzetes bevezetés folyamán zajlik. ezt a megoldást látjuk a szocialista országok gyakorlatában, vagy pedig a döntést követően egy hosszabb időszakban kísérleti iskolák sora próbálja ki az új oktatási-nevelési rendszert. Ezt a megoldást találjuk általában a tőkés társadalmakban. Itt példaként a hollandiai gyakorlatra hivatkozunk, mely az új iskolarendszerre vonatkozó döntését már 1974-ben meghozta, azóta mintegy 100 iskolában folyik ennek kísérleti kipróbálása, végleges formábaöntése. Ez egyúttal lehetővé teszi az új tantervek kipróbálását is.

Nálunk - mint láttuk - sajátos helyzet állt elő. Az új iskolarendszer szükségességét az 1970-es évek elejétől mindenki látja ugyanakkor nem alakult ki olyan egységes, végleges koncepció, mely a döntést kellően megalapozta volna. Az oktatásügyi igazgatás ennek a kísérleti hipotézisnek a kipróbálását engedélyezte, de miután semmi garanciát nem adott annak elfogadására, rendhagyó helyzetet teremtett: az új oktatási-nevelési rendszer kipróbálását - hazai viszonylatban jelentős számú - középiskolai osztályban beindította, de a hagyományos iskolai keretekbe is beillesztette. Ebből a helyzetből adódóan a kísérlet mind struktúrális, mind tartalmi vonatkozásban csak részlegesen valósulhat meg. A kísérleti körülmények miatt ugyanis a teljes struktúrális egység nem funkcionálhat az integrált szakaszt követő differenciáció erőteljesen és mesterségesen is korlátozott, az új szerkezeti elemként is szereplő orientáció nem tud maradéktalanul működni stb. de ugyanígy részleges a tartalmi részek

megvalósulása is. /Az újfajta középiskolai képzés tantervi oldalát csak a legminimálisabb, legszükségesebb területeken lehetett kidolgozni, illetve kipróbálni, megnehezül az orientációs, pályairányító munka tartalmi oldalának a kidolgozása és kiprobálása./

De a tudományos irányítás szempontjából sem egyértelműen jó a kísérlet ilyen fokú decentralizálása rögtön a kísérlet kezdetén. Amennyire pozitív, hogy több helyen, több iskolában különféle profilú, hagyományú, "rangú" iskolában próbáljuk ki a modellt, annyira problémás is annak azonos szinten történő irányítása, figyelemmel kísérése, ellenőrzése. /Ennek hiánya, mint később látjuk, már az első évben komoly gondként jelentkezett./

Ezek a gondok már a tényleges beindulás előtt részben érzékelhetők, előre láthatók voltak. Ezért hangzottattuk mindig, hogy jelen fázisában a kísérlet semmiképp nem tekinthető tantervi kísérletnek, illetve csak részben az. /Annyiban, amennyiben - szükségszerűen - kísérletet tesz a szakiskolai képzés átalakítására. de egyelőre fel sem merült az általános iskolai és a gimnázium III-IV. osztályos tantervek felülvizsgálata, az egységes szakaszhoz való alakítása / Ezért szerepelt kezdettől fogva a tervek között a kísérleti iskola gondolata. Ennek érdekében az induláskor csak annyit sikerült elérni, hogy a kísérletben részt vevő iskolák közül az egyikben 'a szegedi Déry Miksa Szakiskolában' minden I. osztály az új képzési formában indult be. Mint alább majd látni fogjuk, ez a megoldás nem pótolhatja a kísérleti iskolát.

Az előzetesen is érzékelt gondok részben felerősödve, rész-

ben módosulva, újakkal kiegészülve jelentkeztek a kísérlet első évében.

A legnagyobb, lényegében meghatározó jelentőségű problémát a hagyományos iskolai környezet jelentette és jelenti a kísérletnek. Míg korábban csak befolyásoló, módosító jelentőségűnek gondoltuk ezt a tényt, a valóságban sokkal nagyobb hatásúvá vált, melyet a kísérlet vezetőinek, gondozóinak és részt vevőinek jószándéka, megértése nem tud kellően ellen-súlyozni. Mind a tanulóknak, mind a szülőkben túl mélyen él a hagyományos iskolarendszer, a gimnázium vagy szakközépiskola elnevezést nem tudják behelyettesíteni az "egységes középiskola" elnevezéssel. Jól mutatja ezt, hogy a kísérleti osztályok elnevezése az egyes iskolákban eltérő. pl. "kísérleti", "műszaki", "egységes". Ezek közül egyedül az egységes elnevezés nem tartalmaz negatív kommunikációs tartalmat. Ezt a beállítódást csak felerősítette, hogy a kísérletet minden oldalról a hagyományos keretek veszik körül. A hagyományok továbbélését fokozza az a tény is, hogy az iskolákban a kísérleti osztályok - az említett kivételtől eltekintve - nem jelentenek teljes évfolyamot, az iskola egészében csak egy kis részt képviselnek, esetenként, ahol csak 1-1 osztályról van szó, szinte különlegességgént jelennek meg. Ez a "különlegesség" szintén nem mindig pozitív tartalmú, az osztályok mintegy "kísérleti nyúlként" szenvedik, élik át helyzetüket. Ezt mutatja, hogy a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskolában, ahol a diákok hagyományosan fehér köpenyt hordanak a más jellegű gyakorlatok miatt indokolt kék köpeny szinte diszkriminációs bélyegként jelent meg, a diákok leg-

főbb vágyaként az fogalmazódott meg, hogy egyszer ők is "féhérköpenyesek" lehessenek.

Mindez tartalmi módosulásokat is jelent, és ez az, amivel előzetesen nem számoltunk. Lényegében a kísérleti osztályok nevelése az adott iskola jellegének megfelelően alakult, gimnáziumi vagy szakközépiskolai színezetet nyert. Így például a gimnáziumokban a hangsúly a hagyományos gimnáziumi tantárgyakra tevődött, a műszaki alapképzés jelentőségét még a pedagógusok sem ismerték fel minden esetben. Volt, ahol szükséges rossznak tekintették. Ez a szemlélet akaratlanul is kisugárzott a tanulóira és szüleikre is. A szakközépiskolákban pedig eleve a szakmai képzés került előtérbe. Kezdetből fogva a megfelelő szakmákban gondolkoztak. Például a Déry Miksa Szakközépiskolában a tanulók osztályba sorolása a későbbi képzésnek megfelelően alakult. A diákok is úgy tudják, hogy ők lesznek a villamosipariak, gépészek stb. Tehát az iskolán belüli mozgást is eleve minimálisra igyekeznek csökkenteni. Tényként kell elfogadnunk, hogy a szülők részéről is nagy nyomás hárult az iskolákra. A szülők gyermekeiket - a szülői jószándéktól vezérelve - a megfelelő iskolába íratják be, s most ezt kérték számon. Ahol a pedagógusok határozottsága, elkötelezettsége nem volt megfelelő, ott szakításra is sor került. Lényegében ezzel magyarázható a budapesti Kaffka Gimnázium kiválása a kísérletből az I. tanév után. Itt jelentkezett legélesebben az a későbbben említett tény, hogy a kísérlet tudományos irányítása távol van a kísérleti bázistól, így a felmerülő problémákról csak fokozatosan és megkésve értesültünk, ugyanakkor a közvetlen veze-

tés nem tudott megbirkózni feladataival.

Bármennyire is objektívnak kell tekintenünk a kísérletet körülvevő hagyományos iskolarendszer létét, véleményünk szerint, ennek hatása is csökkenthető, egyrészt a jobb beiskolázási propagandával, másrészt a kísérletben résztvevők centralizálásával, egy-egy kísérleti iskola létrehozásával.

A hagyományos iskolai környezet - mint objektív tényező - előidézett olyan szubjektív jelenségeket is, melyek negatívan módosítják a kísérlet reális értékelését, ugyanakkor meglátjuk, legalábbis a jelenlegi mértékben, semmiképpen nem szükségszerű.

Miről van szó?

A kísérleti modell kidolgozásakor jelentős erőfeszítéseket tettünk, hogy mindkét középiskolai típus differenciált szakaszát kellően megalapozzuk, az egységes szakaszban lépéseket tegyünk egy korszerűbb műveltségkép megteremtésére, ugyanakkor a tanulók heti terhelését ne növeljük. Miután az alapvető közismereti tantárgyak jelentős tantervi módosítására - a már említett okok miatt - nem kerülhetett sor, a kísérletben részt vevő osztályok heti óraszám - szükségszerűen - egyik hagyományos iskolatípusával sem egyezik meg. A gimnáziumi óratervénél heti 3-4 órával több, míg a szakközépiskolainál ugyanennyivel kevesebb. Ez a tény egészségtelen összehasonlításokra ad alkalmat a tanulóknak, s figyelmeztet arra, hogy a túlterhelés érzése mennyire függ szubjektív tényezőktől.

Anélkül, hogy a túlterhelés tényét tagadni akarnánk /mágnak is soknak tartjuk a heti 32-36 órát/, már most megállá-

píthatjuk, hogy a gimnáziumi épületbe járó tanulók /még a válogatottan jó képességű osztályokban is/ terhelésüket a valóságnál nagyobbnak érzik, esetenként szinte elviselhetetlennek, és szükségtelenül magasnak tartják. Ugyanakkor a szakközépiskolai épületben tanulók természetesnek tartják ezt az óraszámot, sőt, úgy érzik, hogy a kísérlet nagy mértékben csökkentette a tanulói terhelést. Ez a jelenség nemcsak a tanulóknál jelentkezik, hanem a pedagógusoknál is megfigyelhető.

Kisebb mértékben, s csak a gimnáziumi épületben tanuló diákoknál és esetenként az itt tanító pedagógusoknál jelentkezik az előbbi problémával összefüggésben egy olyan érzés is, hogy a műszaki alapképzés miatt a tanulók nem tudják kellően elsajátítani az ún. közismereti tantárgyak anyagát, s ez nehézséget fog okozni a III-IV. osztályban, illetve a továbbtanulásnál. Véleményünk szerint ez alaptalan érzés, ellentmondanak ennek az eddigi tapasztalatok is. Természetesen erre végleges választ csak az elkövetkezendő évek fognak adni. Mindenesetre a szakközépiskolai osztályokban az eddigi benyomások teljesen ellenkező jellegűek.

A szubjektív befolyásoló tényezőknek egy másik nagy csoportját alkotják a pályaválasztással, illetve az orientációs munkával kapcsolatban kialakult helyzetek. A tanulók egyelőre véglegesnek tekintik a VIII. osztály utáni iskolaválasztást. A diákok úgy érzik, hogy a megszokott környezetet, a tanulóközösséget, a tanári kart nem tudják felcserélni, még akkor sem, ha képességeiknek a másik iskolatípus jobban megfelelőre eredményesebben folytathatnák ott tanulmányaikat. Ezt a merevséget több tényező idézte elő, melyek mind a kí-

sérlet alapjait módosítják. Alapvetőnek kell tekinteni, hogy az iskolák pedagógusai, esetenként a kísérletvezetők elfogadták a szülők kezdeti idegenkedését, nem fordítottak elég figyelmet a meggyőzésre, feltehetően a tájékoztatás sem volt elég agitatív. Jelzi ezt, hogy a második, illetve a harmadik beiskolázási szakasz lényegesen kedvezőbb képet mutat. Miután az indulás már nem sikerült a kellő módon, az orientációs munka sem alakult megfelelően, illetve a saját iskolára vonatkozóan lényegesen hatásosabban működött.

Összefügg ezzel az iskolák közösségalkító nevelőmunkája is. Amennyire pozitívan kell értékelnünk, hogy az adott kísérleti osztályokban sikerült kialakítani az összetartozást, a kollektív érzést, annyira káros az, hogy ez ismét megrekedt az osztályközösségen, illetve legjobb esetben az iskolán belül. Annak ellenére, hogy az orientációs munkához adott útmutatóban hangsúlyoztuk, hogy az egy városban lévő kísérleti iskolák, osztályok szoros együttműködését biztosítani kell, erre elvértve, esetenként formálisan került csak sor. Jelenleg legfeljebb az iskolaigazgatók közötti együttműködésről beszélhetünk, esetenként található kapcsolat az azonos szaktárgyakat tanító pedagógusok között, de ez a kapcsolattartás nem valósult meg a diákok között. Bár az említett útmutatóban jeleztük, hogy a tanítási órákon kívül milyen rendezvényekre, programokra kerülhet sor, ezek rendszeresen elmaradtak, illetve egyedül Miskolcra kaptunk ilyen jelzéseket. Jellemző, hogy Budapesten csak az utolsó félévben sikerült megszervezni a kölcsönös iskolalátogatásokat, szakmaismertetések, de ezek sem kapcsolódtak a diákok közötti találkozá-

sokhoz. Ezek hiánya meghatározta az orientációs nevelői munkát is, így az a néhány iskolaváltoztatás, ami a II. tanév végén bekövetkezik nem sorolható egyértelműen az orientációs munka eredményei közé. ugyanakkor a kísérlet egyik alap gondolatának a helyességét hangsúlyozza.

Mindezek az objektív és szubjektív tényezők már az első kísérleti tanév végén fokozottan vetették fel egy kísérleti iskola létrehozásának a szükségességét.

2. Mit jelent a kísérleti iskola?

A tudományok fejlődésében a kísérleteknek mindig nagy jelentőségük volt. A pedagógia fejlődésében is meghatározó szerepe volt a kísérletek bevezetésének annak a felismerésnek, hogy az új bevezetését kísérletileg ki kell próbálni, hogy a tudomány tételei csak a kísérletek során váljanak igazakká.

A magyar pedagógiai tudományos közgondolkodás is régóta sürgeti kísérleti iskolák létrehozását. Ennek alapvető oka hogy a hagyomány, a megszokás általában megnehezíti az önálló gondolatok elterjedését, esetenként szinte csírájában őrli meg az újat. Ezért követeli Kiss Árpád 1969-ben a kísérleti iskolák felállítását: "... szükséges az önálló kezdeményezés számára kedvezőbb, kisebb szervezeti gátlásokkal működő kísérleti iskolák létesítése." Hasonló gondolatokat fogalmaz meg már korábban Pataki Ferenc: "A pedagógia holnapja nem a "dolgozószobák csendjében", s nem az átlagos színvonalon dolgozó nevelőintézmények tömegében készül hanem azokban a kísérleti góccokban, ahol a legkedvezőbb objektív és szubjektív feltételek együttes hatása révén megfogant az

új gondolat és tett, s ahol semmiféle előre alakított bürokratikus kötöttség nem vet gátat a kísérletezés lehetőségének."

Az is nyilvánvaló, hogy ezekre a jobb feltételekre, kedvezőbb körülményeket biztosító kísérleti iskolákra elsősorban a kísérlet kezdeti szakaszában van a legnagyobb szükség, hiszen ilyenkor lehet a legkönnyebben tévútra vinni, meggátolni, elgáncsolni az új gondolatokat. Szerencsés esetben a néhány kísérleti iskolában már kipróbált, eredményesnek bizonyult új módszereket, elgondolásokat lehet az átlagos körülmények között újabb ellenőrzésnek alávetni, s csak ezek után kerülhet sor annak széleskörű, általános bevezetésére.

Különösen fontos lehet az olyan, az iskola egészét, struktúráját, s magát az iskolarendszert érintő kísérletek esetében, mint az integrált középiskolai kísérlet. Fentebb már láttuk, hogy milyen objektív és szubjektív gátló tényezők léptek fel kísérletünk első esztendejében is, nem utolsósorban épp a kísérleti iskola hiánya miatt. Ezek a körülmények vezettek oda, hogy a budapesti Kaffka Gimnázium az első év után kilépett a kísérletből, a továbbiakban nem látták értelmét folytatni azt, nem tudtak megbirkózni elsősorban a szubjektív tényezőkkel.

3. Milyen tényezők és hogyan változnának meg a kísérleti iskolában?

Az alapvető objektív determinánst, a hagyományos iskolarendszert - mint környezetet -, mely a kísérleti iskolát minden oldalról körülveszi, nyilvánvalóan nem lehet megszüntetni, de hatása jelentősen csökkenne. Mindez azért következne

be, mert az iskolában nem lennének hagyományos módon működő osztályok, csak egységes középiskolai tanulók. Ezáltal az iskola minden tanulója a középiskola első két évében azonos képzésben részesülne, még burkoltan sem kerülne sor gimnáziumi vagy szakközépiskolai osztályok kialakítására. Ez mindenképpen biztosítaná az egységes középiskolai képzést az integrált szakaszban. Ebben az iskolában a differenciált szakasz is újszerűen jelentkezne, hiszen az egységes középiskolán belül történné mind az általános, mind a szakmai osztályok tanulóinak a nevelése, így egy helyen tanulmányozható az új iskola-rendszer minden iránya.

Az objektív feltételek ilyen - viszonylag kismérvű - változtatása, javítása jelentősen csökkentené, illetve módosítaná a szubjektív feltételeket is.

Miután az iskola minden tanulója az egységes középiskolai tanterv szerint tanulna, megszűnne a heti óraszámok, tanulói elfoglaltságok egészségtelen összehasonlítása. Ez lehetővé teszi, hogy a tanulói terhelés mértékéről viszonylag objektív képet kapjunk, azt ne módosítsák erőteljesen az érzelmek, a beállítódás. Hasonlóan kedvezően fog változni a tárgyakkal kapcsolatos - fentebb említett - negatív attitűd. Mind a tanulók, mind a tanárok várhatóan rövid idő alatt természetesen fogják találni a tantárgyi struktúrát, így a közmismereti tananyag elsajátítása az általános műveltség szélesebb meg-alapozását, a szakmai ismereteit és a hozzákapcsolódó műhely-gyakorlatok pedig - épp a megváltozó tanulói magatartás miatt - kellő alapot nyújthat a szakmai képzésnek.

A kísérleti iskola létrehozása alapvetően megváltoztatja,

egyértelműen megnöveli az orientáció, a pályaválasztást segítő nevelőmunka jelentőségét. Miután az egységes szakasz lezárása után minden tanulónak döntenie kell továbbtanulása irányáról, s ez szükségszerűen ismét csak az adott keretek között lehetséges, alapvető fontosságú a döntés megfelelő előkészítése. Ez a tanulók oldaláról az önmegismerésnek - önértékelésnek a megfelelő szintjét igényli. /Aminek kialakulását nyilvánvalóan a nevelőmunkának kell elősegítenie./ A korábbi tapasztalatok, a pszichológiai vizsgálatok azt mutatják, hogy ez 16 éves korra elérheti azt a mértéket, hogy a pályaválasztási döntés többségében a felismert képességeken alapuljon. De a pedagógusoknak is olyan szintű orientációs munkát kell végezniük, hogy kellően elő tudják készíteni ezt. Véleményünk szerint ez a munka minőségileg más lesz, mint a jelenlegi gyakorlat. A kísérlet eddigi szakaszában is folyt orientációs munka, mely - véleményem szerint - eddig elsősorban bizonyos adatok rögzítésében merült ki. Erről részletes beszámoló olvasható a kötetben. A minőségi változás azt jelenti, hogy a pedagógusoknak, mind az osztályfőnököknek, mind az egyes szaktanároknak nemcsak a tanulók megismerésére kell törekedniük, hanem az egyéni foglalkozások segítségével a tényleges képességeket feltárni, azok kibontakozását segíteni, a tanulókat tevékenységek segítségével a megfelelő pályára irányítani. Tehát a pedagógusi tevékenységben a tanulók jobb megismerését szolgáló adatok rögzítésén túlmenően olyan módszerek kidolgozását, kikísérletezését várjuk, melyek a képességfejlesztéstehetséggondozást, s ezen keresztül a megfelelő pályaválasztást minőségileg jobban szolgálják. A jelenleg folytatott

adatrögzítés is meggyőző erejű lehet, de lényegesen több ennél, ha ez a megfelelő tanulói teljesítményekben, önálló munkákban is alátámasztást nyer. Különösen sokat várunk e téren a közismereti 'humán' szakos nevelőktől, hiszen a korábbi gyakorlattól eltérően a megfelelő képességű tanulóikat az iskolán belül is irányíthatják az általános gimnáziumi képzés felé, tantárgyuknak megszűnik a korábbi - szakközépiskolákban gyakori - "hátrányos helyzete".

Mindezzel összefüggésben módosulnia kell a közösségi nevelésnek is. A hagyományos osztályközösségek kialakítása mellett az adott évfolyamok közösségének a kialakítására is fokozott hangsúlyt kell helyezni, mert csak így érhető el, hogy a differenciált szakaszba zökkenőmentesen menjenek át a tanulók. Tehát az a szubjektív akadály is csökkenjen, melyet korábban úgy fogalmaztunk meg, hogy a tanulók lehetetlennek érzik, hogy egy új közösséget válasszanak, otthagyják a megszokott iskolát, tanárokat, osztálytársakat. Mivel itt sem iskolát, sem tantestületet nem kell változtatniuk, csupán a jól ismert iskolatársak közül másokkal fognak órán egy tanteremben ülni, várhatóan jelentősen csökkenthető ez a megszokás által dik-tált akadályozó tényező is.

Az eddigiekben azt mutattuk be, hogy a kísérleti iskola létrehozása hogyan módosítaná az iskolakísérletet negatívan befolyásoló tényezők szerepét, hogyan teremtene - várhatóan - jobb feltételeket annak objektív értékeléséhez. A továbbiakban szólnunk kell arról is, hogy milyen eredményeket várunk a kísérleti iskolától.

Az alapvető kísérleti cél legoptimálisabb körülményeinek

megteremtésén túlmenően, véleményünk szerint, több olyan tudományos eredmény is várható, melyek függetlenül az iskolarendszert érintő hipotézis bevalásától pedagógiai-nevelői gyakorlatunk számára hasznosak lehetnek.

Mindenekelőtt lehetőség nyílik annak megvizsgálására, hogy a hagyományos iskolai kereteket mennyiben változtatja meg az új típusú iskola, a gimnáziumi tanulók jelenléte mennyiben színesíti a szakközépiskolai képzést. Ugyanígy megvizsgálhatjuk, hogy milyen iskolatípusok jöhetnek létre az új középiskolai képzés bevezetése esetén /csak integrált szakaszt tartalmazó iskolák, az integrált és differenciált szakasznak milyen variációi/.

Ezzel összefüggésben a közösségi nevelésben sikerülhet a merev, megszokott osztályközösségek kialakításától az iskolai közösségek felé lépéseket tenni. Különösen érdekes lehet a III-IV. osztályok kapcsolatának alakulása, amikor mindenképp új osztályok jönnek létre. Elemezhető, hogy a korábban kialakult térsas kapcsolatok miképpen változnak, s ennek révén mennyivel válik tartalmasabbá az iskola közösségi élete.

Az orientációs rendszer részletes kidolgozására és kísérleti kipróbálására nyílik lehetőségünk. Ennek hiánya már most problémát jelent az általános iskolában és a gimnáziumokban. Lehetőség nyílik annak vizsgálatára, hogy a 16 éves korban bekövetkező pályaválasztás mennyivel tudatosabb, érettebb, mint a jelenlegi 14 éves kori, jobban igazodik-e a képességekhez. A pedagógiai tevékenység hogyan tudja befolyásolni, irányítani a tanulók és a szülők helyes döntését? Lehetővé válik

annak megfigyelése, hogy a pályaválasztási döntésekben milyen tényezők játszanak szerepet.

Objektívabb, pontosabb adatok állnak majd rendelkezésre a tanulók műveltségéről. Azaz részletesebben megfigyelhető, mérhető, hogy a műszaki ismeretek tanulása és a hozzá kapcsolódó műhelygyakorlatok mennyiben változtatnak a még mindig túlnyomóan humán tartalmú műveltségfelfogásukon. Vizsgálat tárgyává tehető, hogy a műszaki egyetemekre készülő, a differenciált szakaszban a gimnáziumi képzésben részt vevő tanulók milyen mértékben hasznosítják, hogy műszaki alapképzésben részesültek, illetve hogy az iskolában szakközépiskolai képzés is folyik.

4. A kísérleti iskola létrehozásának körülményei és modellje

Miután a kísérleti iskola létrehozása a kísérlet vezetői számára elengedhetetlennek tűnt, kettős feladat elé kerültünk: egyrészt erről meg kellett győzni a kísérletet engedélyező és anyagilag támogató oktatásügyi hatóságokat, másrészt ki kellett választani azt az iskolát, mely erre a feladatra a legalkalmasabb.

Az első feladat viszonylag egyszerűen ment, nehezebb feladatnak bizonyult az utóbbi. A választás végül a budapesti Egressy Gábor Szakközépiskolára esett. Ezt indokolta, hogy Budapesten a Kaffka Gimnázium kiválása miatt a differenciált szakaszban a gimnáziumi képzés megvalósítása nehézségekbe ütközik. Ugyanakkor szerepet játszott benne az is, hogy mind a Fővárosi Tanács Művelődési Főosztálya, mind az említett szakközépiskola vezetése és tantestülete kezdettől fogva

maximálisan támogatta a kísérletet, azonosult annak céljaival, s mindent elkövetett eddig is annak sikeréért. /A kísérlet kezdeti szakaszában döntő jelentőséggel bír a résztvevők beállítódása. /Az iskola kiválasztásánál figyelembe kellett venni azt is, hogy a kísérlet tárgyi feltételeinek biztosítása miatt csak egy eredetileg szakközépiskola jöhet szóba, hiszen új műhely felállítása, a szükséges műszaki pedagógusok biztosítása anyagilag szinte megoldhatatlan feladatokat jelentene.

Az iskola kiválasztása és a megkapott elvi beleegyezés után kerülhetett sor a kísérleti iskola modelljének kidolgozására. Ekkor már az elméleti koncepciók megvalósításához minden pedagógiai, személyi, tárgyi és munkaerőgazdálkodási szempontot figyelembe kellett vennünk.

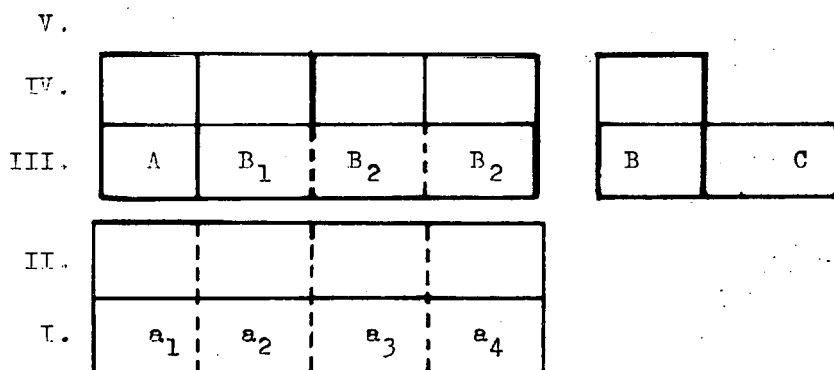
Ez azt jelentette, hogy bár eredetileg legalább öt párhuzamos osztállyal számoltunk, mert csak így oldható meg az ideális differenciálás a második év után. A fakultáció miatt két gimnáziumi osztály szükséges, ugyanakkor három szakközépiskolai osztály tudja biztosítani a szakmai differenciáltságot. Ez utóbbinál figyelembe kellett azt is venni, hogy az iskola szakmai profilja a munkaerőgazdálkodásban jelentős szerepet játszik, s felére nem csökkenthető a végző tanulók létszáma. De ugyanígy problémát jelentene a műszaki pedagógusok létszámának csökkentése is, hiszen a pedagógiai kísérleteknél nemcsak a tanulók érdekeire, hanem a nevelőkére is figyelni kell, őket sem érheti sérelem. /Az iskola jelenleg négy párhuzamos osztállyal működik.

Hogy ettől a tervtől el kellett állni, azt végül is a tárgyi feltételek döntötték el: az iskolában az 1981 '82-es tanévben nincs annyi tanterem, hogy öt első osztályt indíthatnánk. Az iskola bővítésére - a kísérlettől függetlenül - a tervek készen vannak, a kivitelezés is megkezdődött, így két tervet kellett készítenünk, az egyik az eredeti terv, mely előre láthatólag csak az 1982 '83. tanévtől valósulhat meg, ugyanakkor kellett egy áthidaló tervet is kidolgoznunk, mely az 1981 '82-es tanévben kezdő I. osztályosok számára készült.

Az A-modell esetén a differenciált szakaszban a gimnáziumi fakultációt csoportosítással oldjuk meg. A bővítés ekkor már lehetővé teszi hogy esetenként párhuzamos órákkal biztosítsuk a tanulók megfelelő képzését. Ez első sorban órarendkészítési gondokat fog jelenteni. A szakmai differenciáltság az iskolán belül két szakmában lesz lehetséges: elektronikai műszerész és irányítástechnikai műszerész. A tanulónak továbbra is lehetőségük lesz a kísérletbe bevont egyéb szakmák választására, de ekkor már iskolaváltóztatásra is vállalkozniuk kell. Ez jelenleg vegyipar-gyártó és mechanikai műszerész szakmákat jelent. Ugyanígy lehetőségük lesz a rövidített szakmai képzésbe bekapcsolódniuk, ha ez már akkor kísérletileg beindul Budapesten is. A jelenlegi tervet egyelőre csak Szegeden számolnak ezzel.

Az V. évfolyamot jelentő technikusképző osztályt csak szaggatott vonallal jelöltük, mert ennek beindítására mindeddig nem kaptunk engedélyt a művelődési hatóságoktól. Ugyanakkor - véleményünk szerint - öpp ennek beindításával válna teljessé az új középiskolai képzés. Így erről továbbra is folytatjuk a tárgyalásokat.

A-modell: Az 1981/82. tanévben kezdő tanulók áthaladása
a középiskolai képzésen

ÁLTALÁNOS ISKOLA

Jelölések:

- — — — — a kísérleti iskola
- a = az integrált szakasz osztályai
- A = gimnáziumi osztály
- B = szakközépiskolai osztály
- C = rövidített szaktanulmányok osztálya
- E = technikumi osztály

B-modell: Az 1982/83. tanévben és az azt követő években
kezdő tanulók áthaladása a középiskolai képzésen

F E L S Ő O K T A T Á S

A ₁	A ₂	B ₁	B ₂	B ₃
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

C	B
---	---

a ₁	a ₂	a ₃	a ₄	a ₅
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Á L T A L Á N O S I S K O L A

A B-modell lényegében ugyanez, azsal a különbséggel, hogy itt a gimnáziumi fakultációt a két gimnáziumi osztály között osztjuk meg. Ugyanakkor elképzelhető, hogy ha a rövidített szakmai képzésre elegendő jelentkező van, ilyen osztályt is a kísérleti iskolán belül indítunk be. Ezzel teljessé válna az új középiskolai képzés egy kísérleti iskolában való ki-
próbálása.

Pozsgai Imre Elvtársnak,

művelődési miniszter

Budapest

Miniszter Elvtárs!

Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, hogy a 20374/1978. V.sz. alatt engedélyezett a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-gimnáziumi kísérlet továbbfejlesztéseként, a kísérleti hipotézis jobb megvalósítása érdekében szíveskedjék engedélyezni a budapesti Egressy Gábor Ipari Szakközépiskolának teljes egészében kísérleti iskolává történő átalakítását.

A kísérleti iskola létrehozása lehetővé tenné, hogy a kísérlet minden lényeges struktúrális és tartalmi elemét egyetlen iskolában működtessük és kísérletileg kipróbáljuk. A kísérleti iskola minden osztálya felmenő rendszerben/ kísérleti osztály lenne, és a II. osztály elvégzése után a tanulók többsége iskolaváltoztatás nélkül választhatna képességeinek megfelelően továbbtanulási irányt. Ennek érdekében az iskolában az egységes két középiskolai osztályra építve a felső két évfolyamon III-IV. osztály/ a szakközépiskolai osztályok mellett gimnáziumi osztályokat is szervezni kívánunk.

Az iskola nevében is kifejezné ezt a változást, ezért a jövőben az Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola Egressy Gábor Egységes Középiskola néven funkcionálna.

Kérésünket az alábbiak indokolják:

A kísérlet eddigi tapasztalatai azt mutatják, hogy tan-

tervileg a kísérleti hipotézis a legnagyobb valószínűséggel beválik. A műveltségi anyag - természetesen szükséges kisebb korrekciók után - elsajátítható, az első két év anyagára ráépíthető a fakultatív gimnáziumi képzés. a nagyobb általános műveltség és a műszaki alapismeretek kellően megalapozzák a szakközépiskolai képzést. ugyanakkor ez a műveltséganyag lehetőséget ad az egy éves - rövidített idejű - szakmunkás-képzésre is.

Tapasztalataink viszont azt is mutatják, hogy jelenleg rendkívül nehéz a tanulók képesség szerinti tanulmányválasztását megoldani az eredetileg választott iskolához való ragaszkodás miatt. Az első két év orientációs munkáját nagy mértékben gátolja, hogy a kísérlet mindenütt hagyományos keretek között folyik. a kísérletet a hagyományos iskolakörnyezet veszi körül. Ezt csak fokozza, hogy a kísérleti osztályok egy iskola kivételével egyik iskolában sem jelentenek teljes évfolyamot, a párhuzamos osztályok többsége nem kísérleti osztály. Ez akaratlanul is módosítja a kísérlet tartalmát az adott iskolának megfelelő gimnáziumi vagy szakközépiskolai színezetet nyer.

A hagyományos keretek miatt mind a szülőkben, mind a tanulóknál a hagyományos iskolákkal szemben támasztott elvárások élnek. ami különösen a gimnáziumokban adnak okot feszültségekre.

Mindezek eredményezik, hogy a tanulók többsége a 8. osztály elvégzése utáni iskolaválasztását véglegesnek tekinti, a megszokott környezetet, tanulóközösséget, tanári kart nem akarja felcserélni, még akkor sem, ha egyértelműen kiderült

hogy képességeinek a másik iskolatípus jobban megfelelné.

Ezért véleményünk szerint a kísérletbe beépített orientációs munka és egyéb tartalmi elemek eredményesebb kipróbálása érdekében mindenképpen szükséges lenne a kísérleti iskola létrehozása, mert hitelesebben mutatná a kísérleti hipotézisek valóságos értékét.

A kísérleti iskolában az 1981/82. tanévben négy, az 1982/83. tanévben öt egységes középiskolai I. osztályt indítanánk. A két közös középiskolai osztály elvégzése után a tanulóknak iskolaváltoztatás nélkül a III. évfolyamon a következő továbbtanulási irányok között lenne választási lehetőségük:

1. gimnáziumi fakultatív képzés.
2. elektronikai műszerész.
3. irányítástechnikai /automatikai/ műszerész,
4. mechanikai műszerész

A III. évfolyamtól tehát a kísérleti iskolában egy, illetve két gimnáziumi és három középiskolai osztály működne. Azok a tanulók /nem nagy számban/, akik nem képesek a középiskolai tanulmányokat folytatni, a II. osztály után egyéves szakmunkásképzésben részesülnének.

Tájékoztatásul közlöm Miniszter Elvtárssal, hogy az iskola kísérleti iskolává történő átszervezésére a tájékoztató előkészületek már megtörténtek. Az iskola vezetősége és tanári testülete lelkesedéssel vállalkozik a feladatra, látja annak jelentőségét, átérzi felelősségét. A Fővárosi Tanács Művelődési Főosztálya a legteljesebb mértékben támogatja a kísérleti egységes középiskola létrehozását, a fent előter-

jesztett elképzeléseinket a Főosztállyal együtt alakítottuk ki.

Az 1981/82. tanévre a beiskolázási propaganda már ennek a jegyében történt meg. A szülők és a 8. osztályos tanulók körében nagy az érdeklődés az egységes középiskolai képzés iránt, a beiskolázható létszámnak több mint kétszerese jelentkezett felvételre.

Kérem Miniszter Elvtársat, hogy előterjesztésemet kedvezően elbírálni és a kísérleti egységes középiskola létrehozását engedélyezni szíveskedjék.

Szeged, 1981. március 6.

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

DR. HANGA MÁRIA Elvtársnőnek,
miniszterhelyettes

Művelődési Minisztérium

B u d a p e s t

Kedves Hanga Elvtársnő!

1978 július 15-i keltezésű 20374/1978.V. sz. leiratával
Ön engedélyezte "A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos
szakközépiskolai-gimnáziumi" kísérletet.

A kísérlet kibontakozott, a kijelölt kísérleti iskolákban
az elmúlt tanévben indított kísérleti évfolyam most már a
második osztályt végzi. működnek a kísérleti első osztályok,
és folyamatban van a következő tanévben indítandó kísérleti
osztályok beiskolázása is. Sőt nem régen kértem a kísérlet
kiterjesztését szakmunkásképző intézetekben szervezendő osz-
tályokra és a két közös középiskolai osztályra épülő rövidi-
tett szakmunkásképzés kísérleti kipróbálására. A kísérlet
fontos szakaszba jutott.

Azt hittem, hogy az Ön engedélyével megteremtődött Magya-
rországon is a zavartalan, folyamatos iskolakísérlet lehető-
sége, és többé nem fordul elő az az idegtépő állapot, amely
a fakultatív gimnáziumi kísérletünket is annak idején meg-
zavarta, és csak az Ön személyes segítségével volt elhárít-
ható. Csak közbevetőleg jegyzem meg, hogy a fakultatív gim-
náziumi kísérlet jelentős hozzájárulást adott az általánosan
bevezetett képzési modell kidolgozásához, igazi közoktatás-
politikai döntést előkészítő kísérletnek bizonyult.

Sajnos hitemben csalódnom kellett. A 6-os főirány felbomlásával a most folyó kísérletünk továbbvitelének lehetősége megint teljesen kétségessé vált. Az 1981-es év első felére még kaptam bizonyos összegeket, de a második felére nézve megint nincs semmi biztosíték. Sőt a 6-os főirány két adminisztratív és két tudományos munkatársi státusa tekintetében is teljes a bizonytalanság. Az évek óta nálam dolgozó munkatársakkal negyedévekre kötnek szerződést ami a legembertelebb eljárás.

Inkei Péter, a 6-os főirány irodájának vezetője arra biztat, hogy a "biztonság okán" a kísérlettel pályázzak az MMT Tudományszervezési és Informatikai Intézete által meghirdetett pályázaton.

Én megköszönöm ezt a tanácsot de nem kívánok élni vele. A nagy apparátussal elindított kísérletet nem teszem ki egy pályázat bizonytalanságainak és még mindig azt remélem, hogy az Ön által aláírt minisztériumi leirat érvényben van.

Kedves Elvtársnő! Nagyon kérem, szíveskedjék határozott és hathatós intézkedéseket tenni kísérletüni zavartalan folytatása érdekében. Ha a kísérlet zavartalan folytatása nem biztosítható, akkor viszont kérem intézkedését a kísérlet felszámolására, amelyet különös gondossággal kell megvalósítani, mert több mint 600 középiskolás tanuló sorsáról van szó.

Én magam az idegkimerülés határán vagyok, megdöbbentőnek

tartom a folyamatos munkának ezt a - nem tudom, kinek az érdekében álló - akadályoztatását.

Válaszát nagyon várom.

Szeged. 1981. március 18.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

Mellékletek:

1. Minisztériumi engedélyező leiratok
2. Részlet a 6. főirány irodájának
1981 márc. 12-i körleveléből
3. Inkei Péter levelének másolata

MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM
miniszterhelyettes

31.050/1981 VIII.

Tárgy: Kísérlet kiterjesztése

dr. Ágoston György elvtárs,

egyetemi tanár

S z e g e d

Egyetem u.2.

Kedves Ágoston Elvtárs!

A 20.374/1978. V. sz. alatt engedélyezett iskolakísérletük kiegészítése tárgyában a miniszter elvtárshoz írt levelével kapcsolatban - az illetékes főosztályokkal és a 6. sz. kutatási főirány vezetőjével egyeztetett - álláspontom a következő:

Indokaival egyetértve, engedélyezem, hogy az Egressy Gábor Szakközépiskola az 1981/82. tanévtől egységes középiskolaként működjen. Az 1982. szeptemberétől belépő osztályokat azonban - az engedélyező okirattal összhangban - már nem kísérleti osztályokként indítjuk. Az 1982 után belépő osztályok a kísérletben kialakított tantervek alapján működnek, de kísérleti támogatást nem kaphatnak. Az esetlegesen felmerülő költségeket saját /tanácsi/ erőforrásból szükséges fedezni.

A Csongrád megyei tanáccsal egyetértésben engedélyezem a két közös kísérleti középiskolai osztály utáni egy éves szakmunkásképzés megszervezését is a 600. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben. Azok számára, akik sem gimnáziumban sem szakközépiskolában nem kívánnak továbbtanulni, lehetővé kell tennünk a szakmunkásbizonyítvány megszerzését. Ezért a további igények elbírálását is Budapest, Miskolc/ esetenként fogom elvégezni.

Megjegyzem, hogy az egy éves szakmunkásképzést a kísérlet kiegészítésének és nem részének tekintjük, mert a megvalósítás rendkívüli körülményei /az alacsony óraszámok, a kis létszám miatti intenzív kiscsoportos foglalkozás igénye/ nem ad lehetőséget a jövőre vonatkozó érdemi következtetés levonására.

Ágoston Elvtárs levelében javasolt szakmák közül a képzés megszervezését a 315-1 szerkezetlakatos /könnyűszerkezetlakatos/, a 315-2 szerkezetlakatos /vas- és fémszerkezetlakatos/, valamint a 810 vegyipari anyaggyártó szakmákban engedélyezem.

Bár a javaslatban erre utalás nincs, felhívom szíves figyelmét arra, hogy a villamosipari és a műszeripari szakmák esetében a lemorzsolódók számára - a szakirányba vágó egyszerűbb szakma hiánya miatt - nincs lehetőség szakmunkásképesítés megszerzésére.

Az iskolakísérlet szakmunkásképző iskolára történő kiterjesztését a jelzett módon - több szakma tanulóiból válogatott jó eredményű diákokból szervezett osztállyal - nem tartom indokoltnak. Ilyen szervezés esetén a mintaosztály nem tekinthető reprezentatívnak szakmai szempontból, és a szerteágazó képzési profil, illetve vállalati kapcsolatok miatt leküzdhetetlen akadályok jelentkeznek.

A fenti kiegészítésekkel megerősítem a 20.374/1978. V. számú engedélyező levelet, és kérem Professzor Elvtársat, hogy a kísérletet az eddig tapasztalt gonddal irányítsa. A kísérlet feltételeit elsődlegesen a továbbiakban is az OTTKT 6. sz. kutatási főirány keretéből szükséges biztosítani: ehhez kérem az 1981-től a kísérlet befejezéséig ese-

dékes költségek megfelelő részletezésű kimutatását részemre,
valamint a főirány iroda számára megküldeni szíveskedjék.
Budapest. 1981. május 11.

Elvtársi üdvözlettel:

. Hanga Mária s.k.

Kedves Igazgató Elvtárs!

Üdvözlöm Önt, vezető munkatársait és tantestületét abból az alkalomból, hogy iskolakísérletünk harmadik tanévét megkezdjük. Az elmúlt két esztendő meggyőzőtt mindannyiunkat arról, hogy kísérletünk - pozitív és negatív tapasztalataival együtt - eredményesen vizsgálja egy új, korszerűbb magyar iskolarendszer lehetőségeit.

Kísérletünk most fontos szakaszba lép. A következő két tanév fogja igazolni vagy megcáfolni, vajon lehetséges-e az egységes, általánosan művelő két első középiskolai osztályra építve megoldani a középiskolai szakképzést, illetve a fakultatív gimnáziumi képzést. A kísérletben résztvevő iskola-vezetők és tanárok feladata most az, hogy a kísérleti hipotézisnek a valósággal történő szembesítése előtt minden szubjektív akadályt elhárítsanak, vagyis, hogy a kísérleti előírásokat pontosan, jól értelmezve azok megvalósításáért a legjobb felkészültséggel, nagy felelősségtudattal dolgozzanak.

A most 3. osztályba lépő tanulók az első két évben megfelelő általános alapműveltséget szereztek. A hagyományos tárgyakból végzett tudásszintmérések eredményei - bár számszerűen alacsonyak - nem rosszabbak a normálgimnáziumi kontrollosztályokénál. Az alacsonyabb eredményekhez külső tényezők is hozzájárultak (a mérések zsúfoltsága, a rendkívüli hőség, a mérőeszközök szokatlansága stb.). Ahol ezek a külső tényezők nem állnak fenn, pl. a szóbeli magyar vizsgáknál, az eredmények igen jók. Kísérleti osztályaink általános művelt-

ségében minőségi pluszt jelent az alapos elméleti és gyakorlati műszaki kultúra.

Mindebből arra a következtetésre lehet jutni, hogy kísérletünk új szakaszát kellően megalapoztuk. Ugyanakkor természetesen a tudásszintmérés eredményéből a szükséges következtetéseket minden szaktanárnak le kell vonnia oktató munkája színvonalának megjavítása érdekében.

Sajnálatos módon eddigi kísérleti feltételeink nem kedveztek az orientációs tevékenységre vonatkozó hipotéziseknek. Levonva a tapasztalatokból a következtetéseket, új kísérleti körülményeket teremtettünk az Egressy Gábor Szakközépiskolának egységes középiskolává történt átalakításával. Reméljük, hogy egy ilyen iskola, amelynek minden osztálya a kísérleti terv szerint tanul, és amelyben a 2. osztály után a választás lehetőségei az iskolán belül adóttak az orientációra vonatkozó hipotézisünk vizsgálatát realisabb közegben teszi lehetővé. Az orientációra vonatkozó előírásaink azonban a többi kísérleti iskolában továbbra is érvényesek, és megvalósításukra maximálisan törekedni kell.

Ezen előzetes megjegyzések után emlékeztetem a tanévkezdéssel kapcsolatos fontosabb teendőkre:

1. A félreértések elkerülése végett közöljük az 1.-2. osztály óratervét:

<u>Tantárgyak:</u>	<u>1. oszt.</u>	<u>2. oszt.</u>
Magyar nyelv	2	2
Magyar irodalom	2	2
Történelem	2	2

<u>Tantárgyak</u>	<u>1. oszt.</u>	<u>2. oszt.</u>
Orosz nyelv	3	2
2. idegen nyelv	2	2
Matematika	5	4
Fizika	2	2
Kémia	2	4
Biológia	-	2
Földrajz	3	2
Ének-zene	1	1
Rajz és műalkotás	2	-
Testnevelés	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1
Műszaki alapismeretek	2	3
Műhelygyakorlat	3	4
Heti Összefoglalás	35	36
Szabadon választható idegen nyelvi órák	2	2

Mint hogy a magas heti órastóm ellenhangzotta el észre-
vételek, lehetővé kívánjuk tenni, hogy az iskolák saját ma-
guk csökkentésük azt, kizárólag az alábbi lehetőséggel élve,
és csak akkor, ha racionálisabb tervezéssel az előírt tan-
tervi anyagot maradéktalanul feldolgozzák.

Az óraszám csökkenthető:

1. osztályban

matematika heti   5 óráról   4 órára

földrajz heti   3 órától   2 órára

2. osztályban

magyar nyelv heti   2 óráról   1 órára

kémia heti   4 óráról   3 órára

2. A 3. szakközépiskolai osztályokban a kísérleti tervben közölt óratervek érvényesek. A második idegen nyelv tanulását a tanulók folytathatják szabad választás alapján. Ha azonban választják, csak félév végén hagyható abba a tanulása. A második idegen nyelvből is rendes osztályzatot kapnak. a be-lőle kapott elégtelen azonban a következő osztályba lépés szempontjából nem számít. A 3. osztály végén a második idegen nyelvből elégtelen tanuló vagy pótvizsgát tesz vagy újból a 3. osztály anyagát ismétli.

3. A tanulóknak a 3. osztály megkezdésekor el kell dönteniük, melyik szakmunkásképzési leágazást választják. A műhelygyakorlatokat a szakképzési leágazásoknak megfelelő osztályközi csoportokban kell megszervezni.

4. A 3. osztályok közismereti tárgyaitak tanárai fokozott gondot fordítsanak arra hogy az 1-2. osztályban tanultak és a 3-4. osztályban tanítandó tananyag hízagmentes folytonosság legyen. Bár körlevélben jeleztük hogy a tankönyveket illetően milyen megoldást javaslunk minden szaktanár önálló tervezéssel. alkotó módon oldja meg az esetleg még jelentkező problémákat.

5. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a szakközépiskolai 3. osztályokat is orientációs osztályoknak kell tekinteni. A tanév végén ugyanis a tanulóknak tanácsot kell kapniuk, hogy a 4. osztályban az óratervben szereplő fakultatív keretben /heti 2 óra/ matematika-fizika ismereteiket mélyítsék-e, vagy gyakorlati képzésben részesüljenek.

6. Az idei tanév elején is gondosan fel kell mérni a rendelkezésre álló eszközökkel az 1. osztályba lépő tanulók tudásszintjét magyar nyelvből, orosz nyelvből és matematikából, de a lehetőségek szerint más tárgyakból is. A mérés eredményeit az elmúlt évihez hasonló módon kell feldolgozni, de gondosabban kell felhasználni /minden tanuló induló tudásszintjének, az osztály átlagszintjének a megismerése, a tartalmi hiányok számbavétele, az egyéni és kollektív felzárkóztatás megtervezése és megszervezése/. A tanulók megismerése érdekében ugyancsak alkalmazni kell a személyiség adatfelvételi lapokat. Minthogy központilag a mérőeszközöket és az adatlapokat nem tudjuk sokszorosítani, az iskolák /esetleg közös szervezésben/ maguk állítsák ezeket elő úgy, hogy a mérések és az adatfelvétel szeptember hónapban lebonyolódjék.

Kérem Igazgató Elvtársat, a kísérletben résztvevőkkel külön megbeszélést tartson a tanévi kísérleti feladatokról. Eredményes alkotó munkát kívánok.

Szeged. 1981. augusztus 14.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Tisztelt Igazgató Elvtárs!

Mellékelten megküldöm az Egressy Gábor Egységes Középis-
kola óraterv-javaslatát, melyet az ötnapos munkahétre való
áttérés alkalmával készített.

Kérem, hogy a javaslatot szíveskedjen áttanulmányozni,
munkatársaival megbeszélni. A problémáról még a félév folya-
mán megbeszélést tartunk. A mellékelt javaslattal kapcsolat-
ban különösen az alábbiakra hívom fel a figyelmét:

- A két félév csak akkor egyforma hosszú, ha ősszel a
tanulók két hétig mezőgazdasági munkán vesznek részt.
A IV. osztályban ebben az esetben sem.
- Mindenképp megfontolandónak és megbeszélendőnek tartom
a műszaki alapismeretekben végrehajtott tananyagátso-
portosítást.
- Problematikusnak tartom a III-IV. osztályok heti óraszámát.
Heti 38 órát 5 napra elosztani rendkívül nehéz, főleg
hogy a tanulók túlterheléséhez vezet.

Még egyszer kérem, hogy a javaslatot gondosan tanulmányoz-
za át, s a tervezett megbeszélésünkön tanteskületével egyen-
tetett véleményével segítse a leghelyesebb megoldás kialakí-
tását.

Szeged 1931. október 23

Elvtársi üdvözléssel

Dr. Ágoston György s. k.
tanácskövetői egyetemi tanár

Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola

Budapest XIV. Egressy út 71.

Telefon: 631-677

Levelünk jele: 10-27/81.

838-140

Egyszámlaszám: MNB 2.851.463-70

József Attila Tudományegyetem

Pedagógiai Tanszéke

Dr. Ágoston György elvtárs
egyetemi tanár részére

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Hivatkozással előzetes megállapodásunkra, mellékelten megküldöm az egységes középiskola új óraterv-javaslatát, amelyet a minisztériumi irányelveknek megfelelően az ötnapos munkahétre való áttérés alkalmából készítettünk el. Az általunk elkészített óraterv minden tekintetben megfelel az MM. által megfogalmazott előírásoknak és kikötéseknek.

Kérem Professor Elvtársat, hogy az óraterv-javaslatot az egységes képzésben résztvevő többi iskolára vonatkozóan is elkészíttetni szíveskedjék, hogy a jóváhagyott végleges óraterv az 1982/83. tanóra vonatkozó munkaerőgazdálkodási terv elkészítéséhez rendelkezésre álljon. 1981. dec. 10.

Tájékoztatásul közlöm, hogy az óratervet ezzel egyidejűleg eljuttattam Kálmán László elvtárshoz a Művelődésügyi Főosztály Szakoktatási Osztályának vezetőjéhez, továbbá Murányi Pál elvtárshoz, valamint a Kolos Richard Szakközépiskola és a Petrik Lajos Szakközépiskola igazgatójához.

Az ötnapos munkahét bevezetésének tapasztalatairól a minisztérium által kiadott irányelveknek megfelelően a tanév során több alkalommal tájékoztatni kell a Művelődési Minisztérium Köznevelési Főosztályát. A minisztérium részére megküldendő jelentések egy példányát Professzor Elvtárs részére is eljuttatom, hogy ezáltal is tájékozódjék az ötnapos munkahét egységes középiskolai tapasztalatairól.

Budapest. 1981. okt. 14.

Melléklet!

Elvtársi Üdvözléssel.

Móhász Lajos s. t.

igazgató

AZ EGYSEGES KÖZÉPISKOLA ÖTNAPOS ÓRATERVE

Iskolánk a Művelődési Minisztérium megbízásából már ebben az évben áttért az ötnapos tanítási hétre. Az MM. a szakközépiskolák részére irányelveket adott ki az áttéréssel kapcsolatos feladatok megoldására. Az irányelvekben az új óraterv kialakítására két variációt adtak meg. Az egyik variáció szerint A és B félévre, valamint A és B tanítási hétre kellett elkészíteni az óratervet. A másik variáció szerint csak A és B félév szerepelt.

Iskolánk az utóbbi variációt választotta mert ez lényegesen egyszerűbb és áttekinthetőbb. A tanmenetek elkészítése, valamint a tanévkezdés óta eltelt időszak tapasztalatai is ezt a választást igazolták. Az óraterv az irányelveknek megfelelően egy-egy tantárgyra vonatkoztatva a négyéves óraszámok (esetenként négy évnél kevesebb) maximálisan megengedett csökkenésének megfelelően készült. E szerint az egyes tantárgyaknál bekövetkezett óraszám-csökkenés az 5 %-ot nem haladja meg, kivéve a testnevelést, ahol a minisztériumi óratervnek megfelelően a heti óraszám egy órával csökken.

A tanítási hetek száma az eddigiehez képest megnövekszik az I. II. évfolyamnál 36 hétre, a IV. évfolyamnál 32 hétre. Ennek következtében a heti óraszám változatlanul hagyása mellett az órák száma éves szinten tantárgyanként jelentősen megnőtt. Egyes tantárgyaknál ennek ellensúlyozására be lehet vezetni a félévenként váltakozó óraszámot. Így válik lehetségessé hogy éves, illetve többéves szinten az egy tantárgyra fordított óraszám csak minimálisan változik. Azoknál a tantárgyaknál, ahol az éves óraszám megnövekszik, szükség-

ségessé vált egyes témáknak az átcsoportosítása az évfolyamok között. Ennek vázlatos ismertetésére az alábbiakban térünk ki.

Műszaki alapismeretek

A hetek számának változásából adódó órasszám-növekedés lehetővé teszi a műszaki rajz órának az első évfolyamra való előrehozását. Így a műszaki rajz órák száma az első évfolyamon az eredeti hétről tizennyolcra növelhető.

A II. évfolyamon felszabaduló órakeret kitöltésére a III. évfolyamról a gépészeti ismeretek című tárgy egyes témái áthozhatók, így az eredeti négy órát tizenkét órára lehet növelni, ugyanakkor lehetőség nyílik arra, hogy ugyancsak a III. évfolyamról "villamosságtani alapfogalmak" címmel az alaptörvényeket tizennyolc órában a II. évfolyamra hozzuk át.

A fenti változtatásnak - azon túlmenően, hogy erre lehetőség van - nagy jelentősége van abból a szempontból is, hogy az általános műveltség fogalomkörébe tartozó témát körít ezzel teljesebbé teszi.

A fenti témák tantervi megoszlását részletesen kimunkáltuk és azokat átadjuk a tantervkészítéssel megbízott illetékesek részére.

Fizika

Az I. évfolyamról a Villamosság a téma a II. évfolyam elejére kerül át.

Történelem

Az óraterv módosításra megoldja ezen tantárgynak a tanárok által már felvetett szaktudásbeli problémáját azzal, hogy a történelem tárgytáras órasszámát 40 órával növelve.

Szakmai gyakorlat

A tanulóknak - az III. irányelvekkel összhangban elkészített - napi, illetve heti terhelése lehetővé teszi, az ésszerűség pedig azt kívánja, hogy a gyakorlati óraszámokat az első három évfolyamon emeljük meg. Ezzel a nyári gyakorlat ideje az I. évfolyamon 2, a II. és III. évfolyamon 3 hétre csökkenthető. Ennek eredményeként csökken a szakközépiskolások hátrányos helyzete a gimnáziumi tanulókhoz képest, és így az első két év nyári foglalkoztatása elfogadhatóbbá válik a gimnáziumban folyó képzés szempontjából is.

A szakmai óraterveket csak a birtokunkban lévő tantervek alapján az iskolákban oktatott szakmákra készítettük el. Az egységes képzésben oktatott más szakokra nézve ezek kimunkálása értelemszerűen az érintett iskolák feladata.

Egressy Gábor Finommechanikai
és Műszeripari Szakközépiskola
1149 Budapest, Egressy u. 71.

EGYSÉGES KÖZÉPISKOLAI SZAKMAI ÓRATERV

III. évfolyam

IV. évfolyam

T á r g y	Elektronika				Finommechanika				Irányítástechnika				Elektronika				Finommechanika				Irányítástechnika			
	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi
Gépészeti ismeret	2	2	72	96	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Technológia	2	3	90	96	3	3	108	96	2	2	72	54	3	2	80	87	3	2	80	87	2	3	80	87
Elektrotechn.	5	-	90	109	2	2	72	64	3	2	90	96	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elektronikus á.k.	-	4	72	48	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	128	116	-	-	-	-	3	2	83	87
Finommechn.elemek	-	-	-	-	3	3	126	128	2	3	90	96	-	-	-	-	3	3	96	87	-	-	-	-
Szakrajz	2	2	72	64	3	2	90	96	2	2	72	64	2	2	64	58	2	2	64	58	2	2	64	58
Automatika	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	72	64	-	-	-	-	1	2	48	58	2	2	64	58
Műszer és mérés	2	2	72	64	2	2	72	64	2	2	72	64	2	3	80	87	2	2	64	58	2	2	64	58
Műhelygyakorlat					8	8	288	224									8	8	256	232				
Nyári gyakorlat					3 hét		120	168									2 hét		80	84				
Gyak.+nyári gyak.					408 392												336 319							

EGYSÉGES KÖZÉPISKOLAI ÓRATERV

	I. évfolyam				II. évfolyam				III. évfolyam								IV. évfolyam							
									Gimnázium				Szakközépiskola				Gimnázium				Szakközépiskola			
	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi	I.	II.	Uj	Ré- gi
Magyar	4	3	126	128	3	4	126	128	4	5	162	160	3	3	108	96	4	4	128	116	3	3	96	87
Történelem	2	2	72	64	2	2	72	64	3	2	90	96	2	2	72	64	3	4	112	116	2	3	80	58
Földrajz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	64	58	2	2	64	58
Orosz	2	3	90	96	2	2	72	64	2	3	90	96	2	2	72	64	3	2	80	87	2	1	48	58
2. idegen nyelv	2	2	72	64	2	2	72	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Matematika	5	5	180	160	4	3	126	128	3	3	108	96	3	3	108	96	3	3	96	87	3	3	96	87
Fizika	1	2	54	64	2	2	72	64	3	2	90	96	2	2	72	64	3	3	96	87	-	-	-	-
Kémia	2	2	72	64	3	3	108	128	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Biológia	-	-	-	-	2	2	72	64	3	3	108	96	-	-	-	-	2	2	64	58	-	-	-	-
Érdrajz	3	2	90	96	2	2	72	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ének-zene	1	1	36	32	1	1	36	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Érde-és műalk.	2	2	72	64	-	-	-	-	1	1	36	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Testnevelés	2	2	72	96	2	2	72	96	2	2	72	96	2	2	72	96	2	2	64	87	2	2	64	97
Ösztályfőnöki	1	1	36	32	1	1	36	32	1	1	36	32	1	1	36	32	1	1	32	29	1	1	32	29
Műszaki al.ism.	2	2	72	64	3	4	126	96	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fakultativ matem.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	64	58
Fak. szakmai.t.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	64	58
1. fak. tárgy	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	108	96	-	-	-	-	3	3	96	87	-	-	-	-
2. fak. tárgy	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	72	64	-	-	-	-	3	3	96	87	-	-	-	-
3. fak. tárgy	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	72	64	-	-	-	-	3	3	96	87	-	-	-	-
Műhelygyakorlat	4	4	144	96	6	5	198	128	-	-	-	-	8	8	288	224	-	-	-	-	8	8	256	232
Nyári gyakorlat	2 hét		60	108	3 hét	105	168	-	-	-	-	-	3 hét	120	168	-	-	-	-	-	2 hét		80	84
Heti óraszám	29+	29+			29+	30+			30	30			28+	28+			32	32			28+	28+		
	4	4			6	5							8	8							8	8		
Gyak.+nyári gyak.			204	204		303	296						408	392									336	319
Szabadon választ.	2	2	72	64	2	2	72	64	2	2	72	64	2	2	72	64	2	2	64	58	2	2	64	58

Kedves Igazgató Elvtárs!

Iskolakísérletünk abba a szakaszba érkezett, amikor elengedhetetlen az egyes tantárgyak tantervi anyagának a felülvizsgálata. Ezt a munkát nem tudjuk elvégezni a tanítás során szerzett tapasztalatok begyűjtése és elemzése nélkül. Ezért kérem Igazgató Elvtársat, hogy az érdekelt kollégákkal készíttessen elemző összefoglalást saját tantárgyuk tanítása során szerzett tapasztalataikról. E munkában elsősorban azoknak a kollégáknak a véleményére vagyunk kíváncsiak, akik kezdettől vesznek részt a kísérletben, de természetesen szívesen fogadjuk minden szaktanár építő észrevételét. A leghelyesebb talán az, ha a szakmai közösségek megbeszélik az eddigi tapasztalataikat, s annak eredményeit foglalják össze. E munka elősegítése érdekében az egyes tantárgyak legfontosabb problémáit kiemeltük, hogy ezek mintegy szempontokként szolgáljanak a szakmai munkaközösségek megbeszéléséhez, illetve az összefoglalók összeállításához. A szempontokat természetesen nem mereven kell kezelni az összefoglalás minden olyan problémára térjen ki, amelyeket a szaktanárok fontosnak tartanak.

Egészen természetesnek tartom, hogy mind az egyes szaktanári összefoglalókhoz, mind pedig az óratervi és tantervi problémákhoz az iskolavezetés is - külön feljegyzés formájában - észrevételeket fűz, és javaslatokat tesz.

A következő tanév megfelelő előkészítése érdekében kérem, hogy az összefoglalókat legkésőbb január 31-ig szíveskedjék eljuttatni a tanszékre.

Egyúttal értesítem, hogy az egyes tantárgyak felülvizsgálatát végző kollégáink január-február hónapban megpróbálják felkeresni az érdekelt szaktanárokat, hogy személyes információhoz is jussunk.

Kérem Igazgató Elvtársat, szíveskedjék a fenti, a kísérlet zavartalan folytatásához szükséges fontos feladat elvégzését megszervezni, illetve megszerveztetni, a kollégákkal a feladat fontosságát megbeszélni, hozzájuk a szaktárgyi szempontokat eljuttatni.

Szeged, 1982. január 4.

Kartársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Ui.: A matematika és fizika tantárgyakra vonatkozó szempontokat később küldöm.

Szemponatok

a magyar nyelv és irodalom, továbbá a történelem tanárainak

Alapvető követelmény:

Az első és második közös középiskolai osztályokban tanított tananyagban lehetővé kell tennie, hogy a tanulók zökkenőmentesen folytatni tudják tanulmányaikat mind a szakközépiskolai, mind a gimnáziumi III. osztályban.

- Az I.-II. osztályos tananyagban eltértek-e a tantervtől?

Ha igen, hol, milyen anyagrészeknél milyen mértékben?

- Milyen tankönyveket használtak?

- Harmonikus-e az átmenet a gimnázium és a szakközépiskolai III. osztály tananyagához?

Kell-e pótolni valamit, van-e átfedés stb.?

- Milyen változtatásokat tartanak szükségesnek a tantervben?

- Milyen javaslataik vannak a tankönyvek használatára vonatkozóan?

Szükséges-e tankönyvpótló jegyzet milyen anyagrészekből?

- A II. osztályt követő vizsgán milyen tapasztalatokat szereztek? Milyen módosításokra lenne szükség?

- Mi a véleménye arról, hogy kettéválasztanánk a szóbeli vizsgát, s két tárgyból 'magyar irodalom-történelem' kellene vizsgáznia a diákoknak?

- Jobb megoldásnak tartaná-e, ha ezekből a tárgyakból is írásbeli tesztfelmérés lenne?

- A tanulók hogyan reagáltak a vizsgaszituációra, milyen hatást gyakorolt ez rájuk? A tanulót kb. hány százaléka ért el jobb, illetve rosszabb eredményt mint az előzetesen várható volt?

Szemponatok
az idegen nyelvek tanárainak

Alapvető követelmény:

Az első és második közös középiskolai osztályokban az idegen nyelvoktatásnak /mind oroszból, mind a 2. idegen nyelvből/ olyan nyelvi megalapozást kell adnia, hogy a tanulók mind a gimnáziumban, mind a szakközépiskola III. évfolyamában zavartalanul folytathassák tovább idegen nyelvi tanulmányaikat.

Külön térjenek ki arra, hogyan használták fel az idegen nyelvtanítás céljára az ún. szabad sáv heti 2 óráját /melyik idegen nyelv kötelező óraszámát növelték vele, a tanulók hány %-a élt a szabad választás lehetőségével stb.?/ Tartasuk-e fenn az idegen nyelvoktatást illetően a kötelező és szabadon választható órák rendszerét? Milyen óratervi megoldást tartanak jónak, amely a heti összóraszám alakulására nem hatna kedvezőtlenül /a heti összterhelés tovább nem növekedhet/?

Térjen ki arra is, okozott-e esetleges problémát, hogy az iskolának még nem volt státuszban lévő nyelvtanára, a tanítást külső óraadókkal kellett ellátni?

A II. évet lezáró írásbeli vizsga eredményeinek elemzése, a kapott szaktárgyi eredmények kontroll osztályokkal való összehasonlítása megtörtént.

Az elemzés alapján egyértelművé vált, hogy az idegen nyelvek /mind az első, mind a második idegen nyelv/ írásbeli teszteredményei a kísérleti és a kontroll osztályokban egya-

ránt rosszabbak voltak, mint a többi szaktárgy írásbeli vizsgaeredményei. Nem elhanyagolható tény az sem, hogy egyedül az idegen nyelvek esetében mutatkoznak gyengébb teszteredmények a kísérleti 'egységes középiskolai', mint a kontroll osztályokban. /Ez alól csak egy-két kísérleti osztály jelentett kivételt./ Mivel az egyes tesztpontok és az összeredmények elemzését is elvégeztük, arra a következtetésre jutottunk, hogy bizonyos, grammatikailag produktív gyakorlatokat a tanulók 80-90 %-a rendkívül tájékozatlanul vagy egyáltalán nem old meg. Bár e kérdés nem érinti közvetlenül a kísérlet alapkoncepcióját, az eredmények javítása érdekében kérjük fogalmazza meg a fentebb vázolt hiányosságok okait s esetleges kijavításuk lehetőségeit. Árassám problémák, tantervi, tankönyvvel kapcsolatos problémák, a teszt nehézségi foka, megfelelése a tanterv követelményeinek stb. Kérjük, hogy egyúttal azt is jelezzék az idegen nyelvben megfelelőnek tartják-e a jelenlegi tesztformát illetve hogy igényt tartanak-e bizonyos évközi "előtesztelésre", a tesztnek mint felmérési és gyakorlási formának a megismer-tetésére.

A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos kísérletben résztvevő
r a j z - szakos Kartársnak /Kartársaknak/

Kedves Kartárs /Kartársak/!

Miután kísérletünk egyik célja az általános műveltség magasabb színvonalra emelése, szükségszerűen felvetődik a kérdés: járható úton haladtunk-e eddig? Más szóval: milyen mértékben váltak be a kísérleti tantervek? Várható-e, hogy a kísérletben résztvevő tanulók eljutnak ehhez a megalapozottabb műveltséghez? Ahhoz, hogy erre a kérdésre feleletet adhassunk, minden egyes tantárgy tartalmi kérdéseit gondosan, részletesen elemeznünk kell. Meg kell vizsgálnunk az egyes tantárgyakkal kapcsolatos összes dokumentumot: a tanterveket, útmutatókat, tankönyveket, eszközöket stb. Ilyen módon összegezhetjük majd két év eredményeit, tárhatjuk fel a meglévő negatívumokat, végezhetjük el a szükséges korrekciókat, és a jövőre nézve csakis így vonhatunk le reális következtetéseket.

Ennek a feladatnak a sikeres elvégzésére csak akkor vállalkozhatunk, ha a kísérletben résztvevő minden egyes iskola szaktanáraitól a gondosan mérlegelt tapasztalatok már rendelkezésünkre állnak.

Ezért arra kérem a kedves Kartársat, hogy szaktárgya tantervére, tananyagára, óratervére a tankönyvekre és ezek összefüggésére vonatkozó elemzését elkészíteni és azt 1982. február 1-ig címemre megküldeni szíveskedjék. Minden problémát érdemes felvetni, hiszen minden észrevétel igen hasznos lehet.

Az alábbiakban kérdéseket, illetőleg szempontokat is közlök. Ezek a tapasztalati anyag elrendezése során esetleg támpontul szolgálhatnak.

- Minden vonatkozásban egyetért-e a tantervi ismeretanyag kiválasztásával és elrendezésével?
- Alkalmasnak tartja-e a törzsanyagot az ált. iskolában tanultak magasabb szintű összefoglalására?
- A törzsanyag és a kiegészítő feladatsor arányát megfelelőnek tartja-e?
- A kiegészítő anyag megválasztásában érvényesül-e kellőképpen a komplex esztétikai nevelés igénye?
- Hogyan ítéli meg az óratervet, miután a rajz és műalkotás-elemzés a 2. osztályban nem, hanem csak a gimnáziumi ágazat 3. osztályában szerepel újból?
- Pontosan, szabatosan meghatározottak és eléggé differenciáltak-e a tantervi követelmények?
- Milyen tapasztalatokat szerzett a tankönyvvel kapcsolatban? Tankönyvkiegészítés készítését szükségesnek tartja-e?
- Az eddigi gyakorlat alapján van-e javaslata a módszeres eljárásokat illetően?

Szeged 1981. dec. 23.

Kartársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos kísérletben résztvevő

b i o l ó g i a - szakos Kartársnak /Kartársaknak/

Kedves Kartárs /Kartársak/!

Miután kísérletünk egyik célja az általános műveltség magasabb színvonalra emelése, szükségszerűen felvetődik a kérdés: járható úton haladtunk-e eddig. Más szóval: milyen mértékben váltak be a kísérleti tantervek? Várható-e, hogy a kísérletben résztvevő tanulók eljutnak ehhez a megalapozottabb műveltséghez?

Ahhoz, hogy erre a kérdésre feleletet adhassunk, minden egyes tantárgy tartalmi kérdéseit gondosan, részletesen elemeznünk kell. Meg kell vizsgálnunk az egyes tantárgyakkal kapcsolatos összes dokumentumokat: a tanterveket, útmutatókat, tankönyveket, eszközöket stb. Ilyen módon összegezzhetjük majd két év eredményeit, tárhatjuk fel a meglevő negatívumokat, végezhetjük el a szükséges korrekciókat, és a jövőre nézve csakis így vonhatunk le reális következtetéseket.

Ennek a feladatnak a sikeres elvégzésére csak akkor vállalkozhatunk, ha a kísérletben résztvevő minden egyes iskola szaktanáraitól a gondosan mérlegelt tapasztaltok már rendelkezésünkre állnak.

Ezért arra kérem a kedves Kartársat, hogy szaktárgya tantervére, tananyagára, óratervére, a tankönyvekre és ezek összefüggésére vonatkozó elemzését elkészíteni és azt 1982. február 1-ig címenre megküldeni szíveskedjék. Minden problémát érdemes felvetni, hiszen minden észrevétel igen hasznos lehet.

Az alábbiakban kérdéseket, illetőleg szempontokat is közlök. Ezek a tapasztalati anyag elrendezése során esetleg támpontul szolgálhatnak.

- Szervesen kapcsolódik-e a biológia ismeretanyaga a legújabb ált. iskolai tantervhez?
  - Megfelel-e a tantervi anyag annak a követelménynek, hogy egyrészt az ált. iskolai tananyaggal befejezett egész legyen, másrészt ráépülhessen a gimn. 3. és 4. osztályának ismeretanyaga.
  - Miként valósítható meg az elmélet és gyakorlat egysége? A gyakorlatra szánt órák számát elegendőnek tartja-e? /Esetleges javaslata ezzel kapcsolatban./
  - Egyetért-e a tananyag tagolásával? Nem tartja-e esetleg mechanikusnak, amely megnehezíti az egységes kép kialakulását?
  - Megítélése szerint a továbbtanulás megalapozása, ill. a későbbi önálló ismeretszerzés szempontjából nem hiányzik-e valamely anyagrészt?
  - Biztosítottak-e a kémiai ismeretekkel való koncentráció feltételei?
  - Pontos, szabatosan meghatározottak- és eléggé differenciáltak-e a tantervi követelmények?
  - Kiegészítő jegyzet készítését szükségesnek tartja-e?
- Szeged 1981. dec. 23.

Vartársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s. k.
tanszékvezető egyetemi tanár

A távlati iskolarendszerrel kapcsolatos kísérletben résztvevő
k é m i a - szakos Kartársnak /Kartársaknak/

Kedves Kartárs /Kartársak/!

Miután kísérletünk egyik célja az általános műveltség magasabb színvonalra emelése, szükségszerűen felvetődik a kérdés: járható úton haladtunk-e eddig? Más szóval: milyen mértékben váltak be a kísérleti tantervek? Várható-e, hogy a kísérletben résztvevő tanulók eljutnak ehhez a megalapozottabb műveltséghez? Ahhoz, hogy erre a kérdésre feleletet adhassunk, minden egyes tantárgy tartalmi kérdéseit gondosan, részletesen elemeznünk kell. Meg kell vizsgálnunk az egyes tantárgyakkal kapcsolatos összes dokumentumot: a tanterveket, útmutatókat, tankönyveket, eszközöket stb. Ilyen módon összegezhethetjük majd két év eredményeit, és a jövőre nézve csakis így vonhatunk le reális következtetéseket.

Ennek a feladatnak a sikeres elvégzésére csak akkor vállalkozhatunk, ha a kísérletben résztvevő minden egyes iskola szaktanáraitól a gondosan mérlegelt tapasztalatok már rendelkezésünkre állnak.

Ezért arra kérem a kedves Kartársat, hogy szaktárgya tantervére, tananyagára, óratervére, a tankönyvekre és ezek összefüggésére vonatkozó elemzését elkészíteni és azt 1982. február 1-ig címemre megküldeni szíveskedjék. Minden problémát érdemes feltetni, hiszen minden észrevétel igen hasznos lehet.

Az alábbiakban kérdéseket, illetőleg szempontokat is közlök. Ezek a tapasztalati anyag elrendezése során esetleg támpont-

tul szolgálhatnak.

- Az ált. iskolai új tanterv bevezetése miatt szükségessé vált a korrekció a kémia ismeretanyagában. Van-e javaslata ezzel kapcsolatban?
- Mi a véleménye a tanárok számára készített Utmutatóról és a kiegészítő jegyzetről? A felmerült igényeket kielégítik-e?
- Megítélése szerint a tanterv megfelelő kémiai alapot nyújt-e a továbbtanuláshoz, ill. a későbbi önálló ismeretszerzéshez?
- Érvényesül-e a tantervben a természettudományi tárgyak komplexitásának kívánatos tendenciája?
- Nem tartalmaz-e a tantervi anyag olyan adatokat, amelyek a memóriát feleslegesen terhelik?
- A tudásszintmérés és az év végi osztályzatok ismeretében milyen következtetés vonható le a tantervi ismeretanyag terjedelmére, nehézségi fokára, belső arányaira vonatkozóan? Gondolunk itt a törzs- és kiegészítő anyag arányára, az év eleji, évközi és év végi ismétlésekre fordítható időre.
- Pontosan, szabatosan meghatározottak- és eléggé differenciáltak-e a tantervi követelmények?
- Az ismétlésekre, gyakorlásra fordítható idő alkalmas-e az egyéni képességek, készségek fejlesztésére, és így a tanulók továbbtanulásának, pályaválasztásának befolyásolására?

- A kémiából végzett tudásszint-mérésnek melyek voltak a legfontosabb tanulságai.
- Megítélése szerint bevált-e az óraszám elosztása az 1. és 2. évfolyamon?

Szeged, 1981. dec. 23.

Kartársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Tisztelt Igazgató Elvtárs!

Jelen levelünkben az orientációval kapcsolatos valamennyi évfolyamot érintő kérdésre szeretnénk felhívni az Igazgató Elvtárs és az Osztályfőnökök Kartársak figyelmét.

Mint ismeretes, kísérletünk egyik sarokköve az orientáció 2 éves alapos pedagógiai munka következtében a tanuló önmagát jobban megismerve, képességeit néhány munkaterületen kipróbálva, jövőendő életpályáját illetően megfontoltabban dönthet 16 éves korában. 2 esztendő lehetőséget ad megismerni a középiskola követelményeit a humán és reáltárgyakban belekóstolni a szakmai képzés alapjaiba, megismerni bizonyos manuális műveleteket, a nyelvek és a művészetek iránti fogékonyságot. Az osztályfőnökök és a szaktanárok orientáló munkája nem szabad, hogy erőszakolt irányítást jelentsen egyik iskolából a másikba. Mindenkor a gyermekek képességeit szem előtt tartva, további boldogulásuk elősegítése érdekében kell hogy végezzék orientációs munkájukat. Tudjuk- szociálpszichológiai törvény ez - hogy egy összforrott közösség nehezen enged el, illetve fogad be valakit. Ezért tartjuk nagyon fontosnak, hogy egy városban belül a kísérletben részt vevő osztályok tanulói megismerjék egymást. Szorgalmazzák a Kartársak az iskolák közötti közös rendezvényeket, karolják fel a KTSZ alapszervezetek kezdeményezéseit. Csak oda megy szívesen valaki, ahol nem teljesen idegenek közé kerül, illetve jóindulattal fogadják. Egymás megismerésén túlmenően ezért tartjuk még fontosabbnak azt, hogy a fogadó intézményben a legmesszebbmenő pedagógiai tapintattal vegyék körül az ér-

kező tanulókat. Tudomásunk van olyan esetekről, amelyek nem éppen pedagógushoz méltó viselkedésre vallanak. A kudarc ellenére nem szabad lemondani az orientációs munkáról. Sőt gondoskodni kell arról, hogy a tanulók választását úgy irányítsuk, hogy ne szemrehányásokkal, hanem mély megértéssel, humanizmussal találkozzanak az új iskolában.

A felzárkóztatás és az orientáció egymástól elválaszthatatlan; egyik a másiknak előfeltétele, illetve következménye. Ahhoz, hogy a tanulók a második év végén képességeiknek és érdeklődésüknek megfelelő életpályát, továbbtanulási irányt választhassanak, elengedhetetlen a hiányosságok pótlása. Már az első év első felében alaposan meg kell vizsgálni, hogy az általános iskolai tananyagban hol van lemaradás. Ennek a pótlása az orientációs munka alapja. Csak erre épülve lehet folyamatos odafigyelés mellett a tanácsadó, irányító feladatot ellátni. Ezért a tanulmányi eredmények nyomonkövetése a felzárkóztató munka tükre is.

Az elmondottak után tehát összegezzük, hogy évfolyamonként mit kérünk a Tisztelt Kartársaktól.

Az I. évfolyamon az eddigi elvek szerint történjen az adatfelvétel személyiségdossierék megnyitása a tanév eleji szintmérés adatainak rögzítése.

- az osztályfőnöki órákon a tanulók a szülői értekezleteken a szülők pontos tájékoztatása a 2 év múlva történő választás lehetőségeiről;
- a mellékelten küldött "Tájékoztató az egységes középiskolai osztályokról" helyi körülményekre adaptálva segítséget nyújthat az osztályfőnököknek.

- alapstatisztikánk összeállítására végeztünk a mellékelt táblázat kitöltését

A II. évfolyamon kérjük, hogy újból informálják a tanulókat a választási lehetőségekről. Különösen aktuálissá válik ez a félévi eredmények megismerése után!

- Az Osztályfőnök Kartársak a mellékelt kérdőíveket töltésük ki, és névvel ellátva március elején küldjék vissza!
/Az orientációs munkájukhoz hasznosítható adatokat írják ki, vagy másoltassák le, mert a kérdőívek nálunk maradnak/.

A III. évfolyamon a volt kísérleti osztályok eredményeinek figyelemmel kísérése végett a félévi jegyek alapján kérjük a mellékelt táblázat kitöltését

Kérdéseinkre körültekintő a nehézségeket nem elkenőző válaszokat várunk. Az orientációs munka hatékonyabbá tétele érdekében ismernünk kell a problémákat. Ezért kérjük a Kartársakat, hogy részletesen írják meg észrevételeiket. Fáradozásaikat előre is köszönjük.
Szeged, 1982. január

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s. k.
tanszékvezető egyetemi tanár

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
PEDAGÓGIAI TANSZÉK

T Á J É K O Z T A T Ó
AZ EGYSÉGES KÖZÉPISKOLAI OSZTÁLYOKRÓL

1981

Kedves Szülők!

Az általános iskola 8. osztályát végző gyermekdik sok tekintetben sorsdöntő, további életpályára is kiható választás előtt áll: melyik középiskolában tanuljon tovább.

Ha gimnáziumba megy, értékes általános műveltségre tesz szert, amely igen előnyös, ha a gyermek egyetemi vagy főiskolai tanulmányokat akar folytatni. Viszont érettségi után szakképzettség hiányában nehéz helyzetbe kerülhet, ha képességei nem elméleti tanulmányokra teszik alkalmassá, és ennek következtében nem nyer felvételt felsőfokú intézménybe. Lehet, hogy boldogabb, sikeresebb ember lenne belőle, ha az érdeklődésének és a képességeinek megfelelő középfokú szakmai tanulmányokat végezhetne.

Ha szakközépiskolába megy, az érettségi mellett értékes és az iskola elvégzése után azonnal hasznosítható szakképzettséget 'szakmunkás bizonyítványt' is szerez. Minthogy érettségizik, semmilyen egyetem és főiskola nincs elzárva előle. De életpályája mégis többé-kevésbé már meghatározott, már meghatározza a választott szakirány. Ha a gyermek később rájön arra, hogy a 14 éves korban választott szakirány nem neki való, ha kiderül, hogy pl. irodalmi, történelmi, elméleti matematikai stb. érdeklődése van, és kiváló elméleti képességekkel rendelkezik, az ilyen érdeklődésének megfelelő egyetemi főiskolai tanulmányok folytatására, komoly nehézségekbe ütközik tanulmányi útjának megváltoztatása, végynak valóra váltása.

Röviden szólva: 14-15 éves korban nem alakulnak még ki minden gyermek képességei olyan mértékben, hogy biztonságosan lehessen dönteni, milyen jellegű tanulmányok felelnének meg neki leginkább: milyen típusú középiskolában boldogulna legjobban. Ebben az életkorban sem a gyermek nem ismeri még jól önmagát, sem a szülők nem ismerhetik biztonsággal gyermekük képességeit. Ezért megvan a kockázata annak, hogy nem választanak iskolát továbbtanuló gyermeküknek.

A magyar közoktatásügy továbbfejlesztésén dolgozó szakemberek sok tapasztalat alapján felismerték, hogy sok tanuló nem a képességeinek legjobban megfelelő középiskolában tanul tovább, és ennek következtében sok sikertelenség éri, nem érzi ott jól magát, egyéniségének értékei nem tudnak igazán kibontakozni. Olyan iskolarendszeren dolgoznak, amely a mainál jobban lehetővé teszi, hogy mindenki képességei szerint boldoguljon. Egy ilyen iskolarendszer kulcskérdése, hogy a tanulók ne az általános iskola elvégzése után, tehát 14-15 éves korban, hanem később, 16-17 éves korban döntsenek az élet pályájukat is meghatározó középiskolai tanulmányi irányról. Létrehoztak tehát olyan középiskolai képzést, amelyben az első és második osztályban még közös a tananyag, még nem dől el, hogy ki fejezi be középiskolai tanulmányait gimnáziumi és ki szakközépiskolai végzettséggel. Erről csak a második középiskolai osztály befejezése után kell dönteni a tanulóknak, szüleikkel együtt. A képzés tehát csak a harmadik és negyedik osztályban válik külön gimnáziumi és szakközépiskolai képzésre.

A gimnáziumi képzés elsősorban egyetemi-főiskolai tanulmányokra készít elő, a szakközépiskolai képzés az érettségi mellett szakképzettséget 'szakmunkás bizonyítványt' is ad, amellyel azonnal jól el lehet helyezkedni, de lehetővé teszi a továbbtanulást is - elsősorban szakmai irányban. A szakközépiskolai érettségivel és szakképzettséggel rendelkező tanulók 1 év alatt technikus oklevelet szerezhettek vagy eredményes felvételi esetén a megfelelő szakirányú műszaki főiskolán vagy egyetemen mérnöki tanulmányokat végezhetnek.

Az olyan tanulók számára, akiknek mind a gimnáziumi, mind a szakközépiskolai továbbtanulás nagy nehézséget jelentene, lehetőséget biztosítunk arra, hogy az egységes középiskola második osztályának elvégzése után egyéves tanfolyamon szakmunkás bizonyítványt szerezhessenek.

Az általános iskolát követő első és második egységes középiskolai osztályokban igen értékes, magas színvonalú képzést kapnak a tanulók. Megkapják mindazt, ami szükséges ahhoz, hogy jól megállják helyüket akár a gimnáziumi, akár a szakközépiskolai tanulást választják. Ugyanazokat a tantárgyakat tanulják, amelyeket a jelenlegi gimnáziumi tanterv tartalmaz (gimnáziumi szinten magyar nyelvet és irodalmat, történelmet, matematikát, fizikát és a többi természettudományi tárgyakat, az orosz nyelvet, egy második élő idegen nyelvet, művészeti tárgyakat, de alapos elméleti és gyakorlati műszaki képzésben is részesülnek. Ez utóbbinak akkor is nagy hasznát veszik, ha a harmadik és a negyedik osztályban gimnazisták lesznek, majd orvosok, tanárok, jogászok stb., mert má

olyan értelmiségi foglalkozás, ahol ne lenne előnyös az általános elméleti és gyakorlati műszaki műveltség. Tudományos eredményméréseink azt igazolják, hogy az egységes középiskolai osztályok tanulói átlagosan elérik, sőt több közismereti tantárgyból némileg meg is haladják a hagyományos gimnáziumi osztályok tanulási eredményeit.

Az egységes középiskolai osztályokban orientációs tevékenység is folyik, ami a következőt jelenti: a tanári kar céltudatosan törekszik a tanulók képességeinek, érdeklődésének jó megismerésére. A második osztály befejezésekor tanácsot ad a tanulóknak és szüleiknek, milyen továbbtanulási forma (gimnáziumi, szakközépiskolai, rövidebb szakképzés) felelne meg legjobban a tanulók képességeinek, melyikben érhetnék el a legjobb eredményt, a legtöbb sikert. A tanári kar tanácsa természetesen nem kötelező erejű, minden tanuló szüleivel szabadon választhatja meg további tanulási útját.

Szegeden az elmúlt években a következő iskolákban működtek egységes középiskolai osztályok: Radnóti Miklós Gimnázium, Tiasz-parti Gimnázium és Vízügyi Szakközépiskola, Déri Miksa Cépipari és Értékesítő Szakközépiskola. Az utóbbi iskolában minden első és második osztály egységes középiskolai osztály. A jövőben a szülők igényeitől függően nyitnak Szegeden a középiskolák ilyen osztályokat. A mellékelt táblázat szemléletesen bemutatja, hogy az egységes középiskolai osztályok elvégzése után a tanuló előtt milyen továbbtanulási lehetőségek állnak.

S z e g e d

Az egységes középiskolai osztályokról szóló tájékoztatót tanulmányoztuk, és gyermekünkkel együtt arra az elhatározásra jutottunk, hogy szívesen iratnánk őt be egységes középiskolai osztályba.

Az apa aláírása: .....

Az anya aláírása: .....

A gyermek neve: .....

Az általános iskola,
amelyben most végez: .....

A 7. osztályban kapott osztályzatai

magyar nyelvből: .....

magyar irodalomból: .....

orosz nyelvből: .....

történelemből: .....

matematikából: .....

fizikából: .....

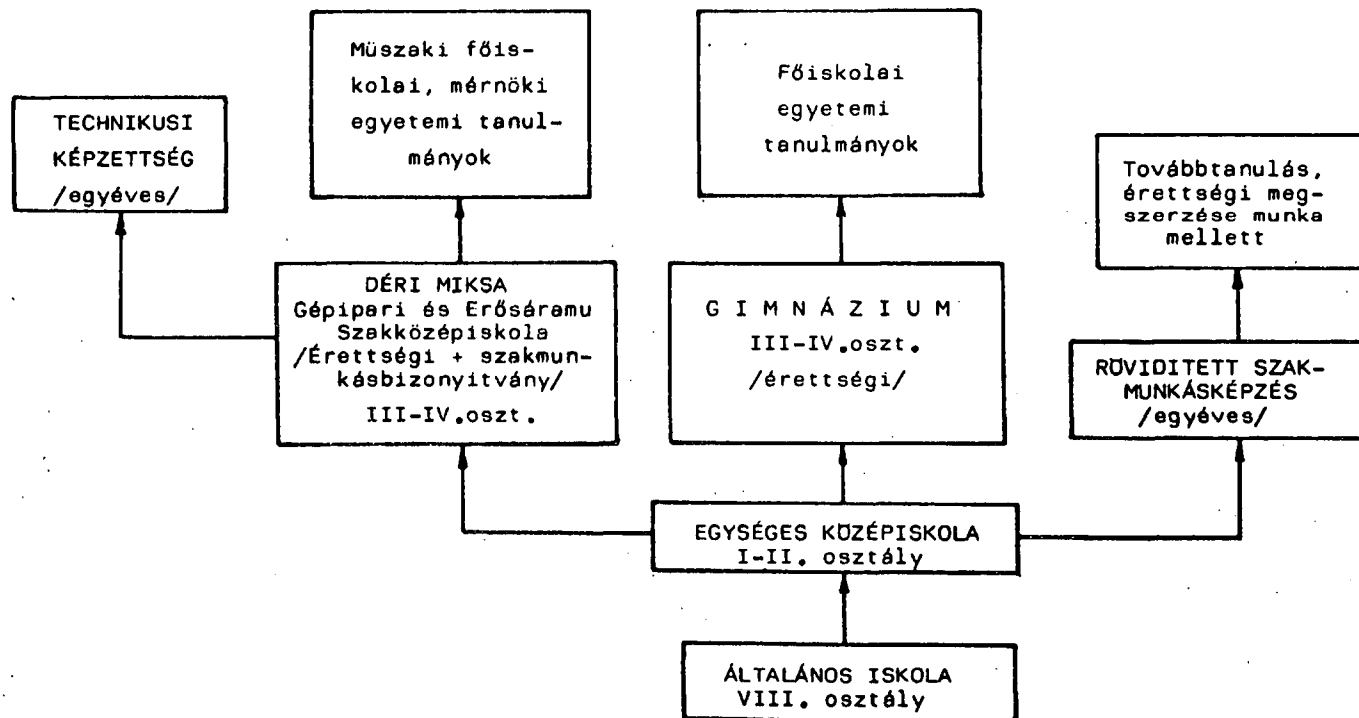

Kedves Szülők!

Már most előzetesen tájékozódni szeretnénk arról, hányan vannak azok a tanulók, akik szüleik szándékaival megegyezően egységes középiskolai osztályban kívánják folytatni az általános iskola befejezése után középiskolai tanulmányaikat, hogy majd csak a második osztály befejezése után döntsék el, gimnáziumi vagy szakközépiskolai végzettség felel-e meg legjobban képességüknek. Ezért arra kérjük a tisztelt szülőket, hogy a fenti tájékoztatót alaposan tanulmányozzák, a benne foglaltakat fontolják meg, gyermekükkel beszéljék meg.

Amennyiben arra az elhatározásra jutnak, hogy gyermeküket szívesen iratnák be egységes középiskolai osztályba, töltsék ki a mellékelt - elkötelezettséget egyáltalán nem jelentő - nyomtatványt, és juttassák vissza gyermekük osztályfőnökéhez.

TANULMÁNYI IRÁNYOK AZ EGYSÉGES KÖZÉPISKOLA I. ÉS II. OSZTÁLYÁNAK
ELVÉGZÉSE UTÁN

B E S Z Á M O L Ó

A gimnáziumi és a szakközépiskolai képzés
átalakítását célzó kísérlet eddigi munkála-
tairól, a kísérlet jelenlegi helyzetéről,
problémáiról, valamint további feladatairól

A kutatás kódszáma: 2.3.3.

S z e g e d

1981

Előző jelentéseinkben a kísérletet engedélyező Oktatási Minisztérium rendelkezésének megfelelően minden évben beszámoltunk a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-gimnáziumi kísérlet szervezéséről, a folyamatosan végzett munka mindenkori helyzetéről, és mindazokról a problémákról, amelyek ennek a viszonylag nagy volumenű kísérletnek a bonyolítása folyamán felmerültek. Beszámolóinkban - amelyek a kísérlet irányításában résztvevők személyes tapasztalatai, valamint a kísérletbe bevont iskolák vezetőinek és szaktanári munkaközösségeinek jelentései alapján készültek - arra törekedtünk, hogy áttekinthető képet adjunk a kísérlet mindenkori helyzetéről, a gyakorlati munkában felmerült problémákról, a megoldásukra tett intézkedésekről, valamint az aktuális feladatokról.

Áttekintve és értékelve a kísérlet eddigi lefolyását általában elmondható, hogy a kísérlet jól indult, a menet közben felmerült kisebb zavaró körülményeken úrrá tudtunk lenni. Az eddigi tapasztalatok megengedik annak megállapítását, hogy a kísérleti hipotézisnek a képzés első szakaszára /1-2 közös középiskolai osztály/ vonatkozó elképzelései megvalósíthatók, a tanulók tanulmányi eredményei megfelelnek a várakozásoknak. Általános alapműveltségükben a hagyományos gimnáziumi műveltségi tartalomhoz képest - annak értékeit megőrizve - minőségi többletet jelent a nagy volumenű elméleti és gyakorlati általános műszaki kultúra, a szakközépiskolákban eddig nyújtott általános képzésnek pedig jelentős gyarapodása a magasabb színvonalú társadalomtudományi, természettudományi, nyelvi /2 idegen nyelv/ képzés, a művé-

szeti tárgyak /ének-zene, rajz, képzőművészet/ tanulása. Az eddigi tapasztalatok alapján megerősödött az a feltevésünk, hogy erre az általános alapműveltségre építve eredményesen, a társadalmi-gazdasági elvárásoknak eleget téve valósulhat meg a két évfolyamra csökkenő középiskolai szakképzés és az ugyancsak két évfolyamú fakultatív rendszerű általános /gimnáziumi/ középiskolai képzés, továbbá egyszerűbb szakmákban a rövidebb szakmunkásképzés.

Ez évi jelentésünkben a közel két éve folyó kísérlet munkálatainak olyan retrospektív jellegű áttekintését kívánjuk adni, amely megindulásától kezdve folyamatosan és részleteiben mutatja be ennek az országos jellegű kísérletnek tervezési, szervezési és kivitelezési munkálatait, a menet közben felmerült negatív és pozitív tapasztalatokat, amelyek elemző értékelése segítheti a kísérlet perspektivikus továbbfejlését. célkitűzéseinek gyakorlati megvalósítását.

A kísérleti modell megtervezése a JATE Pedagógiai Tan-
székén a 60-as évek óta rendszeresen folyó azon kutatásokhoz kapcsolódik, amelyek az iskolarendszer fejlesztésének és tervezésének, illetve az egyes iskolatípusok képzési szerkezetének alapproblémáit vizsgálják az iskolaügy és a társadalmi fejlődés szükségletei közötti összefüggésben. E kutatások egyik fontos következtetése: az iskolarendszer távlati fejlesztésének kulcskérdése a középiskolai /középfokú/ képzési rendszer korszerűsítése. A nemzetközi tapasztalatok szerint a középiskolai képzési reform az általánosan képző középiskola /a gimnázium/ képzési reformjával indul el, és halad az egységes, de differenciált ágazatokkal működő középiskolai

rendszer megvalósítása felé. miközben maga után vonja az iskolarendszer egészének megváltozását. E következtetés nyomán és az 1972-es oktatásügyi párthatározat ösztönzésére dolgoztunk ki tervet a gimnáziumi képzés reformjára, és végeztük el a terv kísérleti kipróbálását. A kísérleti tapasztalatok jelentősen hozzájárultak ahhoz a közoktatáspolitikai döntéshez amely az 1978-79-es tanévtől általánosan bevezette a fakultatív gimnáziumi képzési rendszert.

Már a gimnáziumi képzési terv kidolgozásakor világossá vált számunkra, hogy az egyelőre a gimnáziumot érintő 8+2+2-es iskolarendszeri struktúra /8 általános iskolai osztály + 2 közös tantervű középiskolai osztály + differenciált-fakultatív képzést adó osztály/ általánosítható lesz, és a távlati magyar közoktatási rendszer szerkezeti előképének tekinthető. A kutatás logikus folyamánya volt tehát egy olyan kísérleti terv kidolgozása, amely a 8+2+2-es struktúrát kiterjeszti a középiskolai és a középfokú képzés egészére.

A differenciált képzési ágazatokat magában foglaló egységes középiskolai képzés kísérleti tervét, amely az egész magyar közoktatási rendszer távlati átalakítását is célba vette, első változatában már 1975-ben kidolgoztuk. A terv elkészítését a közoktatásügy nemzetközi és hazai fejlődési tendenciáinak elmélyült tanulmányozása előzte meg. Igénybe vettük az Oktatási Minisztérium és a szaktárcák illetékes szakembereinek tanácsait is. A továbbfejlesztés során a terv kibővült az iskolarendszerű technikusképzés és a rövid szakképzés problematikájával. A kísérleti terv végleges változatát, amely maga is tudományos eredménynek tekinthető.

1978-ban terjesztettük fel jóváhagyás céljából. Talán nem szerénytelenség megemlíteni, hogy az utóbbi években - nagy apparátussal - végzett távlati közoktatásügyi tervezés is lényegében igazolta a mi kísérleti tervünk irányvonalait.

Az Oktatási Minisztérium 20374/1978. V., majd az azt módosító 22478/1978. V. számú rendeleteivel engedélyezte a kísérlet megkezdését, meghatározta annak időtartamát, volumenét, kijelölte a kísérleti iskolákat, valamint a szakközépiskolákban a beiskolázható szakmákat-szakokat, szempontokat adott a kísérlet szervezésével, irányításával, lebonyolításával kapcsolatban és egyúttal rendelkezett a kísérlet finanszírozásáról.

A kísérleti modell az egy évig tartó, érettségire épülő technikusképzést is szervesen beillesztette a középiskolai folyamatos szakképzés rendszerébe. Ily módon a szakközépiskolai képzés új, 2+2+1-es rendszere jött volna létre. Ehhez azonban a minisztérium még nem járult hozzá.

A minisztériumi rendelkezés értelmében a kísérletet a következő középiskolákban és az ott megjelölt szakmákban szerveztük meg:

Szeged megyei városban:

Déri Miksa Szakközépiskola: 301-1 esztergályos /1 tanulócsoport/, 313-3 géplakatos /2 tanulócsoport/, 504-3 villamosgépszerelő /1 tanulócsoport/;

Radnóti Miklós Gimnázium: 1 tanulócsoport;

Tisza-parti Gimnázium: 1 tanulócsoport.

Budapest fővárosban:

Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola: 810 vegyianyaggyártó /2 tanulócsoporth/;

Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola: 601 elektronikai műszerész /2 tanulócsoporth/;

Kolos Richard Ipari Szakközépiskola: 615-2 műszergyártó és karbantartó /2 tanulócsoporth/;

Kaffka Margit Gimnázium: 3 tanulócsoporth.

Miskolc megyei városban:

Zalka Máté Ipari Szakközépiskola: 301-1 esztergályos /1 tanulócsoporth/, 313-3 géplakatos /1 tanulócsoporth/;

Herman Ottó Gimnázium: 1 tanulócsoporth.

Összesen évfolyamonként 12 szakközépiskolai és 6 gimnáziumi osztály.

A kísérlet időtartamát és ütemtervét a minisztérium az alábbiak szerint határozta meg:

a kísérleti oktatást három egymásután következő évben, először 1979. szeptemberében kell felmenő rendszerrel az I. osztályban megkezdeni. Az első négyéves ciklus 1983-ban, az utolsó 1985-ben fejeződik be. Ez egyben a kísérleti oktatás végét is jelenti. Az 1978. év, valamint az 1979. év első fele az előkészítés ideje, az 1985/86. tanév pedig az összegezésé.

Óratervek, tantervek, tankönyvek. A kísérleti tervnek megfelelően ki kellett dolgoznunk a nyolcosztályos általános iskola tantervéhez szervesen kapcsolódó, viszonylag befejezett, alapműveltséget adó 2 közös középiskolai osztály

tantervét olyan módon, hogy az megfelelő alapot biztosítson a továbbtanuláshoz mind a jelenlegi fakultatív gimnáziumi képzés 3-4. évfolyamán, mind pedig az érettségit és a szakmunkásbizonyítványt adó 2 éves szakképzési ágazatokban. Minthogy a középiskolai szakképzés struktúrája gyökeres változáson megy keresztül /megfelelő előkészítés után 4 évfolyamról 2 évfolyamra csökken/, egyik legjelentősebb feladatunk az új középiskolai szakképzés tanterveinek elkészítése volt. Korántsem állítjuk, hogy tökéletes munkát végeztünk /már az előkészületi idő rövidsége következtében sem volt ez lehetséges/, mégis szeretnénk hangsúlyozni e tantervi munkálatok perspektivikus jelentőségét. A tantervek elkészítése szakemberek igen széles körének bevonását igényelte. Az általánosan képző tárgyak tanterveit az Országos Pedagógiai Intézet Tantervi Csoportjának tagjai, az általánosan művelő Műszaki alapismeretek és Műhelygyakorlatok /1-2. osztály/, továbbá a szakképző tárgyak tanterveit pedig a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportjának szakfelügyelői készítették el. A lektorálást a József Attila Tudományegyetem, a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető professzorai, valamint a kísérleti oktatásba bevont kiváló gimnáziumi és szakközépiskolai tanárok végezték. Összesen 83 tanterv készült 2.788 oldal terjedelemben.

A közel másfél éves gyakorlat számos problémát vetett fel az óratervekkel és a tantervekkel, valamint a bevezetni javasolt tankönyvekkel kapcsolatban. Főleg a magas óraszám okoz gondot.

A kísérleti osztályok szaktanárainak munkaközösségeivel

az első kísérleti év végén megvitattuk a felmerült problémákat és javaslataikra az alábbi módosításokat eszközöltük:

az egyórás tárgyakat kiküszöbölendő a Munkavédelem heti egy órájának rövidített anyaga beleépült a Műszaki alapismeretek első osztályának anyagába. Így a Munkavédelem mint külön tárgy megszűnt, viszont a Műszaki alapismeretek heti egy órája kettőre emelkedett.

A második osztályban a Műszaki alapismeretek heti óraszám 4 óra helyett 3 óra lett. Ezáltal a második évfolyamon a Műszaki alapismeretek és Műhelygyakorlatok összóraszám 7 órára csökkent.

A Munkavédelem rövidített anyagára, valamint a Műszaki alapismeretek csökkentésére vonatkozóan a Budapesti Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportja dolgozta ki a tájékoztatót. A sok gondot és problémát okozó nyári Műhelygyakorlatok időtartamát - a Szakoktatási Csoporttal való előzetes konzultálás alapján - négy hétről háromra csökkentettük. Ugyancsak döntés született a gyakorlatok helyének sokat vitatott kérdésében is: a jövőben a gyakorlatokat amelyek ugyancsak elméletigényesek, a szakközépiskolák tanműhelyeiben kell megtartani.

További módosítás: a második osztályban a magyar irodalom 2 órája helyett 3 órát iktattunk be.

Még számos észrevétel, javaslat hangzott el a magas heti óraszámmal, az egy-egy tárgyra jutó alacsony óraszámmal, a tantervek struktúrájával, átrendezésével, a tananyag csökkentésével kapcsolatban, amelyekre itt most nem térünk ki. Felkértük a szaktanári munkaközösségek vezetőit, hogy to-

vábbra is gyűjtsék a megfontolásra érdemes észrevételeket, tapasztalatokat, amelyek megvitatását a tantervkészítők bevonásával a második tanév végére tervezzük.

A felmerült problémák ellenére megállapítható, hogy a kísérleti iskolákban zavartalanul folyik az oktatás és tantervileg semmivel sem nagyobbak a nehézségek, mint a "normál-osztályokban."

A tantervkészítőktől azt kértük, hogy a kísérleti osztályok számára elsősorban a már megjelent és használatban lévő tankönyveket javasolják bevezetésre annál is inkább, mert a kísérlet anyagi lehetőségei ilyen szempontból igen korlátozottak.

Új tankönyvpótló jegyzetek csak a hagyományos tantervekben eddig nem szereplő Műszaki ismeretekből és Műhelygyakorlatokból készültek. Az első tanévben a magyar irodalom tanításához "Szöveggyűjteményt" is készítettünk, a második tanévben azonban - a tantervkészítővel történt előzetes megbeszélés alapján - újból nem adtuk ki. Készült még egy kétíves kiegészítő anyag a Kémia oktatásához és két tanári Utmutató. Az új kiadványokat a minisztériummal történt megállapodás értelmében díjtalanul bocsátottuk a tanulók rendelkezésére.

Problémát okozott, hogy a tantervkészítők által ajánlott kísérleti fizikai és biológiai tankönyvek nem készültek el. A helyettük javasolt tankönyvekhez a tantervvel való összehangolást segítő tanári útmutatók készültek. A tankönyvi problémák a kísérlet második évére megoldódtak.

A szakközépiskolák szertáraiból hiányoztak az új tantárgyként bevezetett biológia oktatásához szükséges szemléltető

eszközök. Pótlásukra felkértük az igazgatókat.

A Budapesti Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportjának javaslatára megindítottuk a megújuló szakközépiskolák harmadik és negyedik osztálya számára szükséges új tankönyvek, jegyzetek és módszertani útmutatók elkészítésének munkálatait. A kijelölt szerzőkkel megkötöttük a megállapodásokat. intézkedés történt a nyomdai kapacitás biztosítására.

Az iskolák kísérletre való felkészítése. A kísérleti modell téziseinek gyakorlati megvalósítása feltételezi, hogy a kísérletben résztvevő tanárok és tanulók - de ugyanúgy a tanulók szülei is- világosan lássák a kísérlet célját, feladatait és várható eredményét. Ebből a megfontolásból kiindulva Budapesten és Szegeden tájékoztató jellegű értekezletet tartottunk, amelyen részt vettek az érdekelt minisztériumok, a Fővárosi Tanács képviselői, a megyék, illetve a megyei városok művelődési osztályainak vezetői, valamint a kijelölt iskolák párttitkárai.

A kísérlet célját ismertetve elmondottuk, hogy az egységes középiskolai képzési kísérlet a középiskolai képzési rendszer távlati fejlesztésének egy alternatíváját kívánja kipróbálni. Mind társadalmi-politikai mind műszaki-gazdasági fejlődésünk érdeke minden gyermek természetes lehetőségeinek maximális kifejlesztése függetlenül származásától, családi körülményeitől. A magyar közoktatásügy helyzete azt mutatja, hogy az általános alapműveltséget biztosító képzés idejének megnövelése a leginkább járható út a jelenlegi középiskolai képzés első és második évfolyamának integrálása. A közös oktatásnak ebbe a felső szakaszába olyan orientációs

rendszert kívánunk beépíteni, amely elősegíti az egyéni adottságok jobb megismerését, megszilárdítását, és megbízhatóan irányítja a tanulókat továbbtanulási irányuk vagy pályájuk megválasztásában. Az általános képzés ilyen módon történő meghosszabbítása megfelel az egyén érdekeinek is, hiszen a pszichológiai kutatások szerint az egyéni képességek kibontakoztatásának és megszilárdításának szakasza a 14-17 életév. A kísérleti modell tézisei szerint a középiskola első két évfolyama integrálódik, s erre az egységes szakaszra épülnek a differenciált képzési ágak. Tehát a kísérletben résztvevő tanulók az első két évben, függetlenül attól, hogy gimnáziumi vagy szakközépiskolai épületbe járnak, középiskolai tanulók s nem gimnáziumi vagy szakközépiskolai diákok, s csak a szakasz lezárása után - egyéni adottságaiknak megfelelő pályaválasztás után - válnak a jelenlegi differenciált képzés résztvevőivé.

Az általános képzés meghosszabbításával az alábbi feladatokat kívánjuk megoldani:

- Társadalmi-politikai, műszaki-gazdasági fejlődésünk megkívánja, hogy a fiatalok alaposabb általános műveltség birtokába jussanak.

- Az integrált képzési szakaszt egyúttal orientációs időszaknak is tekintjük. Ebben az időszakban kell a tanulóknak adottságaik, képességeik alapján dönteniük arról, hogy a középiskolai rendszer melyik ágában kívánják tanulmányukat folytatni. Már a kísérlet időszakában is az egységes képzésre többféle ágazat épül:

- az 1979-ben érvénybe lépett gimnáziumi fakultatív képzés

elméleti ágazatai a harmadik-negyedik évfolyamon, amelyek fő funkciója a főiskolai-egyetemi tanulmányokra való előkészítés.

- a szakközépiskolai képzési ágazatok, amelyek célja érrettségizett, elméletileg jól képzett szakmunkások és műszaki alkalmazottak nevelése az un. elméletigényes szakmacsoportok számára, és ugyanakkor arra rátermettek előkészítése szakirányú felsőfokú tanulmányokra, vagy a technikusai képzettség megszerzésére;

- azon tanulók számára, akik különböző okok miatt sem a gimnáziumi, sem a szakközépiskolai ágazatban nem kívánják tanulmányaikat folytatni, lehetőség nyílik egyéves szakmunkás tanfolyamon a tanulmányok folytatására.

E két cél egyértelműen megkívánta, hogy az általános képzés időszakában - a korszerű műveltség-felfogásnak megfelelően - beiktassuk a műszaki ismeretek és gyakorlatok oktatását is.

Részben az orientációs rendszer, részben az általános iskolai képzés hatékonyságának különbözősége megkívánja, hogy ezt a két évet egyúttal felzárkóztató, kompenzáló időszaknak is tekintsük.

A képzési cél kifejtése után méltattuk a kísérlet országos jelentőségét, utaltunk a kísérletben résztvevők erkölcsi felelősségére, majd részletesen ismertettük a kísérlettel kapcsolatos konkrét feladatokat. Külön is felhívtuk a figyelmet a kísérletbe bevonható megfelelő szemléletű és felkészültségű tanárok kiválasztására, valamint a kijelölt iskolákban folyó munka koordinálásának szükségességére.

A sikeres beiskolázás, valamint a kísérlet zavartalan

menete megkivánja, hogy a szülők is minél teljesebben ismerjék meg a kísérletet. Tudatosítani kell a szülőkben, hogy gyermekük nem gimnáziumba vagy szakközépiskolába, hanem középiskolába jár, s az első két osztály elvégzése után kell dönteniük gyermekük további sorsáról. Ahhoz, hogy ez a döntés megalapozott legyen a szülői háznak együtt kell működnie az iskolával. A szülők is segítsék elő a tanulók képességeinek minél alaposabb megismerését, az orientációs munkát.

A tantervben jelentős óraszámban szereplő műszaki ismeretek és gyakorlatok bevezetésével kapcsolatban meg kell érinteni a szülőkkel, hogy a jövőt az általános és a szakképzés folytonos közeledése fogja jellemezni. Éppen ezért kísérletünk lényeges vonása, hogy a technikai és technológiai ismereteket és készségeket az általános műveltség szerves részévé kívánjuk tenni. Az egyoldalúan teoretikus és intellektuális képzés ma már azok számára sem kívánatos, akik a középiskola elvégzése után magasabb tanulmányokat végeznek.

Felkértük az osztályfőnököket, hogy két-három osztályfőnöki órán a tanulókkal ismertessék meg a kísérlet mibenlétét. Az életkori szintnek megfelelően beszélgessenek velük a kísérleti képzés rendszeréről a kísérlet céljáról. Tájékoztatni kell a tanulókat a továbbtanulási irányokról, részletesen is bemutatva a II. osztályt követő lehetőségeket, érintve az érettségi utáni továbbtanulást, illetve elhelyezkedést is. Az ilyen természetű beszélgetések jelentősen segíthetik az osztályfőnök orientációs tevékenységét.

Az előkészítő értekezleten megjelentek részéről számos

érdemi észrevétel hangzott el. amelyeket további munkánkban hasznosítottunk.

Néhány igazgató felkérésére az egyes iskolák testületei részére külön is tartottunk tájékoztatót.

A tanárok, a tanulók és a szülők viszonya a kísérlethez.

A kísérletben résztvevő tanárok és osztályfőnökök többsége. valamint a kísérleti iskolák vezetői megértették a kísérlet tudományos és közoktatáspolitikai jelentőségét. magukévá tették a kísérleti modell alapgondolatait és feladatait és készenek mutatkoznak a feladatok megvalósítása érdekében becsületes erőfeszítésre.

A kísérlet folyamán kiderült, hogy nem minden résztvevő azonosul a kísérlet céljaival és feladataival. Akadtak olyan kollégáink, akikben a fenntartásokat a kísérlet elgondolásaival szemben nem sikerült eloszlatni: még többen akadtak olyanok, akikben a fenntartások nem tudatosan, hanem a korábbi gimnáziumi vagy szakközépiskolai munkájuk során bennük kialakult és megszilárdult beidegződések, szokások pedagógiai gondolkodásmód formájában élnek. A magunk részéről mind a tudatos, mind a nem teljesen tudatos fenntartásokat megértjük és egy ilyen volumenű iskolakísérletben számolunk is velük. Ha azonban a fenntartások túlmennek a tárgyilagosságra, a kíváncsi kritikai pozíció határán - amint az a Budapesti Kaffka Margit Gimnáziumban történt - komolyan veszélyeztethetik a kísérleti folyamatot és idejében fel kell lépni ellene. Az történt ugyanis, hogy a Kaffka Margit Gimnáziumban a tanárok és a vezetés egy része - a szülők egy részével összefogva - felleptek a kísérlet ellen. Több alkalommal

értekezünk a tanárokkal, vezetőkkel, sőt egy rendkívüli szülői értekezleten a szülőkkel is. azonban a tudatos és szándékos ellenállást nem sikerült legyőznünk. Felettes hatóságainkkal egyetértve, kérésünkre Budapest Fővárosi Tanács VB Művelődési Főosztályának vezetője a Kaffka Margit Gimnáziumban folyó kísérletet az alábbi indoklással szüntette meg: "... Ágoston György professzornak, a JATE Pedagógiai Tanszéke Vezetőjének értesítése alapján a Kaffka Margit Gimnáziumban folyó egységes középiskola kialakítására irányuló kísérletet megszüntetem. Meg kívánom jegyezni a kísérlet megszüntetésével kapcsolatban, hogy ezt az igazgató és a tantestület önként vállalta. Ezzel szemben egy ilyen jelentős és rangos kísérletben mégsem gondoskodott a megfelelő előkészítésről, a tantestület szemléletének megfelelő formálásáról, a tanulók és a szülők időben történő és a kísérlet mellett elkötelezett informálásáról." A megszüntetés után néhány tanuló átiratkozott a kísérleti szakközépiskolába.

A gimnáziumokban működő osztályokkal kezdetben általában sokkal több probléma akadt, mint a szakközépiskolákban működő osztályokkal. A gimnáziumtól meglehetősen idegenek a kísérleti képzés olyan elemei mint a műszaki ismeretek, műhelygyakorlatok, nyári üzemi gyakorlatok. Voltak olyan szülők - akik minden meggyőzés ellenére értetlenek maradtak, és a beiratkozás után kérték gyermekeik átiratását a nem kísérleti osztályba. A gimnáziumi tanárok "átállása" a kísérleti képzés követelményeire nehezebb és lassúbb, mint a szakközépiskolai tanároké. Ugyanakkor a szakközépiskolai

tanárok számára sem magától értetődő az egységes középiskola gondolata, amelyben a tanulóknak csak a második osztály után kell speciális tanulmányi irányt választani.

Kétségtől kedvezőbb kísérleti környezetet teremtettünk volna - de erre csak az első év tapasztalatai után jöttünk rá -, ha csak olyan kísérleti iskolákat létesítettünk volna, amelyekben minden párhuzamos osztály kísérleti osztály. Akkor természetesen mind a tanárok, mind a szülők, mind a tanulók számára sokkal egyértelműbbek lettek volna a kísérleti képzés körülményei. E tanulságok elemzése alapján dolgoztuk ki egy új kísérleti iskola tervét, amelyben minden osztály kísérleti, és amelyben a kísérlet minden lényeges eleme működtethető. Erről a kísérleti iskola tervről még szólunk. Megvalósítására Budapesten kapunk lehetőséget 1981. szeptemberétől.

Az első kísérleti év pozitív tapasztalatai, a nyári műhelygyakorlat eredményessége általában meggyőzte a kételkedőket is, és így módon a második kísérleti év már mind a tanárok, mind a szülők, mind a tanulók pozitívabb hozzáállásával, nyugodtabb légkörben indult. A második kísérleti évben indított első osztályok iránt már határozott érdeklődés mutatkozott meg a szülők szélesebb köreiben, és többen előnyösnek tartották, ha gyermeküket a kísérleti osztályba veszik fel.

Az eddigi tapasztalatokon okulva továbbra is napirenden tartjuk a szülők alapos, mindenre kiterjedő tájékoztatásának szükségességét a kísérlet mibenlétéről, a kísérleti osztályok óratervéről, a tantervi követelményekről, a második

osztály befejezése után lehetséges tanulmányi változtatásokról. E választási lehetőségekkel a tanulók és a szülők csak akkor élhetnek, ha jól ismerik ezeket a lehetőségeket.

Beiskolázás. A beiskolázási propaganda - amint az a beszámolókból kitűnt - általában a következő módon történt: a megyei művelődési osztályok és a pályaválasztási tanácsadó intézetek tájékoztatót juttattak el az érdekelt iskolákhoz, a pályaválasztási felelős tanárok számára tanácskozásokat tartottak, néhol az iskola KISZ szervezetét is bekapcsolták a beiskolázási munkába. Egyik iskolánk 80 általános iskolába küldte el a saját maga által készített tájékoztatót, "nyitott kapu" címen beiskolázási napot rendezett, amelyen szép számban jelentek meg az érdeklődő tanulók.

A jelentésekből úgy tűnik, hogy az első beiskolázási évben az iskolák vezetőiben nem eléggé tudatosodott a beiskolázási propaganda fontossága, nem eléggé használták ki a sajtót. Ez egyrészt azzal is magyarázható, hogy a szakközépiskoláknak nem voltak beiskolázási gondjaik. A tanulók az eddigi gyakorlatnak megfelelően a szakközépiskola által megadott képzési szakra jelentkeztek, függetlenül annak kísérleti jellegétől. Igazi problémát a beiskolázás a gimnáziumokban jelentett.

A jövő tanévre a beiskolázási munka az eddigi tapasztalatok felhasználásával már jóval szervezettebben, hatékonyabban történik. Budapest Főváros Tanácsa VB Művelődési Főosztálya pl. tízezer példányban részletes tájékoztatót adott ki az "Egységes középiskola képzési célja és felvételi lehetőségei" címen.

A kísérlet iskolaszinten történő irányítása. Az iskolában folyó munka közvetlen irányítását az igazgatókra és helyetteseikre bíztuk. A kísérlettel kapcsolatos tennivalók az ő közvetítésük révén jutnak el a tanárokhoz, ugyancsak ők közvetítik az oktatók észrevételeit, javaslatait a központnak. Az igazgató felelős a tanszék által kitűzött feladatok időben és a kísérlet intencióinak megfelelő elvégzéseért. A kísérlet mindenkori helyzetéről és problémáiról félévenként - szükség esetén más alkalommal is - beszámoló jelentést készít.

A kísérlet eredményeinek tudományos értékeléséhez szükséges dokumentumok vezetéséért az osztályfőnök a felelős. Sokrétű és komoly elfoglaltságot igénylő munkájukat külön is honoráljuk. Az általunk kimunkált norma szerint az első kísérleti évben a következő megbízásokat létesítettük: 9 kísérletvezető, 9 kísérletvezető helyettes, 132 tanár. A tanulók létszáma az indulásnál 648 volt.

A második kísérleti tanévben a megbízások az alábbiak szerint alakultak: 8 kísérletvezető, 8 kísérletvezető helyettes, 30 osztályfőnök, 161 tanár. A tanulók létszáma 1080.

A kísérleti osztályok tanulóinak általános jellemzése.

A kísérleti eredmények majdani értékelése szempontjából tanulságos röviden áttekinteni a kísérleti osztályok szociális összetételét, induló tudásszintjét, továbbtanulási és pályaválasztási elképzeléseit az első évfolyamon.

Általában 50 % felett van a fizikai dolgozók gyermekeinek száma, vannak viszont osztályok, ahol ez 70-80 százalék. A tanulók 10-35 %-a kerül kollégiumba, a szakközépiskolákban

18-20 % a bejárók száma. Leányok főképp a gimnáziumi osztályokban vannak, a szakközépiskolákban alig.

A tanéveleji tudásszintmérések általában azt mutatják, hogy a kísérleti osztályok indulási szintje egyenetlen. Vannak igen gyenge osztályok is /pl. a Kolos Richard Szakközépiskolában/. Vannak persze jók, közepesek és olyanok is, amelyekben 4 körül van az átlag. A minél érzékelhetőbb jellemzés céljából szószerint idézünk az iskolák jelentéseiből: "Az osztály szellemileg fejlettnak mondható, általában megfelelő, kiemelkedő egyéniség nincs." Alig van közöttük az ismereteket önállóan alkalmazni tudó. Szóbeli és írásbeli kifejező készségük alatta marad a közepes szintnek. Helyesírási készség gyenge." Ennek ellenére - folytatja a beszámoló - a tanulók rendkívül lelkesek, fegyelmezettek, aktívak, az órákon szorgalmasak." "Az osztály képe megfelel az általános Radnóti színvonalnak: félévi átlag 4.5, műszaki ismeretek és gyakorlatok átlaga 4, bukás nem volt." "Közepesek az osztályok, jól érzik magukat az iskolában, szorgalmasak, két tanuló egy-egy tárgyból kapott elégtelen osztályzatot." "A félévi gyenge eredmények ellenére a tanárok egyértelműen biznak abban, hogy az eredmények a tanév végéig javulnak." A gyengébb eredmények okait az alábbiakban jelölik meg /úgy gondoljuk ez általános/:

- különböző iskolákból kerülnek ide
- nagy eltérés van a tanulók osztályzata és tényleges tudása között
- a tanulók nehezen vették tudomásul a fokozottabb követelményeket

- munkájuk kevésbé folyamatos, baj van a szorgalommal.

A kísérletben résztvevő tanulócsoporthoz tanulmányi eredményének átlaga az 1979/80. iskolaév /az I. osztály/ végén egy-egy szakközépiskolán belül jobb volt a nem kísérleti párhuzamos osztályokénál. A gimnáziumi tanulócsoporthoz tanulmányi teljesítménye általában azonos a párhuzamos osztályokéval. Természetesen a jobb tanulmányi átlaggal beiskolázó gimnáziumban a tanulmányi eredmény is jobb, mint más gimnáziumban. Egy gimnáziumi tanulócsoporthoz pl. 4,58-as átlaggal a hat I. osztály közül a 3. helyen áll. Egy másik gimnáziumban viszont a kísérleti tanulócsoporthoz is csak közepes szintű tanulókból áll, 5 tanulónak itt javítóvizsgát kellett tennie. Közülük 3 sikerrel vizsgázott, 2 osztályt ismételt.

Megállapítható, hogy a gimnáziumi tanulók a műszaki ismeretek és műszaki gyakorlatok tantárgyból általában dícséretes eredményt értek el. Ez örvendetes, mert ezekkel a tárgyakkal kapcsolatban a gimnáziumi tanulóknak egy másik iskola rendjéhez, követelményeihez is alkalmazkodniuk kellett. Az igazgatói jelentésekből az is kitűnik, hogy a tanulók nemcsak leküzdötték a nehézségeket, hanem meg is szerették ezeket a tárgyakat.

Az I. félévben a tanulók általában átmeneti nehézségekkel küszködnek. Ezért igen jelentős a tanárok felzárkóztatási tevékenysége. Hogy ez a munka eredményes is volt, az kitűnik a félévi és az év végi teljesítmény összevetéséből. Az év végi tanulmányi átlag általában jelentősen jobb volt a félévinél.

A legtöbb szakközépiskolai tanulócsoporthoz tanulmányi át-

laga 3,30-3,40 körül mozog. Itt tanulócsoportonként általában 3-4 tanuló kényszerült javítóvizsga letételére. Közülük rendszerint csak egy tanuló maradt le osztályismétlésre. Évközi lemorzsolódás csak egy-két szakközépiskolai tanulócsoportnál következett be. Az eltávozott tanulók csaknem kivétel nélkül ipari szakmunkásképző intézetekben folytatják tanulmányaikat.

A fenti rövid áttekintésből megállapítható, hogy a kísérleti osztályok tanulóinak tanulmányi eredményei azonos szintűek a nem kísérleti osztályokéval, sőt esetenként meg is haladják azokat.

Együttműködés a kísérletben résztvevő iskolák között.

Az iskolák kísérletre való felkészítése alkalmával nyomatékosan utaltunk az együttműködés fontosságára és kifejtettük ennek jelentőségét. A kísérlet célkitűzéseinek egységes elvi-gyakorlati alapon történő megvalósítása feltételezi a kísérletbe bevont iskolák lehető legszorosabb együttműködését. Ennek az együttműködésnek többek között ki kell terjednie az egész orientációs folyamat összehangolt megszervezésére, a szakközépiskolákból a gimnáziumi differenciált ágazatokba való és a gimnáziumból a szakközépiskolába való átmenet közös irányítására /pl. az első és második évfolyam műszaki alapismeretek tantárgyának a szakközépiskolában való tanítása a gimnáziumba iratkozottak számára is, a közismereti tárgyak tanításában a gimnázium segítsége a szakközépiskola számára/. A kísérlet nem lényegtelen tárgyának tekinthető egyébként a jelenlegi egymástól elszigetelten működő középiskolák együttműködő rendszerbe szervezése egy meghatározott területen és ily módon az iskolák oktató sze-

mélyzetének, felszerelésének, tárgyi feltételeinek pedagógiai-lag ésszerűbb és gazdaságosabb felhasználása.

Ösztönzésünkre ez az együttműködés fokozatosan kialakulóban van. Az iskolák kezdik rendszeresen tájékoztatni egymást a felmerülő problémákról, a tett intézkedésekről, a tanárok látogatják egymás óráit, kölcsönösen részt vesznek az osztályozó értekezleteken /a szakközépiskolai tanárok a gimnáziumban, a gimnáziumiak a szakközépiskolában/, a szaktanári munkaközösségekben rendszeresek a szaktárgyi megbeszélések.

A kísérleti iskolák összehangoltabb munkája érdekében a Fővárosi Tanács VB Művelődési Főosztályának irányításával a budapesti iskolákban osztályfőnöki munkaközösség létesült. Rendszeresen tartanak tapasztalatcsere jellegű megbeszéléseket, amelyeken az osztályfőnökök pedagógiai tapasztalataikat /felzárkóztatás, orientáció stb., stb./ kötetlen formában cserélik ki. Ezeken az igazgatók is jelen vannak. A tanácskozás után az igazgatókkal megbeszélik a vezetés számára leszűrhető tapasztalataikat, tanulságokat.

Ugyancsak a Művelődési Főosztály indította el a tanulók szervezett, kölcsönös intézménylátogatását. Vidám klub keretében is találkoznak a kísérleti osztályok tanulói.

Kapcsolat a kísérletben érdekelt szervekkel. A kísérleti modell téziseinek megvalósításában, a mindennapi nevelő-oktató munka folyamatában felmerülő problémák megoldásában nélkülözhetetlen segítséget jelent a kísérletben érdekelt szervekkel való intenzív együttműködés.

A kísérletet engedélyező és patronáló Oktatási Minisztérium illetékes szervei részéről többen meglátogatták tan-

székünket, tájékoztattak a kísérlet helyzetéről, problémáiról. a költségvetési keret felhasználásáról, az újabb szükségletekről és eligazítást adtak olyan jogi, pénzügyi és tanügyi-gazgatási kérdésekben, amelyek a kísérlet során felmerültek.

A kísérlet minisztériumi gondozója Kovács László miniszteri tanácsos, ugyancsak több alkalommal folytatott megbeszélést a kísérlet vezetőivel, tájékozódás céljából meglátogatta a kísérleti iskolákat, mindenre kiterjedő beszélgetést folytatott a kísérletben résztvevőkkel. Látogatásának tapasztalatairól "Előterjesztést" készített a MM Közoktatási Főosztálya számára, amelyet főosztályvezetői értekezleten tárgyaltak meg. A megbeszélésen - amelyen mi is résztvettünk - értékelték a kísérlet eddigi eredményeit s felhívták a kísérlet vezetőinek figyelmét néhány sürgősen megoldandó problémára.

Ugyancsak hasznos és termékeny kapcsolatot alakítottunk ki a Fővárosi Tanács VB Művelődési Főosztályával és annak Szakoktatási Osztályával. Az Osztályon rendszeresen tartanak értekezleteket a kísérletbe bevont iskolák igazgatóival, osztályfőnökeivel, oktatóival, megvitatják a menet közben felmerült problémákat és együttesen hoznak határozatot a megoldásukra. Az Osztályon tartott értekezletek döntéseiről, határozatairól jegyzőkönyv megküldésével tájékoztatnak bennünket. Esetenként magunk is részt veszünk az Osztály által szervezett munkaértekezleteken.

Személyes kapcsolatokat létesítettünk az érdekelt megyei és városi művelődési osztályokkal, amelyek illetékességük keretein belül ugyancsak támogatják kísérletünket.

Külön is meg kell emlékeznünk a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportjával létesített munkakapcsolatról. Az integrált osztályokba bevezetett műszaki alapismeretek és műhelygyakorlatok tantárgy csoport koncepciójának kialakításában, a szükséges tantervek, jegyzetek, útmutatók elkészítésének megszervezésében, a megújult szakközépiskolai oktatás harmadik és negyedik osztálya, valamint az erre épülő technikusképzés tanterveinek, jegyzeteinek megtervezésében nélkülözhetetlen munkát végeztek.

Felkérésünkre a Művelődési Minisztérium Közoktatási Főosztálya a Szakcsoportot bízta meg a kísérleti osztályokban folyó szakmai jellegű tárgyak oktatásának szakfelügyeletével. A Szakoktatási Csoport tagjai a műszaki alapismeretek Oktatásával kapcsolatos tapasztalataikról, valamint a műszaki alakismereteket oktató szaktanárok munkaközösségi foglalkozásairól részletes jelentésben számolnak be.

A kísérleti szakközépiskola II. osztályának elvégzése után tovább nem tanulók számára megszervezzük a szakmunkásképesítés megszerzésének lehetőségét. Ennek kimunkálása céljából felvettük a kapcsolatot a Szegedi Ipari Szakmunkásképző Intézettel.

A kísérlet eredményeinek tudományos értékelését és a tanulók orientálását megalapozó dokumentumok. A kísérletet engedélyező Művelődési Minisztérium a kísérlettől olyan tudományosan megalapozott és ellenőrzött javaslatokat vár, amelyek a távlati iskolarendszer szerkezetének és tartalmának kimunkálásához megbízható tényanyagot, felhasználható tapasztalatokat és megalapozott javaslatokat szolgáltat. A

feladatok megoldása érdekében a kísérleti tapasztalatok gyűjtésének és az eredmények folyamatos mérésének olyan sokoldalú rendszerét építettük be a kísérlet folyamatába, amely hiteles képet ad a tanulók személyiségéről, személyiségük alakulásáról, tudásszintjükről, az orientációos munkáról, valamint a tanulók pályaválasztásának alakulásáról.

A tanulók megismerésére és fejlődésük végigkísérésére, valamint a megfelelő orientálásuk érdekében személyiségadatlapokat rendszeresítettünk a kísérleti osztályok tanulóiról. Az adatlapok a tanulók általános iskolai dokumentumain kívül /bizonyítvány, jellemzés/ tartalmazzák az év elején kérdőíves felméréssel nyert adatokat. A felméréshez kérdőív tervezetet küldtünk, amely minden olyan adatot tartalmaz, amelyet szükségesnek tartunk a személyiség megismeréséhez. Az osztályfőnököknek a tanév végén az általunk közölt szempontok alapján minden tanulóról rövid összefoglaló jelentést kell készíteni. A többféle forrásból nyert adatokat, a szakmai jellemzéseket, a családlátogatások, a fogadóórák tapasztalatait és általában a tanulók fejlődésével, magatartásával kapcsolatos minden adatot egy ún. személyiség-dossziéban javasoltunk összegyűjteni. A dossziékat a tanárok által elérhető helyen kell tartani.

Az iskolák nagyobb részében az adott irányelveknek megfelelően végezték ezt a munkát. Látogatásaink alkalmával tapasztaltuk azonban, hogy akadt olyan osztályfőnök, aki megelégedett az adatlapok felületes kitöltésével, maga az adatlapokat sem a kitöltés előtt, sem utána nem tanulmányozta és így az adatokat sem használta fel munkájához.

Az igazgatóknak küldött körlevelünkben feltártuk az észlelt hiányosságokat azzal, hogy gondoskodjanak megszüntetésükről. Újból és újból rámutattunk, hogy a tanulók megismerése mennyire fontos az orientáció szempontjából.

A személyiséglapok kitöltésével párhuzamosan kértük a kísérleti első osztályok belépő tudásszintjének felmérését legalább a magyar és az orosz nyelvből, valamint a matematikából. A felméréshez megküldtük a tanszékünk által készített tudásszintmérő lapokat, ugyanakkor felhívtuk a figyelmet az OPI által kiadott felmérő lapokra, amelyek ugyancsak felhasználhatók. Hangsúlyoztuk, hogy a belépő tudásszintek pillanatnyi helyzetet tükröznek, tehát semmikép sem lenne helyes akár a gyenge, akár a nagyon jó eredményeket abszolutizálni és véglegesnek tekinteni. Az eredményeket feltétlenül ki kell egészíteni megfigyelésekkel, a képességek feltárásával. hiszen egy-egy gyenge eredmény mögött nem szükségszerűen rejlik gyenge képesség. A belépő tudásszint adatai jó összehasonlítható alapul szolgálhatnak a kísérleti oktatásban elért eredmények vonatkozásában.

A tanárok a kapott eredmények alapján szervezték meg a felzárkóztató foglalkozásokat. Általában magyar nyelvből /helyesírás/, oroszból, matematikából volt szükség nagyobb számban felzárkóztató foglalkozásokra.

A felzárkóztató foglalkozásokat a tanárok általában szükségesnek és eredményesnek tartják. A tanulók maguk is érzik hasznosságát és szívesen látogatják ezeket az órákat. Ennek ellenére a jelentésekből úgy tűnik, hogy nem mindenütt használják ki a felzárkóztatás nyújtotta lehetőségeket.

Az egységes középiskolai osztályokban végzett orientációs munka legfőbb funkciója annak elősegítése, hogy a tanulók a második osztály elvégzése után adottságaiknak, képességeiknek megfelelően döntsenek arról, hogy a középiskolai rendszer melyik ágában kívánják folytatni tanulmányaikat, milyen életpályát, milyen hivatást választanak. A helyes választás mind a társadalom, mind az egyén szempontjából fontos. Épp ezért a döntést nem bízhatjuk pusztán a tanulókra, hanem tudatos és tervszerű pedagógiai munkával segítenünk kell azt. Tehát annak ellenére, hogy a kísérleti iskola a hagyományos iskolánál jobb lehetőséget biztosít a diákoknak egyéniségük, képességeik megismerésére és a végleges döntést 14 éves korról 16 éves korra helyezi át, a kísérlet koncepciója megkívánja, hogy az ezekben az osztályokban tanító pedagógusok - az osztályfőnökökkel együttműködve - folyamatosan ún. orientációs munkát végezzenek.

Bár a felkészítés során behatóan foglalkoztunk az orientációs munkának a kísérletünkben foglalt jelentős szerepével, mégis szükségesnek tartottuk hogy "Utmutatóban" fejtsük ki az orientációs munka elvi-gyakorlati megvalósításával kapcsolatos feladatokat. Felhívtuk a figyelmet a tantárgyi képességtükr elkészítésének fontosságára, ugyanis ezek teszi lehetővé, hogy minden tanulóról folyamatosan vezethessük az értékelhető teljesítményekben megnyilatkozó képességeinek fejlődését az adott tárgyon belül. Így válik lehetővé a tanulók jobb megismerése, az orientációs munka hatékonyabb megszervezése és a tanulók differenciált foglalkoztatása.

A munka megkönnyítése céljából mintapéldányokat küldtünk. Az általunk kiküldött minták az egyes tantárgyak teljes képességrendszerének feltárására törekednek.

A felkészítésen javasoltuk a tanároknak, hogy a képességtükör alapján minden tanulóról vezessenek diagnosztikai-lapot, amelyen jelölni tudják a tanuló fejlődését. Ezt lehetőleg egyszerű, könnyen kezelhető módon készítsék el, hogy a vezetése ne jelentsen fölösleges terhet, de ugyanakkor könnyen áttekinthető legyen /Mintát ehhez küldtünk!/. Felhívtuk a figyelmet arra, hogy úgy a tantárgytükrök, mint a diagnosztikai lapok csupán eszközök a szaktanárok orientációs munkájához. Ennek a tevékenységnek a lényege, hogy minden tanulót minél alaposabban ismerjünk meg és ezáltal elősegítsük képességeik kibontakozását.

Az orientációs munkát segítő tantárgytükrökről és tantárgyi diagnosztikai lapokról, értékekről, vezetésük szükségességéről és módjáról egységes vélemény még nem alakult ki.

Az orientációs munkához és a hozzá nélkülözhetetlen eszközszer használatához sem alakultak még ki a megfelelő tanári attitűdök, szokások. Az eszközszeréről többen könnyen kijelentik, hogy csak felesleges, megterhelő "adminisztráció", még abban az esetben is, ha minden eszközt kézhez kapnak, ha a sokszorosított diagnosztikai lapok rendelkezésükre állnak. A kísérleti munkában azonban előnyükre válnak a régi szokások. Jellemző mondat egy igazgató jelentéséből: "Kezdetben a tanárok bürokratikus tendenciának tartották, amely az adminisztrációt növeli. Ma már ugyanazok kedvezőbben ítélik meg /t.i. az orientációhoz alkalmazandó eszközöket/".

Az orientáció eredményességéről, hatékonyságáról csak e tanév végén nyerhetünk képet, amikor az első kísérleti osztályok a közös kétéves általános képzés után választani fognak a már említett tanulmányi irányok közül. Alaposan vizsgálni fogjuk, hogy mennyiben történik ez a választás a képességek alapján, mennyiben befolyásolják külső tényezők /szülői elhatározások, divat, iskolához, osztályhoz, osztálytársakhoz való ragaszkodás, stb./. Az orientációtól csodát nem várunk, különösen nem addig, míg a kísérletben résztvevő tanárok sem tudják kellő szakértelemmel és meggyőződéssel végezni. Mindenesetre érdekes tanulsággal szolgált a Kaffka Gimnázium már fentebb tárgyalt esete. Az osztályfőnökök és egyes tanárok váltig azt hangoztatták, hogy az oda beiratkozott tanulók közül senki nem akad majd, aki a második osztály után szakközépiskolai tanulmányokat választ. Orientáció helyett - mint ábrázoltuk is - inkább "ellenagitációt" fejtek ki. Mégis - miután ott a kísérletet megszüntettük - négy tanuló átiratkozott a kísérleti szakközépiskolába, mert a műszaki tárgyak tanulása "meggyőzte" őket szaktanulmányokra való jobb alkalmasságukról.

"Természetesen a tanulók nagyobb arányú mozgására iskolák között /gimnáziumból a szakközépiskolába és fordítva, egyik szakközépiskolából a másikba/ nem számítunk: ez nem is lenne célszerű. Azt azonban az orientációs tevékenység eredményeként várjuk, hogy néhány tanuló, aki számára nyilvánvalóvá vált, hogy abban az iskolában, amelyben az 1-2. osztályt végezte, a 3-4. osztályban képességeinek megfelelő tanulmányi területet nem talál, átmegy a számára megfelelőbb

tanulmányokat kínáló iskolába.

Az orientációt, a képességek szerinti választást kétségkívül nehezíti, hogy a tanulóknak a nekik való tanulmányi irány választása esetleg iskolaváltoztatást is jelent. Az iskolához való ragaszkodás igen erős, sok tanuló inkább "kínlódik" a képességeinek kevésbé megfelelő tanulmányokkal, sem hogy iskolát változtatna. Ez a tapasztalat is megerősítette elhatározásunkat egy olyan kísérleti iskola létrehozására, amelyben a második osztály után szakközépiskolai és gimnáziumi tanulmányokat egyaránt lehet választani, amelyben tehát iskolaváltoztatás nélkül lehet a képességeknek leginkább megfelelő tanulmányokat folytatni, és amely iskola - mint korábban említettük - teljes egészében, minden osztályával kísérleti. Ennek az iskolának az elnevezése is "egységes középiskola", tehát nem terhelik a kísérleti célok megvalósítását akadályozó gimnáziumi, illetve szakközépiskolai hagyományok, beidegződések, szokásrendszerek. Az "egységes középiskola" terve készen van, az erre a célra a Fővárosi Művelődési Főosztály által kijelölt iskola az Egressy Gábor Szakközépiskola, amely mint Egressy Gábor Egységes Középiskola 1981. szeptember 1-től kezdi meg működését 'A minisztériumi engedélyezés folyamatban'.

"Vizsgarendszerű" ellenőrzés a 2. osztály befejezésekor.

A minisztérium a kísérletet engedélyező okiratának kiegészítésében '22478/1978. V.' javasolta, hogy a kísérleti hipotézishez csatoljuk egy, a 2. osztály elvégzése után esedékes vizsga tervét, minthogy a távlati iskolarendszer számol az-
zal, hogy az alpműveltséget közvetítő képzési szakasz vizs-

gával fog zárulni. Ugyanakkor - és ez kísérleti körülmények között nyilvánvaló - közölte, hogy a vizsga a tanuló továbbtanulását nem befolyásolhatja. Tehát inkább arról van szó, hogy egy "vizsgaszituációt" hozunk létre, amelyből egy bevezetendő vizsga lehetőségére vonatkozóan következtetéseket lehet levonni.

A vizsgaszituáció tervét részletesen kidolgoztuk. Standardizált eredménymérő lapokkal /tehát írásban/ vizsgáznak a tanulók magyar nyelvből, idegen nyelvből, matematikából, kémiából és műszaki alapismeretekből. A vizsga időtartama 60 perc. Szóbeli vizsgát tesznek a tanulók magyar irodalomból /történelmi háttérrel/. A szóbeli vizsga 10 perc; a kérdező irodalomtanár és történelemtanár, továbbá egy vizsgaelnök jelenlétében történik.

Az eredménymérő lapokat és a szóbeli vizsga tételeit szakértő team-ek dolgozták ki; az 1-a. osztály tananyagának leglényegesebb részeit tartalmazzák elsősorban feladatok, problémák megoldásának formájában 'készségek, képességek megállapítása'.

A vizsgákat az iskoláknak a tanév befejezése előtti hetekben kell lebonyolítani. A vizsgaeredmények a 2. tanévi bizonyítvány jegyébe számítanak be, és az orientációt segítik. Hangsúlyozzuk, a vizsgaeredmény csak beszámít a bizonyítvány jegyében. A tanulók számára "az írásbeli összefoglaló" nem szokatlan, csak a magyar szóbeli vizsga lesz újszerű. Reméljük, hogy ebből a tanulókat 'a normálosztályok tanulóihoz képest' semmilyen tekintetben hátrányos helyzetbe nem hozó vizsgaszituációból valóban tanulságok lesznek

levonhatók egy jövődő "igazi" vizsga lehetőségeire vonatkozóan.

A felmérő lapokat és a vizsgatételeket a tanárok a vizsga-előtt kapják kézhez. A tervezett vizsgáról természetesen részletesen tájékoztatjuk az iskolák igazgatóit és tanárait is. Feladatul tűztük ki, hogy az elsőosztályos tananyag lényeges részeit felevenítsék. A magyar tanárok pedig fordítsanak gondot olyan képesség kialakítására a tanulóknban, hogy egy irodalmi feladat műalkotás elemzése, a műalkotás keletkezési körülményeinek, alkotója rövid jellemzésének bemutatása megoldását 6-8 perces összefüggő szóbeli feleletben tudják elvégezni. A "vizsgaszerű" tudásszintmérés már a kísérleti szakaszban is, de az új közoktatási rendszerben mindenképpen az orientációs munka szerves részét jelenti. Megerősítést kell adni mind a tanulóknak, mind a pedagógusoknak a továbbtanulási szándék helyességére vonatkozóan.

A "vizsgákat" - és ez egészen természetes - felhasználjuk a kísérlet első szakasza eredményességének mérésére is. Döntően fontos számunkra objektív képet kapni arról, hogy közös középiskolai osztályok milyen műveltségi szintre jutnak el, hogy viszonylik műveltségük szintje a gimnáziumi, illetve szakközépiskolai 2. osztályt végzett tanulók műveltségi szintjéhez; sikerül-e valóban megalapoznunk a 3-4. osztályos fakultatív gimnáziumi képzést és a 3-4. osztályos szakképzést. Éppen ezért a fenti írásbeli eredményméréseket kellő számú nem kísérleti gimnáziumi és szakközépiskolai osztályban is elvégezzük.

A kísérleti központ ellenőrző és irányító munkája. Már a kísérlet kezdeti stádiumában tudatában voltunk, hogy egy ilyen nagy volumenű kísérlet zavartalan lebonyolítása és menet közbeni figyelemmel kísérése csak megfelelő apparátus segítségével lehetséges. A hatékony segítség és irányítás, az ellenőrzés, valamint az iskolákban folyó munka összehangolása céljából a tanszék oktatóiból és külső munkatársakból a kísérlet minden mozzanatát figyelemmel kísérő hálózatot szerveztünk. Ugyancsak megszerveztük a kísérlet tudományos értékelésével foglalkozó csoportot.

A tanszéki munkacsoport tagjaiból minden iskola számára konzultánst jelöltünk ki. Feladata, hogy folyamatos látogatásai során a tanárokkal és vezetőkkel való tanácskozás révén tájékozódjék a kísérleti munka helyzetéről, problémáiról. Tapasztalataikról rövid írásbeli jelentést tesznek. A konzultánsok nem panaszközvetítőkként szerepelnek, hanem érdemi segítséget kell hogy nyújtsanak a mindennapi munka során felmerülő problémák megoldásához.

A központ munkamódszere: rendszeresen tartunk munkaértekezleteket, operatív módon tárgyaljuk meg a tennivalókat, a szükségleteknek megfelelően tárgyalunk a kísérletben érdekelt szervekkel, és megfelelő intézkedésekkel igyekszünk biztosítani a munka zavartalan menetét.

Érdekes és tanulságos képet mutat az iskolák beszámolóinak a kísérleti központ irányító munkájával foglalkozó része. Egyesek kielégítőnek, mindenre kiterjedőnek, megnyugtatónak tartják az irányító munkát, mások viszont több segítséget várnak. Aligha szükséges bizonyítani, hogy ilyen

szerteágazó kísérlet irányítása nem könnyű dolog. A több segítséget kérők nem fogalmazták meg konkrétan, hogy miben lenne segítségre szükségük. és arról sem számolnak be, hogy a felmerült problémák megoldása érdekében mit tettek. milyen kezdeményezéseket indítottak el, és mi az, amiben a központ segítségére lenne szükségük. Meggyőződésünk, hogy a különböző céllal tartott értekezletek, a személyes látogatások alkalmával történt beszélgetések az egyes témákkal kapcsolatban kiküldött körlevelek, tájékoztatók mind a széleskörű segítséget célozták. Jó lenne, ha az iskolák jobban megszerveznék az egymás megsegítését. Vegyék fel egymás közt a kapcsolatot. működjenek együtt, vezetők és tanárok külön felszólítás nélkül is keressék fel egymást. látogassák a gyakorlati foglalkozásokat, és ha szükséges. közösen tegyenek javaslatokat a központnak. Az igazgatókat több alkalommal is ösztönöztük az ilyen irányú munka kibontakoztatására.

Természetesen a központi irányítás továbbfejlesztése, a munka hatékonyabb segítése érdekében a továbbiakban is kérjük az iskolák észrevételeit az irányító munkával kapcsolatban.

A kísérlet finanszírozása. Kísérletünk több forrásból kapja az ellátmányt. Az OTTKT 6-os főiránya irodáján kívül a főváros és Miskolc megyei város vállalta a költségek arányos fedezését. A felsorolt szervek által kiutalt ellátmányok nem teljes mértékben fedezték az 1980-as év kiadásait. A hiányzó összeget a Művelődési Minisztérium Köznevelési Főosztálya pótolta. A költségfedezet felhasználása rendeltetésszerűen történt, minden kifizetett összegnek megfelelő munkafedezete van.

Az 1981. évi költségvetés fedezetét 55 %-ban az OTTKT 6-os főirányának irodája, 30 %-át Budapest Főváros Tanácsa VB Művelődési Főosztálya, 15 %-át pedig Miskolc megyei város viseli. Az 1981. évi költségvetést, valamint az egyes tételek indoklását tartalmazó általános tájékoztatót csatoljuk.

A kísérletek gazdasági ügyeinek intézése nagyon szerteágazó feladatokat érint. A költségvetés elkészítése és felhasználásának tételes és naprakész ellenőrzése, a nyilvántartás megszervezése és a kiutalások számszaki ellenőrzése, a különféle feladatokkal kapcsolatos munkaszerződések előkészítése, a teljesítések számszaki ellenőrzése csak úgy biztosítható megnyugtatóan, ha azt szervezetten egy személy irányítja. Az idei költségvetési évben megfelelő szakember beállításával biztosítottuk ezeknek a feladatoknak a szakszerű ellátását.

A kísérlet továbbfejlesztésével kapcsolatos feladatok, tervek. Mint minden évben 1981-ben is feldolgozzuk a kísérlet eddigi tapasztalatait, a fentebb felvázolt mérési adatokat a további munkánkban történő hasznosítás céljából. Előkészítjük az első évfolyam harmadszori beindítását, megszervezzük a szükséges tankönyvek és jegyzetek biztosítását. Tárgyalásokat folytattunk a kísérlet költségvetési fedezetének biztosítására.

A kísérlet folyamán sok probléma merült fel az ugyanazon épületbe járó kísérleti és nem kísérleti osztályok tanulói-
nak megkülönböztetett helyzetével kapcsolatban /munkaruha, ösztöndíj/. E problémák sürgős jogi rendezést kívánnak.

A Fővárosi Tanács illetékeseivel történt megállapodás

- mint több vonatkozásban is szó volt róla - lehetővé teszi Budapesten egy olyan kísérleti iskola létesítését, amelyben csak kísérleti osztályok indulnak és a második osztály elvégzése után a tanulók ugyanabban az épületben folytathatják tanulmányaikat akár a gimnáziumban, akár a szakközépiskolában. Az elvi döntés megtörtént, a Fővárosi Tanács az Egressy Gábor Szakközépiskolát jelölte ki "Egységes Középiskolának". Bár az új kísérleti iskola terve elkészült, számos részletkérdést kell még tisztáznunk. Az iskolavezetés és a tanári kar megfelelő felkészítésével kapcsolatban is még sok feladat vár ránk.

Budapesten a Kaffka Margit Gimnázium kiválása miatt szervezeti gondot jelent azoknak a tanulóknak a továbbtanulása, akik a szakközépiskolákban működő kísérleti osztályokból a 2. osztály végén gimnáziumi tanulmányokat választanak. A létszámtól függően vagy egy 3.-os gimnáziumi osztályt szervezünk számukra az Egressy Gábor Szakközépiskolában /a Fővárosi Tanács és az iskola kész ennek feltételeit biztosítani/ vagy elhelyezzük őket bármely általuk választott gimnáziumban, minthogy elvileg /és reméljük gyakorlatilag is/ a közös középiskolai 1-2. osztály tantervileg minden nehézség nélkül lehetőséget ad a jelenlegi 3-4. osztályos fakultatív gimnáziumi képzésbe való belépésre.

A kísérlet modelljében a szakközépiskola negyedik osztályára ún. technikusképző ötödik osztály is épül azoknak a tanulóknak a számára, akik a szakközépiskolai érettségit és a szakmunkásképző vizsgát is jó eredménnyel tették le. Mint említettük megvalósításához a Művelődési Minisztérium nem járult hozzá.

A kísérletben közreműködő szakemberek-vezetők egyértelműen azon az állásponton vannak, hogy a teljesség érdekében a kísérleti hipotézisekben megfogalmazott célkitűzéseknek megfelelően biztosítani kellene a technikusképző 5. évfolyamot. Ez a befejező ötödik év szerves részét képezi a kísérletnek, ugyanakkor az iskolarendszeren belüli feszültségek feloldásának és az ipari igények kielégítésének lehetőségeit biztosítaná. Mindezek figyelembevételével - érvekkel alátámasztva - ismételten kérni fogjuk a technikusképzés engedélyezését.

A második tanév befejezése után a tovább tanulni nem szándékozó tanulók számára lehetővé kívánjuk tenni a szakmunkásképesítés megszerzését egy év alatt. Kiválasztottuk azokat a szakmákat, amelyekben a 8+2-es képzésre építve az egyéves szakmunkásképzés hipotetikusan megoldható. Kidolgoztuk a képzés tantervi koncepcióját is (l. a mellékletek között). Az első kísérleti megvalósítását a szegedi Szakmunkásképző Intézet vállalta egyetértésben a Csongrád megyei és a Szegedi megyei városi Művelődési Osztállyal. A képzés - kb. 10-15 tanulóval - 1981. szeptemberétől indul. Ennek a képzési leágazásnak rendkívül nagy kísérleti jelentőséget tulajdonítunk, és a tapasztalatokkal korrigálva kiterjeszteni szándékozunk. A távlati iskolarendszerben is a tanulók nem jelentéktelen része hagyja majd abba az általános alapképzés után a magasabb középiskolai tanulmányokat, és kap kevésbé elméletigényes, egyszerűbb szakmákra rövidebb felkészítést.

Megterveztük és előkészítettük a 8+2-es általános alapképzés kiterjesztését olyan tanulókra is, akik az általános iskola befejezése után jelenleg nem középiskolába, hanem szak-

munkástanuló intézetbe nyernek felvételt. Nyilvánvaló, hogy a kísérletnek ez a kiterjesztése szükségszerű, ha távlatilag általánossá kívánjuk tenni. minden tanulóra ki akarjuk terjeszteni a 8+2-es alapképzést. Ez azonban - mint a kísérleti hipotézis tartalmazza - csak fokozatosan történhet. olyan mértékben, amilyen mértékben a jelenlegi 8 osztályos általános iskola hatékonyabbá válik. A 8 osztályra építő 2 évfolyamú általános képzés követelményeinek ugyanis csak olyan tanulók tudnak megfelelni, akik a nyolc osztályt legalább 75 %-os hatékonysággal végezték el. A kísérletnek ilyen irányú kiterjesztése egyelőre kis volumenben Szegeden történik. A fent említett szakmunkásképző intézetben egy kísérleti közös középiskolai osztályt indítunk egyetértésben a Csongrád megyei és a Szeged megyei városi Művelődési Osztállyal. Az itt szervezett közös középiskolai osztály tanulói is - tanulmányi eredményeiktől függően - választhatnak majd gimnáziumi, szakközépiskolai és rövidebb szakmunkásképző tanulmányok között.

A következő év kiemelkedően fontos feladata a kísérlet kiterjesztésének előkészítése más jellegű, nemcsak ipari szakképző ágazatokra /jelenleg ugyanis csak ipari szakképző ágazatok szerepelnek a kísérletben/. Be kívánunk vonni mezőgazdasági és élelmiszeripari, továbbá közgazdasági szakképző ágazatokat. Ezzel kapcsolatban a következő alapos vizsgálatokat kell elvégeznünk megfelelő szakemberek bevonásával.

Alkalmas-e egyáltalán és ha igen, milyen tartalmi változtatásokkal alkalmas a jelenlegi 1-2. osztályos kísérleti általános műszaki képzés a megnevezett szakképzési ágazatok

olyan megalapozására, hogy a 3-4. osztályban a szakképzési cél megfelelő színvonalon elérhető legyen. Valószínűnek tűnik, hogy a Műszaki alapismeretek tartalma csak az 1. közös középiskolai évfolyamon lehet minden tanuló számára azonos, és a 2. évfolyamon már kötelezően választható változatokat kell bevezetnünk, amelyek közül az egyik ipari, a másik mezőgazdasági, a harmadik közgazdasági - kereskedelmi szakképzetre készít fel, oly módon azonban, hogy eme műszaki /szakmai/ előképzésben továbbra is az általánosan képző jelleg domináljon.

- Az említett szakképzési ágazatok szakembereinek beható tanulmányokat kell végezniök a 8+2 struktúrának megfelelő szakképzési óratervek és tantervi koncepciók kidolgozása érdekében. E nagyarányú munka első lépései megtörténtek.

Publikációs tevékenység. Kísérleti tervünket, az eddigi tapasztalatokról szóló jelentéseinket az illetékes tudománypolitikai és közoktatáspolitikai /irányító/ szervek sokszorosítottmányokból ismerik. A kísérleti terv a JATE Pedagógiai Tanszékének egyik kiadványában megjelent. Ugyancsak ismerik a fenti szervek az elkészült és kiadott kísérleti tanterveinket.

A nyilvánosság elé eddig tudatosan nem léptünk ki. Az iskolarendszerben, egyes iskolatípusok képzési rendszerében ilyen nagy változást jelentő, hosszú időre tervezett kísérleti próbálkozást nem szabad szélesebb körben ismertetni - és ezzel esetleg hamis illuziókat kelteni - mindaddig, amíg az első kísérleti évek tapasztalatai nem állnak rendelkezésre. Ezek a tapasztalatok - pozitívak és negatívak egyaránt -

most már rendelkezésünkre állnak. Most már úgy tudunk tájékoztatni kísérletünkről, hogy látjuk tervünk realizálásának nehézségeit, amelyekkel a tervezés időszakában nem számoltunk. Ugyanakkor most már a pozitív tapasztalatok alapján azt is magabiztosan állíthatjuk, hogy a nehézségek ellenére kísérleti hipotéziseink a valósággal való szembesítésben lényegükben helytállóaknak bizonyulnak. Egyszóval elérkezett az ideje, hogy legalábbis a szakmai közvélemény megismerkedjék kísérletünkkel.

A Köznevelés egyik következő száma rövid tájékoztatást fog adni a kísérlet megindulásáról és az eddigi kísérleti folyamatról. továbbá közölni fogja a Kísérleti tervet. Előkészületben van egy 10-12 íves tanulmánykötet, amely több száz példányban fog megjelenni a JATE Pedagógiai Tanszékének Acta Paedagogica sorozatában. A kötet tervezett tartalma:

1. A kísérleti terv
2. A kísérlet volumene, előkészítése, az eddigi kísérleti folyamat leírása
3. Az 1-2. közös középiskolai osztály tantervének indokolása; a mindenkire kötelező általános alapképzés tartalma
4. A műszaki kultúra szerepe az általános műveltségben és a szakképzés megalapozásában
5. Az orientációs tevékenység a közös középiskolai osztályokban
6. Az alapképzés vizsgával való befejezésének problémái, lehetőségei

7. Egy elnevezésben is "egységes középiskola" kísérleti
terve

8. A kísérlet kiterjesztésének közvetlen feladatai

Szeged. 1982. január 10.

Elvtársi Üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

DR. HANGA MÁRIA Elvtársnőnek Tárgy: az Orosházi Gimnázium és
miniszterhelyettes Ipari Szakközépiskola
csatlakozása az iskola-
kísérlethez
Művelődési Minisztérium

B u d a p e s t

Kedves Miniszterhelyettes Elvtársnő!

Azzal a kérelemmel fordulok Önhöz, hogy engedélyezze az Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola csatlakozását ahhoz az iskolakísérlethez, amely a József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszékének irányításával az Ön 20374/1978. V. sz. leirata alapján folyik.

Kérelmemet a Békés megyei Tanács és az Orosházi Tanács művelődési osztályainak, továbbá a Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola igazgatójának és tantestületének egyöntetű kívánságára terjesztem elő. A megyei és városi művelődési osztály a kísérlettel járó minden személyi és dologi többletköltséget kész vállalni.

Tudomásom szerint a Békés megyei művelődésügyi hatóságok a maguk részéről is eljuttatták a Művelődési Minisztériumhoz kérelmüket a fenti iskolának a kísérlethez történő csatlakozása tárgyában.

Az Orosházi Gimnázium és Ipari Szakközépiskola az 1982/83-as tanévtől 6 induló I. osztályában kívánja bevezetni a kísérleti egységes középiskolai képzést, és a kísérletet felmenő rendszerben folytatná. Az egységes I.-II. középiskolai osztályok elvégzése után a tanulók az iskola keretein belül gimnáziumi III. osztályokban tanulhatnak tovább: a tanulók

néhány százaléka pedig az egységes középiskolai két osztályra épülő egyéves szakmunkásképzésben vehet részt. A tanulók és szüleik választásától függően a harmadik évfolyamtól 2-3 gimnáziumi és 2-3 szakközépiskolai osztály működnek. A szakközépiskolai szak - az iskola jelenlegi képzési profiljának megfelelően - a kísérleti általános gépész szak lenne a neki megfelelő szakmunkásképzési leágazásokkal. Jelenleg az iskola csak gépszerelő-géplakatos /313-3' szakmunkásokat képez: a szakmunkásképzési leágazások azonban a termelési szükségleteknek megfelelően bővíthetők.

Kérelmemet - az iskola és a megyei művelődésügyi hatóságok önkéntes elhatározásán túlmenően - a következőkkel is szeretném alátámasztani.

Az Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola méreteinél és képzési jellegénél fogva is a legjobb lehetőséget kínálja kísérleti tervünknek a valósággal történő szembesítésére. Itt a kísérleti terv elemei /az orientáció elvén alapuló két közös középiskolai osztály, utána a tanulók és szüleik választási lehetősége három továbbtanulási irány között/ optimálisan, tényleges jelentőségüknek megfelelően működtethetők, és a kísérleti képzés bevalására vonatkozóan hitelesebb tapasztalatok halmozódhatnak fel. Nem jelentkezik ugyanis a kísérleti képzést egyelőre igazi hatékonyságában akadályozó olyan tényezők, amelyek többek között akkor lépnek fel: 1. ha az iskola nem kész vállalni a kísérletet, hanem "kijelölik" erre, 2. ha az iskola különösen egy gimnázium nem összes párhuzamos osztályával kapcsolódik be a kísérletbe, 3. ha a tanulónak a II. osztály

utáni tanulmányválasztása iskolaváltoztatással is jár.

Orosházán megteremthetők a kísérletnek már az engedélyező okiratban előírt továbbfejlesztési lehetőségei. Az engedélyező okirat erre vonatkozóan a következőt tartalmazza: "A harmadik kísérleti ciklusban a kísérletet változó tartalmi elemekkel más /mezőgazdasági és egészségügyi stb./ szakirányokra is ki kell majd terjeszteni." A Békés megyei művelődésügyi hatóságok szeretnék a kísérlethez csatlakoztatni az 1983/84-es tanévtől az Orosházán működő Mezőgazdasági Szakközépiskolát.

A fentiek alapján ismételten kérem Miniszterhelyettes Elvtársnőt, engedélyezze az Orosházi Gimnáziumnak és Ipari Szakközépiskolának a kísérleti képzés bevezetését az 1982/83-as tanévtől induló I. osztályokba. Engedélyezze továbbá, hogy az iskola az 1982/83-as tanévet követő további három tanévben /1983-84, 1984-85, 1985-86/ indíthasson kísérleti képzésű első osztályokat. A kísérleti képzés további engedélyezését a tudományosan értékelt kísérleti tapasztalatoktól kell függővé tenni.

Szeged, 1982. február 15.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM
miniszterhelyettes

26485/1982. VIII.

Dr. Ágoston György elvtársnak,
tanszékvezető egyetemi tanár

a József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszék vezetője

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Indokai, valamint a Békés megyei Tanács VB elnökhelyettesének és az orosházi Városi Tanács VB Művelődésügyi Osztálya vezetőjének támogató javaslata és kötelezettségvállalása alapján engedélyezem, hogy az orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola az 1982/83. tanévtől indítandó első osztályai - felmenő rendszerben - részt vegyen a 20374/1978. sz. ügyiratomban szabályzott, a középiskolák I-II. osztályai egységesítésére irányuló kísérletben.

Budapest. 1982. május 18.

Dr. Hanga Mária s.k.

Kedves Igazgató Elvtárs!

Két fontos ügyben kell mihamarabb végleges elhatározásra jutnunk:

1. Az ötnapos tanítási hét óratervei a kísérleti képzésben

2. A kísérleti szakközépiskolai képzés érettségi tervezete

Mindkét döntően fontos kérdésben minden kísérleti iskola véleményével, javaslataival számoló közös elhatározás szükséges, amely végülis - előreláthatóan - megnyugtató, pedagógiai-lag indokolt kompromisszumos megoldás lesz.

Nélkülözhetetlennek tartom a közös megállapodás érdekében az igazgatók tanácskozását.

A tanácskozást Szegeden tartjuk 1982. március hó 4-én /csütörtökön/ de. 10 órakor a Déri Miksa Szakközépiskolában.

A nagyon fontos tanácskozásra tisztelettel meghívom, jelenlétére feltétlenül számítok.

Szeged, 1982. február 25.

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

DR. HANGA MÁRIA
miniszterhelyettes

Tárgy: az egységes középiskolai
kísérlet adminisztrációs
ügyeinek rendezése

Művelődésügyi Minisztérium

B u d a p e s t

Tisztelt Miniszterhelyettes Elvtársnő!

Középiskolai iskolakísérletünk jelenlegi szakaszában szükségessé vált az alábbi adminisztrációs kérdések rendezése. Ezzel kapcsolatban jóváhagyás végett az alábbi javaslatokat terjesztem fel:

Pecséthasználat: a kísérleti képzést folytató iskolák a kísérleti osztályok tanulóinak okmányain eddigi pecsétjeiket használják.

Statisztikai adatszolgáltatás alkalmával az egységes középiskolai osztályokat az adott iskola jellegének megfelelően kell szerepeltetni: vagyis: gimnáziumban gimnáziumi, szakközépiskolában szakközépiskolai osztályokként. Azok a kísérleti iskolák /Déry, Egressy, Táncsics/, amelyek valamennyi párhuzamos osztályukban kísérleti képzést folytatnak, és a III. évfolyamtól gimnáziumi és szakközépiskolai osztályokat is nyitnak, az I.-II. közös középiskolai osztályokat a III. évfolyamtól kezdve a képzési forma szerint szerepeltessék a statisztikai adatszolgáltatásban.

A gimnáziumban gimnáziumi, a szakközépiskolában szakközépiskolai anyagkönyvi nyomtatványt, illetve bizonyítványt kell használni. Az egységes középiskolák az I. és II. évfolyamon egységesen - választásuk szerint - vagy a gimnáziumi vagy

a szakközépiskolai anyakönyvi nyomtatványt és bizonyítványt használják.

Az anyakönyvi napló címlapján, valamint a tanuló bizonyítványának törzslapján - mind a gimnáziumban, mind a szakközépiskolában - fel kell tüntetni, hogy a tanuló az első és második osztályban egységes középiskolai osztályba jár. Az első és második osztály bizonyítványának kiállításánál a fej-
részben nem kell külön utalni az egységes középiskolára.

Az első és második osztályban a szakközépiskolai anyakönyvi naplóban és a bizonyítvány belső címlapján semmilyen szakot nem kell feltüntetni, erre pótlólag csak a harmadik osztályban kerül sor.

Az első osztályosok bizonyítványaiban a megfelelő helyen - a tantervi követelmények eredményes teljesítése esetén - a következő bejegyzést kell tenni: Az egységes középiskola második osztályába léphet.

A második osztályosok bizonyítványaiban a megfelelő helyen - a tantervi követelmények eredményes teljesítése esetén - a következő bejegyzést kell tenni: A gimnázium és az egységes középiskolai kísérletbe bevont szakközépiskolák harmadik osztályába léphet /OM 22478/1978. V./

A tanulmányikat gimnáziumban folytató tanulók anyakönyvi naplójának címlapján és a bizonyítvány törzslapján fel kell tüntetni, hogy a harmadik osztálytól gimnáziumi tanulmányokat folytatnak.

Azoknál a tanulóknál, akik szakközépiskolában folytatják tanulmányaikat a művelődési miniszter 143/1981 /M.K.21./ számú utasítása értelmében az anyakönyvi naplóban, a bizo-

nyitvány belső címlapján, valamint a bizonyítvány fejrovatában a studiumnak megfelelően fel kell tüntetni az iskolát, a szakot, valamint a szakmacsoportot.

Iskolát változtató tanulók számára új bizonyítványt és új anyakönyvi lapot kell kiállítani, csatolva az előző bizonyítványt. Ugyancsak új anyakönyvei nyomtatványt és bizonyítványt kell kiállítani az egységes középiskolában azoknak a tanulóknak, akik az iskolán belül a III. osztályban nem előző okmányaiknak megfelelő tanulmányokat folytatnak /az I-II. osztályban szakközépiskolai nyomtatványaik voltak, de III.-tól gimnáziumi tanulmányokat folytatnak, vagy fordítva.

Tisztelettel kérem Miniszterhelyettes Elvtársnőt szíveskedjék javaslataimat jóváhagyni és erről az illetékes tanácsok művelődési osztályait tájékoztatni.

Szeged. 1982. március 8.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Művelődésügyi Minisztérium

B u d a p e s t

20374/1978. V. számú leiratával volt szíves engedélyezni az ott megjelölt iskolákban kísérletünket "a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítására egységes középiskolai képzés differenciált ágazataivá". Az engedélyező leirat szerint három egymást követő tanévben /1979. 1980. 1981/ indíthattunk kísérleti közös középiskolai első osztályokat, amelyekben a kísérleti oktatás felmenő rendszerben folyik.

Minthogy a kísérleti képzés az eddigi tapasztalatok, valamint a tudományos eredménymérések alapján ígéretesnek bizonyult, a kijelölt iskolák közül az alábbiak a kísérleti képzést folytatni kívánják, és kérik, hogy az 1982/83-as tanévben a jelzett számban további kísérleti első osztályokat indíthassanak:

a Déri Miksa Szakközépiskola az eddigi négy párhuzamos osztállyal szemben 1982 szeptemberében 5 első osztályt kíván indítani, hogy a második osztályt sikerrel elvégzett tanulók számára az eddigi szakképző ágazatok /gépipari és erősáramú szak/ mellett a gimnáziumi tanulmányokat is lehetővé tegye. Ez azt jelenti, hogy a Déri Miksa Szakközépiskola a budapesti

Egressy Gábor Szakközépiskolához hasonlóan egységes középiskolává alakulna át.

Budapest fővárosban

az Egressy Gábor Egységes Középiskolában	4 osztály.
a Kolos Richard Ipari Szakközépiskolában	2 osztály.
a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskolában	2 osztály.

Miskolc megyei városban

a Herman Ottó Gimnáziumban	1 osztály
a Zalka Máté Ipari Szakközépiskolában	2 osztály.

Itt kívánom megjegyezni, hogy egy korábbi felterjesztésben kértem az orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola csatlakozásának engedélyezését is a kísérlethez 5-6 párhuzamos osztállyal felmenő rendszerben.

Az iskolákat fenntartó tanácsi vezetőkkel, az iskolák igazgatóival és tanári testületével egyetértésben tisztelettel arra kérem Miniszterhelyettes Elvtársnőt, hogy szíveskedjen engedélyezni a fenti iskolákban a megjelölt volumenben a kísérleti képzés meghosszabbítását további három évre, felmenő rendszerben /1982/83-1985/86; 1983/84-1986/87; 1984/85-1987/88/. Ennek értelmében az 1978-ban engedélyezett kísérletünk időtartama három évvel meghosszabbodna, miután az utolsó kísérleti képzésben részesülő évfolyam 1988. júniusában tenne érettségi vizsgát.

Tisztelettel javaslom annak szorgalmazását, hogy a kísérlet meghosszabbításával járó személyi és dologi kiadásokat az illetékes megyei és városi tanácsok vállalják /az iskolák vezetőinek és a kísérletben részt vevő tanároknak kísérleti

pótléka, a kísérleti képzés igényelte tanári állások biztosítása, az iskolai felszerelés szükséges kiegészítése, a tankönyvpótló jegyzetek beszerzése/. Ezek a kiadások nem jelentenek lényeges költségvetési terhelést a tanácsok számára. Felhivom szíves figyelmét, hogy a tanácsok eddig is hozzájárultak a kísérleti költségvetéshez: Budapest Főváros Tanácsa VB Művelődési Főosztálya a kísérleti költségvetés 30 %-át. Miskolc megyei város Tanácsa a kísérleti költségvetés 15 %-át adja. Ez arra vall, hogy az illetékes tanácsok felismerve a kísérlet jelentőségét hajlandók azt nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is támogatni.

A kísérlet folytatására kért engedélyezést legyen szabad azzal is indokolni, hogy az elmúlt 2 és fél év alatt sok, a kísérlet indításakor még nem érzékelhető, de a kísérleti célok megvalósítását befolyásoló tartalmi, szervezeti tényező lépett fel, amelynek figyelembevételével érdemes a kísérletet továbbfejlesztteni. Tulajdonképpen egy önmagát folyamatosan fejlesztő, korrigáló iskolakísérlettel állunk szemben. A kísérlet kutatásmethodikailag is nagyon hasznos lehet mind a közoktatáspolitikára, mind a neveléstudomány számára.

Szeretném jelezni, hogy éppen a fentiekre való tekintettel szükségét látom kapcsolatok kiépítésének minden olyan intézménnyel, amely a kísérleti munkát bármilyen vonatkozásban segítheti, továbbfejlesztésében és tudományos értékelésében részt tud és részt kíván venni.

Az előadottak alapján tisztelettel ismételten kérem, szíveskedjék kísérleti képzésünk meghosszabbítását engedélyezni. Szeged, 1982. március 8.

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

26.297/1982. VIII.

Dr. Ágoston György elvtársnak,
tanszékvezető egyetemi tanár

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszék

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Hivatkozással az 1982. február 15-én hozzám intézett levelére,
valamint az 1982. március 12-én az egységes középiskolai kí-
sérlet továbbfejlesztéséről szóló előterjesztésére - figye-
lemmel a kísérletben részt vevő iskolák vezetőinek 1982. feb-
ruár 3-án tartott tanácskozására - a kísérletet engedélyező
20374/1978. V. sz. utasítást az alábbiak szerint módosítom.

1. pont az alábbiak szerint módosul:

a/ 600. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet egy éves szak-
munkásképzése

- 315-1 szerkezetlakatos /könnyűszerkezetlakatos/
- 315-2 szerkezetlakatos /vas- és fémszerkezetlakatos/
- 810 vegyi anyaggyártó szakmákban

b/ Egressy Gábor Egységes középiskola

Megjegyzés: - az a/ b/ pontok változásáról a 31050/81.
sz. ügyiratban intézkedtem.

- a Kaffka Margit Gimnáziumban - a korábbi szóbeli megjegyzésnek megfelelően - a kísérlet 1980. júniusában megszűnt.

2. pont utolsó két mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

"A kísérlet második ciklusa az 1982/83. tanévtől kezdődik. Ennek megfelelően még az 1983/84. és az 1984/85. tanévben indítható újabb első osztály abban az esetben, ha az érintett tanácsok az eddig vállalt anyagi kötelezettségeiket a következőkben is vállalják. Ez esetben a kísérletben résztvevő tanárok havi 300 Ft-os pótléka továbbra is fizethető. A kísérlet első ciklusa tapasztalatainak az összegzését az 1985/86. tanévben kell elvégezni!"

3. pont kiegészül:

"Az ötnapos tanítási hétre készített óraterveket jóváhagyom. Az 1982/83. tanévtől a kísérleti osztályokban - ötnapos munkarend esetén - a felterjesztett óratervek alapján kell az oktatást megszervezni."

4. pont 2. mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

"A IV. osztály sikeres elvégzése után a kísérleti osztályok tanulói a SZÉV és a GÉV előírása szerint tehetnek érettségi vizsgát. A szakmai elméleti érettségi vizsgatárgyak számát és megjelölését a kísérletvezető a SZÉV-től eltérően is meghatározhatja, de a szakmai elmélet vizsgatárgyainak száma kettőnél több nem lehet."

5. pont első mondata után:

"A kísérletben résztvevő III., IV. osztályos szakközépis-

kolai tanulók számára - tekintettel arra, hogy szakmunkásképzést folytató osztályokban tanulnak - a 14/1976./XII. 1./ MÜM-OM sz. együttes rendelet, illetőleg az ezt módosító 1023/1981./III.14./Mt.h. számú határozat alapján kell a juttatásokat biztosítani.

Az egyéb kérésekre vonatkozóan az alábbiakról tájékoztatom Ágoston elvtársat.

- A technikusképzés szervezhetőségéről később - a Minisztertanács állásfoglalását követően - fogok intézkedni.

- Az Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola csatlakozását a kísérlethez a 25684/82. sz. levemben jelzett kiegészítések megérkezése után engedélyezem.

- Az egységes középiskolai kísérlet adminisztrációs ügyeinek rendezéséhez kérem, hogy - a megoldás konkrét módzatait is feltüntetve - ismételt előterjesztést szíveskedjék küldeni.

Budapest. 1982. április 20.

Dr.Hanga Mária s. k.

Kedves Igazgató Elvtárs!

Ez év januárjában megküldött tájékoztatóban értesítettem Igazgató Kartársat és a kísérletben közreműködő Kartársakat, hogy a jelen tanév végén is a II. osztályban, a kísérleti és a kijelölt kontroll osztályokban tudásszintmérést és vizsgát tartunk. Vizsgára csak a kísérleti osztályokban kerül sor.

Ezzel a munkával kapcsolatban szükségesnek tartom, hogy erre a második tudásszintmérésre

- az előző évnél tudatosabban, a két év törzsanyagának rendszeresebb gyakorlásával, átgondoltabb ismétléssel készítsék fel a Kartársak a tanulókat.
- Jobb szervezéssel számoljuk fel a tudásszintmérések sürű egymástkövetéséből származó kimerültséget és készü-
lési időhiányt a tanulóknál,
- A feladatok megoldására kitűzött 60 perces munkaidőt teljes egészében azok megoldására fordítsák a tanulók.

Szeretném, ha ezek az intézkedések eredményekben is tükröződnének.

Az átdolgozott tudásszintmérő feladatlapok elkészültek. Nyomdai előállításuk után, április végén a javítókulcsokkal, az összesítőlapokkal együtt megküldöm Igazgató Kartársnak. Kérem, hogy azokat az előző évhez hasonlóan bizalmas anyagként szíveskedjék kezelni, s csak a felmérést megelőző napon adja át a tudásszintmérést végző kartársnak.

A munka egységes és sikeres végrehajtása érdekében összegezem a feladatokat.

1. A tudásszintmérés idejére a következő ütemezést ajánlom:

május 3 - 8 alatti héten   egy tantárgy /az, amelynél már
végeztek a feladat-
lapon szereplő a-
nyaggal/

10 - 15 "   "   egy tantárgy

17 - 22 "   "   egy tantárgy

24 - 29 "   "   két tantárgy

május 31-től június 5-ig   egy tantárgy
mérésére kerüljön sor.

2. - A mérés tisztasága érdekében szükséges, hogy az előző évhez hasonlóan az igazgatók közös megállapodása alapján egy-egy városon belül azonos napon, azonos időben menjenek az egyes szaktárgyak mérései a kísérleti és a kontroll osztályokban.

- A mérések az első órákra essenek, így ezek a 60 perces megoldási idő miatt 15 perccel előbb kezdődjenek. Ügyeljünk arra is, hogy a tanulók előbb érkezzenek, s a feladatlapok kiosztása, a szükséges tanári utasítások ne terheljék a megoldásra fordítható teljes 60 percet.

- A felmérés alatt a tanárok biztosítsák a nyugodt légkört, "tisztá" tanulói munkát.

- A javítást a szaktanérok a javítókulcs alapján végezzék.

- A meg nem oldott, hibás vagy hiányos feladatelemek pontszámait jól láthatóan húzzák át, s ezeket a százalékpontokat az összegezésnél a 100 % pontszámból vonják le.

- Az elért pontszámot és az érdemjegyet a feladatlap első lapjára vezessék rá.
- Az "Összesítőlap"-ot, melyet a tudásszintmérő feladatlaphoz csatolunk, a mérés után töltsék ki.

3. Az osztályzatra való átváltásnál a szaktanárok a következő kulcsot alkalmazzák:

1	-	30 %-pont közötti teljesítmény	elégtelen
31	-	50 " " "	elégséges
51	-	70 " " "	közepes
71	-	85 " " "	jó
86	-	100 " " "	jeles.

Az év végi osztályzat megállapításánál a szaktanárok a tudásszintmérésen elért teljesítményt vegyék figyelembe.

4. A kontroll osztályokban a méréseket és értékeléseket végző kartársaknak feldolgozott feladatlaponként 6,- Ft tiszteletdíjat fizetünk.
5. A kijavított feladatlapokat az "Összesítőlap"-pal együtt június 15-ig kérem a tanszéknek megküldeni.
6. A műszaki ismeretek méréséhez a tudásszintmérő feladatlapokat Murányi Pál kartárs küldi meg az iskoláknak.
7. Az irodalom és a hozzákapcsolódó történelmi, társadalmi háttérrel anyagot tartalmazó ismeretek szóbeli vizsgáját június 12-ét követő napokra szíveskedjék ütemezni, az előző évhez hasonló jól szervezett módon. A vizsgákon a tanszékünk is képviselteti magát. Az időpontokról szíveskedjék értesíteni.

A munkák sikeres végrehajtásához kérem Igazgató Kartárs és munkatársai jó szervező munkáját.

Szeged, 1982. március 23.

Kartársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Tisztelt Igazgató Elvtárs!

A Fővárosi Művelődési Osztálytól kapott tájékoztatás alapján köszönöm, hogy iskolájának egy második osztályával vállalta a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos kísérleti egységes középiskolai képzés tudásszintmérésében kontrollként való részvételét.

Kérem, hogy kontroll osztálynak átlagos szintű, lehetőség szerint angol nyelvet tanuló osztályt szíveskedjék kijelölni. Kérem azt is, hogy ennek az osztálynak a létszámát tanszékeknek jelezni szíveskedjék.

Mellékelten megküldöm a kísérleti iskolák igazgatóihoz eljuttatott körlevelem. Probléma esetén kérem a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola igazgatójához fordulni. Mérésre magyar, orosz, angol nyelvből, matematikából, fizikából és kémiából kerül sor.

Május első hetében tanszékelem egyik képviselője személyesen is megkeresi Igazgató Kartársat.

Kutatási munkánkban való közreműködését köszönöm.

Szeged, 1982. április 27.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

S z e g e d

Dobrotka László Elvtárs
főosztályvezető

Tárgy: egységes középisko-
lai tananyag

IPARI MINISZTERIUM
Személyzeti és Oktatási Főosztály

Budapest

Kedves Dobrotka Elvtárs!

A Művelődési Minisztérium által engedélyezett egységes középiskolai kísérlet '20.374/1978.v.sz./ tartalmi cékitűzéseinek megvalósításában a harmadik tanévhez jutottunk el. A szakmai képzés szempontjából lényeges harmadik, negyedik tanév tantervi-tartalmi kidolgozását az oktatási osztály munkatársával egyetértésben végeztük el (KGM ill. NEM/.

A tananyag tartalmi struktúráját úgy terveztük meg, hogy a szélesebb körű általános műveltségre építve első-második osztály a harmadik, negyedik osztályokban - a szakmunkás-képzési célú szakiskolák tananyagától eltérően - mélyebb és szélesebb körű szakmai felkészültségű tanulókat képezzünk. Ezáltal lehetővé válik az egy-egy szakmacsoporton belüli alapozás (kísérleti jelleggel), szakmai felkészítés, ugyanakkor egy szűkebb műszaki munkakör betöltését is lehetségesnek látjuk. A szélesebb általános és szakmai alapokra építve a tantervi dokumentációk az ötödik év tananyagának kidolgozásával a technikusképzést is lehetővé tesszik.

A fentiek alapján kérem Főosztályvezető elvtárs véleményét, hogy az alább felsorolt szakmacsoportok képzésével kapcsolatban kielégülnek-e a tárca által megfogalmazott követelmények - a szakmai felkészítésben a konvertálható szaktudást figyelembe véve, illetőleg a technikusképzés megalapozásához a tananyag elégséges feltételeket teremt-e.

Célszerűnek tartanánk annak megfogalmazását is, hogy mely műszaki munkakörök betöltéséhez fogadható el a négy tanév anyaga.

Ugyancsak kérem véleményét ill. javaslatát arra nézve, hogy az ötödik, technikusképző tanév után a szakmai gyakorlat milyen időtartamú legyen /gyakornoki idő/ a következő szakmacsoportokban, és milyen technikus szak megnevezést tart alkalmasnak:

Gépipari szak	gépipari forgácsoló szakmacsoport
	gépszerelő szakmacsoport
Műszeripari szak	mechanikai műszergyártó szakmacsoport
Villamosipari szak	erősáramú szakmacsoport
	gyengeáramú szakmacsoport
Vegyipari szak	általános vegyész szakmacsoport

Főosztályvezető elvtárs tájékoztatását ezúton is köszönöm, kérve, hogy a továbbiakban is az előző évek gyakorlatának megfelelően szíveskedjék a kísérlet szakmai feladatainak megvalósításához segítséget adni.

Szeged, 1982. március 12.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

SZÁMUNK: Szo-356'82.

IPARI MINISZTERIUM

ELŐADÓNK: Miklós József SZENTELNYESI ÉS OKTATÁSI FŐOSZTÁLYA
1525 Budapest, II. Mártírok útja 85
és telefonszáma: 161-293 Pf. 96
Telefon: 122-690, 324-780, 326-570
Telex: 22-53-76

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszék

Dr. ÁGOSTON GYÖRGY elvtárs,
tanszékvezető egyetemi tanár
részére

S z e g e d

TÁRGY: Egységes középiskola tananyaga

Kedves Á g o s t o n Elvtárs!

Megköszönöm szíves tájékoztatását, amelyben az egységes középiskolai kísérleti képzés céljának pontosítását vázolja. A mélyebb és szélesebb körű szakmai felkészítéssel - amely a konvertálható szakemberképzést szolgálja - messzemenően egyetértünk.

Hasznos gyakorlati tapasztalatokkal szolgálhat a célraorientált szakmacsoportos szakképzés 3-4. évét követő technikusképzés megvalósítása is a tervezett 5. tanévben.

A technikusképzés rendezése - amint az bizonyára Ön előtt is ismeretes - a Művelődési Minisztérium koordinálásával jelenleg folyamatban van. E tárgyban felsőbb döntés ez év második felében várható. Célszerű a technikusképzés szakosítását, a kötelező gyakorlati időt, illetve a képzéssel kapcsolatos egyéb

kérdések rendezését a központi szabályozás kereteit figyelembe véve kidolgozni.

Az egységes középiskola ipari szakjainak jóváhagyott tantervei nem állnak rendelkezésünkre, amelyek a szakmai felkészítés megítéléséhez kiindulási alapul szolgálhatnának.

Köszönettel vennénk, ha azok egy példányát, valamint a kísérleti képzés eddigi tapasztalatainak összegezését, betekintésre megkaphatnánk.

A kísérleti képzés szakmai célkitűzéseinek teljesítéséhez - lehetőségeink keretein belül - a jövőben is hozzá kívánunk járulni és az iskolák ezirányú tevékenységét figyelemmel kísérjük.

Budapest, 1982. április 21.

Elvtársi üdvözléssel:

Dobrotka László s.k.
főosztályvezető

DOBROTKA LÁSZLÓ Elvtársnak,
az Ipari Minisztérium
Személyzeti és Oktatási Főosztálya
vezetőjének

B u d a p e s t

Kedves Főosztályvezető Elvtárs!

Engedje meg, hogy köszönetemet fejezzem ki azért az anyagi támogatásért, amellyel az Ipari Minisztérium, illetve jogelődjei eddig is segítettek a József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszéke által irányított középiskolai kísérletet, amely a mélyebb, szélesebb körű általános és szakmai felkészítés, a konvertálható szakmai képzettség távlati céljait szolgálja.

Az anyagi támogatás mértéke évi 100 ezer forint hozzájárulás volt a kísérlet évi átlagosan 1,5 milliós költségvetéséhez. Aköltségvetési összeg nagyobb részét a 6. kutatási főirány fedezte, de jelentékeny volt a Fővárosi Tanács és a Miskolc Megyei Városi Tanács hozzájárulása is. A költségvetési összeg legnagyobb hányadát a kísérleti iskolák tanárainak, vezetőinek szerény díjazására, tankönyvpótló jegyzetek előállítására, a kísérlet értékelését szolgáló eszközök előállítására fordítottuk.

Az Oktatási Minisztérium eredeti engedélye szerint a kísérlet első szakasza 1979 szeptemberében kezdődött 9 kísérleti iskolában. Az engedély szerint háromszor indíthattunk kísérleti első évfolyamokat. Jelenleg az első kísérleti évfolyam tanulói a harmadik osztályt végzik. A kísérlet első szakasza tehát az

eredeti engedély szerint az 1984-'85. tanévben fejeződik be, és értékelését 1986-ban kell összegeznünk.

Tájékoztatom azonban arról, hogy az eddigi kísérleti tapasztalatokat figyelembe véve a Művelődési Minisztérium engedélyt adott a kísérlet második szakaszának a beindítására is megnövekedett volumenben /csatlakozik a kísérlethez hat párhuzamos osztállyal az Orosházi Gimnázium és Ipari Szakközépiskola, és más iskolák csatlakozása is várható'. E második ciklusban újból háromszor indíthatunk kísérleti első évfolyamot '82-83, 83-84, 84-85'. Ez a ciklus tehát 1989-ben ér véget.

Okunk van remélni, hogy kísérletünk hamarosan kiterjedhet a technikusképzés egy új variánsának kipróbálására is.

A fentiekben vázoltak azt jelentik, hogy kísérleti költségvetésünk a következő években növekedni fog. Minden intézményt, szervet, amely érdekelt egy megújult, korszerű középfokú képzési rendszer létrehozásában, arra kell kérnünk, hogy lehetőségéhez mérten anyagilag is támogassa közös ügyünket.

Főosztályvezető Elvtársat is tisztelettel arra kérem, hogy az Ipari Minisztérium a következő években is biztosítsa anyagi támogatását, és ha lehet az eddigi évi 100 ezer forint helyett 200 ezer forinttal.

Tudom, hogy Főosztályvezető Elvtárs eddig is támogató érdeklődéssel figyelte kísérletünket. Merem tehát remélni, hogy kérésem elől nem zárkózik el.

Amennyiben Főosztályvezető Elvtárs igényli, készséggel állok rendelkezésre, hogy a kísérlet eddigi tapasztalatairól, jelenlegi helyzetéről, fejlesztési elképzeléseinkről információkkal szolgáljak.

Szeged, 1982. május 18.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Melléklet: A Művelődési Minisztérium engedélye a kísérlet második ciklusa tárgyában.

SZÁMUNK: Szo-935/82.

IPARI MINISZTERIUM

ELŐADÓK: Miklós József SZEMÉLYZETI ÉS OKTATÁSI FŐOSZTÁLYA
és telefonszáma: 161-293 1525 Budapest, II. Mártírok útja 85
Pf. 96.

Telefon: 122-690, 324-780, 326-570

Telex: 22-53-76

József Attila Tudományegyetem
Dr. Ágoston György elvtárs,
tanszékvezető egyetemi tanár

S z e g e d
Egyetem u.2.

TÁRGY: A kísérleti szakközépiskola érettségi-képesítő
dokumentációi

Kedves Á g o s t o n Elvtárs!

A kísérleti szakközépiskolai képzés megküldött érettségi-képesítő vizsga dokumentációi tervezetei megítélésünk szerint megfelelnek a kísérlet alaphipotézisében kitűzött céloknak, alkalmasak a tanulók felkészültségének elbírálására.

A villamosipari /erősáramú, gyengeáramú/, gépipari, finom-mechanikai és műszeripari, valamint vegyipari szakokra készített érettségi-képesítő vizsgák javasolt szóbeli tételeivel, az írásbeli és gyakorlati vizsgák mintáival egyetértünk.

Az érettségi-képesítő vizsga bizonyítványában szakonként a megfelelő szakmaszámú, a szakközépiskolai Érettségi-képesítő Vizsgaszabályzatban előírt szakma megjelölésével értünk egyet azzal, hogy azokon a szakterületeken, ahol erre a szakmai elméleti és gyakorlati felkészítés alapján lehetőség van, a ta-

mulók az alapszakmába tartozó további szakmából vagy szakmák-
ból is tehessenek vizsgát. Így például a forgácsoló alapszak-
ma esetében az esztergályos szakmai követelmények mellett, el-
fogadható szinten a marós, illetve a köszörüs szakmában is fel-
készülhetnek a szakmunkásvizsgára.

A kísérleti képzésbe bevont többi - alapszakmai keretbe tar-
tozó - szakma esetében nem oldható meg az előzőekben említett
módon a szakmunkásvizsgának további szakmákra történő kiter-
jesztése. Például, ha a 313-as Gépszerelő alapszakma egészére
kaphatnának a tanulók szakmunkásbizonyítványt, akkor az azt
jelentené, hogy a tanult 313-3 géplakatos szakma mellett to-
vábbi 5 olyan szakmára adnának szakmunkásbizonyítványt /anyag-
mozgató gépszerelő, építőgépszerelő, mezőgazdasági gépszerelő,
textil- és ruházatipari gépszerelő, vegyi- és élelmiszeripari
gépszerelő', melyek szakmai ismereteit a tanulók tanulmányaik
során még felszínesen sem sajátították el.

A kísérleti képzést a továbbiakban is figyelemmel kísérjük és
köszönettel vennénk, ha annak összegezett tapasztalatait Pro-
fesszor Flvtárs betekintésre rendelkezésünkre bocsátaná.

Budapest, 1982. november 10.

Flvtársi üdvözléssel.

Dobrotka László s.k.
főosztályvezető

Pedagógiai Tanszék

Kedves Igazgató Elvtárs!

Felterjesztésemre a Művelődési Minisztérium hozzájárult az egységes középiskolai kísérlet további három évvel való meghosszabbításához. Ennek értelmében a kísérlet második ciklusa az 1982/83. tanévtől kezdődik és az 1983/84., valamint az 1984/85. tanévben indíthatók újabb első osztályok. A meghosszabbított kísérlet pénzügyi fedezetének biztosítása céljából kapcsolatba lépek az illetékes tanácsokkal.

A kísérlet meghosszabbításának engedélyezésével egyidejűleg a minisztérium néhány függőben lévő kérdésben az alábbiak szerint rendelkezett:

- A 600. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben egyéves szakmunkásképzés /leágazás/ az alábbi szakmákban indítható:

- 315-1 szerkezetlakatos /könnyűszerkezetlakatos/
- 315-2 szerkezetlakatos /vas- és fémszerkezetlakatos/
- 810 vegyi anyaggyártó szakmákban.

"Az ötnapos tanítási hétre készített óraterveket jóváhagyom. Az 1982/83. tanévtől a kísérleti osztályokban - ötnapos munkarend esetén - a felterjesztett óratervek alapján kell az oktatást megszervezni."

"A IV. osztály sikeres elvégzése után a kísérleti osztályok tanulói a SZÉV és a GÉV előírásai szerint tehetnek érettségi vizsgát. A szakmai elméleti érettségi vizsgatártyák számát és megjelölést a kísérletvezető a SZÉV-től el-

310

térően is meghatározhatja, de a szakmai elmélet vizsgatárgyainak száma kettőnél több nem lehet."

"A kísérletben résztvevő III., IV. osztályos szakközépiskolai tanulók számára - tekintettel arra, hogy szakmunkásképzést folytató osztályokban tanulnak - a 14/1976./XII.1./ MUM-OM sz. együttes rendelet, illetőleg az est módosító 1023/1981. /III.14./ Mt.h. számú határozat alapján kell a juttatásokat biztosítani."

A továbbiakban tájékoztatásul az alábbiakat közölte a minisztérium:

"A technikusképzés szervezhetőségéről később - a Minisztertanács állásfoglalását követően - fogok intézkedni."

"Az Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola csatlakozását a kísérlethez a 25684/82. sz. levélben jelzett kiegészítések megérkezése után engedélyezem."

Az egységes középiskolai kísérlet adminisztrációs ügyeinek rendezéséhez is tettem előterjesztést, jóváhagyása folyamatban van.

A kísérlet meghosszabbításával kapcsolatos további teendőkről, valamint a folyamatban lévő évvégi munkálatokkal kapcsolatban további tájékoztatást küldök.

Szeged, 1982. május hó 6-án.

Elvtársi szíves üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s. k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Ui.: Mellőkelem az adminisztrációs ügyek rendezése tárgyában a minisztériumnak tett felterjesztésemet. Kérem Igazgató Elvtársat, hogy a benne foglaltak értelmében szíveskedjék eljárni.

Amennyiben a minisztérium jóváhagyás módosítást eszközöl, azt időben közlöm Önnel.

Dr.Ágoston György s.k.

Gépipari szak
ó r a t e r v e i
5 napos tanítási hétre

T a n t á r g y	É v f o l y a m							
	I.		II.		III.		IV.	
	1	2	1	2	1	2	1	2
Magyar nyelv	2	2	1	1	1	1	1	1
Magyar irodalom	3	2	2	2	2	2	2	2
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Világnézetünk alapjai	-	-	-	-	-	-	2	2
Orosz nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2
2. idegen nyelv	2	2	2	2	-	-	-	-
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Fizika	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	2	2	4	3	-	-	-	-
Biológia	-	-	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	3	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Rajz-műalkotás	2	2	-	-	-	-	-	-
Testnevelés	2	2	2	2	2	2	2	2
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Műszaki alapism.	2	2	3	4	-	-	-	-
Műhelygyakorlatok	4	4	4	4	-	-	-	-
Fakultatív tárgy	-	-	-	-	-	-	1	1
Szabadon választott	2	2	2	2	2	2	2	2
Gépészeti ismeretek	-	-	-	-	3	3	3	3
Elektrotechnika	-	-	-	-	2	2	2	2
Technológia	-	-	-	-	3	3	2	2
Szakrajz	-	-	-	-	3	2	2	2
Műszaki mérések	-	-	-	-	1	2	2	2
Szakmai gyakorlat	-	-	-	-	7	7	7	7
Heti össz. óraszám:	33	33	34	34	34	34	34	34

Villamosipari szak - erősáramú

ó r a t e r v e i
5 napos tanítási hétre

T a n t á r g y	É v f o l y a m							
	I.		II.		III.		IV.	
	1	2	1	2	1	2	1	2
Magyar nyelv	2	2	1	1	1	1	1	1
Magyar irodalom	3	2	2	2	2	2	2	2
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Világnézetünk alapjai	-	-	-	-	-	-	2	2
Orosz nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2
2. idegen nyelv	2	2	2	2	-	-	-	-
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Fizika	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	2	2	4	3	-	-	-	-
Biológia	-	-	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	3	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Rajz-műalkotás	2	2	-	-	-	-	-	-
Testnevelés	2	2	2	2	2	2	2	2
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Műszaki alapism.	2	2	3	4	-	-	-	-
Műhelygyakorlatok	4	4	4	4	-	-	-	-
Fakultatív tárgy	-	-	-	-	-	-	1	1
Szabadon választott	/2	2	2	2	2	2	2	2/
Gépészeti ismeretek	-	-	-	-	3	2	-	-
Elektrotechnika	-	-	-	-	4	2	-	-
Technológia	-	-	-	-	2	2	3	3
Vill. gép és berend.	-	-	-	-	-	2	4	3
Szakrajz	-	-	-	-	2	2	2	2
Szakmai gyakorlat	-	-	-	-	6	7	7	7
Villamos mérések	-	-	-	-	2	2	2	3
Heti összes óraszám:	33	33	34	34	34	34	34	34

Villamosipari szak - gyengeáramú

ó r a t e r v e i

5 napos tanítási hétre

T a n t á r g y	É v f o l y a m							
	I.		II.		III.		IV.	
	1	2	1	2	1	2	1	2
Magyar nyelv	2	2	1	1	1	1	1	1
Magyar irodalom	3	2	2	2	2	2	2	2
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Világnézetünk alapjai	-	-	-	-	-	-	2	2
Orosz nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2
2. idegen nyelv	2	2	2	2	-	-	-	-
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Fizika	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	2	2	4	3	-	-	-	-
Biológia	-	-	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	3	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Rajz-műalkotás	2	2	-	-	-	-	-	-
Testnevelés	2	2	2	2	2	2	2	2
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Műszaki alapism.	2	2	3	4	-	-	-	-
Műhelygyakorlatok	4	4	4	4	-	-	-	-
Fakultatív tárgy	-	-	-	-	-	-	1	1
Szabadon választott	2	2	2	2	2	2	2	2/
Gépészeti ismeretek	-	-	-	-	2	2	-	-
Elektrotechnika	-	-	-	-	4	2	-	-
Technológia	-	-	-	-	2	2	3	3
Elektronikai áramk.	-	-	-	-	-	2	5	4
Szakrajz	-	-	-	-	2	2	-	-
Szakmai gyakorlat	-	-	-	-	7	7	7	7
Villamosipari mérések	-	-	-	-	2	2	3	3
Heti összes óraszám:	33	33	34	34	34	34	34	33

Finommechanikai és műszeripari szak

ó r a t e r v e i
5 napos tanítási hétre

T a n t á r g y	É v f o l y a m							
	I.		II.		III.		IV.	
	1	2	1	2	1	2	1	2
Magyar nyelv	2	2	1	1	1	1	1	1
Magyar irodalom	3	2	2	2	2	2	2	2
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Világnézetünk alapjai	-	-	-	-	-	-	2	2
Orosz nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2
2. idegen nyelv	2	2	2	2	-	-	-	-
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Fizika	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	2	2	4	3	-	-	-	-
Biológia	-	-	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	3	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Rajz-műalkotás	2	2	-	-	-	-	-	-
Testnevelés	2	2	2	2	2	2	2	2
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Műszaki alapism.	2	2	3	4	-	-	-	-
Műhelygyakorlatok	4	4	4	4	-	-	-	-
Fakultatív tárgy	-	-	-	-	-	-	1	1
Szabadon választott	2	2	2	2	2	2	2	2
Elektrotechnika	-	-	-	-	2	2	-	-
Technológia	-	-	-	-	3	2	2	2
Finommech. elemek	-	-	-	-	3	4	3	3
Szakrajz	-	-	-	-	3	2	2	2
Automatika	-	-	-	-	-	-	2	2
Szakmai gyakorlatok	-	-	-	-	7	7	7	7
Műszerek és mérések	-	-	-	-	1	2	2	2
Heti összes óraszám:	33	33	34	34	34	34	34	34

Vegyipari szak
ó r a t e r v e i
5 napos tanítási hétre

T a n t á r g y	É v f o l y a m							
	I.		II.		III.		IV.	
	1	2	1	2	1	2	1	2
Magyar nyelv	2	2	1	1	1	1	1	1
Magyar irodalom	3	2	2	2	2	2	2	2
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Világnézetünk alapjai	-	-	-	-	-	-	2	2
Orosz nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2
2. idegen nyelv	2	2	2	2	-	-	-	-
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Fizika	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	2	2	4	3	-	-	-	-
Biológia	-	-	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	3	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Rajz-műalkotás	2	2	-	-	-	-	-	-
Testnevelés	2	2	2	2	2	2	2	2
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Műszaki alapism.	2	2	3	4	-	-	-	-
Műhelygyakorlatok	4	4	4	4	-	-	-	-
Fakultatív tárgy	-	-	-	-	-	-	1	1
Szabadon választott	2	2	2	2	2	2	2	2/
Fizikai-kémia	-	-	-	-	3	2	2	2
Elektrotechnika	-	-	-	-	2	3	-	-
Vegyip.műv. és gépek	-	-	-	-	5	4	-	-
Műszerism.automatika	-	-	-	-	-	-	2	1
Kémiai techn.	-	-	-	-	-	-	5	6
Műszaki mérések	-	-	-	-	2	3	2	2
Szakmai gyakorlat	-	-	-	-	7	7	7	7
Heti összes óraszám:	33	33	34	34	34	34	34	34

Kedves Igazgató Elvtárs!

Bizonyára felesleges felhívnom figyelmét iskolakísérletünk értékelésének fontosságára. Arra vállalkoztunk, hogy "a magyar iskolarendszer távlati fejlesztéséhez tudományos adatokkal" hozzájárulunk. Iskolakísérletünknek arra kell választ adnia, hogy azt a képzési hipotézist, amelyet megalkottunk, a valóságban kísérleti képzési folyamat igazolja-e, milyen feltételek mellett igazolja, milyen feltételek mellett részben vagy egyáltalán nem. Az utóbbi esetekben meg kell vizsgálnunk, létrehozhatók-e olyan kedvezőbb feltételek /tantervi. szervezési-irányítási, közvéleményt tájékoztató. személyi, tárgyi feltételek/, amelyek a kísérleti eredményeket a kitűzött célokhoz jobban közelítik, vagyis hogy a kísérleti folyamatban milyen korrekciók szükségesek.

Mint hogy a kísérleti képzés folytatására a Művelődési Minisztérium engedélyt adott. és a következő három tanévben is indíthatók kísérleti első osztályok. továbbá új iskolák. képzési ágak is csatlakoztathatók a kísérlethez. valóban módunk van egy önmagát állandóan fejlesztő, korrigáló iskolakísérlet megvalósítására, először a magyar közoktatástígy és neveléstudomány történetében.

A fentiekből következik, hogy kísérletünk minden lényeges lépését, mozzanatát, szakaszát gondosan értékelnünk kell. Ilyen lényeges szakasz az első kísérleti harmadik évfolyam. Talán azt is lehet mondani, hogy ez az évfolyam a kísérlet döntő szakasza. Itt szerezhethünk tapasztalatokat arra vonatkozóan, hogy az első két évfolyam általános képzése - be-

leértve az általános műszaki képzést is - megfelelően megalapozza-e a ráépülő szakmai képzést és gimnáziumi képzést.

A harmadikos osztályok eredményeinek mélyreható mennyiségi és minőségi elemzése már adatokat /ha nem is végleges megállapításokra feljogosító adatokat/ szolgáltathat számunkra arra vonatkozóan, hogy a kísérleti középiskolai szakképzésre kidolgozott hipotézisünk igazolódik-e. Tudunk-e olyan középfokú szakképzettséggel rendelkező fiatalokat nevelni, akiknek a szakmai színvonala nemcsak hogy eléri majd a jelenlegi normál szakközépiskolai képzésben részesülők színvonalát, de képzettségükben előnyösen mutatkozik meg a többi, színvonala-
lasabb általános képzés hatása /magasabb intellektuális fejlettség, jobb lényeg- és összefüggéslátás, problémaérzékenység, új iránti érzék, az önképzés folyamatos igénye és mindezek következtében képesség a munkahely változó követelményeihez tartozó aktív alkalmazkodásra/. Milyen viszonyban van növendékeinknél az elméleti és gyakorlati felkészültség, hogyan fejlődnek a jövőző munkájukhoz nélkülözhetetlen szakmai készségeik? Lehet-e tapasztalni a munkakészségek fejlődésének ütemében, minőségében, rugalmasságában olyan jellegzetességeket, amelyek a jobb általános műveltségnek tulajdoníthatók? Röviden szólva: lehet-e várni, hogy növendékeink a kísérleti képzés eredményeképpen olyan általános és szakmai műveltséggel rendelkezzenek majd, amely - állandó önképzést feltételezve - képesíti őket korszerű munkára, a jobbat technikus, illetve főiskolai-egyetemi továbbtanulásra?

A tanulók fejlődését természetesen nemcsak a szakmai képzettség szempontjából kell értékelnünk, hanem személyiség-

fejlődésük egésze szempontjából. A két szempont természetesen nehezen elválasztható. A magasabb anyanyelvi műveltség, idegen nyelvek ismerete, a művészeti képzés a szakmai műveltség számára is hozhat sok nyereséget, de megmutatkozik életvitelben, életmódban, az emberekkel való érintkezésben. A személyiségfejlődést ez utóbbi szempontból szintén értékelni szükséges.

Természetesen a kísérleti képzés értékelése a gimnáziumi harmadik osztályokban ugyancsak fontos és nélkülözhetetlen. Erre az értékelésre azokat a gimnáziumokat is kérjük, amelyek különböző okokból kiváltak a kísérletből. A nehézségek ellenére ugyanis nincs okunk feladni hipotézisünknek azt a tételét, amely szerint a két közös középiskolai osztálynak meg kell tudnia alapozni a gimnáziumi jellegű /dominánsan általánosan képző/ tanulmányi folytatást is. Nem kívánjuk feladni azt a fontos tételt sem, hogy a tanulóknak a két közös középiskolai osztály után módot kell kapniuk arra, hogy szüleikkel együtt megegyezően meggondolják, milyen tanulmányi út, milyen életpálya felelne meg legjobban képességeiknek, érdeklődésüknek, reális pályaelképzeléseiknek. Olyan nagy és régi gimnázium csatlakozása a kísérlethez, mint az orosházi, továbbá olyan egységes középiskolák létrejötte, amelyekben a második osztály után szakközépiskolai és gimnáziumi tanulmányok egyaránt folytathatók, kedvezőbb feltételeket teremtenek a hipotézis fenti tételeinek a valósággal történő szembeállítására.

A gimnáziumi értékelésben egyrészt arra vonatkozóan kell adatokat kapnunk, hogyan állják meg a helyüket a tanulmányi

munkában azok a harmadikos gimnazisták, akik a kísérleti két közös középiskolai osztályt végezték: eme előképzettségüknek milyen előnyei és milyen hátrányai mutatkoznak. Mutatkoznak-e bizonyos előnyei annak, hogy a tanulók nagy volumenű elméleti és gyakorlati műszaki képzésben részesültek. Ebben az értékelésben sem szűken csak a tanulmányi beválás érdekel bennünket, hanem ugyancsak szélesebb értelemben a személyiségfejlődés. A műszaki kultúra, a műhelygyakorlatok során végzett munka feltételezhetően hatással volt a tanulók jellemvonásainak alakulására /munkához való viszony, lelkiismeretesség, a tények tisztelete stb./.

Arra kérem Igazgató Elvtársat, hogy a fenti szempontoknak megfelelően - a kísérletben részt vevő munkatársai és a tanárok bevonásával - 1982. szeptember hó 15-ig szíveskedjék értékelést készíteni a harmadik osztályok munkájáról és a munka tükrében az egész eddigi kísérleti folyamatról. A részletekre is kiterjedő, nagyobb lélegzetű, a tanulmányi eredményekről statisztikai adatokat is tartalmazó összefoglaló értékelésre gondolok, amelynek elkészítése kétségek nélkül munkát jelent, de egy ilyen jellegű számadással minden iskola tartozik önmagának is. Rendkívül fontosnak tartom, hogy az értékelés alapján megfogalmazódjanak - az ugyancsak felsorolt szempontok szerint - a kísérleti folyamat javítására, kitűzött céljaink jobb megvalósítására vonatkozó konkrét javaslatok.

Az a tervünk, hogy az iskolák által készített értékeléseket egy külön kötetben jelentetjük meg. Ez azt is jelenti,

hogy az elvégzett értékelő munkáért tiszteletdíjat fizetünk.
Szeged, 1982. május 10.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

Felhívom szíves figyelmét mind a kísérleti első osztályok, mind a kísérleti második osztályok nyári műhelygyakorlata megszervezésének fontosságára. A nyári műhelygyakorlatok időtartamát minimum 3 hétben határozzuk meg. Nincs akadálya azonban annak, hogy a szakképzés jobb előkészítése érdekében az iskolák ennél hosszabb, maximum 4 hetes gyakorlatot szervezzenek.

Az egy városban /Budapest, Szeged, Miskolc/ működő kísérleti iskolák igazgatóit arra kérem, hogy - mint ez az elmúlt években is történt - egyeztetve, egymással együttműködve szervezzék a nyári gyakorlatokat.

Mint ismeretes, a nyári gyakorlat eredményes elvégzése tantervi követelmény, ilymódon a gyakorlat eredményes elvégzése nélkül a tanuló felsőbb osztályba nem léphet.

Szeged, 1982. május 20.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

OTTKT 6. Főirány Irodája

Kedves Ágoston Elvtárs!

A 6. főirány tudományos tanácsa a B/2 programból kilátásba helyezett átvétel kapcsán foglalkozott a JATE egységes középiskolai kísérlettel és tüzetes szakmai felülvizsgálatot igényelt. Az Oktatáspolitikai Tanács Nagy József vezette szakértői csoportja munkatervébe vette a kísérlet elemzését. Az OPI igazgatósága november végéig kért részletes szakmai véleményt a kísérletről a Szakképzési Igazgatóságtól. Az MM középfokú képzési főosztályán - amely a kísérlet felügyeletét a közoktatási főosztálytól örökölte - szintén felmerült a részletes beszámoltatás szüksége. Gazsó Ferenc a múlt év őszén több fórumon hiányolta a kísérlet elemzését - most egy beszámoltatási és vizsgálati dömpingnek nézünk elébe. /Hozzáteszem, hogy az 1980. decemberi beszámoló alapján irodánk a múlt év nyarán egy szakmai körben megvitatta a kísérletet./

Javasolom, hogy a valóban esedékes elemzés összehangolt, intenzív módon történjen, a következők bevonásával:

MM középfokú képzési főosztály

OPI Szakképzési Igazgatóság

Nevelési Igazgatóság pedagógiai főosztálya

6. főirány iroda

Oktatáskutató Intézet szakértői minőségben többen felkérhetők,

pl. Bessenyei István, Forray R. Katalin,

Gazsó Ferenc, Kozma Tamás, Lukács

Péter, Surányi Bálint/

az Oktatáspolitikai Tanács munkabizottságai

szakképzés /vezeti Pápai Béla/

középfokú integráció /vezeti Nagy József/

tantervek /vezeti Báthory Zoltán/

az MSZMP KB közoktatási alosztálya /ahol Nagy József szerve-
zésében már folyt egy elemzés/

Ez az összehangolás a tájékozódás hatékonyságát szolgálná, és egyben a kísérletben résztvevőket is kimélné a szükségtelen zaklatástól. A felülvizsgálat /vagy vizsgálatok/ céljainak és technikai kérdéseinek egyeztetését minél előbb meg kell ejteni. Erre megítélésem szerint az MM középfokú képzési főosztálya a legilletékesebb. Mind az előkészítésben, mind a bonyolításban fontos szerepet kaphat az OPI Szakképzési Igazgatósága /ahol Dóra György főosztályvezetőhelyettes korábban a kísérlet minisztériumi felelőse volt, és irodánk is felajánlja a tőle telhető segítséget.

Jelen levelemet valamennyi érintettnek elküldöm.

Budapest, 1982. július 12.

Elvtársi üdvözléssel:

Tnkei Péter s.k.

INKEI PÉTER elvtársnak

az OTTKT 6. Főirány Irodája vezetőjének

Budapest

Kedves Inkei Elvtárs!

Megkaptam leveledet, amely jelzi kísérletünk felülvizsgálati "dömpingjét". A sorok mögül azt is kiolvastam, hogy megint bizonytalanság van abban a tekintetben, hová tartozzék a kísérlet. Azt is sejtem, hogy ebben a hintáztatásban egyesek jóindulatúnak és tárgyilagosnak aligha mondható hozzáállása is szerepet játszik. Sejtelmem azokból az információkból származik, amelyek különböző tárgyalásokról eljutnak hozzám, amelyekre természetesen engem nem hívnak meg. A felülvizsgálat-dömping megszervezésében én határozottan a Te nemes törekvéseidet látom a kísérlet zavartalan feltételeinek a biztosítására.

Kedves Péter! Nagyon meg kell fontolnom ilyen körülmények között, vajon lehet-e, érdemes-e folytatnom a kísérletet: ezt a hatalmas munkát, amelyet önzetlenül, a magyar közoktatásért érzett felelősségtől indítva elkezdtem, vállaltam. Közel vagyok annak belátásához, hogy nem lehet és nem érdemes. Közel vagyok ahhoz, hogy megbízómnak bejelentsem a kísérlet vezetéséről való lemondásomat, és felbontsam a József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszékével kötött szerződést.

Közel vagyok egy ilyen döntéshez, amely ugyan felelősségérzetemet nem csökkentené, de nyugalmat biztosítana számomra. Még nem döntöttem, és hagyom magam meggyőzni egy ilyen döntés szükségtelen voltáról, ha garantálni lehet a munkánk

számára nagyon is elengedhetetlen, tárgyilagos, segítő szándékú elemzést, felülvizsgálatot, és ily módon a kísérlet zavartalan folytatását. A kísérletről egyébként érdemben tulajdonképpen akkor lehet értékelést mondani, amikor az első kísérleti évfolyamok végeztek, ami a következő tanévben történik meg. Minthogy nagyon kimerült vagyok, a nyár további részét Badacsonyan töltöm. Szeptemberig nem tudok érdemben semmivel foglalkozni. Ha levelemre válaszolsz, a következő címre írd:

Ágoston György - Badacsony, Egry sétány 20/a 8261

Személyes látogatásodat is örömmel veszem Badacsonyan.
Szeged, 1982. július 21.

Baráti üdvözléssel:

Dr. Ágoston György

tanszékvezető egyetemi tanár

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI INTÉZET

A Kísérleti Intézményeket Felügyelő Bizottság

MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATA

/Tervezet/

Budapest

1983. április

1. A Kísérleti Intézményeket Felügyelő Bizottság az Országos Pedagógiai Intézet intézményi szervezetében a Tudományos Titkárságon működik és a főigazgatónak tartozik felelősséggel.

2. A Bizottság feladata a főigazgató által kijelölt pedagógiai kísérletek szakértők bevonásával történő szakmai felügyelete, a munka véleményezése. A Bizottság felelős azért, hogy a kísérleti intézményekben az oktató-nevelő munka a kísérleti intézmény jóváhagyott dokumentumai szerint, megfelelő színvonalon folyjék, ezért rendszeresen figyelemmel kíséri /ellenőrzi és segíti/ az intézmény tevékenységét. A Bizottság nem felelős a kísérleti intézményekben folyó kutatásokért, azok továbbra is a 6. főirány Tudományos Tanácsára tartoznak. Felelős viszont a kísérleti intézmények megfelelő működéséért, de nem felel azok fenntartásáért és a működés technikai feltételeiért.

Ennek keretében feladata:

2.1 A kísérleti intézmények alapidokumentumainak /kísérleti elvek, terv, a kísérleti intézmény működési szabályzata, amely az általánosan érvényes dokumentumoktól való eltéréseket is tartalmazza/ szakmai véleményezése a minisztériumi jóváhagyás előtt:

2.2 Azoknak a további módosításoknak az elbírálása, amelyek a kísérleti intézmények önfejlesztő jellegéből szükségszerűen következnek: az általánosan érvényes dokumentumoktól való további, a kísérlet jóváhagyott alapidokumentumai szellemében történő változások jóváhagyása:

2.3 Annak folyamatos ellenőrzése, hogy a kísérleti intézmény a jóváhagyott alapidokumentumai szerint működik-e; az intézmény oktató-nevelő munkájának a kutatási-kísérleti koncepció és terv alapján történő szakfelügyete;

2.4 A kísérleti intézmény hivatalos védelme a jóváhagyott kísérleti koncepció vagy terv csorbitására irányuló minden kísérlettel szemben. A kísérleti intézmény képviselte az intézményfenntartó hatóságoknál és - az intézmény kérésére - más hatóságoknál.

3. A Bizottság hatáskörébe elsősorban olyan kísérletek tartoznak, amelyeknek szakmai felügyeletét azok jelentőségénél és nagyságánál fogva a minisztérium az OPI-ra bízta.

A Bizottság feladatkörébe tartozó kísérletek számának csökkentéséről vagy növeléséről a minisztérium vagy a KIFB javaslata alapján a főigazgatóság dönt. /1.sz. melléklet/

4. A Bizottság tagjai:

A Bizottság elnöke

A Bizottság titkára

A kísérleti intézmények vezetői

A Művelődési Minisztérium képviselője

Az OPI Tudományos Titkárságának vezetője

A 6. Főirány Iroda vezetője

Felkért szakértők és referensek

2. sz. melléklet

4.1. A Bizottság tagjai a dokumentumok alapján egyformán figyelemmel kísérik a hatáskörükbe tartozó valamennyi kísérletet, de folyamatosan tájékoztatást kapnak az or-

szágban folyó egyéb pedagógiai kísérletekről is. A Bizottság elnökét, titkárát, tagjait az OPI főigazgatója bizza meg.

4.2 A Bizottság elnöke az OPI főigazgatóját képviseli. Fellelős irányítója a Bizottság tartalmi, szervezeti és gazdasági tevékenységének és vezeti az üléseket.

4.3 A Bizottság titkára az elnök irányításával végzi munkáját. Feladata a Bizottság munkájának szervezése:

- az éves munkaterv elkészítése,
- az ülések összehívása,
- a dokumentumok összegyűjtése, tárolása, szétküldése,
- a bizottsági határozatok végrehajtásának szervezése.

4.4 A szakértők feladata a Bizottsághoz érkezett jelentések, kutatási beszámolók véleményezése, javaslatok tétele a további intézkedésekre, valamint a Bizottságtól kapott ad hoc feladatok végrehajtása.

4.5 A referensek feladata az általuk referált kísérleti intézménnyel való állandó, rendszeres kapcsolattartás, azok munkájának pontos figyelemmel kísérése, érdekeik képviselése országos szerveknél. A referens éves munkaterv és költségvetés szerint dolgozik, amit a Bizottság hagy jóvá.

4.6 A Bizottság tagjainak munkaköri feladatuk a munkában részt venni, kivételt képeznek a szakértők és referensek, akik ezért - amíg a megbízatásuk tart - havi díjazásban részesülnek.

5. A Bizottság éves munkaterv alapján végzi munkáját. Ezt minden év szeptemberében a titkár készíti el a júniusig lea-

dott javaslatok és igények alapján, és az első /szeptemberi/ ülés hagyja jóvá.

A Bizottság havonta egyszer ülésezik, általában az OPI-ban, esetenként valamely kísérleti intézményben. Az üléseken a Bizottság tagjain kívül a témától függően meghívottak is részt vehetnek.

6. A Bizottság jogosult javaslatot tenni valamely kísérlet megváltoztatására vagy megszüntetésére.

A befejeződő, illetve a folyamatban lévő sikeres kísérletek esetében a Bizottság ajánlásokat tehet a kísérleti eredmények országos vagy regionális bevezetésére vagy részeredményeinek elterjesztésére.

Budapest, 1983. április 7.

Szabolcsi Miklós akadémikus s.k.

az OPI főigazgatója

1.sz. melléklet

Az 1982/83-as tanévben az alábbi kísérletekre /intézményekre/ terjed ki a KIFB szakmai felelőssége:

- 1/ A korszerű iskola megvalósításának lehetőségei a több-funkciójú /komplex/ intézmény keretei között c. kutatáshoz kapcsolódó pécsi modellkísérlet /Kísérletvezető: Szilágyi János/
- 2/ A gimnázium korszerűsítésének lehetősége - modellkísérlet a szolnoki Varga Katalin Gimnáziumban /Kísérletvezető: Páldi János/
- 3/ A szentlőrinci 1.sz. Általános Iskolában folyó modellkísérlet és kiterjesztése más általános iskolákra /Kísérletvezető: Kocsis József/
- 4/ Az egységes középiskola egy modellje /Kísérletvezető: Ágoston György/
- 5/ Nyelvi-irodalmi-kommunikációs nevelési kísérlet /Kísérletvezető: Zsolnai József és Bánréti Zoltán/

2.sz. melléklet

A Kísérleti Intézményeket Felügyelő Bizottság tagjai

A Bizottság elnöke: Vajó Péter a neveléstudományok kandidátusa
titkára: Gyenes Károly

A kísérleti intézmények vezetői:

Ágoston György

Kocsis József

Páldi János

Szilágyi János

Zsolnai József /vagy Bánréti Zoltán/

A Művelődési Minisztérium képviselője:

Hargitai Gábor

Az OPI Tudományos Titkársága vezetője:

Rét Rózsa

A 6. Főirány Iroda vezetője:

Inkei Péter

Szakértők: Báthory Zoltán

Szebenyi Péter

Szakértők és referensek:

Loránd Ferenc /szentlőrinci kísérlet/

Mihály Ottó /pécsi és szolnoki kísérlet/

Szücs Barna /szegedi kísérlet/

Kedves Igazgató Elvtárs!

Szeretettel köszöntöm Önt. vezető munkatársait és tan-
testületét az új tanév alkalmából. Külön szeretném köszönte-
ni azokat a kollégákat, akik kísérleti képzésünk negyedik ta-
névét kezdik meg. Nemcsak köszöntöm őket, hanem köszönetet
is mondok nekik eddigi munkájukért, és kérem őket a kísérlet-
ben való további felelősségteljes, aktív részvételre. Észre-
vételeikre, tapasztalataikra eddig is nagy szükségünk volt,
ezután is nagy szükségünk lesz.

Minthogy az elmúlt tanév második felében több tanácsko-
zásunkon is tisztáztuk az új tanév fő feladatait, kidolgoz-
tuk az 5 napos tanítási hét óratervét, aminek során sok kísér-
leti tapasztalatot érvényesítettünk, most csak néhány szem-
pontot szeretnék szíves figyelmébe ajánlani:

a/ Kísérletünk nagyon fontos szakaszba érkezett. Ebben
a tanévben végez az első kísérleti évfolyam. Eredményeikből
- nyilvánvalóan - már jelentős következtetéseket vonhatunk
le kísérleti tervünk megvalósíthatóságára vonatkozóan.

Az érettségi vizsga követelményei a gimnazisták számára
azonosak az érvényes gimnáziumi érettségi követelményekkel.
Örülénk, ha bebizonyosodna, hogy a kísérleti közös középis-
kolai osztályokba járt gimnazisták semmiben sem szenvedtek
hátrányt, illetve esetleges hátrányaik a 3-4. osztályban be-
hozhatók voltak. Örülénk, ha jó arányban nyernének felvé-
telt felsőfokú intézményekbe. Minthogy kaptunk olyan jelzést,
hogy idegen nyelvi tudásuk valamivel gyengébb, ajánljuk, hogy
azt az idegen nyelvet, amelyből érettségit tesznek, vagy
amelyből az egyetemi-főiskolai felvételi szempontjából jobb

eredményt kell elérniük, a harmadik osztálytól kezdve heti 1 órával magasabb óraszámban tanulják. Ha szükséges, ehhez engedélyt szerzünk.

A szakközépiskolákban a tanulók az igazgató elvtársak és a szaktanárok által ismert követelmények szerint tesznek érettségi vizsgát és szakmunkásképesítő vizsgát. E követelmények a közismereti tárgyakat illetően azonosak a fennálló szakközépiskolai érettségi követelményekkel. /Amennyiben eltérni akarunk ezektől - ami nem látszik indokoltnak - még szeptember hónapban felterjesztést kell tennünk a minisztériumba./ A szakmunkásképesítő vizsga tekintetében sincs eltérés. Viszont némileg magasabbak a követelményeink a szakmai elméleti tárgyakat illetően /2 szakmai elméleti tárgyból írásbeli és szóbeli vizsga/. Ez mindenképpen indokolt, ha a 2+2-es rendszerű szakképzésünkre az egyéves technikusképzést rá kívánjuk építeni-

Reméljük, a tanulóknak az első három évben elért eredményei alapot teremtettek ahhoz, hogy mind a közismereti tárgyakból, mind a szakmai tárgyakból és a gyakorlati vizsgán jól megfeleljenek. Szeretnénk bebizonyítani, hogy képzési rendszerünk képes általánosan művelt, a szakmai elméletben jó színvonalat elért és gyakorlatilag is jól felkészült új típusú szakmunkást kibocsátani. Reméljük továbbá, hogy a felsőfokú intézményekbe pályázók megfelelő pontszámot gyűjtenek össze, sikeres felvételi vizsgát tesznek. A szaktanárokat és az iskolavezetést arra kérem, hogy - mint az elmúlt évben is - segítsék a tanulókat esetleges hiányaik pótlásában.

Minthogy a szakközépiskolai képzés változott meg gyökeres

módon kísérletünkben, talán nem is szükséges hangsúlyozni. milyen jelentős közoktatásügyi döntések függhetnek tárgyilagosan értékelte kísérleti tapasztalatainktól.

b/ A szakközépiskolák figyelmét még egyszer felhívom arra, hogy a negyedik osztályban fakultatíve heti 2 óra fordítható vagy a felsőfokú intézményekbe jelentkezők elmélyültebb elméleti felkészítésére /matematika vagy egyéb elméleti tárgyak, témakörök/ vagy a továbbtanulni nem akarók gyakorlati képzésének az intenzívebbé tételére. Az utóbbival nyilvánvalóan a gyengébb tanulók fognak élni, akiknek nincsenek esélyeik továbbtanulásra. Arra természetesen ügyelni kell, hogy a továbbtanulni akarók, a jobb szellemi képességűek is megfelelő gyakorlati készségekre tegyenek szert a szakmunkásképzítés eredményes megszerzése érdekében.

c/ Az iskoláknak komoly gondja ebben a tanévben az áttérés az 5 napos tanítási hétre. Ugy érzem, megnyugtató óratervet tudtunk közös munkával kidolgozni a kísérleti képzés számára. Arra kérem az iskolákat, törekedjenek úgy megszervezni a tanítást, hogy az mentálhigiéniai szempontból a legkedvezőbb legyen. Egyrészt az elméleti és gyakorlati tárgyak megfelelő elosztását /váltakozását/ kell biztosítani, másrészt - a feltételektől függően - ebédszünet beiktatásával a délutáni oktatást is kezdeményezni lehet. Nagyon lényeges természetesen, hogy a tanulók idejükhöz mértén, arányosan kapjanak házi feladatokat. Ennek érdekében az egy osztályban tanító tanárok között együttműködés, a követelmények egyeztetése szükséges.

d/ Szeretném - egyelőre csak sommásan - közölni, hogy a

múlt tanévvégi második osztályos felmérések megnyugtató eredményeket hoztak, és a legtöbb tárgyból a többségében gimnáziumi kontrollosztályok eredményeinél jobbak. Rövid időn belül pontos adatokat szolgáltatunk a mérési eredményekről.

A megnyugtató eredmények kétségkívül jelezik, hogy konszolidálódik a képzés az első és második osztályokban. Teendőink azonban még bőven vannak annak érdekében, hogy a közös középiskolai osztályok minél színvonalasabban alapozzák meg a harmadik osztályban kezdődő gimnáziumi, illetve szakközépiskolai képzést. Minél színvonalasabban és lehetőleg semmilyen "átmeneti" nehézséget nem okozva. Most már mindegyik kísérleti iskola rendelkezik a harmadik osztályok képzési tapasztalataival, és ezek alapján fel tudja térképezni a megalapozás hiányosságait, meg tudja állapítani tantárgyanként, hol kell erősíteni ezt az alapozást.

e/ Emlékeztetem Igazgató Elvtársat az eddigi kísérleti munkáról szóló iskolai beszámoló határidejére. Minthogy a következő félévben arra számíthatunk, hogy az érdeklődés kísérletünk iránt fokozódik, nagyon fontos, hogy ezek a beszámolók alapos képet adjanak a kísérleti folyamat alakulásáról minden iskolánkban. A beszámolót két példányban kérem. Mint jeleztem, a beszámolókat egy kötetben meg kívánjuk jelentetni.

Mégegyszer minden jót kívánok az új tanév alkalmából.
Szeged, 1982. augusztus 25.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Tisztelt Igazgató Elvtárs!

Tájékoztatom Igazgató Elvtársat a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos egységes középiskolai képzés kísérletében az 1981/82. tanév végén a II. osztályban végzett tudásszintmérés eredményéről.

A tudásszintmérésben részt vett kísérleti és kontroll osztályok és tanulók számának adatai:

KISÉRLETI OSZTÁLYOK /ISKOLÁK/

	Osztályok	Tanulók	Összes tanulók száma
Gimnáziumokban	3	82	
Szakközépiskolákban	12	376	458

KONTROLL OSZTÁLYOK

Gimnáziumokban	8	247	
Szakközépiskolákban	3	126	373

A beérkezett tanári összesítőlapok és a tudásszintmérő feladatlapok értékelésének ellenőrzése után kapott tantárgyi átlagok a következők:

Tantárgy	Kísérleti	Kontroll
	o s z t á l y o k teljesítményének átlaga	

Magyar nyelv	3,31	3,29
Orosz nyelv	3,02	3,05
Angol nyelv	3,15	3,44
Matematika	2,50	1,85
Fizika	2,41	2,12
Kémia	3,04	2,52

A tudásszintmérésben résztvevő tanulók száma 831, a szereplő érdemjegyek száma 4882, az értékelte feladatelemek száma 474501.

Az 1981/82. évi tudásszintmérésünk eredményeit reálisnak, objektívnak ítéljük. Megnyugtató, hogy ezek a teljesítmények jobbak az előző évben kapott mutatóknál. Ebben a jobb eredményben szerepe van a tantervi, a tanított anyaghoz jobban illeszkedő feladatlapoknak, a tanító kartársak tudatosabb munkájának is.

Megjegyzés az angol nyelv és a fizika értékeléséhez.

Az angol nyelv tudásszintmérését végző kontroll osztályok között szép számmal szerepeltek kiscsoportos, emelt szintű, heti öt órában angolt tanuló osztályok is.

A kontroll osztályok óratervének és tantervi anyagának különbözősége miatt a kapott mérési eredmények csak részben vehetők figyelembe a fizikánál. A legtöbb kontroll osztálynál csak azokat a feladatokat értékelték, melyek a tantervi anyaggal megegyeznek. /A mérésben részt vevő gimnáziumok I. osztályában még nem tanítottak fizikát./

Az Irodalom és a hozzákapcsolódó történelmi-társadalmi ismeretek háttéri anyagából tartott szóbeli vizsgák elemzése folyamatban van. Összefoglaló véleményünk a két évi megfigyeléseink alapján a következő: a vizsga megszervezhető, a tanulók a tanárok munkájára serkentő, szintemelő, nevelő hatású, az iskolarendszer szerkezeti felépítésébe, struktúrájába beépíthető, az orientációs munkába nagyobb hatásokkal is beállítható.

Ezúton is köszönetet mondok a tudásszintmérésben részt vevő Igazgató és Tanár elvtársaknak eredményes munkájukért és további sikereket kívánok jelen évi munkájukhoz.
Szeged, 1982. október 8.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

A közeljövőben személyesen is szeretnék találkozni Igazgató Elvtársakkal, hogy iskolakísérletünk fontosabb területeit áttekintsük, és meghatározzuk teendőinket. Egy kérdéskörrel azonban már most - e levél útján - szükségesnek tartom álláspontom kifejtését. És ez az érettségire készülő 4. osztályokkal kapcsolatos kérdéskör.

Bizonyára nem kell külön felhívnom a figyelmet, milyen alapvető felelőssége minden középiskolának növendékeit felkészíteni azokra az erőpróbákra, amelyeket az érettségi és az egyetemi-főiskolai felvételi vizsga jelent. A középiskolák munkája minőségének fontos - bár kétségtelenül nem egyetlen - mutatója, hogyan szerepelnek tanulói az érettségi vizsgán, milyen arányban törekszenek felsőfoku tanulmányokat végezni, és közülük hánynak sikerül tervét realizálni. A mi kísérleti képzésünk minőségét és eredményességét is mérni fogják a fenti mutatók alapján. Éppen ezért kísérletünk szempontjából is súlyponti feladatnak tartom a 4. osztályos tanulókkal való intenzív foglalkozást, minél jobb felkészítésüket az érettségire és az egyetemi-főiskolai felvételi vizsgára.

Mint már tanévnyitó körlevelemben közöltem, a közismereti tárgyakból /magyar nyelv és irodalom, történelem, matematika/ a szakközépiskolákban is a központilag meghatározott követelmények, témakörök szerint érettségiznek a kísérleti osztályok tanulói. A minisztérium e követelményeket már közzé tette. Most nem az tanáraink teendője, hogy tépelődjenek ezek milyenségén, hogy kritizálják ezeket /ettől megváltozni nem fognak/, hanem az, hogy témakörrel-témakörre meghatározzák a lehetsé-

ges konkrét tételeket, a tételek tartalmát, a felkészüléshez szükséges forrásanyagot /tankönyvi szövegek, olvasmányok, irodalmi szövegek, feladatmegoldásokat segítő segédanyagok stb./, és a negyedikes tananyag feldolgozásával párhuzamosan kezdjék meg azoknak a témáknak a következetes, rendszeres ismétlését, a velük kapcsolatos esetleges hiányok pótoltatását, amely témákból a tanulók az érettségig tételeket kaphatnak. Áttanulmányozva a minisztérium által kijelölt témaköröket, szóbeli és írásbeli követelményeket, számomra úgy tűnik, a kísérleti képzésben tanított tananyag alapján különösebb nehézség nélkül kijelölhetők lesznek a szaktanárok által adandó konkrét tételek. Az esetleges hiányokat most még pótolni lehet. Bizonyos hiányok pótlásának szükségessége nem kísérleti körülmények között is mindig fennáll.

A szakmai érettségi tárgyakkal kapcsolatban a következőkre szeretném Igazgató Elvtársat emlékeztetni. A legutóbbi, Szegeden tartott igazgatói értekezletünkön, amelyen meghatároztuk az ötnapos tanítási hét óratervét, megállapodtunk abban is, hogy a tanulók két szakmai elméleti tárgyból tesznek írásbeli és szóbeli érettségi vizsgát. A Szakfelügyeleti Csoport azóta - az iskolákkal, a szaktanárokkal folyamatosan konzultálva - kidolgozta a két tárggyal kapcsolatban a részletes követelményeket. Ezekre a kétségkívül magasabb követelményekre azért van szükség, hogy a kísérleti képzésben elsajátított szakmai műveltségre ráépíthető legyen az egyéves technikusképzés. A kísérleti technikusképzésre engedélyt csak akkor remélhetünk, ha a minisztérium a tanulók szakmai műveltségét ehhez kellő színvonalúnak ítéli. A szakmai érettsé-

gi követelmények felterjesztése a minisztériumba most történik meg, és ezzel együtt megújítjuk kérelmünket a technikus-képzés engedélyezésére is. A magasabb szakmai elméleti követelményeket természetesen nemcsak a technikusképzés indokolja, kísérleti hipotézisünk eredetileg is azt tartalmazza, hogy a jövő szakmunkásának magasabb és konvertálhatóbb szakmai műveltségre van szüksége, mint amelyet a jelenlegi szakközépiskolai képzés nyújt. A szakmai tantárgyrendszer és tananyag is ennek megfelelően készült.

Kíváncsinos lenne, ha a szakmai érettségi követelményekkel kapcsolatban is nyugvópontra jutna a helyzet az iskolákban, ha a tanárokból tudatosulnának a követelmények, és ha most már minden energiájukat a tanulók felkészítésére fordítanák. Ha az érettségi követelmények és az eddig tanított tantervi anyag között bizonyos divergenciák mutatkoznak, most még van idő az esetleges hiányok pótlására. Azt kérem Igazgató Elvtárustól, hogy a szakmai érettségi követelményekkel kapcsolatban folyamatosan konzultáljanak a Szakfelügyeleti Csoporttal.

Személyes találkozásunkig is sikeres munkát és a munkához jó légkört kívánok.

Szeged, 1982 október 11.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György
egyetemi tanár

PÁPAI BÉLA Elvtársnak,
a Középfokú Oktatási Főosztály vezetőjének
Művelődési Minisztérium

B u d a p e s t

Kedves Pápai Elvtárs!

Tisztelettel felterjesztem a kísérleti szakközépiskolai képzésbe bevont szakok szakmai szóbeli és írásbeli érettségiképesítő tételeit. A kísérleti szakközépiskolákban a tanulók számára két szakmai tárgyból tervezünk írásbeli és szóbeli érettségi vizsgát. A tanulók természetesen valamennyien leteszik a szakmunkásképesítő gyakorlati vizsgát is.

A szakmai érettségi-képesítő vizsgakövetelmények megállapításának az alapvető szempontja - a kísérleti hipotézisnek megfelelően - az volt, hogy a tanulók a normál szakmunkásképzési célú szakközépiskolák elméleti szakmai követelményeinél színvonalasabb szakmai elméleti műveltségre tegyenek szert: olyan szakmai műveltségre, amely egyrészt jobban felkészíti őket a szakirányú főiskolai-egyetemi tanulmányokra, másrészt megalapozza - ugyancsak a kísérleti hipotézisnek megfelelően - a szakközépiskolai érettségire épülő egyéves technikusképzést. A tételek összeállításánál ügyeltünk arra, hogy a normál szakközépiskolai érettségi-képesítő vizsgakövetelmények maradéktalanul szerepeljenek bennük, és a többletek ezekhez képest jelentkezzenek.

A tételek összhangban vannak a kísérleti képzésben tanított szakmai tantervi anyaggal.

A tételeket a kísérleti iskolákkal történt konzultációk alapján szakmai munkacsoportok dolgozták ki, amelyeket a Fő-

Városi Pedagógiai Intézet Szakképzési Csoportja irányított.

Az érettségi tételek meghatározásának jogi alapjául az 1982 április 20-án kelt 26.297/1982.VIII.sz. miniszteri rendeletet tekintettük, amelynek vonatkozó bekezdése a következő:

"A IV. osztály sikeres elvégzése után a kísérleti osztályok tanulói a SZÉV és a GÉV előírása szerint tehetnek érettségi vizsgát. A szakmai elméleti érettségi vizsgatárgyak számát és megjelölését a kísérletvezető a SZÉV-től eltérően is meghatározhatja, de a szakmai elmélet vizsgatárgyainak száma kettőnél több nem lehet."

Természetes azonban, hogy a felterjesztett tételeket javaslatnak tekintem, és velük kapcsolatban Főosztályvezető Elvtárs véleményét és jóváhagyását kérem.

Szeretném a szíves tudomására hozni, hogy a közeljövőben újból kérni fogom a kísérleti képzésbe bevont szakmákban az egyéves technikusképzés kísérleti engedélyezését, amelyet még abban az esetben is célszerűnek tartok, ha a technikusképzés végleges strukturája a 2+3-as struktúra lesz. Ugy gondolom, hogy kísérletünk e struktúrára vonatkozóan is értékes tapasztalatokat hozhat felszínre. Egyébként meggyőződése, hogy kísérletünkbe a 2+3-as szerkezet is jól beépíthető lenne.

Szeged, 1982 október 29.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Dr.Ágoston György elvtársnak
egyetemi tanár

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszék

Szeged

Kedves Ágoston Elvtárs!

Az OKKFT B/2 program tudományos tanácsa megállapította, hogy a program célját és feladatait figyelembe véve, a 4. alprogramban szereplő témák nem illeszkednek a B/2 programba, ezért javasolta ezek más területre sorolását. Az Oktatáskutató Intézet főigazgatója felkérte Szabolcsi Miklós elvtársat, az Országos Pedagógiai Intézet főigazgatóját ezeknek a témáknak - benne a "Kísérlet távlati egységes középiskolai rendszer kialakítására" című kísérlet - gondozására. A felkérés magában foglalja a kísérlet szakmai, tudományos folyamatos felügyeletének, irányításának és a program költségvetésében e célra rendelkezésre álló keret önálló felhasználásának teendőit.

Tájékoztatom, hogy a kísérlet keretében folyó munka felügyeletére, az anyagi fedezet biztosítására felkértem Szabolcsi elvtársat, így célszerűnek tartom a kapcsolat mielőbbi felvételét.

Budapest, 1982. november 3.

Elvtársi üdvözléssel:

Hanga Mária s.k.

Kedves Igazgató Elvtárs!

Értesitem, hogy december 10-én /péntek/ de. 10 órakor a kísérleti iskolák igazgatói számára értekezletet kívánunk összehívni a következő napirenddel:

1. Kísérletünk általános helyzete, viszonya az országos közoktatásfejlesztési irányelvekhez
2. Az érettségi vizsgák és a szakmunkásképesítés követelményrendszere, a tanulók felkészítése az érettségi és a szakmunkásképesítő vizsgákra
3. A kísérleti technikusképzés perspektívái, a minisztériumnak erre vonatkozóan tett javaslatunk
4. A kísérleti képzés egyes évfolyamokat érintő problémái
5. A kísérleti képzés eredményeinek értékeléséhez szükséges adatrendszer felfektetése

Az értekezlet színhelye: a Fővárosi Tanács Pedagógiai Intézete,
Szakoktatási Csoport, V. ker. Budapest,
Egyetem tér 5. I. em.

Az értekezletre meg kívánjuk hívni Pápai Béla elvtársat, a Művelődési Minisztérium Középfokú Képzési Főosztályának vezetőjét és az OPI képviselőit is. Minthogy velük még nem sikerült megállapodni az értekezlet időpontjában, a fenti dátumot ideiglenesnek szíveskedjék tekinteni.

Ezt az előzetes értesítést azért tartom fontosnak, hogy Igazgató Elvtárs a fenti tárgykörökre készülni tudjon javaslatok megtételével is.

Szeged, 1982. november 16.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM
Postacím: 1884 Budapest, Pf.1.
Telefon: 118-600, 125-090 - Telex: 22-5935

Tárgy: Emlékeztető megküldése

Ügyiratszám: 29.211/82.IX.

melléklet: 1 db
eml.

Előadó: Békéssy Antal

Dr.Ágoston György elvtárs
tanszékvezető

József Attila Tudományegyetem
Pedagógiai Tanszék

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

Tájékoztatásul megküldöm a Művelődési Minisztériumban
1982. december 8-án lezajlott megbeszélés emlékeztetőjét.

Budapest, 1982. december 21.

Békéssy Antal s.k.
csoportvezető

E m l é k e z t e t ő

az 1982. december 8-án Ágoston György elvtárrsal
folytatott megbeszélésről

A megbeszélés tárgya: Az egységes alapú középiskolai
képzés kísérlete

helye: Művelődési Minisztérium
középfokú nevelési főosztály

Jelen vannak: Ágoston György a JATE Pedagógiai Tanszék vezetője

Drien Károly - Ágoston elvtárs munkatársa

Murányi Pál FPI igazgatóhelyettes

Szücs Barna OPI főosztályvezető

Pápai Béla MM főosztályvezető

Szendrei József MM osztályvezető

Békéssy Antal MM csoportvezető

A résztvevők a kísérlettel kapcsolatosan áttekintették a jelenlegi helyzetet, a jelenlegi szakaszban felmerült és megoldásra váró problémákat.

Megállapították, hogy a kísérlet anyagi fedezete az eredeti terveknek megfelelően 1985-ig biztosított/Szükség esetén ebben az évben a minisztérium további segítséget is tud adni./ A VII. 5 éves tervidőszakra eső költségfedezetről ma semmit nem lehet tudni.

Problémát jelent a tanácsai költségvállalás, egyrészt, mert azok nem tartalmazzák a konkrét részesedést, másrészt, mert a dologi kiadások csak az ötödik tanév belépésével jelentenek

számottevő összeget, erre vonatkozóan pedig nem rendelkezünk a fenntartó tanácsok írásos vállalásával.

Ágoston és Murányi elvtársak arról tájékoztatták a résztvevőket, hogy a kísérlet ötödik évének óratervi és tantervi tervezete elkészült, a szükséges tankönyveket és jegyzeteket a más iskolák, illetőleg tanfolyamok meglévő dokumentációiból - megfelelő útmutatókkal kiegészítve - biztosítani tudják. A kísérlet ilyen jellegű folytatására az iskolák is felkészültek.

A minisztérium képviselői kifejtették, hogy a kísérlet eddig hasznos tapasztalatokkal szolgált, de a további kísérletnek számukra csak akkor van jelentősége és értelme, ha az az ediginél tovább lép és egyértelműen az egységes I-II. osztály lehetőségét vizsgálja.

A kísérlet folytatását illetően megállapodásra jutottak a résztvevők a következők szerint.

- az anyagi terhek vállalását illetően a minisztérium megkeresi az illetékes tanácsi szerveket,
- az ötödik év indítása és a technikus képesítés lehetőségének ügyében a MM megkeresi a képzésben érintett Ipari Minisztériumot,
- a Művelődési Minisztérium az ötödik év indítására az anyagi fedezet, a tárgyi és személyi feltételek biztosítottaságától függően tanévenként adja meg az engedélyt,
- a kísérletben eddig részt vett iskolák a korábbi miniszterhelyettesi engedély alapján az 1984/85. tanévig folytathat-

ják a beiskolázást,

- a további iskolákra, illetve szakterületre a kísérleti beiskolázást nem terjesztjük ki,
- a kísérleti I-II. osztályok tananyagának a tapasztalatokon nyugvó módosítása során megvizsgáljuk a közös tananyag megoldásának lehetőségét,
- a kísérlet tapasztalatairól - az azonnali felhasználás érdekében - a kísérlet vezetője évenként ad tájékoztatást.

Végül megállapodás született arra is, hogy a december 10-re összehívott igazgatói és felügyelői értekezleten a kísérleti munkában résztvevőket a fentieknek megfelelően tájékoztatják.

Budapest, 1982. december 13.

Békéssy Antal s.k.
csoportvezető

Tisztelt Igazgató Elvtárs!

A II. osztály végén a jelen évben is a szokott tantárgyakból tudásszintmérést végzünk. Szükségesnek látjuk az írásbeli tudásszintmérésben érdekelt tanárok figyelmét felhívni arra, hogy

- időközönkénti mérésekkel szoktassák a tanulókat az év végi méréshez.

- folyamatos ismétléssel - rendszerezéssel erősítsék a két osztály törzsanyagának lényeges egységeit.

A tudásszintmérő feladatlapokat az előző évekhez hasonlóan április végén küldjük ki az iskoláknak.

A szóbeli vizsga anyagával kapcsolatban jelentkeztek olyan igények, hogy az irodalom mellett a történelem önálló vizsgatárgyként szerepeljen.

Kérem Igazgató Elvtársat, szíveskedjék a szaktanárok állásfoglalásáról a Tanszéket március hó 1-ig értesíteni.

Tervünk, hogy a tanulók az irodalmi vizsga után közvetlenül a történelem anyagából is beszámolnak. Tanulónként kb. 15 perces feleletekkel számolunk. Kb. 8 perc irodalom 7 perc történelem

Az irodalom szóbeli vizsgájának múlt évi vizsgatételei, - beleértve a szaktanári módosítási lehetőségeket - nem változnak, így a vizsgára a tanulók felkészítése megkezdődhet.

Önálló történelem vizsga esetén a vizsgatételeket rövid határidőn belül minden iskolának megküldjük.

Szeged, 1983. február 1.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM

Postacím: 1884 Budapest, Pf. 1.

Telefon: 118-600. 125-090 -

Telex: 22-5935

Ügyiratszám: 29.274/1982.IX.

Előadó: Bánk Endréné

Tárgy: A kísérleti szakközép-iskolák érettségi-képesítő vizsgák szóbeli tételeinek jóváhagyása

Melléklet: 10 db /csomag/

JATE Pedagógiai Tanszék

Dr. Ágoston György elvtársnak.

egyetemi tanár

S z e g e d

Kedves Ágoston Elvtárs!

A kísérleti szakközépiskolai képzésbe bevont szakmák szakmai szóbeli érettségi-képesítő tételeit a mellékletben részletezett észrevételek figyelembe vételével jóváhagyom.

Az írásbeli tételek szakszerűek és színvonalasak. A szakmánként beküldött egy-egy írásbeli tételsor azonban nem teszi lehetővé a választási lehetőséget, valamint az őszi javító érettségi-képesítő vizsgák igényének biztosítását. Ezért kérem, hogy szakmánként, pótlólagosan további két-két tételsort elkészíttetni és részemre - 1983. március 10-ig - megküldeni szíveskedjék.

Tájékoztatom továbbá az érettségi-képesítő vizsga, valamint a felsőoktatási intézmények felvételi vizsgáin a hozott pontok kiszámításánál figyelembe veendő tantárgyakról.

A szakközépiskolai kötelező érettségi-képesítő tantárgyak /i=írásbeli, sz=szóbeli/ A felvételi pontszám megállapításánál figyelembe veendő tantárgyak

303-1 Esztergályos szakma

Magyar nyelv és irodalom /i.sz./	Technológia III-IV.
Történelem /sz./	Gépészeti ismeretek IV.
Matematika /i./	
Technológia /i.sz./	Szakrajz IV.
Gépészeti ismeretek /i.sz./	Fizika III.
Szakmai gyakorlat	Elektrotechnika IV.

313-3 Géplakatos szakma

Magyar nyelv és irodalom /i.sz./	Technológia III-IV.
Történelem /sz./	Gépészeti ismeretek IV.
Matematika /i./	Szakrajz IV.
Technológia /i.sz./	Fizika III.
Gépészeti ismeretek /i.sz./	Elektrotechnika IV.
Szakmai gyakorlat	

504-3 Villamosgépyszerelő szakma

Magyar nyelv és irodalom /i.sz./	Villamosgépek és berendezések III-IV.
Történelem /sz./	Elektrotechnika III.
Matematika /i./	Technológia III-IV.
Villamosgépek és berendezések /i.sz./	Fizika III.
Technológia /i.sz./	
Szakmai gyakorlat	

601 Elektronikai műszerész szakma

Magyar nyelv és irodalom /i.sz./	Elektronikus áramkörök és elektronikus berendezések III-IV.
Történelem /sz./	Elektronika III.
Matematika /i./	Technológia III-IV.
Elektronikus áramkörök és elektronikus berendezések /i.sz./	Fizika III.
Technológia /i.sz./	
Szakmai gyakorlat	

615-2 Műszergyártó és karbantartó szakma

Magyar nyelv és irodalom /i.sz./	Finommechanikai elemek és műszerek III-IV.
Történelem /sz./	Technológia III-IV.
Matematika /i./	Elektrotechnika III.
Finommechanikai elemek és műszerek /i.sz./	Fizika III.
Technológia /i.sz./	
Szakmai gyakorlat	

810 Vegyipari-gyártó szakma

Magyar nyelv és irodalom /i.sz./	Kémia II.
Történelem /sz./	Kémia technológia IV.
Matematika /i./	Fizika kémia IV.
Kémiai technológia /i.sz./	Műszerismeret automa- tika IV.
Vegyipari műveletek és gépek /i.sz./	Fizika III.
Szakmai gyakorlat	Elektrotechnika III.

- + A szakirányú továbbtanulás felvételi tantárgyait aláhúzás jelöli. A matematikát a felvételi vizsgán írásban és szóban kell számon kérni.
- ++ A magyar nyelv és irodalom, a történelem, a matematika tantárgy III-IV. osztály év végi érdemjegyei minden felsőoktatási intézményben beszámításra kerülnek.

A szakközépiskolák szakirányban továbbtanulni szándékozó tanulói, az összevont érettségi-felvételi vizsgák 1983. évi rendjéről a közeljövőben megjelenő utasítás alapján részletes tájékoztatást kapnak.

Budapest, 1983. február 3.

Elvtársi üdvözlettel:

Pápai Béla s.k.

főosztályvezető

DR. HANGA MÁRIA Elvtársnőnek
miniszterhelyettes

B u d a p e s t

Tisztelt Miniszterhelyettes Elvtársnő!

Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, hogy a 20 374/1973. V.sz. alatt engedélyezett a távlati iskolarendszerrel kapcsolatos szakközépiskolai-gimnáziumi kísérlet továbbfejlesztéseként szíveskedjék engedélyezni az 1983/84-es tanévtől a technikus szakképzés beindítását, először a folyó tanévben érettségiző tanulók számára.

A technikusképzést a kísérletben részt vevő szakközépiskolákban az alább megjelölt szakokon egy-egy osztállyal szeretnénk beindítani:

Déri Miksa Gépészeti és Erőáramú Szakközépiskola, Szeged

3.10 forgácsoló

4.10 gépszerelő

10.21 villamosgép üzemeltető és -karbantartó

Zalka Máté Gépészeti és Gépgyártástechnológiai Szakközépiskola,
Miskolc

3.10 forgácsoló

4.10 gépszerelő

Kolos Richard Ipari Szakközépiskola, Budapest

12.30 mechanikai műszergyártó és -karbantartó

Egressy Gábor Egységes Középiskola, Budapest

12.40 elektronikai műszergyártó és -karbantartó

Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola, Budapest

általános vegyész

Kérésem indoklásánál hivatkoznék a kísérleti alapkoncepciókra, melyben már szerepelt az V. évfolyamon technikusképző osztály indítása. A kísérletet engedélyező okirat a képzési forma beindításának engedélyezését a Minisztertanács technikusképzési reformjától tette függővé. Ugy vélem, hogy az azó-megszületett határozat alapján indokolt a kísérlet ilyen irányú fejlesztése. A kísérleti képzés során szerzett tapasztalataink hasznosan segíthetik elő az 1985-ben országosan beinduló képzés tananyagának, módszereinek kidolgozását.

Ugyancsak utalnék az 1982. novemberében felterjesztett érettségi vizsga tételeire, - melyeket - mint ott részletesen kifejtettem - úgy állítottuk össze, hogy azok tartalmukban az esetleges technikusképzés megalapozását szolgálják.

Technikusképzési tervünket megbeszéltük Pápai Béla főosztályvezető elvtárssal és az Ipari Minisztérium illetékes szakembereivel. E megbeszélés alapján állítottuk össze az V. évfolyam tantárgyrendszerét, óratervét, a szakmai rész tartalmi körvonalait, a szakdolgozati irányelveket, melyeket kérelmemhez mellékelek. A részletes tantervi munkálatokat megkezdjük, azokat jóváhagyás végett 1983. április végéig felterjesztem Önnek.

Kérem Miniszterhelyettes Elvtársnőt, hogy előterjesztésemet kedvezően elbírálni és a technikusképzés beindítását engedélyezni szíveskedjék.

Szeged, 1983. február 7.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Kimutatás a kísérleti szakközépiskolákban
az 1983/84. tanévben indítandó technikus szakokról

Az 1983/84. tanévben a kísérletben résztvevő szakközépiskolákban az oktatott szakma /leágazás/ ill. szakmacsoport tartalmi anyagának figyelembe vételével a szakfelelősök és az érdekelt szakközépiskolák szakmai vezetőinek állásfoglalása alapján állapítottuk meg a technikus szakokat.

1. Az Ipari Minisztérium állásfoglalása szerint /egyeztetve az MM-mal/ az 1983/84. tanévben - egyéb rendelkezés, határozat stb. hiányában - a technikusminősítés jelenlegi rendszérében /a KGM 1/72.VI.14.KGM/ szerezhethetnek technikus képesítést a kísérleti szakközépiskolákban tanulók.

1.1 Az oktatható szakok

1.11 Kísérleti gépipari szakközépiskolákban

3.10 Forgácsoló /301 gépi forg. 313 gépszerelő

4.10 Gépszerelő -1 eszterg. -3 géplakatos

1.12 Kísérleti finommechanikai és műszeripari szakközépiskolákban

12.30 Mechanikai műszergyártó és -karbantartó

/615 mechanikai műszerész

1.13 Kísérleti villamosipari szakközépiskolákban

a/ Erősáramú szakközépiskolákban

10.21 Villamosgép üzemeltető és -karbantartó

/504 elektrolakatos

-3 villamosgép-szerelő

b/ Gyengeáramú szakközépiskolákban

12.40 Elektronikai műszergyártó és -karbantartó

/601 elektronikai műszerész

1.14 Kísérleti vegyipari szakközépiskolákban

Általános vegyész

/810 vegyianyaggyártó/

1.2 Az oktatott szakok tartalmi kérdései

Az egyes technikus minősítések tananyaga /tantervek, vizsgakérdések/ a jelenlegi minősítési rendszerben meghatározott. A minősítő vizsga anyaga a következő:

Társadalompolitikai ismeretek /átdolgozott tananyag/

Vezetési- és szervezési /gazdasági/ ismeretek

'átdolgozott tananyag/

Szakmai elméleti ismeretek

Szakmai gyakorlatok

Szakkolgozat

Az Ipari Minisztériummal történt szóbeli megállapodás szerint a fentiek a következők szerint értelmezendők a kísérleti szakközépiskolák tanulóira.

1. Társadalompolitikai ismeretek

Teljes terjedelemben és követelményrendszerben

2. Vezetési- és szervezési /gazdasági/ ismeretek

Teljes terjedelemben és követelményrendszerben

3. Szakmai ismeretek

3.1 Szakmai elméleti ismeretek

Technológiai vagy szakmai ismereti jelleggel szóbeli.

A tananyagot 0-20 %-os eltéréssel tartalmazza, ugyanakkor az általános műszaki tananyaggal bővülnek a kísérleti szakközépiskola tananyagának megfelelően.

3.2 Szakmai gyakorlatok

A tananyagot 0-20 %-os eltéréssel tartalmazza, ugyan-

akkor az általános gyakorlatokkal bővílnék 'a kísérleti szakközépiskola tananyagának megfelelően'.

4. Szakedolgozat

A szakedolgozat helyett záródolgozat készül technológiai vagy szakmai ismereti jelleggel.

Az Ipari Minisztérium eltekint a két éves szakmai és tanfolyami gyakorlattól, és normál /pl. hasonlóan az érettségi-képesítő tanévhez/ tanév szervezésében '5. évfolyam' engedélyezi a kialakított 5 éves lineáris tantervi koncepciónak megfelelő képesítést.

1.3 A technikusminősítő vizsga tantárgyai

A minősítő vizsgára bocsáthatóság feltétele az eredményes ötödik tanév befejezése 'félévi és év végi osztályzatok'. A vizsgáztatás költségeit az érvényes rendelkezésnek megfelelően a tanulók fedezik.

Vizsgatantárgyak

1. Társadalompolitikai ismeretek /szóbeli/
2. Vezetési- és szervezési /gazdasági/ ismeretek /szóbeli/
3. Szakmai ismeretek:

Szakmai elméleti ismeretek /írásbeli-szóbeli/
/technológiai vagy szakmai ismereti jelleggel
a záródolgozat témájától függően/

Szakmai gyakorlati ismeretek /gyakorlat/

4. Záródolgozat /technológiai vagy szakmai ismereti jelleggel összehangoltan a szakmai elméleti ismeretekkel/

Az osztályzatok bejegyzése a minősítő vizsga szabályzatának megfelelően történik.

2. A kísérleti szakközépiskola ötödik évfolyamának óratervei

Az óraterveket az ötnapos tanítási hétnak megfelelően, valamint a vizsgák és összefüggő szakmai gyakorlatok figyelembe vételével 30 hétre állítottuk össze.

A tananyag a kísérleti hipotéziseknek megfelelően lineárisan felépített 5 évre felosztott tananyagrendszer. Alapelveként megtartja az általános szakmai felkészítés igényét, de kielégíti a jelenlegi technikusminősítő rendszer követelményeit is az engedélyezett 0-20 %-on belül. /A tényleges eltérés az előzetes tananyagfelülvizsgálat alapján általában 0-10 %-ra tehető./

2.1 A tanév rendje /tervezet/

- Augusztus 22-vel kezdődő héttől három hét összefüggő termelő jellegű gyakorlat. A termelő jellegű gyakorlat a technikai szaknak megfelelő igények szerint iskolai tanműhelyekben vagy üzemekben szervezhető.

A gyakorlaton végzett munka a termelő tevékenységet szabályzó utasítás szerint folytatható 1983. aug. 22 - szept. 10-ig.

- Szorgalmi idő 3+30 tanítási hét 1983. szept. 12-1984. május 5-ig
- Felkészülési idő: záródolgozat befejezése: 2 hét 1984. május 7 - 1984. május 19-ig

- Írásbeli és gyakorlati vizsgák /1984. május 22-26/

- Szóbeli vizsgák: /1984. június 5-9/

/A fenti beosztás csak tervezet, a tanévnyitó utasítástól függően változhat./

2.2 A kísérleti szakközépiskolák óraterv-tervezetei

2.2.1 Minden szakon oktatott tantárgyak:

Idegen nyelv: orosz	heti 2 óra
II. idegen nyelv	heti 2 óra
Testnevelés	heti 2 óra
Osztályfőnöki óra	heti 1 óra
Társadalompolitikai ism.	heti 2 óra
Vezetési és szervezési /gazdasági/ ismeretek	heti 2 óra
x Szakmai gyakorlat	heti 6 óra
x Műszaki mérések	heti 3 '3' óra
	<u>19 /20/ óra</u>

2.2.2 Gépipari szak /forgácsoló v. gépszerelő technikus/

Automatika	heti 3 óra
Technológia	heti 3+2 xx óra
Géptan	heti 3+2 xx óra
	<u>13 óra</u>
Összesen:	<u>32 óra</u>

2.2.3 Finommechanikai és műszeripari szak

/mechanikai műszergyártó és karbantartó technikus/

Ipari elektronika	heti 2 óra
Automatika	heti 1 óra
<u>x eltérő - a szaknak megfelelő - tartalommal</u>	

Műszeripari technológiák   heti 2+2 óra xx

Műszeripari szerkezetek
és készülékek   heti 3+2 óra xx

13 óra

Összesen: 32 óra

2.24 Villamosipari szak

Erősáram 'villamosgép üzemeltető és
karbantartó technikus'

Számítógépek   heti 2

Technológia   heti 3+2 óra xx

Villamosgépek és
berendezések   heti 3+2 óra xx

12 óra

Összesen: 32 óra

Gyengeáram 'elektronikai műszergyártó és
karbantartó technikus'

Számítógépek   heti 2 óra

Technológia   heti 3+2 óra xx

Elektronikai áramkörök
és berendezések   heti 3+2 óra xx

12 óra

Összesen: 32 óra

2.25 Vegyipari szak 'általános vegyésztechnikus'

Fizikai-kémia   heti 2 óra

Automatika   heti 2 óra

Kémiai technológia   heti 3+2 óra xx

Vegyipari műveletek   heti 2+2 óra xx

13 óra

Összesen: 32 óra

xx tantermi gyakorlat

Kedves Igazgató Elvtárs!

Iskolakísérletünk első szakaszának befejezéséhez közeledve az alábbi teendőkre hívom fel a figyelmét.

1. A tanév végén most is sor kerül a II. osztályosok tudásszintmérésére és vizsgájára. A tudásszintmérést az elmúlt évi gyakorlatnak megfelelően szervezzük meg a szokásos tantárgyakból. Fontosnak tartom, hogy az egy városban lévő iskolák a felméréseket közösen szervezzék meg, egy-egy tantárgyból azonos időpontban kerüljön sor a tesztlapok kitöltésére. A tesztlapokat az iskolák időben megkapják.

Miután az iskolák döntő többsége azt jelezte, hogy ebben a tanévben nem tudja vállalni a külön történelem vizsgát, a szóbeli vizsgákra az eddigi gyakorlatnak megfelelően kerül sor. Megjegyezzük, hogy a jövő tanévben már külön kívánjuk választani a magyar irodalmat és a történelmet, így célszerű, ha az érdekelt szaktanárok már ősztől ebben a szellemben tanítanak.

Kérem Igazgató Elvtársat, hogy az írásbeli és a szóbeli vizsgák tervezett időpontjáról 1983. május 1-ig szíveskedjen értesíteni.

2. Értesítem Igazgató Elvtársat, hogy a Művelődési Minisztérium a felterjesztett írásbeli és szóbeli érettségi tételeket jóváhagyta. A szóbeli tételekről és az érettségi vizsga szervezésével kapcsolatos teendőkről közvetlenül Murányi Pál elvtárs ad tájékoztatást. Nyomatékosan kérem Igazgató Elvtársat, hogy az érettségik sikeressége érdekében mindent tegyenek meg.

3. Az V. /technikusi/ évfolyam indításával kapcsolatban

tájékoztatom Igazgató Elvtársat, hogy a Művelődési Minisztériumnak - engedélyezés céljából - felterjesztettem az induló szakoknak, a tanév rendjének a tervezetét. Az oktatáshoz szükséges dokumentumokat az iskolák - remélhetőleg - időben megkapják.

A technikus évfolyammal kapcsolatos anyagi kiadások rendezésére a miskolci Zalka Máté Szakközépiskola tervezetét javaslom elfogadni. Dr.Kálmán András igazgató elvtárs a következőket ajánlja: "Javasoljuk, hogy kapjanak ösztöndíjat 550.-Ft/fő átlaggal 1983. július 1-től 1984. június 30-ig. Ez természetesen azzal jár, hogy a beiratkozás az V. évre közvetlenül érettségi után történik. Értelemszerűen kell munkaruhát és menzát is biztosítani."

A képzéssel kapcsolatos egyéb kérdésekben /bizonyítványok, anyakönyv, rendtartás, vizsgadíj stb./ végleges álláspont még nem alakult ki, a megoldásról az egységes gyakorlat érdekében az iskolákat időben értesítem.

Szeged, 1983. március 8.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr.Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

Nagy örömmel küldöm meg a Művelődési Minisztérium rendeletét kísérleti technikusképzésünk engedélyezéséről.

Kérem, hogy iskolájában indítandó technikusképzést a rendelet előírásai szerint szervezze.

Külön felhívom a figyelmét arra, hogy a rendelet értelmében szigorúbb szelekciós szempontokat nem kell alkalmazni az V. évfolyamra való felvételnél. mert ennek feltétele a rendelet értelmében a negyedik év végén tett sikeres érettségi-képesítő vizsga, vagyis az V. évfolyamra minden olyan tanuló felvehető, aki az iskola megítélése szerint az V. évet eredményesen tudja befejezni.

Felhívom továbbá figyelmét a rendelet utolsó előtti második bekezdésére. Kérem, hogy e bekezdésben foglaltakat a kísérlettel kapcsolatosan mindennemű tájékoztatásban és publikációjában vegye tekintetbe.

Szeged, 1983. március 29.

Melléklet: 1 db

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM   Tárgy: Egységes alapú szakközépiskolai tanulmányok befejezése
miniszterhelyettes
28.654 '83.IX.

József Attila Tudományegyetem

Pedagógiai Tanszék

Ágoston György elvtársnak

tanszékvezető egyetemi tanár

Szeged

Kedves Ágoston Elvtárs!

Az egységes alapú középiskolai képzésre irányuló kísérlet alapjául szolgáló 20374/1978.V. valamint az ezt módosító 26.297/1982.VIII. számú engedélyemet az alábbiakkal egészítem ki:

A kísérletben eddig résztvevő és eredményes érettségi-képesítő vizsgát tett tanulók számára 1983/84. tanévben engedélyezem az V. év szervezését a technikus minősítő vizsgára való felkészítés céljából. Az V. évfolyam tanulóira a szakközépiskolai rendtartás előírásai értelemszerűen vonatkoznak. Az Ipari Minisztérium hozzájárulásával az ötödik évet végző tanulók technikussá minősítése az 1/1972. KBM. és az 5/1972. NIM számú rendeletek alapján történhet a következő szakokon:

A 303-1 gépi forgácsoló /esztergályos/ tanulók részére

a 3.10 forgácsoló technikus szakon

a 313-3 gépszerelő és -karbantartó géplakatos tanulók részére

a 4.10 gépszerelő technikus szakon

a 615-2 mechanikai műszerész /műszergyártó és -karbantartó/
tanulók részére

a 12.30 mechanikai műszergyártó és -karbantartó technikus
szakon

az 504-3 elektrolakatos /villamosgépszerelő/ tanulók részére

a 10.21 villamosgép üzemeltető és -karbantartó technikus
szakon

a 601 elektronikai műszerész tanulók részére

a 12.40 elektronikai műszergyártó és -karbantartó tech-
nikus szakon

a 810 vegyianyaggyártó tanulók részére

az általános vegyész technikus szakon.

A technikusminősítő vizsga tantárgyi követelményei a követ-
kezők:

1. Társadalompolitikai ismeretek /szóbeli/

2. Vezetési és szervezési /gazdasági/ ismeretek /szóbeli/

Mindkét vizsgatárgyban a technikusminősítésre jelenleg
előírt teljes tananyag.

3. Szakmai ismeretek

3.1. Szakmai elméleti ismeretek /írásbeli, szóbeli/

3.2. Szakmai gyakorlatok

A tantárgyak tartalma maximálisan 20 %-kal térhet el
a technikusminősítésre jelenleg előírt tananyagtól.
úgy, hogy a speciális ismeretek rovására az általá-
nos ismeretek aránya növekszik. Ezt a változtatást a
tantervek készítése során kell egyeztetni az Ipari
Minisztérium oktatási osztályával.

4. Szakedolgozat .

A szakedolgozat helyett a tanulóknak záródolgozatot kell készíteniük technológiai, illetőleg szakmai ismereti tartalommal.

A technikusminősítő vizsgán való részvétel feltétele a 4. év végén tett sikeres érettségi-képesítő vizsga, valamint az ötödik év sikeres befejezése. Az Ipari Minisztérium a 2 éves üzemi gyakorlat alól felmentést ad. A minősítő vizsga díja 300.- Ft fő. amelyet az érvényben lévő előírások szerint kell befizetni, illetve elszámolni.

A vizsgák megszervezése és lebonyolítása, azok dokumentálása a tanügyi nyomtatványok és bizonyítványok kiállítása az érettségi-képesítő vizsgákon a 108/1982. M.K.9. MM számú miniszteri utasítással kiadott "Szakközépiskolai érettségi-képesítő vizsgaszabályzat" szerint, a technikus minősítő vizsgán az Ipari Minisztérium által kiadott "A technikusminősítés szervezeti és vizsgaszabályzata" szerint történik.

Felhívom Ágoston elvtárs figyelmét, hogy a technikus minősítő vizsgára való felkészítésnek ezt a módját olyan megoldásnak tekintjük, amely nem azonos a tervezett és 1985-ben induló új iskolarendszerű technikusképzéssel. Kérem ezért, hogy a kísérlettel kapcsolatos minden nemű publikáció kapcsán ügyeljen arra, hogy a különbség nyilvánvaló legyen.

Tájékoztatom, hogy az iskolákat felügyelő tanácsok a kísérletet az utolsó, 1984/85. tanévben beiskolázott osztályainak kifutásáig - 1988/89. tanév végéig - az eddigieknek megfelelő formában támogatják.

Kérem, hogy a kísérleti osztályokban az 1983 '84. tanévtől
használt dokumentumokból /tanterv tankönyv, jegyzet munka-
füzet/ egy sorozatot szíveskedjék részemre megküldeni.
Budapest. 1983. március 18.

Elvtársi üdvözléssel:

dr.Hanga Mária s.k.

Kedves Igazgató Elvtárs!

Rendszeres tavaszi igazgatói értekezletünket ebben az évben 1983. április 15-én /péntek/ 10^h-kor tartjuk meg. Az értekezleten a kísérleti képzés aktuális problémáit:

- az egységes I-II. osztályos óratervek korrekcióját.
- a műszaki alapismeretek tantervének módosítását.
- az 1983. évi érettségi-képesítő vizsgák rendjét.
- a technikusképzéssel kapcsolatos kérdéseket

beszéljük meg.

A megvitatandó problémák fontosságára való tekintettel kérem, hogy az értekezleten feltétlenül jelenjen meg és lehetőség szerint közvetlen munkatársait is hozza magával.

Az értekezlet helye: Déri Miksa Szakközépiskola, Szeged,

Uttörő tér 7.

Igény szerint ebédet '14,- Ft'fő' tudunk biztosítani.

Kérem, hogy az ebédet igénylők számát előzetesen - közvetlenül az iskola igazgatójánál - jelezzék.

Szeged, 1983. március 28.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Ágoston György s. k.

tanszékvezető egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

Ugy véljük, hogy iskolakisérletünk négy éve alatt nagy mennyiségű tapasztalat halmozódott fel a gyakorló pedagógusoknál. Fontos feladatnak tartjuk, ezeknek az empirikus tényeknek az összegyűjtését és további munkánkban való hasznosítását, tudományos feldolgozását. Ennek érdekében pályázatot hirdetünk a pedagógusoknak saját tapasztalataik összefoglalására. Terveink szerint minden vállalkozó kolléga munkáját tiszteletdíjban részesítjük, a legjobbakat külön kötetben meg is jelentetjük.

Kérem Igazgató Elvtársat, hogy munkatársait buzdítsa a pályázaton való részvételre, segítse őket munkájukban. Annak sincs akadálya, hogy több kolléga közösen, vagy egy munkaközösség írja meg a dolgozatot. Ugyanígy örömmel fogadjuk, ha Igazgató Elvtárs is vállalkozik valamelyik témakör feldolgozására.

A tanév végi feladatok eredményes végrehajtásához jó egészséget kívánok.

Szeged 1983. május 18.

Üdvözlettel:

Dr. Komlóssy Ákos s.k.

P Á L Y Á Z A T I F E L H I V Á S

A József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszéke pályázatot hirdet az egységes alapú középiskolai kísérletben dolgozó pedagógusok részére a kísérleti oktatás során szerzett tapasztalatok eldolgozására az alábbi témakörökben:

- anyanyelvi nevelés,
- idegen nyelvi oktatás,
- történelmi és társadalmi /világnézeti/ nevelés,
- művészeti nevelés,
- irodalomtanítás,
- a természettudományi tantárgyak oktatása,
- a matematika tanítása,
- a műszaki alapismeretek - műhelygyakorlatok szerepe az általános műveltség alakításában és a szakképzés megalapozásában,
- a szakmai tantárgyak tanítása,
- a testnevelés és a sporttevékenység alakulása a kísérleti képzés során,
- a közösségi kapcsolatok alakulása a kísérleti osztályokban
- az osztályfőnöki nevelőmunka különös tekintettel az orientációs feladatokra.

A pályamunkában lehetőség szerint

- a kísérleti tantervek tanítása során szerzett tapasztalatok feldolgozására 'tantervelemzés és módszertani változások',
- tantárgyak közötti koncentráció lehetőségeire,

- a tanulók képességeinek fejlődésére.
- a tanulói teljesítmények elemzésére kell kitérni.

A dolgozat terjedelme: maximum 20 gépelt oldal /kettes sorköz/

Beadási határidő: 1983. szeptember 30.

A pályamunkákban nem kötelező valamennyi szempontot feldolgozni, s azoktól el is lehet térni. A vállalkozó pedagógusoknak - igény szerint - a tanszék dolgozói konzultációs segítséget nyújtanak. Az elkészült pályaműveket két példányban a tanszék címére /6722 Szeged, Egyetem u.2./ kell elküldeni. A tanszék valamennyi beküldött pályamunkát tiszteletdíjban részesíti /a minőségtől függően 2-3.000,- Ft-ban/, a legértékesebbeket a tanszéki actában megjelenti. Szeged, 1983. május 18.

Dr. Ágoston György s.k.

tanszékvezető egyetemi tanár

Kedves Igazgató Elvtárs!

Mellékelten megküldjük a kísérleti IV. évfolyam által kitöltendő kérdőívünket. Kérjük, hogy az osztályok által kitöltött kérdőíveket tanszékünkre legkésőbb 1983. május 15-ig visszaküldeni sziveskedjék.

Amint azt a tanulói kérdőív előszavában is megfogalmaztuk, kísérletünk - az idén érettségiző évfolyammal - igen fontos szakaszába érkezett. E szakaszban fontosnak tartjuk a kísérlet eddigi tapasztalatairól való tájékozódás kiegészítését a tanulói attitűdök vizsgálatával is. Kérdőíves vizsgálatunk tehát szerves része a kísérlet eddigi eredményeiről való adatgyűjtésnek, tájékozódásnak, s a kitöltött kérdőívek értékelése után a kísérlet tapasztalatairól szóló tanulmánynak is.

Kérjük Igazgató Elvtársat, hogy nyomatékosan hívja fel az illetékes osztályfőnökök figyelmét, hogy osztálya tanulóit részletesen tájékoztassa a kérdőív kitöltésének céljáról és részleteiről, valamint hívja fel a tanulók figyelmét arra, hogy a kérdéseket a kérdőív gondos áttanulmányozása után felelősséggel, önállóan, másoktól /osztálytársaik véleményeitől/ nem befolyásolva töltsék ki.

Kérjük, ne tekintsék e munkát felesleges adminisztrációnak. Ilyen és hasonló vizsgálatok feltétlenül hozzátartoznak a kísérlet sokoldalú értékeléséhez.

Célunk megvalósítása érdekében kérjük és javasoljuk, hogy a kérdőívet a tanulók ne az iskolában /azaz ne az órarendi időkeretben és annak rovására/ töltsék ki, hanem kapjanak engedélyt a kérdőívek otthoni kitöltésére, esetleg tanórán kívüli tanulmányozására.

Kérjük Igazgató Elvtársat, hogy az ezzel kapcsolatos szervezési és egyéb feladatokkal az illetékes osztályfőnököt bizzák meg, aki egyben a kérdőívek határidőre való begyűjtéséről is gondoskodik.

Fáradozásait előre is köszönjük.

Szeged, 1983. április 1.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Ágoston György
egyetemi tanár

A NÖVÉNYISKOLA EGYSÍTÉSE ÉS AZ ÁLTALÁNOS MŰVELTSÉG

A középiskola egységesítése és az általános műveltség

A Köznevelés 1981. február 20-i számában megjelent tanulmányunk /Egységesül a középfokú oktatás/ a szélesebb nyilvánosságot is tájékoztatta arról, hogy több éves előkészítő munka után az 1979-80-as tanévben a József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszékének irányításával kísérlet kezdődött 9 budapesti, miskolci és szegedi gimnáziumban és szak-középiskolában a középiskola első két évfolyamának az egységesítésére és a középfokú szakképzés rendszerének teljes átalakítására. A tanulmányban kifejtettük, hogy az egész magyar iskolarendszer távlati fejlesztése érdekében folytatandó iskolakísérletet - véleményünk szerint - miért éppen egységes középiskolai első és második osztályok létrehozásával kell kezdeni.

Most részletesebben kívánunk szólni a kísérleti egységes középiskolai osztályok tantervi koncepciójáról és e tantervi koncepció bevalásának kezdeti tapasztalatairól. Ez utóbbiakból természetesen csak nagyon óvatosan vonhatunk le következtetéseket, mert még csak egy kísérleti évfolyam végezte el ezeket az osztályokat.

I.

A kísérleti egységes középiskolai első és második osztály tantervének kialakításakor a következő szempontok vezettek bennünket:

1. Ezekben az osztályokban a tanulóknak általános képzésben kell részesülniük. A képzés fő feladata hogy az általános

nos iskola 8 osztályának tantervi anyagára építve a középiskolai tanulóknak magas színvonalú általános alapműveltséget biztosítson. Távlatilag az általános iskola és a középiskola első és második osztályok tantervi anyagának viszonylag befejezett általános alapműveltséget adó szerves tantervi egységet kell alkotnia. Itt csak emlékeztetünk arra, hogy a távlati magyar iskolarendszer tervezésekor meghatározó kiindulópontunk volt hogy mind a termelés, mind a szocialista demokracizmus mind pedig a szabadidő-kultúra fejlesztésének kulcskérdése a társadalom általános műveltségi színvonalának emelése.

2. Az általános alapműveltségnek a szó tényleges értelmében alapozó műveltségnek kell lennie, amelyre ráépíthetők a) mind a főiskolai-egyetemi tanulmányokra differenciáltan előkészítő két évfolyamú általános képzés, b) mind a szakképzés hosszabb és rövidebb formái

3. Az általános alapműveltségnek a szakképzést megalapozó szerepét külön hangsúly illeti. A jövő iskolarendszerében és a mi kísérletiünkben is a szakképzésben történik a legnagyobb változás. Az érettségi és szakmunkásbizonyítványt, illetve középiskolai szakképzettséget adó és szakirányú továbbtanulásra /technikusképzésre/ főiskolai-egyetemi tanulmányokra is előkészítő szakképzés négy évfolyamról két évfolyamra csökken, miközben a szakképzés minőségével szemben a követelmények növekednek, növekednie kell mindenekelőtt a több irányban konvertálható szakmai elméleti műveltség színvonalának, de nagy gondot kell fordítani továbbra is a gyakorlati szakmai készségek megfelelő kialakítására. Az általános alapkép-

zettség minimumszintjének 'még elfogadható szintjének' pedig lehetővé kell tennie nem elméletigényes szakmákban a szakmunkásbizonyítvány megszerzését átlagosan egyéves tanfolyamon.

A szakképzésnek ez a képzési időt és a képzés minőségét érintő változása hipotetikusan éppen azáltal lehetséges, hogy magasabb általános alpműveltségre építkezik, mint amelyet az általános iskola nyújthat. Ezzel az alpműveltséggel szemben azonban a ráépítkező szakképzésnek az az igénye, hogy benne az általános műszaki elméleti és gyakorlati alpműveltség jóval jelentősebb helyet foglaljon el, mint amelyet a hagyományos általános műveltségben elfoglal. Hangsúlyozni szükséges, hogy nem speciális, szakirányú műszaki alpműveltségről van szó, hanem az általános alpműveltség szerves részét alkotó általános műszaki alapkultúráról, amelyre - véleményünk szerint - a társadalom minden tagjának már ma is szüksége lenne, a jövőben pedig elengedhetetlen lesz válasszon bármilyen életpályát, foglalkozást.

A fentiekből logikusan következik, hogy a kísérleti egységes középiskolai osztályok tantervében 'óratervében' az általános műszaki elmélet és gyakorlat olyan óraszámban szerepel mint amilyenre még nem volt példa általánosan képző tantervekben.

4. A modern technika megnövekedett jelentősége minden élethivatásban és a szakképzés megfelelő megalapozásának szükségessége kétségtívül indokolja, hogy a mindenkitől elvárt általános elméleti és gyakorlati műszaki alpműveltség elsajátításának lehetőségére oly nagy gondot fordítunk. Ez azonban semmiképp nem történhet az általános műveltség többi

részének a rovására. Eszményünk a harmonikus általános műveltség, amelyben az emberi kultúra minden tartománya az emberi teljességhez való hozzájárulás arányában megkapja a maga helyét. A mindenki számára szükséges általános alapműveltségben elsőrendűnek tartjuk a nyelvi kultúráltságot. Ezen természetesen elsősorban az anyanyelv magas szintű elsajátítását kell értenünk szóban és írásban, de érteni kell rajta olyan lehetőségek megteremtését is, hogy mindenki, aki képes rá, két élő idegen nyelvet, az oroszon kívül tehát még egy világnyelvet a maga szükségletei szerint megtanulhasson. Hogy egy kis nemzet számára, amelynek nyelvi nem teszi lehetővé a világgal való kommunikációt, mennyire fontos polgárainak idegennyelvi tudása, aligha kell indokolni. Az egységes középiskolai osztályok kísérleti tanterve éppen ezért az általános iskolai orosz nyelvismeret továbbfejlesztését és egy nyugati idegen nyelv tanulásának a megalapozását irányozza elő. A második osztály befejezése után akár gimnáziumi, akár szakközépiskolai irányban halad is tovább a tanuló, mindkét idegen nyelv tanulásának folytatására módja van.

A matematika, a társadalomtudományi és természettudományi tárgyak a hagyományó jelentőséggel szerepelnek az egységes középiskolai osztályok tantervében. E tárgyak óraszámai lényegében azonosak a gimnáziumi első és második osztályának tantervi óraszámáival. Sőt elképzeléseink szerint a korszerű alapműveltség nem nélkülözheti az általános iskolai biológiai tananyag kiegészítését magasabb szintre emelését sem; ezért - eltérően a jelenlegi gimnáziumi tantervtől - az egységes középiskolai második osztályban a fenti céllal biológiát is tanítanak.

Műveltségesszményünkéből az is következik, hogy a művészeti képzésre is gondot fordítunk. És nemcsak az irodalmi képzésre. Elképzelhetetlennek tartjuk ugyanis, hogy az általános alapképzés legfelsőbb szakaszában hiányozzék a tantervileg is előírt zenei és képzőművészeti képzés.

Ezek voltak azok az alapvető szempontok, amelyek az egységes középiskolai első és második osztály tantervének /óratervének/ megalkotásában vezettek bennünket. A kísérleti tanterv és tananyag azonban még korántsem olyan, mint amilyennek majd távlatilag lennie kell. Sok minden korlátozott bennünket a tantervi célkitűzések optimális megvalósításában.

A korlátozó tényezők a következők:

1. Kísérletünk környezete a hagyományos iskolarendszer. a kísérlet attól nem függetlenítheti magát: annál kevésbé, mert megszervezésére, tudományos irányítására korlátozott személyi és még inkább anyagi feltételek állnak rendelkezésünkre. Ezek egyelőre több és más típusú iskola bevonását a kísérletbe nem tették lehetővé. Az általános iskola tantervén nem volt módunk változtatni. A kísérleti középiskolákba több mint 50 általános iskolából történik a beiskolázás, egyszerűen megoldhatatlan lett volna mindezekbe az iskolákba kísérleti tantervet bevezetni. Ha ezekbe az általános iskolákba az egységes középiskolai osztályok tanterveivel szerves egységet alkotó, tehát egy tíz évfolyamra tervezett általános alpműveltséget közvetítő képzés tantervét kívántuk volna bevezetni, akkor a kísérlet megindításával sok évet kellett volna várni egyrészt azért, mert egy ilyen kísérleti képzést legalább az 5. osztálytól kell bevezetni felmenő

rendszerben másrészt mert az ilyen volumenű tantervi munka nagy számú szakembertöbb évi tudományos tevékenységét igényli. A kísérleti középiskolák beiskolázási körzetében működő általános iskolákba a mi távlati céljainknak optimálisan megfelelő tantervet azért sem lehetett bevezetni, mert ezekből az általános iskolákból a tanulók többsége a hagyományos középfokú intézményekbe iratkozik. Az érvényes tantervektől történő lényeges eltérés tehát esetleg súlyosan nehezítené továbbtanulásukat.

2. Tantervi tevékenységünket erőteljesen korlátozta az a körülmény, hogy új tankönyvek, tankönyvpótló jegyzetek és a tanulást szolgáló más anyagok készítését is csak a személyi, anyagi és időbeli feltételeink mértékében vállalhattuk. Más szóval: a kísérleti tantervek készítésekor messzemenően kellett ahhoz a szemponthoz tartanunk magunkat, hogy a forgalomban lévő középiskolai tankönyvekből és segédanyagokból tanulhassanak a kísérleti iskolák tanulói. Az természetesen nem ritkán előfordul, hogy a tanulóknak a gimnáziumi és a szak-
középiskolai tankönyvet, illetve két évfolyam tankönyvét együt-
tatott, távlatibb változtatás a tanterv egészének és az egyes
tantárgyaknak a struktúrájában nem volt lehetséges pl. a
hagyományos tantárgyrendszer átalakítása komplex vagy integrált tantárgyak alkotása, a hagyományos tantárgyak anyagának anyaga felépítésének nagyobb mérvű átrendezése stb. Mint-hogy - mint említettük is - kísérletünk azonnali radikális módosulást a szakképzésben jelent. a kísérletbe bevont szakképző ágazatok szerkezete változott meg lényegesen, és így

- magától értetődő módon - a szakképző tárgyak számára kellett a legtöbb tankönyvpótló anyagot készítenünk. Nem kis feladatnak bizonyult az első és második osztályokba bevezetett műszaki elmélet és gyakorlat tankönyveinek megíratása és előállíttatása. A végül így is tetemesre növekedett új tanítási anyagnak ugyanis nemcsak a megíratásáról kellett gondoskodnunk, de ránk hárult az időben történő nyomdai előállíttatás rengeteg energiát felemésztő terhe is.

3. A kísérletet tartalmilag korlátozza az a körülmény is, hogy egyelőre csak ipari szakképző ágazatokra terjedhetett ki. Ha kísérletbe bekapcsolhatók lesznek más szakképző mezőgazdasági, élelmiszeripari, közgazdasági stb. ágazatok is, újból végig kell gondolni a szakképzésre történő megfelelő felkészítés érdekében főképp az általános műszaki elméleti és gyakorlati képzés tantervi szerkezetét, de az egyes tantárgyak anyagát is. Az előbbi illetően lehetségesnek kell tartanunk, hogy - valószínűleg csak a második osztálytól kezdve - a fő szakképzési területekre történő felkészítés igényeit figyelembe vevő tantervi variánsokat kell kidolgoznunk, amelyek közül a tanulók választhatnak. Ezzel a speciális színezettel azonban a műszaki képzés általános jellegét nem érheti lényeges sérelem, a speciális színezet csak olyan mértékű lehet, hogy a tanulót ne gátolja a második osztály befejezése után bármely szakképzési terület, ágazat választásában. Lehetséges, hogy ennek a speciális szakmai színezetnek az általánosan művelő tárgyak rendszerében és anyagában is némileg kifejezésre kell jutnia, ismételten hangsúlyozva, hogy az első két osztály általánosan művelő jelle-

gének és a továbbtanulást illetően teljes nyitottságának csorbíthatatlanul érvényesülnie kell.

Sok gondot okozott számunkra a közös középiskolai osztályok kötelező heti óraszámának a megállapítása. Azzal előre számoltunk, hogy mindaddig, míg a két évfolyam és az általános iskola tanterve nem alkothat túlnyomóan lineárisan felépülő szerves tantervi egységet, és amíg a hagyományos tantárgyrendszert kell fenntartanunk, amely sok felesleges ismétlés, átfedés forrása, a heti óraszámok nem lehetnek pedagógiailag optimálisak. Arra gondoltunk azonban, hogy a tantervekben jelentős arányt kitevő műszaki gyakorlati /tanműhelyi/ foglalkozások, a művészeti tárgyak /ének-zene, rajz/, testnevelés, osztályfőnöki óra /mindez osztályonként összesen heti 9 óra/ inkább ellensúlyozzák, mint növelik az elméletibb jellegű tárgyak megterhelő hatását. A kísérleti képzési célok megvalósítása - az említett tantervi szempontokat és korlátozó tényezőket figyelembe véve - heti 34-36 tanítási órát igényelt. Ez a heti óraszám nagyjából megfelel a hagyományos gimnáziumi és szakközépiskolai heti óraszámok közeparányosának. Hozzá még egy heti kétórás tantervi szabad-sávot terveztünk abból a célból, hogy az idegen nyelveket intenzívebben tanulni akaró tanulóknak erre lehetőségük legyen. Az ötnapos tanítási hét szempontja a kísérleti tanterv tervezésekor természetesen még nem merült fel.

Meggyőződésünk, hogy az iskolarendszert és az egyes iskolatípusok képzési struktúráját jelentősen változtató iskolakísérleteket a távlati célkitűzésekhez viszonyítottan tartalmilag mindig is korlátozottan a távlati célkitűzések megva-

lósításához fokozatosan közelítve, lépésről-lépésre haladva lehet csak szervezni. Az ilyen iskolakísérleteknek ugyanis

- a tanulók érdekeit és a társadalmi közvéleményt figyelembe véve - még abban az esetben is tekintettel kell lenniük a fennálló iskolarendszerre, ha az iskolakísérletbe a miénknél sokkal nagyobb hányadban vannak be iskolákat, és ha sokkal kedvezőbb személyi és anyagi feltételeket teremtenek számára.

A távlati célok - a menetközbeni kísérleti tapasztalatok által folyamatosan módosulva, korrigálódva - ugyanis abban a mértékben valósíthatók meg, amilyen mértékben növekszik a kísérleti képzésre áttérő iskolák hálózata. Ezt a folyamatot kísérő fontos, a kísérleti célok megvalósítását jelentősen befolyásoló tényező az, amit a kísérleti képzés társadalompolitikai /a társadalmi közvélemény által történt/ elfogadottságának nevezhetünk. Ezen egyrészt a közoktatásirányítók, az iskolavezetők, a pedagógusok, a közoktatás fejlesztésével foglalkozó kutatók, másrészt a tanulók és szüleik viszonyát kell érteni a kísérleti képzéshez. Egy olyan kísérleti képzés társadalompolitikai elfogadásához is, amelynek céljai a társadalmi fejlődés tendenciáit fejezik ki, idő kell.

A kísérleti képzéshez való viszony azonban még kezdetben sem homogén, annyira nem, hogy iskolatípustól, a tanulók szüleinek társadalmi helyzetétől függően lehet a kísérlet számára kedvező vagy nagyon is kedvezőtlen. A kísérleti képzés társadalompolitikai fogadtatása sokkal erőteljesebb kísérleti tényezőnek bizonyult, mint gondoltuk a kísérlet tervezésekor.

Ezek után közöljük a kísérleti közös középiskolai osztályok óratervét:

	Osztályok	
	I.	II.
1. Kötelező tantárgyak		
Magyar irodalom	2	2
Történelem	2	2
Orosz nyelv	3	2
2. idegen nyelv	2	2
Matematika	5	4
Fizika	2	2
Kémia	2	4
Biológia	-	2
Földrajz	3	2
Ének-zene	1	1
Rajz és műalkotások elemzése	2	-
Testnevelés	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1
Műszaki alapismeretek	2	3
Műhelygyakorlat	2	4
Heti kötelező óraszám	34	36
Hyári kötelező műhelygyakorlat	3 hét	3 hét
2. Szabadon választható	2	2
idegen nyelvi órák		

A közös középiskolai osztályok óraterve általánosan képző funkciója miatt magától értetődő módon közelebb van az érvényes gimnáziumi óratervhez, sőt tudatosan törekedtünk is arra, hogy a kísérleti osztályokban a hagyományos általános képzés keretei ne csökkenjenek. Ennek indoka elsősorban az általános műveltségnek már említett centrális távlati jelentősége, s csak mellékesen az a szempont, hogy jelenleg a közös középiskolai osztályokból zökkenőmentes átmenetet kellett biztosítanunk a fakultatív gimnáziumi képzés harmadik évfolyamába.

A gimnáziumi óratervi keretektől való eltérés mindössze a következő: a magyar irodalom a II. osztályban heti 3 óra helyett 2 óra - az orosz az I. osztályban heti 4 óra helyett 3, a II. osztályban heti 3 óra helyett 2 - a második idegen nyelv az I. és II. osztályban heti 3 helyett 2 - a technika az I. osztályban heti 2 óra helyett 4 óra, a II. osztályban heti 2 óra helyett 7 óra. Ha az idegen nyelvek tanulására szánt heti 2 óra szabadsávoit is tekintetbe vesszük (amely lehetőséggel egyébként minden kísérleti iskolában szinte minden tanuló élt/, akkor az idegen nyelvtanulás kerete nem kevesebb, mint a gimnáziumban.

A pályairányításra külön tantervi keretet nem biztosítottunk, de az osztályfőnöki munkában és a szaktanári tevékenységben, továbbá a tanárán kívül is nagy súlyt helyeztünk rá, minthogy az orientációt egy olyan képzési rendszer lényeges elemének tekintjük, amely után a pályaválasztást is sok tekintetben eldöntő tanulmányi választásra van lehetősége a tanulóknak.

Kísérletünkben tehát a magasabb színvonalú általános alap-
műveltség elsajátításának a magyar művelődésügy és közoktatás-
ügy történetében nem ismert kiterjesztéséről van szó.

A szakközépiskolákba járó tanulók soha nem részesültek még hasonlóan magas szintű anyanyelvi képzésben. egyes speciális szakképzési területek kivételével második idegen nyelvet nem tanultak. művészeti képzésük is véget ért az általános iskola befejeztével.

Azt lehetett volna ezek után feltételezni, hogy a közös középiskolai kísérlet a gimnáziumban részesül a legkedvezőbb fogadtatásban, abban az iskolatípusban, amely hagyományosan letéteményese az általános műveltségnek. Feltételezésünk sajnos nem igazolódtott, sőt pontosan az ellenkezője történt. Kiderült hogy a gimnáziumok nemcsak az általános képzés nemes hagyományait őrzik, de őrzik az általános műveltség osztály- és rétegválasztásának rossz hagyományait is, az általános műveltséghez és a gimnáziumhoz fűződő régi arisztokratizmus, felsőbbrendűség, kizárólagosság, a szakképzés iránti lebecsülés hagyományait. Ez erőteljesen megnyilvánul abban is, hogy nem értékelik a műszaki kultúrát, de ellenérzéssel viseltetnek főképp a gyakorlati műszaki képzés és a fizikai munka minden fajtájával szemben. Ezek a rossz hagyományok nem is annyira tudatosan megfogalmazott, végiggondolt okfejtésekben nyilvánulnak meg, mint inkább szokásrendszerben, beállítódásban, érzületben, előítéletben, amely öröklődik az újabb gimnáziumi tanórnemzedékekre, iskolával szembeni elvárásaiban. El kell ismernünk azonban - kísérleti tapasztalataink alapján is -

hogy ez a kedvezőtlen hagyomány nem minden gimnáziumban egyformán van jelen.

A kísérlet társadalompolitikai fogadtatásáról mint lényeges kísérleti faktorról már fentebb szóltunk. Az egyes iskolatípusok viszonya, tehát a gimnáziumok és is ebbe a jelenségkörbe tartozik. Ezzel a faktorról a kísérlet tervezésekor nem lehet, illetve adekvát módon nem lehet számolni. Ugy tűnik, a hagyományostól lényegesen eltérő célokat követő kísérleti képzés teszi láthatóvá, érzékelhetővé, **tényleges** ellenálló vagy hajtóerővé a lappangó beállítódást, érzületet. Ha a kísérlet célkitűzései helyesek, de megvalósításukat egyes szervezetek "közegellenállása" nehezíti, a kísérleti folyamatban valószínűleg olyan szervezeti módosítások szükségesek, amelyek ezt a közegellenállást csökkentik. Ami a mi esetünkben a gimnáziumi közegellenállást illeti, csökkentésére - többek között - a következő szervezeti feltételek látszanak alkalmasnak: a kísérletet nem szabad úgynevezett elitgimnáziumban kezdeni, mert rá a vezető és értelmiségi rétegek az előbb említett nem kívánatos irányban erős nyomást gyakorolnak - csak olyan gimnáziumot szabad a kísérletbe bevonni, amely hajlandó teljes egészében, tehát valamennyi párhuzamos osztályával áttérni a kísérleti képzésre. A kísérleti osztály körül igen kedvezőtlen légkör keletkezik, ha a többi párhuzamos osztályban a képzés hagyományos. Ezeket a szervezeti feltételeket sajnos most, menet közben kell létrehoznunk. A szervezeti feltételek módosításán túlmenően nagyon fontos a tanárok, a szülők és a tanulók eddig nem kielégítőnek bizonyult tájékoztatásának a magjavítása a kísérlet céljairól.

Különösen fontos az általános iskola 8. osztályát végző tanulók és szüleiknek a tájékoztatása.

II.

Közzé tesszük azokat az adatokat, amelyeket az első kísérleti évfolyam elért tanulmányi szintjéről nyertünk a második tanév végén, tehát a közös középiskolai osztályok befejezésekor végzett eredményméréskor. Az általánosan művelő tárgyak többségéből volt eredménymérés olyan 60 percre tervezett, két változatban /A, B/ készült eredménymérő lapokkal, amelyek a két tanévi tantervi anyag leglényegesebb ismereteinek, összefüggéseinek alkalmazását igényelték feladatok megoldásában.

A feladatlapok csak olyan tantervi anyagot tartalmazhattak, amely az érvényben lévő gimnáziumi és szakközépiskolai tantervben is szerepel. Ez azért volt lényeges kiválasztási szempont, mert a kísérleti közös középiskolai osztályok eredményeit össze kívántuk hasonlítani gimnáziumi és szakközépiskolai osztályok eredményeivel. A kontroll-mérésben részt vevő tanulók többsége gimnazista /a kontroll-mérésbe bevontunk hatvan budapesti gimnáziumokból is osztályokat/, mert a kísérleti osztályok tanulmányi bevételeinek /általános műveltségi színvonalának/ megállapítása mérhetőbb a gimnáziumi eredményekkel történő összehasonlítással.

Magyar irodalomból a kísérleti osztályok tanulói szóbeli vizsgát tettek olyan tétellapok húzásával, amelyek együttesen felölelték az első és második osztály irodalmi tananyagának minden lényeges pontját, de külön-külön is alkalmasak

voltak átlagosan 10 percig tartó teljesítményekben a tanulók irodalmi ismereteinek, irodalmi elemzőképességének és beszéd-képességének az értékelésére. A tétellapok a "történelmi háttér-ismeretekkel" kapcsolatban is tartalmaztak kérdéseket.

Az eredménymérő feladatlapokat és az irodalmi szóbeli vizsga tétellapjait a kísérletben részt vevő szaktanárok munkacsoportjai dolgozták ki. Az előbbiek értékelési rendszere megegyezik a JATE Pedagógiai Tanszékén kidolgozott témazáró tudásszintmérés értékelési rendszerével /kérdések, feladatok alternatív elemekre bontva, minden alternatív elem súlyának megfelelő % ponttal rendelkezik, az elért pontszámok átalakítása osztályozattá/. A feladatok és alternatív elemeinek súlyozása elsődlegesen a szaktanári munkacsoportok becslése alapján történt, majd a becsült %-pont-értékeket az előmérések adataival korrigáltuk. Az előmérések tapasztalatai alapján néhány feladatot is módosítanunk kellett. Minthogy az előmérések III. és IV. osztályba járó középiskolai tanulók viszonylag kis számú csoportjában történtek, elenyésző számban ugyan, de maradt a feladatlapokon feladat, amelyet utólag kellett törölnünk /félreérthető megfogalmazás, a tanulók csaknem 100 %-ának erejét meghaladó, esetleg a tanítás során fel sem dolgozott anyagot tartalmazó feladat/.

Az eredménymérésekkel és a magyar irodalmi szóbeli vizsgával kívántunk egyben eleget tenni annak a követelménynek amelyet a kísérletet engedélyező minisztériumi okirat kiegészítése /Oktatási Minisztérium. Knopp András miniszterhelyettes, 22478/1978.V./ támasztott velünk szemben. Ez a követelmény így hangzik: "Meg kell vizsgálni egy, a II. osztály si-

keres befejezését követő záróvizsga megtartásának lehetőségét. E vizsgálódás eredményétől függően pótlólag ki kell dolgozni a vizsga szervezeti, formai és tartalmi megoldását, s azt a kísérlet hipotéziséhez kell csatolni. A záróvizsga /amelynek más, találóbb elnevezési is lehet/ lebonyolítása kísérleti jellegű, a tanulóra hátrányos - továbbhaladását gátló - következményekkel nem járhat. Sikeres letételét sem kell a tanuló számára kiállított bizonyítvánnyal igazolni."

Az eredménymérés és a szóbeli vizsga komolysága természetesen mégis megkövetelte, hogy a tanulók értékelésénél tekintetbe kelljen venni, de hogy ugyanakkor különösebb hátránnyal valóban ne járjon számukra. A mérést és a vizsgát ezért úgy szerveztük, hogy a tanévvégi osztályozó tantestületi értekezlet előtt lebonyolódják. Az eredménymérés és a vizsga teljesítménye egy fokozattal emelhetette vagy csökkenthette azt az érdemjegyet, amelyet a tanuló egyébként kapott volna egész tanévi munkája alapján.

Az eredménymérésekre 1981 május második felében és június első napjaiban került sor az egy városban működő iskolákban ugyanazon tárgyakból azonos napokon. A magyar irodalmi vizsgát az iskolák az utolsó tanítási napon, illetve közvetlenül utána szervezték. A feladatlapokat a megíratás előtt a tanulók nem ismerték, és a velük való munkára sem tartalmi sem módszertani külön felkészítést nem kaptak. Az irodalmi tételelapokat viszont már félévkor megkapták a tanárok. Sok olyan tanuló akadt, aki ilyen jellegű feladatlapokkal azelőtt nem dolgozott és a szokatlan munka bizonyára rontott teljesítményeiken ami az összeredmény értékelésénél is figyelem-

be veendő. Figyelembe veendő továbbá az is, hogy - tapasztalataink szerint - a túl sűrű egymásutánban végeztetett - komoly követelményeket támasztó - feladatlapos munka /egy héten 2-3 tárgyból volt mérés/ az éppen erre az időszakra eső ká-
 nikulában olyan megterhelést okozott a tanulóknak, amely teljesítményeiket szintén kedvezőtlenül befolyásolta.

Ezek után lássuk az eredménymérés adatait.

Az eredménymérésben részt vett kísérleti osztályok

Szeged	Déri M. Szakközépiskola	II.A, II.B, II.C, II.D
	Radnóti M. Gimnázium	II.F
	Tisza-parti Gimnázium	II.B
Budapest	Egressy G. Szakközépiskola	II.A II.C
	Kolos R. Szakközépiskola	II.A II.B
	Petrik L. Szakközépiskola	II.D, II.E
Miskolc	Herman O. Gimnázium	II.4
	Zalka M. Szakközépiskola	II.A, II.B

	Osztályok	Tanulók	Összes tanuló
		s z á m a	
Gimnáziumokban	3	98	469
Szakközépiskolákban	12	371	

Kontroll-osztályok

Szeged	Radnóti M. Gimnázium	II.A
	Tisza-parti Gimnázium	II.A
Budapest	Egressy G. Szakközépiskola	II.D
	Kolos R. Szakközépiskola	II.C, II.D
	Landler J. Gimnázium	II.A

Leővey K. Gimnázium	II.C
Petrik L. Szakközépiskola	II.C.
Teleki B. Gimnázium	II.C
Miskolc Herman O. Gimnázium	II.1
Zalka M. Szakközépiskola	II.D

Osztályok Tanuló Összes tanuló

		s z á m a	
Gimnáziumokban	6	196	328
Szakközépiskolákban	5	132	

A tudásszintmérésben részt vevő kísérleti és kontroll-osztályok tanulóinak száma: 797

A tudásszintmérésben szereplő érdemjegyek száma: 5 579

A feladatlapokon található értékelte feladat-elemek száma: 234 814

A tudásszintmérésben szereplő egyes tantárgyak számtani középértékeit az alábbi összefoglaló táblázatok tartalmazzák (1. 2. 3. táblázat/).

1. táblázat

Kísérleti osztályok

Tantárgy	A	B	A + B
	v á l t o z a t		
	teljesítményének átlaga		
Magyar nyelv	3 26	2 99	3 12
Orosz nyelv	2 81	2 59	2 70
Angol nyelv	2 72	3 01	2 86
Matematika	3 12	2 74	2 93
Fizika	2 89	2 86	2 87
Kémia	3 42	3 38	3 40

2. táblázat

Kontroll-osztályok

Tantárgy	A	B	A + B
	v á l t o z a t teljesítményének átlaga		
Magyar nyelv	3,10	2,82	2,96
Orosz nyelv	2,95	2,68	2,81
Angol nyelv	3,35	3,86	3,60
Matematika	2,90	2,71	2,80
Fizika ⁺	-	-	-
Kémia	3,40	3,39	3,39

+ A kontroll-osztályok óratervének és tantervi anyagának különbözősége miatt a kapott mérési eredmények nem hasonlíthatók össze /a gimnáziumi I. osztályban nem tanítanak fizikát.

A kísérleti és a kontroll-iskolák tudásszintmérésének együttes teljesítményét mutatja összehasonlítva a 3. táblázat.

3. táblázat

Tantárgy	kísérleti kontroll o s z t á l y o k jesítményének átlaga	
Magyar nyelv	3,12	2,96
Orosz nyelv	2,70	2,81
Angol nyelv	2,86	3,60
Matematika	2,93	2,80
Fizika	2,87	-
Kémia	3,40	3,39

A tudásszintmérés során a tanulók által elért pontszámoknak érdemjegyre való átváltásánál a nemzetközileg elfogadott mércét alkalmaztuk.

0 -	30	százalékpontszám közötti tudás elégtelen /1/
31 -	50	elégséges /2/
51 -	70	közepes /3/
71 -	85	jó /4/
86 -	100	jeles /5/

Megállapodásunk alapján az év végén adott osztályzatnak az évközi és a tudásszintmérésen, illetve vizsgán nyújtott együttes teljesítményt kell tükröznie.

Néhány példa a tudásszintmérésen adott érdemjegy és az év végén adott osztályzatok szinkronjából:

Déri M. Szakközépiskola

	A tudásszintméréssel		
	azonos	jobb	gyengébb
	o s z t á l y z a t		
II.C Fizika A/változat	8	6	2
II.D Fizika A/változat	9	1	6
II.A Matematika A változat	5	5	5
II.E Matematika B/változat	10	-	6
II.C Kémia A/változat	8	2	4
II.A Kémia A/változat	7	3	7

Szeretnénk újból hangsúlyozni, hogy a fenti adatokból semmilyen messzemenő, végleges következtetést levonni nem lehet. Azt azonban mégis nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a kísérleti osztályok az általánosan művelő tárgyak anyagának lényeges ismereteit megnyugtatóan elsajátították és feladatok megoldásában alkalmazni tudják. Különösen öröndetes, hogy nem értek el rosszabb eredményt, mint a kontroll!

lyok, amelyek között a gimnáziumi osztályok voltak többségben. Sőt - az idegen nyelveket kivéve - eredményeik ha csekély mértékben is, jobbak, mint a kontroll-osztályok tanulóié. Az eredmények abszolút értéke mind a kísérleti osztályokban mind a kontroll-osztályokban bizonyára valamivel magasabb lett volna, ha az előbb már említett kedvezőtlen tényezők nem hatottak volna a feladatlapos munka szokatlansága sok tanuló számára, szervezési elégtelenségek - az eredménymérések sűrű egymásutánisága/.

Lényegesebb eltérés csak az angol nyelvtanulás eredményességében mutatkozik a kísérleti és kontroll-osztályok között. Ennek több magyarázata van. A szakközépiskolákban a második idegen nyelv tanításának nincsenek hagyományai; az első kísérleti tanévben még főképp óraadó tanárok tanították az angol nyelvet. Kiscsoportos idegen nyelvoktatáshoz nem voltak meg a feltételeik. A gimnáziumokban ezzel szemben a második idegen nyelv oktatásának régi hagyományai vannak, megfelelő a szaktanári ellátottságuk, továbbá az idegen nyelveket /az orosz is/ többségükben félosztálynyi csoportokban tanítják. Sok gimnázium nyelvi laboratóriummal és más modern tanítási eszközzel segíti az idegen nyelvoktatást, a szakközépiskolák kísérleti osztályait ezután kell ezekkel ellátni.

A kísérleti osztályok és a kontroll-osztályok eredményeinek összehasonlítása akkor lenne még pontosabb, ha tekintetbe vennénk a tanulók induló szintjeit is, amelyekkel az általános iskolából jövet középiskolai tanulmányaikat megkezdték. Ez - ami a fejlődési ütemet illeti - erőteljesebben a kísérleti osztályok javára billentené a mérleget mert a

kísérleti osztályokba viszonylag gyengébb tanulók kerültek, induló szintjük átlaga alacsonyabb volt, mint a kontroll-osztályoké. A szakközépiskolákba 'a kísérleti osztályok nagy többsége szakközépiskolákban működik' ugyanis általában valamivel gyengébb tanulmányi eredményű tanulók iratkoznak, mint a gimnáziumokba, és emellett a kísérleti iskolákban, amelyekben párhuzamosan nem kísérleti osztályok is működnek 'a kísérleti iskolák többségében', a kísérleti osztályokat kezdetben, sajnos, a gyengébb tanulókból alakították: akadt olyan iskola is, amelyben a kísérleti osztályok kárára egyenesen kontra-szelekció történt. A második kísérleti évfolyamok indítása-kor ezek a hibák már kevésbé fordultak elő.

A szóbeli magyar irodalmi vizsgát csak a kísérleti osztályokban szerveztük meg, és így a kontroll-osztályokkal összehasonlító adataink az eredményekről nincsenek. A vizsgák - mint említettük is - az utolsó tanítási napon és az azt követő napon zajlottak le. Részt vett rajtuk az igazgató vagy helyettese, a magyar nyelv és irodalom és történelem tanára. A tanulónak átlagosan 10 perces összefüggő feleletben egy irodalmi alkotást kellett elemezniük, a hozzákapcsolódó irodalmi és történelmi ismeretekről kellett számot adniuk. A teljesen egyöntetű tapasztalatok szerint a vizsgák igen sikeresek voltak, a tanulók fejlett beszédkészségről, jó irodalmi elemzőképességről és megfelelő irodalmi tudásról tettek tanúbizonyságot. Hiányosságok a történelmi háttér-ismeretekben mutatkoztak, ami annak tulajdonítható, hogy az irodalom és a történelem tanítása, sajnos, nincs megfelelő szinkronban.

A vizsga, amelynek követelményrendszeréről mind a tanárok, mind a tanulók már a tanév elején értesültek, serkentő, pozitív hatást gyakorolt az egész tanévi tanítási és tanulási folyamatra. E vizsgával kapcsolatban sem kívánunk még véglegesebb következtetést levonni, mindenesetre az első tapasztalatok határozottan kedvezőek.

A kísérleti közös középiskolai osztályok általános műveltségi színvonalának jellemzésére azonban - és ez a korábban elmondottakból következik - korántsem elegendő az általánosan művelő hagyományos tárgyakban elért eredményeik összehasonlítása a kontroll-osztályokéival. A kísérleti osztályok tanulói egy olyan műveltségi többlettel rendelkeznek, amelyet a magas óraszámban tanított műszaki alapismeretek és műhelygyakorlatok adnak meg számukra. Külön részletes tanulmányban dolgozzuk fel az általános műszaki alapképzés tanítási-tanulási tapasztalatait, amelyek rendszeres figyelésére és gyűjtésére a szakmai szakfelügyelet segítségével a legnagyobb gondot fordítjuk. E tárgyakból félévenként van eredménymérés. Itt most néhány részletet idézünk az elmúlt tanév II. félévében valamennyi kísérleti osztályban végzett szakfelügyelet összefoglaló jelentéseiből.

Műszaki alapismeretek 'műszaki elmélet'

I. osztályok

"A tanulók átlagos tudásszintje megfelel a tantervben előírt követelményeknek. A félévi tudásszintmérés eredményeinek értékelése alapján a leggyengébb osztályban a teljesítmény 53,4 %-os, a legjobb eredmény 78,2 %. Az átlagos tel-

teljesítmény tehát 68,2 %, ami jó eredménynek ítéltető."

II. osztályok

"A szaktanárok a kísérlet célkitűzéseinek szellemében dolgozzák fel a tananyagot. A tanulók aktívak, fegyelmezettek, érdeklődők az órán... a tudásszintmérés eredménye: az átlagos teljesítmény 70 %-os, jó eredményű."

Műhelygyakorlatok

I. osztályok

"Jóllehet az iskolák többségében nagy szakmai és pedagógiai gyakorlattal rendelkezők oktatnak, szemléletükben nehezen igazodnak az új képzési struktúrához... a vázolt problémák ellenére a tanulók jól megfelelnek a tantervi követelményeknek. Ezt igazolják a szakfelügyelet által szervezett tudásszintmérések eredményei is, amelyek a képzésben részt vevő valamennyi I. osztályos tanulóra vonatkozóan 60-70 % közötti teljesítményt mutatnak."

II. osztályok

A szakfelügyelet időpontjáig a központi eredménymérés még nem folyt le, a szakfelügyeleti jegyzőkönyv a tanulók félévi érdemjegyei alapján állapítja meg, hogy az eredmények minden osztályban jobbak a közepesnél.

Az elméleti és gyakorlati műszaki alapok tanulásának a tantervi követelményekhez viszonyított számszerű eredményességét és a lényegében pozitív szakfelügyeleti megállapításokat a kísérleti tantervi koncepció bevétele szempontjából kedvezőnek ítéltetjük. Hogy valójában azonban milyen minőségi változást jelent a műszaki alapképzés a tanulók általános műveltségében, hogyan hat más tárgyak tanulására, hogyan fej-

leszti elméleti és gyakorlati gondolkodásukat, mit jelent erkölcsi és világnézeti minőségben, erre vonatkozóan a jövőben kell speciális vizsgálatokat szerveznünk, miután a tanulók későbbi fejlődésével is felderíthetők lesznek e tárgy tanulmányának összefüggései. Nem hallgathatjuk el, hogy a műszaki alapismeretek és a műhelygyakorlatok tantervével és tankönyveivel kapcsolatban sok kritikai észrevétel gyűlt össze, amelyek alapján megkezdtük a tantervek és a tankönyvek korrekcióját. Azokról a tantervi szükségletekről, amelyek a műszaki alapismeretekkel kapcsolatban akkor lépnek fel, ha más képzési irányok is bekapcsolódnak a kísérletbe, már fentebb szoltunk.

III.

Az általános alapműveltség elsajátítása természetesen a rá épülő szakképzésben sem teszi feleslegessé az általános képzés folytatását és elmélyítését. A szakképzésnek mindig párosulnia kell általános képzéssel, mint ahogy az általános képzés is mindig tartalmaz szakképző elemeket. Egy tíz év-folyamú általános alapképzés után természetesen a szakképzésben a szakképző elméleti és gyakorlati tárgyak aránya megnövekszik. Az általánosan képző tárgyak közül is azoknak van nagyobb hangsúlya, amelyek a szóbanforgó szakképzés szempontjából alaptárgyaknak tekinthetők (pl. az ipari szakképzés ágazatai közül a legtöbbnek a matematika és fizika).

A fenti szempontokat vettük figyelembe, amikor a kísérletbe bevont két évfolyamra tervezett szakképző ágazatok tanterveit összeállítottuk. Ezek - mint említettük - mind ipari

szakképző ágazatok. Közzöljük az általánosan képző tantárgyak minden tanulóra kötelező óratervét.

Tantárgyak	III. oszt.	IV. oszt.
Magyar nyelv	1	1
Magyar irodalom	2	2
Történelem	2	2
Világnézetünk alapjai	-	2
Orosz nyelv	2	2
Matematika	3	3
Fizika	2	-
Festnevelés	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1
Összesen	16	16

A fenti, minden tanulóra kötelező kereten felül kötelezően választható az utolsó évfolyamon (IV. osztály) a fizika vagy a műszaki mérések heti 2 órában. A fizikát azoknak ajánlatos választani, akik egyetemi-főiskolai tanulmányokra készülnek. Szabadon választható ugyancsak heti 2 órában az I. és II. osztályban tanult második idegen nyelv mind a III., mind a IV. évfolyamon. Az első kísérleti szakközépiskolai harmadik évfolyam tanulóinak több mint 50 %-a élt ezzel a lehetőséggel.

A kísérleti szakközépiskolai III. és IV. évfolyamon a heti összóraszám 38-38. A szakképzés és az általános képzés aránya tehát 50-50 %. Ha a matematikát és a fizikát a szakképzés céljait szolgáló tárgyaknak tekintjük is, ezt az

arányt az általános képzés szempontjából igen kedvezőnek ítélniük. Azok a tanulók pedig, akik a második idegen nyelvet is tanulják, s a IV. osztályban a fizikát választják, a fenténél még nagyobb arányban részesülnek általános képzésben tanulmányaik szakképzési szakaszában is.

Reméljük, sikerült tájékoztatást adnunk kísérleti képzési koncepcióink és az általános műveltség viszonyáról. És talán sikerült eloszlatnunk azoknak az aggodalmait, pontosabban: előítéleteit, akik kísérletünktől - nyilván a kellő tájékozottság hiánya miatt - féltik a gimnáziumot, az általános műveltséget.

Kedves Igazgató Elvtárs!

Mint ismeretes, a következő tanévtől módosul a gimnáziumi biológiai és kémiai oktatás óraterve és ezzel a tantervi elosztása. A biológia oktatása már a 2. osztályban megkezdődik, a kémia oktatása pedig a 3. osztályra is kiterjed.

A fenti módosulás némileg érinti kísérleti képzésünket is.

1. Célszerű a kísérleti képzésben a 2. osztályban eddig is szereplő biológia tantervi anyagát úgy alakítani, hogy az minél inkább megfeleljen a gimnáziumban - ugyancsak heti 2 órában - tanítandó tananyagnak, és hogy ily módon a kísérleti képzésben részesülő és tanulmányaikat az 1. - 2. osztály után gimnáziumban folytató tanulók nehézség nélkül tudják a biológia tanulását folytatni a gimnáziumi 3. osztályos tanterv szerint. Ugyanakkor mégis azt a szempontot is szem előtt kell tartani, hogy a 2. osztályos biológia tananyaga a kísérletben résztvevő minden tanuló számára az általános műveltséget gazdagító, viszonylag befejezett anyag legyen. Ha az utóbbi szempont érvényesítése miatt a gimnáziumi 2. - 3.-os tantervi anyagban némi átrendezés szükséges, ez - remélem - nehézség nélkül megoldható.

Felkérem az Orosházi Gimnázium és Szakközépiskolát, hogy a biológia oktatás tantervi módosítására - a fenti igényeknek megfelelően - tegyen javaslatot, és ugyancsak tegyen javaslatot a tankönyvhasználatra is.

2. A kémia oktatását egyelőre nem tudjuk a gimnázium óratervi módosításához igazítani. A kémiai megalapozásra - a jelenlegi órakeretben - a szakképzés (különösen a vegyipari szakképzés szempontjából) elengedhetetlenül szükség van. Ez azt je-

lenti, hogy a mindenkire kötelező kémiai tananyagot továbbra is az 1. - 2. osztályban kell tanítanunk. Azok a tanulók tehát, akik a közös 1.-2. osztályok után gimnáziumban folytatják tanulmányaikat, 3. osztályban nem tanulnak kémiát, illetve csak fakultatív keretben választhatják. Az így felszabaduló órákat az idegen nyelvi képzés megerősítésére, esetleg már, a felsőfokú tanulmányok és az érettségi szempontjából fontos tárgyak hiányosságainak a pótlására lehet fordítani.

Szeged, 1983. június 15.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Ágoston György s.k.
tanszékvezető egyetemi tanár

Dr. Ágoston György
egyetemi tanár

A JATE Pedagógiai Tanszéke által irányított.
első szakaszában egységes /integrált/, második
szakaszában differenciált képzést adó középisko-
lai kísérlet koncepciója és eddigi tapasztalatai

1982

A magyar középfokú képzési rendszer távlati fejlesztését célzó iskolakísérleteket 1972 óta tervezzük, és 1974 óta több középiskolában végeztük és végezzük.

I.

A gazdasági és társadalmi fejlődés nemzetközi és magyar tendenciáinak sokrétű tanulmányozása során arra az eredményre jutottunk, hogy középfokú képzési rendszerünk távlati fejlesztését a következő alapvető általános szempontok határozzák meg:

1. A fejlődés a társadalom minden tagjától, rétegétől a mainál alaposabb és összetételében más általános műveltséget igényel.

a/ Magasabb általános műveltséget, szélesebb látókört, a társadalmi fejlődés gazdasági, politikai és kulturális összefüggéseinek jobb megértését feltételezi a szocialista demokráciának kibontakoztatása, az egyes társadalmi rétegek közötti, ma még jelentős kulturális különbségek csökkentése.

b/ A gazdasági szakértők, a termelés irányítói a legfejlettebb technika és technológia általánosabb elterjesztése, a már rendelkezésünkre álló modern termelési eszközök és eljárások felhasználása és a technikai-technológiai továbbhaladás szempontjából "létérdeknek" tartják a dolgozók magasabb általános műveltségét a népgazdaság minden ágában, a munka minden szintjén. Erre a magasabb általános műveltségre építhető a korszerű, lényegesen nyitottabb, meghatározott szakmai területen átválthatóbb, éppen ezért minden fokon elméletigényesebb szakmai műveltség.

c/ Ugyancsak a magasabb általános műveltség a feltétele a szabadidőkultúra létrejöttének. A szabad idő növekedése objektív tendencia, termékeny felhasználása a társadalmi és személyes fejlődés érdeke. A szabadidőkultúra és a munkakultúra között kölcsönhatás van: az előbbi alacsony szintje a termelés fejlődését is visszafogja.

A távlatilag minden tanuló számára kötelező alaposabb és magasabb színvonalú általános képzésnek meg kell őriznie annak az általános műveltségeszménynek az értékes tartalmi hányományait, amelyet elsősorban a gimnázium képviselt /magas-szintű anyanyelvi műveltség, a továbbépíthető alapok elsajátítása két idegen nyelvből, korszerű matematikai, természettudományi, társadalomtudományi és történelmi műveltség, sokoldalú művészeti kultúra és testkultúra/. Ezt a műveltséget azonban ki kell egészíteni a mainál jóval elmélyültebb olyan általános műszaki műveltséggel és gyakorlati munkakultúrával, amely egyrészt minden modern ember általános műveltségének szerves része, másrészt képes megalapozni azt a korszerű szakműveltséget, amelyről fentebb szóltunk.

2. Mind a szocialista demokratizmus, mind a termelés, mind a szabadidőkultúra színvonala kölcsönhatásos függvénye az emberi képességek kifejlesztési lehetőségeinek. Az a kíváncs, hogy az emberek képességei, érdeklődése és munkája, szabadidőtevékenységei minél inkább összhangban legyenek egymással, hogy egyre többen a számukra legmegfelelőbb helyet foglalják el a társadalmi életben, és úgy szolgálják alkotómunkájukkal a társadalom érdekeit, hogy abban személyes vágyaik és törekvéseik is megvalósuljanak.

A demokrácia legmagasabb fokának, a szocialista demokráciának olyan közoktatási rendszer felel tehát meg, amely egyaránt elősegíti a kollektív és egyéni társadalmi mobilitást, amely a kedvezőtlenebb családi körülmények hatását kompenzálva esélyegyenlőséget teremt minden gyermek számára egyéni képességei kifejlődéséhez. A képességek megítélésében fel kell számolni azokat az előítéleteket, amelyek mereven elkülönítették és értékben megkülönböztették az intellektuális, művészi, technikai-gyakorlati képességeket.

Az iskolarendszernek az orientáció elvén kell alapulnia, amely többek között a következőket jelenti: kellő ideig tartó általános képzés keretében mindenoldalkán fejleszteni szükséges a tanulók képességeit, hogy feltáruljanak személyiségük legerősebb oldalai. Az iskolának megbízható adatok alapján az általános képzést követő olyan differenciált továbbtanulási irány és életpálya megválasztását kell javasolnia tanulóinak - önismerethez segítve őket -, amely a leginkább felel meg egyéni képességeiknek.

A demokratikus iskolarendszer tehát csak akkor irányítja a tanulót életpályáját is sorsdöntően meghatározó, differenciált képzést adó intézménybe, amikor egyéni képességei kibontakoztak.

Az általános képzést követő differenciált képzési formák már jellegükben és időtartamukban is különböznek egymástól. Jellegüket és időtartamukat tekintve meghatározó az általános és speciális, illetve szakképzés iránya, és az utóbbi funkciója /egyetemi-főiskolai tanulmányokra, közvetlenül életpályára készít-e fel, milyen szinten?/.

II.

Kezdetől nyilvánvaló volt számunkra, hogy a középfokú képzési rendszer fejlesztését meghatározó fenti általános szempontok minden országban sajátosan érvényesülnek. Messzemenően figyelembe kell venni - többek között - a közoktatási rendszer fejlődésének sajátos nemzeti útját és a jelenlegi, adott közoktatási rendszert, beleértve a működő iskolatípusokat, ezek képzési struktúráját, személyi és tárgyi feltételeit, életkörülményeit, az oktatásügyet, a közoktatási rendszert mindig is alapvetően meghatározó gazdasági fejlettségi szintet és ennek tényleges fejlesztési lehetőségét /az ország gazdaságföldrajzi helyzete, a műszaki fejlődés, a foglalkozási és szakmasztruktúra alakulása/, a társadalmi viszonyok fejlődését/ az osztályok, rétegek mozgása/.

A magyar közoktatásügy fejlesztésénél a következő sajátosságok figyelembevételét tartottuk alapvetően fontosnak:

1. A nyolcosztályos általános iskola még mindig nem általános a szónak abban az értelmében, hogy minden gyermek számára az adottságainak, képességeinek megfelelő esélyeket biztosítana az elvégzéséhez: hatékonysága nem megfelelő, a tanulók jelentékeny százaléka - objektív adatok szerint - az előírt tantervi anyagot alacsony szinten, súlyos hiányokkal sajátítja el. Ennek okai elsősorban az iskolán kívül vannak: társadalmunk rétegei közti - főképp - kulturális színvonal-különbségben, a kulturálisan alacsony színvonalú családoknak a tanulást gyengén vagy egyáltalán nem ösztönző légkörében, a településviszonyokban stb. Nem kielégítő természetesen sok

általános iskola pedagógiai hatékonysága sem, az általános iskolai épületkörülmények kedvezőtlenek, főképp a városi iskolák túlszűfoltak, és a következő években ez a helyzet rosszabbodni fog.

2. A közoktatás, a szakképzés fejlesztésében tekintetbe kell venni az ország közepes gazdasági fejlettségét, a termelőeszközök egy részének viszonylagos elmaradottságát, az új technikák és technológiák alkalmazásának különböző okokból származó nehézségeit. Mindennek következtében még hosszabb ideig elég nagy arányban szükség lesz betanított munkásokra és egyszerűbb munkát végző szakmunkásokra. Ezekre a munkakörökre is fokozatosan úgy kell azonban kiképezni a fiatalokat, hogy - ha a műszaki fejlődés igényli - a továbbképzés különböző lehetőségeivel élve képesek legyenek magasabb kvalifikációt követelő munkára áttérni.

E sajátosságokból a magyar közoktatás fejlesztésére vonatkozóan a következő megfontolásokhoz jutottunk:

1. A közös általános alapműveltséget adó iskolai képzés szükségyszerű megnövelése még hosszabb távon is úgy fog bekövetkezni, hogy fennmarad a 8 osztályos általános iskola, és a jelenlegi középfokú és középiskolai képzés első szakasza /1.-2. osztály/ integrálódik az általános iskolai 8 osztályára épülő általános képzésben. Távlatilag, körültekintő és sok időt igénybe vevő tantervi munkálatok után az általános iskolai 8 évfolyam és a középfokú /középiskolai/ képzés első integrált szakasza szerves tantervi egységet alkothat, amely a mindenki számára kötelező közös alapműveltséget tartalmazza.

2. Az általános iskolai képzést folytató két évfolyamá általános képzés is csak fokozatosan terjeszthető ki az általános iskola után továbbtanulókra. Először a középiskolai /gimnáziumi és szakközépiskolai/ képzés első szakaszaként valósul meg, tehát azokra a tanulókra terjed ki, akik az általános iskolai tantervi anyagot jó, legalább 70-75 %-os eredményességgel sajátították el. Az általános műveltségnek ugyanis valóságosan kell magasabb színvonalúvá válnia, nem pedig formálisan.

3. Az előbbi pont azt is jelenti, hogy még előre be nem látható ideig fenn kell tartani az érettségit nem adó, felsőfokú tanulmányokra nem jogosító szakmunkásképzést kevésbé elméletigényes szakmákra. A két évfolyamú integrált középfokú általánosan képző szakasz a szakmunkásképző iskolákban is megszervezhető olyan tanulócsoportok számára, amelyek a fent említett kritériumnak megfelelnek. E tanulócsoportok száma fokozatosan, annak arányába növekedhet, amilyen arányban növekedik az általános iskolai képzés hatékonysága.

4. Az adott közoktatásügyi körülményeket figyelembe vevő, fokozatos, hajlékony fejlesztési koncepció lehetővé teszi, hogy a jelenlegi általános iskola hatékonyságát társadalmi funkciójának megfelelően állandóan javítva közelítsünk egy olyan távlati iskolarendszerhez, amelyben minden magyar gyermek számára kötelező az emelt szintű általános alapműveltség megszerzése. Ennek a továbbtanulás szempontjából megfelelő el-sajátítottságát véleményünk szerint vizsgával is tanúsítani kell. Még távlatilag is csak az képzelhető el, hogy egy ilyen iskolarendszer optimálisan működik, vagyis a megfelelő korosz-

tályokat kb. 90 %-ban képes a képzés eredményesen végigvinni. Az iskoláskorúak 10 %-a számára távlatilag is gondoskodni kell a felső osztályokban csökkentett elméleti követelményű, egyszerű munkára felkészítő tanulmányi utakról.

5. Mindazok a tanulók, akik a középiskolai képzés első szakaszában egységes általános képzésben részesülnek, ennek eredményes elvégzése után megfelelő iskolai orientációtól segítve a következő továbbtanulási lehetőségek között választhatnak:

a/ a középiskola második /felső/ dominánsan általános képző szakasza jelentékeny arányban /a heti óraszám kb. 1/3-ban/ azonban kötelezően választható, főképp egyetemi-főiskolai tanulmányokra felkészítő speciális képzés is, kiegészítve szabadon választható tárgy tanulásával. Ez lényegében az 1979 szeptemberében bevezetett fakultatív képzés a gimnázium 3.-4. osztályában;

b/ a középiskola második /felső/ dominánsan szakképző szakasza az ipari, mezőgazdasági, élelmiszeripari, más termelő és szolgáltató, közgazdasági stb. ágazatokban a népgazdasági igényeknek megfelelő szakmákban;

c/ a gyengébb tanulók vagy azok, akik dolgozni jobban szeretnének, mint tanulni, rövidített szakmunkásképzésben részesülhetnek, vagy bizonyos idejű betanítás után betanított munkásként elhelyezkedhetnek. Természetesen semmi sem akadályozza meg őket abban, hogy később, ha érettebbekké válnak, a munka mellett ne folytassák középiskolai tanulmányaikat.

III.

Az előadott alapszemponatok, alapelvek szem előtt tartásával a középfokú képzési rendszer átalakítását célzó kísérleti munkát a fakultatív gimnáziumi képzés kísérleti modelljének kidolgozásával és ennek három Csongrád megyei gimnáziumban történő 1973-1979 gyakorlati kipróbálásával kezdtük. Abból indultunk ki, hogy a középfokú képzési rendszer átalakítása csak fokozatosan lépésről-lépésre történhet, és hogy a korszerűsítésnek először a jelenleg is a legmagasabb társadalmi presztízsrel bíró, de elavult képzési struktúrájú általánosan képző iskolákban, a gimnáziumban kell kezdődnie, előkészítve ezzel a középfokú képzési rendszer egészét érintő reformot. Nemzetközi tapasztalatok is bizonyítják, hogy a középfokú képzési reform a nyugat-európai országokban a középiskolai II. fokozat, a gimnázium felső tagozatában kezdődik az egységesség és differenciáció elvének érvényesítésével, amely azután befogadja a középiskolai képzés egészét.

Nem kívánunk itt részletesebben foglalkozni a fakultatív gimnáziumi képzési kísérletünk tapasztalataival. Pontos azonban felmutatni, hogy kísérleti modellünkben tudatosan dolgoztunk ki a 2+2-es struktúrát, amelyben az első két gimnáziumi évfolyam még közös általános képzést nyújt az orientáció elvét alkalmazva, míg a rákövetkező két évfolyamban a mindenkire nézve kötelező általános képzéshez erőteljes differenciált kötelezően választható és szabadon választható tárgyak képzés csatlakozik egyrészt a felsőfokú tanulmányokra történő jobb előkészítés, másrészt az elhelyezkedést elősegítő gyakorlati felkészítés funkciójával.

Ezt az egységességet és differenciációt, az általános képzést és a speciális képzést egyesítő 2+2-es gimnáziumi modellt tartottuk alkalmas alapstruktúrának arra, hogy több tekintetben előképe legyen az egész középfokú képzés átalakításának.

Ennek a modellnek az eredményes megvalósíthatóságát kísérletünk bizonyította, és nem véletlen, hogy alapul szolgált az 1979 szeptemberében bevezetett fakultatív gimnáziumi képzésnek.

IV.

A középiskolai képzési rendszert korszerűsítő munka második, jelenleg is folyó szakasza 1979-ben kezdődött 9 budapesti, miskolci, szegedi gimnáziumban és szakközépiskolában. E kísérleti képzésben egységes /integrált/ általánosan képző középiskolai első és második osztályokat hoztunk létre.

A képzés feladata ezekben az osztályokban, hogy az általános iskola tantervi anyagára építve, az orientáció elvét alkalmazva színvonalas, egységes általános alapműveltséget biztosítson. Ilymódon teremtsen a tanulók számára lehetőséget, hogy középiskolai tanulmányaik második évfolyamának befejeztével képességeik ismeretében döntsenek további, mostmár differenciált /speciális/ tanulmányaikról.

Azt a távlati tantervi célkitűzésünket, hogy a középfokú képzés első szakasza és az általános iskolai képzés szerves egységet alkosson, csak korlátozottan lehetett a kísérletben elérni. Nem vállalkozhattunk ugyanis - több okból - sem az általános iskola, sem a gimnáziumi fakultatív képzés /3-4. osztály/ tantervének módosítására. Messzemenően figyelembe kellett továbbá venni, hogy a kísérleti képzés - a tanulók

érdekében - nem függetlenítheti magát a fennálló iskolarendszertől.

Az egységes - integrált - általánosan képző középiskolai első és második osztályok tantervi anyagát a fentiek szem előtt tartásával kellett kidolgoznunk. E tantervi anyagnak lehetővé kellett tennie, hogy a kísérleti osztályok tanulói minden nehézség /kiegészítő vizsga/ nélkül továbbtanulhassanak bármely gimnázium harmadik osztályában, vagy a kísérletbe bevont középiskolai szakképző ágazatok bármelyikében.

Kísérletünkben tehát a középfokú szakképzésben történik gyökeres változás. Az érettségit és a szakmunkás bizonyítványt, illetve középfokú szakképzettséget adó és szakirányú továbbtanulásra /technikusképzésre, főiskolai-egyetemi tanulmányokra/ is előkészítő szakképzés négy évfolyamról két évfolyamra csökken, miközben a szakemberképzés minőségével szemben a követelmények növekednek: növekednie kell mindenekelőtt a több irányban konvertálható szakmai elméleti műveltség színvonalának, de nagy gondot kell fordítani továbbra is a szakmai készségek megfelelő kialakítására. Az általános alapképzettség minimum szintjének /még elfogadható szintjének/ pedig lehetővé kell tennie nem elméletigényes szakmákban a szakmunkásbizonyítvány megszerzését átlagosan egyéves tanfolyamon. Ez utóbbi illetően kidolgoztuk néhány szakmában a képzés kísérleti óraterveit, de a kísérleti képzés még nem kezdődött meg.

A szakképzésnek ez a képzési időt és a képzés minőségét érintő változása hipotetikusan - a szakemberek véleménye sze-

rint is - éppen azáltal lehetséges, hogy magasabb általános alpműveltségre építkeznek, mint amelyet az általános iskola nyújt. Ezzel az alpműveltséggel szemben azonban a ráépítkező szakképzésnek az az igénye, hogy benne az általános műszaki elméleti és gyakorlati alpműveltség jóval jelentősebb helyet foglaljon el, mint amelyet a hagyományos általános műveltségben elfoglal. Hangsúlyozni szükséges, hogy nem speciális, szakirányú műszaki műveltségről van szó, hanem a korszerű általános alpműveltség szerves részét alkotó általános műszaki alapkultúráról, amely valamennyi termelő és szolgáltató gazdasági ágazatban közös műszaki és közgazdasági alapokat tartalmaz.

A fentiekből logikusan következik hogy a kísérleti egy-séges középiskolai osztályok tantervében /óratervében/ az általános műszaki elmélet és gyakorlat olyan óraszámban szerepel, mint amilyenre még nem volt példa általánosan képző tantervekben. A tárgy programját és tankönyvpótló jegyzetét az illetékes szakfelügyelet szakemberei készítették, műegyetemi tanárok lektorálták. A tárgyat a gimnáziumba járó tanulók számára is a hét egy napján a kísérleti szakközépiskolák műszaki tanárai és oktatói tanították.

A közös középiskolai osztályok tantervét úgy állítottuk össze, hogy a műszaki képzés emelt volumene ne menjen az általános műveltség többi részének a rovására, és hogy a kísérleti osztályok által közvetített műveltség minden tekintetben elérje a műszaki műveltséget illetően messze meghaladja a jelenlegi gimnáziumi országos átlagszínvonalat. A magunk részéről rendkívüli jelentőséget tulajdonítottunk

annak, hogy a hagyományos, a gimnázium által képviselt általános műveltség értékei kiterjednek egyelőre a kísérletbe bevont, távlatilag pedig valamennyi középiskolai tanulóra, hogy tehát ezután a szakközépiskolai tanulók is magasabb anyanyelvi, irodalmi, zenei, képzőművészeti, történelmi műveltségben részesülnek, elsajátítják egy második idegen nyelv alapjait, és annak tanulását a 3-4. osztályban is folytathatják. Ugyanilyen jelentőségűnek tartottuk természetesen, hogy ezután a gimnazisták alaposabb műszaki képzést kapnak.

A matematika, a társadalomtudományi és természettudományi tárgyak a hagyományos jelentőséggel szerepelnek az egységes középiskolai osztályok tantervében. Elképzeléseink szerint e korszerű alpműveltség nem nélkülözheti az általános iskolai biológiai tananyag kiegészítését, magasabb szintre emelését sem; ezért - eltérően a jelenlegi gimnáziumi tantervtől - az egységes középiskolai második osztályban az említett képzési céllal biológiát is tanítunk.

Említettük azt a határozott törekvésünket, hogy a közös középiskolai osztályok általánosan képző színvonala elérje az átlagos gimnáziumi színvonalat. Minthogy az idegen nyelvek számára nem tudtuk a gimnáziumi órakeretet biztosítani, heti 2 órás szabadválasztású, óraterven felüli keret áll a tanulók rendelkezésére, amellyel az 1. osztályban szinte kivétel nélkül minden tanuló élt.

A kísérletünket engedélyező minisztériumi okirat előírta számunkra egy vizsga lehetőségének a kipróbálását a 2. osztály után. A kísérleti vizsga azonban - tekintettel a fennálló iskolarendszerrel - nem lehetett a tanulók előmenetelét.

tanulmányválasztását érdemben befolyásoló értékelő aktus. Éppen ezért csak vizsgahelyzetet hoztunk létre; a tanulók teljesítményeit csak a 2. osztály végén kapott érdemjegyek befolyásolhatták /egy fokkal javíthatták illetve ronthatták/. Szóbeli "vizsgát" tettek a tanulók magyar irodalomból és az irodalom történeti háttéranyagából; minden egyéb tárgyból /magyar nyelv, idegen nyelvek, matematika, fizika, kémia/ írásbeli "vizsgát".

Mint már ismertettük, a közös középiskolai 1.-2. osztály eredményes elvégzése a tanulókat egyaránt jogosította arra, hogy a gimnáziumi 3. osztályba iratkozzanak, vagy hogy megkezdjék 2 évre tervezett szakközépiskolai tanulmányaikat. A kísérletbe egyelőre csak ipari szakképző ágazatokat vontunk be, mégpedig általános gépészetet, erősáramú és gyengeáramú villamosipart, finommechanikai és műszeripart, vegyipart.

A szakképző ágazatok tanterveinek összeállításánál a következő szempontokat tartottuk szem előtt.

a/ A szakképzés dominanciája mellett a tanulmányoknak ebben a periódusában is megfelelő arányban folytatni kell az általános műveltség elmélyítését.

b/ A jelenleginél magasabb szakmai elméleti színvonal elérését kell tantervileg tervezni, biztosítva a megfelelő gyakorlati képzés kereteit is. A hagyományos szakképzéshez viszonyítva a gyakorlati képzésre jutó kevesebb óramennyiséget a képzés intenzitásának növelésével, az idő jobb kihasználásával kell kompenzálni. /A kutatások szerint a hagyományos szakképzésben az üzemi gyakorlati képzés idejének 30-40 %-a üresjárat./

c/ A szakközépiskola 3. osztályát is orientációs szakasz-
nak kell tekinteni a szakmai tevékenység szintje szempontjá-
ból. A 4. osztályban a tanulókat képességeik szerint megerő-
sítet elméleti, illetve gyakorlati képzésben kell részesí-
teni heti 2 órában.

d/ A kétévfolyamú érettségivel és szakmunkásképesítéssel
végződő szakképzést tantervileg úgy kell megtervezni, hogy
erre harmadik évfolyamként a technikusképzés is ráépülhessen.
A felsorolt szakmákban az egyéves technikusképzés tantervét
is kidolgoztuk. Mi is, az iskolák is várják, hogy a techni-
kusképzés eme egyik /nem egyetlen/ lehetséges alternatíváját
kísérletileg kipróbálhassuk.

Megjegyzés: A kísérlet tervezésének időszakában alaposan
tanulmányoztuk a technikusképzés helyzetét. Általános volt
a szakemberek elégedetlensége a jelenlegi, munka melletti tech-
nikusképző tanfolyamok színvonalával.

A tervezés során felmerült annak gondolata, hogy a közös
középiskolai osztályokra épüljön egy külön 2 éves érettségit
és szakmunkásbizonyítványt adó és egy külön 3 éves technikus-
képző szakmai tagozat. Ezt a gondolatot elvetettük egyrészt
azért, mert nem találtunk megfelelő kritériumokat a tanulók
irányítására egyik vagy másik tagozatba 'a gyengébbek a 2
évesbe, a jobbak a 3 évesbe'. Egy ilyen megoldás nem kívána-
tos ellentmondások forrása is lett volna. többek között a
2 éves tagozatra irányítottak legjobbjai érettségi után fel-
vételt nyerhetnek egyetemre-főiskolára, és így előnyhöz jut-
nak a technikusképző tagozatra járókkal szemben - a 2 éves
tagozatra jutók elől sem lehet elzárni a technikus végzett-

ség megszerzését vagyis átmenetet kell biztosítani számukra a technikusképző tagozatra. Mindezt megfontolva jutottunk a 2+1-es koncepcióhoz, vagyis ahhoz, amely szerint a technikusképző évfolyamot a 2 éves középiskolai szakképzés szerves folytatásaként kell megtervezni, és a 2 év tanulmányi eredményeit a tanulók képességeit, szándékait figyelembevéve kell irányítani őket közvetlenül munkába vagy technikusképző tagozatra vagy egyetemi-főiskolai tanulmányokra.

- . . -

Ismételten hangsúlyozzuk, hogy tantervkészítő tevékenységünk előtt korlátok álltak. A fent említetteken kívül pl. az a körülmény, hogy új tankönyvek, tankönyvpótló jegyzetek és a tanulást szolgáló más anyagok készítését is csak a személyi, anyagi és időbeli feltételeink mértékében vállalhatunk. Más szóval: a kísérleti tantervek készítésekor messzemenően kellett ahhoz a szemponthoz tartanunk magunkat, hogy a forgalomban lévő középiskolai tankönyvekből és segédanyagokból tanulhassanak a kísérleti iskolák tanulói. Ugyanúgy azután merészebb, előrelátóbb, távlatibb változtatás a tanterv egészének és az egyes tantárgyaknak a struktúrájában nem volt lehetséges pl. a hagyományos tantárgyrendszer átalakítása, komplex vagy integrált tantárgyak alkotása stb. Minthogy - mint említettük is - kísérletünk azonnali gyökeres módosulást a szakképzésben jelent, a kísérletbe bevont szakképző ágazatok tantervi szerkezete változott meg lényegesen, és így - magától értetődő módon - a szakképző tárgyak számára kellett a legtöbb tankönyvpótló anyagot készítenünk. Nem kis feladatnak

bizonyult az első és második osztályokba bevezetett általános műszaki elmélet és gyakorlat tankönyveinek megíratása és előállítására.

A kísérletet tartalmilag korlátozza az a körülmény is, hogy egyelőre csak ipari szakképző ágazatokra terjedhetett ki.

Ha a kísérletbe bekapcsolhatók lesznek más szakképző ágazatok is (mezőgazdasági, élelmiszeripari, közgazdasági stb.), újból meg kell gondolni a szakképzésre történő megfelelő felkészítés érdekében főképp a műszaki elméleti és gyakorlati képzésnek a tapasztalatok alapján már eddig is módosított tantervi anyagát. Lehetségesnek kell tartanunk, hogy - valószínűleg csak a második osztálytól kezdve - a fő szakképzési területekre történő felkészítés igényeit figyelembe vevő tantervi variációkat kell majd kidolgoznunk, amelyek közül a tanulók választhatnak. A tantervi variációknak azonban úgy kell készülniük, hogy a műszaki képzés általános jellegét ne érje sérelem, és hogy a tanulókat ne gátolja a továbbtanulási irány szabad megválasztásában.

Megjegyzés

Meggyőződésünk, hogy az iskolarendszert és az egyes iskolatípusok képzési struktúráját jelentősen változtató iskolakiosztásokat a területi célkitűzésekhez viszonyítottan tartalmilag mindig is - még a miénknél lényegesebben nagyobb tudományos apparátussal, személyi és tárgyi feltételekkel is számlálva - körültekintően, a területi célkitűzések megvalósításához feltétlenül szükséges lépésről-lépésre haladva lehet csak megtervezni. A mi iskolakiosztásunk továbbfejlesztése érdekében többek között a következő feladatok megoldása szükséges:

a/ Az általános műveltség tartalmának, tantervi koncepciójának, tantárgyrendszerének, tantárgyi programjai vázlatának kidolgozása: ennek alapján az általános iskolai és a középiskolai első szakasz tantervének egységes rendszerré szervezése

b/ Az általános alapképzésre épülő, dominánsan általánosan képző középiskolai felső szakasz funkciójának, tantervi koncepciójának, általánosan kötelező, kötelezően választható, szabadon választható tantárgyrendszerének meghatározása, a tantárgyi programok elkészítése

c/ A középfokú szakmai képzés fokozatainak meghatározása annak szem előtt tartásával, hogy a jelenleg még mindig szűk szakmai specializáció helyett egy szakmacsoportra felkészítő, integráltabb, konvertálhatóbb és a munka igényei szerint később specializálható szakmai műveltségre kell szert tenni /szakmák, amelyekre rövidebb idejű, kevésbé elméletigényes szakmunkásképzéssel lehet felkészíteni - szakmák, szakmacsoportok, amelyek érettségizett szakmunkásokat, illetve középfokú képzettségű szakembereket igényelnek - a technikai munkakör és a technikai felkészültség meghatározása viszonyítva az érettségizett szakmunkás és az üzemmérnök felkészültségéhez/

d/ A fent meghatározott szakmákra, szakmacsoportokra történő képzés szakmai műveltségtartalmának meghatározása, a szakmai tantárgyrendszer meghatározása, az egyes tárgyak programjainak kidolgozása. A középfokú szakmai képzés korszerű tartalmának meghatározásával összhangban a szakmai képzést előkészítő, az alpműveltség szerves részeként kezelendő műszaki elmélet és gyakorlat tartalmának továbbfejlesztése.

e/ Tartalmilag kidolgozandó a középfokú képzés első szakaszát /az általános alapképzést befejező szakasz/ lezáró vizsga funkciója, tartalmi követelményrendszere és formája. Kidolgozandó a középfokú képzés második szakaszát követő érettségi és szakmai képesítő vizsgarendszer funkciója, követelményrendszere, formája mind az általánosan képző, mind a szakmai képző ágazatokra vonatkozóan. A lehetőség szerint arra kell törekedni, hogy az érettségi és a szakmai képesítő vizsga megfelelő szelekciós funkciót töltsön be a felsőfokú tanulmányokra történő kiválasztás szempontjából, és ily módon feleslegessé tegye a felsőfokú intézmények felvételi vizsgáját. Kidolgozandó a rövid szakmai képzés képesítő vizsgájának funkciója, követelményrendszere és formája. Kidolgozandó a középfokú szakképzésre épülő iskolarendszerű technikus képzés vizsgájának követelményrendszere és formája.

f/ A fenti tantervi munkálatok alapján tananyagok /tananyagok, segédanyagok/ kifejlesztése és kísérleti bevezetése, a tapasztalatok alapján a szükséges módosítások elvégzése.

V.

Az 1979 szeptemberében indított kísérleti évfolyamok /15 osztály/ 1982-ben a harmadik gimnáziumi, illetve szakközépiskolai osztályt, 1980-ban indított kísérleti évfolyam a második közös iskolai osztályt és az 1981-ben indított évfolyam a második közös középiskolai osztályt és az 1981-ben indított évfolyam az első közös középiskolai osztályt fejezte be. Az első kísérleti évfolyam tehát 1983 júniusában jut el középiskolai tanulmányai végére. Kísérletünk érdemibb értékelése

nyilván azoknak az adatoknak a birtokában válik majd lehetővé. amelyeket az első, de még inkább a második és harmadik végző kísérleti évfolyam szolgáltat majd /érettségi vizsga, szakmai elméleti vizsgák, szakmai gyakorlati vizsga, egyetemi-főiskolai felvételi adatok, technikai minősítő vizsga, munkahelyi beválás/.

Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy addig, "menetközben" a kísérletet nem kell értékelnünk, nem kell a képzés struktúrájának, tartalmának, szervezetének beválására vonatkozóan tudományos adatokat gyűjtenünk. ezeket elemeznünk, és a levont következtetést a kísérlet folyamatos továbbfejlesztésére, korrigálására felhasználnunk. A következőkben az eddigi értékelések főbb tanulságait ismertetjük.

Mindenekelőtt fontos volt számunkra a közös középiskolai osztályok tanulmányi eredményeinek mérése. Mint említettük magyar nyelvből, idegen nyelvekből, matematikából, fizikából és kémiából volt a második osztály végén vizsgaszerű írásbeli tudásszintmérés 60 percre tervezett, két változatban /A.B/ készült eredménymérő lapokkal, amelyek a két tanévi anyag leglényegesebb ismereteinek, összefüggéseinek alkalmazását igényelték feladatok megoldásában.

A feladatlapok csak olyan tantervi anyagot tartalmazhattak, amely az érvényben lévő gimnáziumi és szakközépiskolai tantervben is szerepel. Ez azért volt lényeges kiválasztási szempont, mert a kísérleti közös középiskolai osztályok eredményeit össze kívántuk hasonlítani "normál" gimnáziumi és szakközépiskolai osztályok eredményeivel. A kontroll-mérésben részt vevő tanulók többsége gimnazista. mert a kísérleti

osztályok tanulmányi bevéálásának /általános műveltségi színvonalának megállapítása mérvadóbb a gimnáziumi eredményekkel történő összehasonlítással.

Az eredménymérő feéadatéaóók értékelési rendszere megegyezik a JATE Pedagógiai Tanszékén kidolgozott témazáró tudás-szintmérés értékelési rendszerével kérdések, feladatok alternatív elemre bontva, minden alternatív elem súlyának megfelelően % ponttal rendelkezik, az elért pontszámok átalakítása osztályozattá.

Ezek után lássuk az első kísérleti évfolyam eredményeit az 1980/81-es tanév vége.

AZ EREDMÉNYMÉRÉSBEN RÉSZT VETT KISÉRLETI OSZTÁLYOK

Szeged	Déri M. Szakközépiskola	II.A, II.B, II.C, II.D
	Radnóti M. Gimnázium	II.F
	Tisza-parti Gimnázium	II.B
Budapest	Egressy G. Szakközépiskola	II.A, II.C
	Kolos R. Szakközépiskola	II.A, II.B
	Petrik L. Szakközépiskola	II.D, II.E
Miskolc	Herman O. Gimnázium	II.D
	Zalka M. Szakközépiskola	II.A, II.B

Osztályok	Tanulók	Összes tanuló
	s z á m a	

Gimnáziumokban	3	98	469
Szakközépiskolákban	12	371	

KONTROLL-OSZTÁLYOK

Szeged	Radnóti M. Gimnázium	II.A
	Tisza-parti Gimnázium	II.A

Budapest	Egressy G. Szakközépiskola	II.D
	Kolos R. Szakközépiskola	II.C. II.D
	Landler J. Gimnázium	II.A
	Leövey K. Gimnázium	II.C
	Petrik L. Szakközépiskola	II.C
	Teleki B. Gimnázium	II.D
Miskolc	Herman O. Gimnázium	II.A
	Zalka M. Szakközépiskola	II.D

	Osztályok	Tanulók	Összes tanuló
		száma	
Gimnáziumok	6	196	328
Szakközépiskolák	5	132	

A tudásszintmérésben részt vevő kísérleti és
kontroll-osztályok tanulóinak száma: 797

A tudásszintmérésben szereplő érdemjegyek száma 5 579

A feladatlapokon található értékelte feladatelemek
száma: 234 814

A tudásszintmérésben szereplő tantárgyakban elért eredmények
számtani értékeit az alábbi táblázatok tartalmazzák:

KISÉRLETI OSZTÁLYOK	A	B	A + B
Tantárgy	változat teljesítményének átlaga		
Magyar nyelv	3.26	2.99	3.12
Orosz nyelv	2.81	2.59	2.70
Angol nyelv	2.72	3.01	2.86
Matematika	3.12	2.74	2.93
Fizika	2.89	2.86	2.87
Kémia	3.42	3.38	3.40

KONTROLL-OSZTÁLYOK

A

B

A + B

változat
teljesítményének átlaga

Magyar nyelv	3,10	2,82	2,96
Orosz nyelv	2,95	2,68	2,81
Angol nyelv	3,35	3,86	3,60
Matematika	2,90	2,71	2,80
Fizika	-	-	-
Kémia	3,40	3,39	3,39

A KÍSÉRLETI ÉS A KONTROLL-ISKOLÁK EGYÜTTES TELJESÍTMÉNYE

Kísérleti   Kontroll
osztályok

Tantárgy

teljesítményének átlaga

Magyar nyelv	3,12	2,96
Orosz nyelv	2,70	2,81
Angol nyelv	2,86	3,60
Matematika	2,93	2,80
Fizika	2,87	-
Kémia	3,60	3,39

+ A kontroll-osztályok óratervének és tantervi anyagának különbsége miatt a kapott mérési eredmények nem hasonlíthatók össze /a gimnázium I. osztályában nem tanítanak fizikát/.

A tudásszintmérés során a tanulók által elért pontszámok érdemjegyeire való átváltásnál a nemzetközileg elfogadott mércét alkalmaztuk.

0 - 30	százalékpont közötti tudás	elégtelen /1/
31 - 50		elégséges /2/
51 - 70		közepes /3/
71 - 85		jó /4/
86 - 100		jeles /5/

Megállapodásunk alapján az év végén adott osztályzatnak az évközi és a szintmérésen, illetve a vizsgán nyújtott együttes teljesítményt kell tükröznie.

Néhány példa a tudásszintmérésen adott érdemjegy és az év végén adott osztályzatok viszonyáról:

Déri M. Szakközépiskola

		A tudásszintméréssel		
		azonos	jobb	gyengébb
		osztályzat		
II. C	Fizika A/változat	8	6	2
II. D	Fizika A/változat	9	1	6
II. A	Matematika A/változat	5	5	5
II. D	Matematika B/változat	10	-	6
II. C	Kémia A/változat	8	2	4
II. A	Kémia A/változat	7	3	7

A második kísérleti évfolyam eredményei /az 1981/82-es tanév vége/

Megjegyzés: E második méréshez az első méréshez használt feladatlapokat némileg átdolgoztuk, de a feladatok jellege, súlya nem változott.

AZ EREDMÉNYMÉRÉSBEN RÉSZT VETT KÍSÉRLETI OSZTÁLYOK

Szeged	Déri M. Szakközépiskola	II.A, II.B, II.C, II.D
	Radnóti M. Gimnázium	II.F
	Tisza-parti Gimnázium	II.B
Budapest	Egressy G. Szakközépiskola	II.A, II.C
	Kolos R. Szakközépiskola	II.A, II.B
	Petrik L. Szakközépiskola	II.D, II.E
Miskolc	Herman O. Gimnázium	II.D
	Zalka M. Szakközépiskola	II.A, II.B

Osztályok	Tanulók	Összes tanuló
s z á m a		

Gimnáziumokban	3	82	458
Szakközépiskolákban	12	376	

KONTROLL-OSZTÁLYOK

Szeged	Radnóti M. Gimnázium	II.A
	Tisza-parti Gimnázium	II.A
Budapest	Egressy G. Szakközépiskola	II.A
	Kolos R. Szakközépiskola	II.C, II.D
	Martos F. Gimnázium	II.C
	Szerb A. Gimnázium	II.B
	Teleki B. Gimnázium	II.A
Miskolc	Herman O. Gimnázium	II.A
	Zalka M. Szakközépiskola	II.B
Győrsháza	Fáncsics M. Gimnázium	II.A, II.B

Osztályok	Tanulók	Összes tanuló
s z á m a		

Gimnáziumokban	8	247	373
Szakközépiskolákban	3	126	

A tudásszintmérésben részt vevő kísérleti és kontroll-
osztályok tanulóinak száma: 831

A tudásszintmérésben szereplő érdemjegyek száma: 4 882

A feladatlapokon található értékelte feladatelemek
száma: 474 501

A tudásszintmérésben szereplő tantárgyakban elért eredmények számtani középértékeit az alábbi táblázatok tartalmazzák:

KISÉRLETI OSZTÁLYOK

	A	B	A + B
Tantárgy	változat teljesítményének átlaga		
Magyar nyelv	3.36	3.26	3.31
Orosz nyelv	3.12	2.92	3.02
Angol nyelv	3.12	3.19	3.15
Matematika	2.56	2.44	2.50
Fizika	2.44	2.38	2.41
Kémia	3.03	3.06	3.04

KONTROLL-OSZTÁLYOK

	A	B	A + B
		változat teljesítményének átlaga	
Magyar nyelv	3.43	3.16	3.29
Orosz nyelv	3.10	3.00	3.05
Angol nyelv ⁺	3.31	3.58	3.44
Matematika	1.79	1.92	1.85
Fizika ⁺⁺	2.21	2.03	2.12
Kémia	2.65	2.39	2.52

+ A kontroll-osztályok között vannak kiscsoportos, emelt szintű heti öt órában angolt tanuló osztályok.

++ A kontroll-osztályok óratervének és tantervi anyagának különbözősége miatt a kapott mérési eredmények csak részben vehetők figyelembe. /A mérésben részt vevő gimnáziumok I. osztályában még nem tanítottak fizikát./

A KÍSÉRLETI ÉS A KONTROLL-ISKOLÁK EGYÜTTES TELJESÍTMÉNYE

Kísérleti   Kontroll
o s z t á l y o k
teljesítményének átlaga

Magyar nyelv	3.31	3.29
Orosz nyelv	3.02	3.05
Angol nyelv	3.15	3.44
Matematika	2.50	1.85
Fizika	2.41	2.12
Kémia	3.04	2.52

Mindenekelőtt kitűnik, hogy a két évfolyamban az egyes tárgyak mérési eredményei között szoros a korreláció. és ez a mérőlapok hitelességének a bizonyítéka.

Két évfolyam adatai alapján viszonylag biztonsággal - ha nem is végleges érvennyel - megállapíthatjuk, hogy a kísérleti közös középiskolai osztályok az általánosan művelő fontosabb tárgyak anyagának lényeges ismereteit megnyugtatóan elsajátították, és feladatok megoldásában alkalmazni tudják. A kísérleti osztályokba járó tanulók több tárgyból /magyar nyelv, matematika, fizika, kémia/ valamivel meghaladták a többségükben gimnáziumokból álló kontroll-osztályok eredményeit, orosz nyelvből csaknem elérték színvonalukat, angol nyelvből gyengébbeknek bizonyultak.

Az összehasonlítás pontosabb lenne, ha az eredményeket a kísérleti osztályok és a kontroll-osztályok induló szintjével /a középiskolába bekerüléskor mutatott felkészültségükkel/ is összevetnénk. Ebben az esetben az összehasonlítás

biztatóbbá tenné a kísérleti osztályok eredményeit, mert a nagy többségükben szakközépiskolákban szervezett kísérleti osztályokba került tanulók induló szintje a fenti tárgyakból érzékelhetően alacsonyabb, mint a kontrollosztályok tanulóié. Különösen az első kísérleti évfolymon volt tapasztalható, hogy a szülők és a tanulók nem kielégítő tájékozottsága miatt inkább a gyengébb tanulókból szerveződtek a kísérleti osztályok. A kísérleti osztályok tanulóinak tanulmányi fejlődése tehát nagyobb mértékű, mint amilyenre az elért eredmények abszolút értékéből következtetni lehetne.

A már említett szóbeli irodalmi vizsgát, amely minden tanulónak lehetőséget nyújtott egy tanult irodalmi alkotás elemzésére, a vele kapcsolatos történelmi, irodalomtörténeti és esztétikai ismeretek kifejtésére 10 perces folyamatos szóbeli előadásban, csak a kísérleti osztályokban szerveztük meg. A vizsga szervezési részletei is érdekesek lehetnek, ezekre azonban most nem térünk ki. A vizsgát /inkább vizsgaszituációt, hiszen csak némileg befolyásolhatta az év végi magyar irodalom és a történelem érdemjegyét/ mind a tanárok, mind a tanulók - külsőségekben is megnyilvánuló módon - nagyon komolyan vették. A tanárok véleménye szerint a vizsga előnyösen hatott a tanulók felkészültségére, elősegítette, hogy 2 év irodalmi tananyagát egységben, szintézisben lássák, észrevehetően fejlesztette esztétikai elemzőképességüket, az irodalmi jelenségek és a történelmi folyamatok összefüggésének keresését, fejlesztette szóbeli kifejezőképességüket, anyanyelvi kultúrájukat /a tanárok a tanév során nagyobb gondot is fordítottak e képességek fejlesztésére/. Bár a vizsga nem pó-

tolja a tanulókról a 2 tanév során nyert tapasztalatokat, mégis több tanuló új oldalokról, nem ismert képességekkel mutatkozott be, ily módon a vizsga az előző tapasztalatokkal kiegészítve segítheti az iskola orientációs tevékenységét. Vizsgatapasztalataink nem igazolják azokat, akik a vizsgában kizárólag stresszt és neurózist okozó aktust látnak, és ki akarják iktatni a közoktatásból. A jó atmoszférában lezajlott vizsgákon nyoma sem volt károsító hatásoknak. Minden iskola és szaktanár meggyőződése, hogy ez a vizsga a később rájuk váró nagyobb erőfeszítésekre hasznosan készíti fel a tanulókat.

A kísérleti közös középiskolai osztályok általános műveltségi színvonalának jellemzésére azonban - és ez a korábban előadottakból következik - korántsem elegendő az általánosan művelő nagyományos tárgyakban elért eredményeik összehasonlítása a kontrollosztályokéival. A kísérleti osztályok tanulói egy olyan műveltségi többlettel rendelkeznek, amelyet a magas óraszámban tanított műszaki alapismeretek és műhelygyakorlatok adnak meg számukra. Az e tárgyakból elért eredményeiket illetően természetesen nem lehetnek összehasonlítható adataink. A félévenként végzett eredménymérések azt mutatják, hogy az általunk meghatározott tantervi követelményeknek a tanulók 60-70 %-os eredménnyel tesznek eleget. Ez a viszonylag jó eredmény korántsem azonos azonban minden tanulónál az e tárgyakhoz való pozitív viszonyal. Hogy mit jelent majd ez a kiterjedt műszaki műveltség pl. azoknak a tanulóknak a számára, akik a 3.-4. osztályban gimnáziumi tanulmányokat, majd nem műszaki jellegű felsőfokú tanulmányokat folytatnak, különböző értelmiségi pályákon helyezkednek el, nehéz előre

látni. Mindenesetre a humán értelmiség már most érzi hiányát, hogy a saját képzéséből hiányoztak a kornak megfelelő elméleti és gyakorlati műszaki ismeretek.

A kísérleti közös osztályok eredményességét nem elégséges azonban csupán azon mérni, hogy az általános kultúráltság terén milyen előnyökkel, hátrányokkal járnak, vajon elérik-e az átlagos gimnáziumi színvonalat. A beválás döntő kritériuma, vajon képesek-e eredményesen megalapozni a rájuk épülő differenciált középiskolai felső szakaszt: a gimnáziumi fakultatív képzést és a szakképző ágazatokat.

Mint jeleztük, az első kísérleti évfolyam az idén fejezte be a 3. osztályt. A közös középiskolai osztályok megalapozó funkciójáról, és természetesen a differenciált középiskolai felső szakaszok működéséről, beválásáról véglegesebb értékelést nyilvánvalóan csak akkor lehet majd adni, amikor egy-két kísérleti évfolyam a középiskolai tanulmányok végére jutott, ismerjük egyetemi-főiskolai felvételi eredményeiket, elhelyezkedési adataikat, és valamit tudunk munkahelyi beválásukról is.

Bizonyos előrejelzéseket azonban az eddigi tapasztalatok alapján nyerhetünk magunknak. Ezeket a tapasztalatokat a kísérleti iskolák most dolgozzák fel részletekbe menően. Az iskolák által készített összefoglalásokat külön kötetben megjelentetni kívánjuk/.

A közös középiskolai osztályokat végzett gimnazisták /3 tanulócsoport/ az iskolaigazgatók és a szaktanárok megfigyelése és tanulmányi eredményeik tanúsága szerint zökkenőmentesen, hátrányok nélkül képesek a 3. osztályos tantervi

követelményeknek eleget tenni. Fakultatív tárgyválasztásaikban sem mutatkozik egyoldalúság, humán tárgyakat is jelentős arányban választottak. A miskolci Herman Gimnázium jelezte, hogy a többi osztályokhoz képest az idegen nyelvekben mutatkozott a kísérleti képzésben részesült tanulóknál elmaradás. Mind a tanárok, mind a tanulók szívesen vesznek a jövőben egy olyan megoldást - ha ez szükségesnek mutatkozik -, hogy annak az idegen nyelvnek a heti óraszámát, amelyből a tanulók érettségi vizsgát tesznek, a 3. osztálytól eggyel megnövelik. Az egy óra többlet elegendő az esetleges hátrány behozására. A heti 2 órás szabadon választható keret idegen nyelvtanulásra fordítása természetesen ennél még hatékonyabb megoldás.

Budapesten a szakközépiskolákban szervezett közös középiskolai osztályokból 8 tanuló a Kaffka Gimnázium 3. osztályában folytatta tanulmányait. Többségük közepes, sőt ennél gyengébb eredménnyel végezte a közös középiskolai osztályokat. Az új, színvonalas iskolában mind boldogult, sőt tanulmányi eredményeik javultak. A közös középiskolai osztályok megfelelő hatékonyságát jelezheti ugyan ez a tény közepes és annál gyengébb tanulók iskolaváltoztatása azonban nem felel meg orientációs törekvéseinknek.

A gimnáziumok dicsérőleg szólnak a közös középiskolai osztályok tanulóinak szorgalmáról, a munkához /tanuláshoz és fizikai munkához való jó viszonyáról, amelyben szerintük szerepet játszik a 2 éves műszaki képzés.

A szakközépiskolák jelzései is biztatóak, ha nem is problémamentesek. Valamennyi szakközépiskola rámutat a magasabb általános műveltségnek a szaktanulmányokban mutatkozó kedvező

hatására. A tanulók fejlettebb intellektuális képességek, szélesebb látókör, sokoldalú matematikai, természettudományi és műszaki ismeretek, összefüggések birtokában minőségileg új módon, elmélyültebben, intenzívebben és gyorsabban képesek a szakirányuknak megfelelő műszaki ismeretek elsajátítására és a műszaki gyakorlati feladatok megoldására. Ez a kedvező hatás azonban a tanév elején nem volt eléggé kézzel fogható, a szakképzésre való átállás, az új elméleti és gyakorlati műszaki tantárgyak szokatlansága miatt az előrehaladás a tanév közepére gyorsult meg. E miatt a tanév elején még merültek fel kételyek abban a tekintetben, hogy a szakképzésnek ez az új rendszere kellően hatékony lehet-e. Az aggodalmuk jó része a második félévben eloszlott vagy csökkent úgy, hogy a Fővárosi Tanács Pedagógiai Intézete Szakképzési Csoportjának országos szakfelügyeleti szerv/ munkatársaival és az iskolák szaktanáraival a teljesíthetőség megalapozott reményével kidolgoztuk és a minisztériumhoz engedélyezésre felterjesztettük az érettségi és képesítő vizsga elméleti szakmai követelményeit, amelyek igényesebbek, mint a normál szakközépiskolai érettségi követelmények, alkalmasak a technikusképzés megalapozására. Ami a szakmunkásképesítő gyakorlati vizsgát illeti, általános a meggyőződés, hogy tanulóink jól fogják teljesíteni. Ely módon nem kedvezőtlenek az előjelek eredeti kísérleti célkitűzéseink elérhetőségére nézve.

A szakközépiskolai tanárok lelkiismeretesen és intenzíven dolgoznak a kísérleti célok megvalósítása érdekében: nem lehet azonban azt várni, hogy egyszerre szakítsanak azokkal a szokásokkal, beidegződésekkel, felfogásokkal, amelyeket a

középiskolai szakképzés eddigi /lényegében évszázados/ rendszere alakított ki és erősített bennük. Sztereotip, megszokott képük van a tanulók elméleti és gyakorlati fejlődési menetéről, és az ettől eltérő fejlődésmenetek - legalábbis átmenetileg - aggodalmakat okozhatnak. Mi ezeket az aggodalmakat is komolyan megvizsgáljuk. Messzemenően figyelembe vettük többek között az iskoláknak azt a javaslatát, hogy a szakmai készségek garantáltabb és ütemesebb fejleszthetősége érdekében a közös középiskolai osztályok műhelygyakorlatának évi tantervi kerete az ötnapos tanítási hétre való áttérés ellenére se csökkenjék, sőt valamivel növekedjék. Folyamatos karrierkérdő tárgya a szakmai képzés jobb előkészítése szempontjából a közös középiskolai 1-2. osztály műszaki képzésének egész tantervi anyaga. Az előrejelzések nem kívánnak prejudiciumok lenni. Kísérleti tervünk beválásáról - ismételjük - többet és biztosabban akkor mondhatunk, ha egy-két évfolyam kísérleti képzés teljes folyamatán átjutt.

Kísérleti tervünk szerint - mint ez a már előadottakból látható - a közös középiskolai osztályok befejeztével választunk a tanulóknak továbbtanulási irányt. Ez a kísérletben lényegesen azt jelenti, hogy a tanulók bármely gimnázium 2. osztályában és a kísérletbe bevont szakmiskolai képzési ágban bármelyikében továbbtanulhatnak. Elvileg a gimnáziumban működő közös középiskolai osztályokból át lehet lépni kísérleti szakmiskolai 2. osztályba és fordítva. Ez jelenti - fejlődéslélektanilag indokolt - változás a jelenlegi helyzethez képest, amikor a tanulók 3 évvel korábban - az általános iskolai befejezésekor - állnak soradón-

tő. életpályájukat is meghatározó választás előtt. Tisztában voltunk azzal, hogy egy ilyen, a tanulók továbbtanulását irányító teljesen más rendszer egy túlnyomóan rendszeridegen környezetben /a fennálló, a továbbtanulást hagyományosan irányító mechanizmus/ csak rendkívül korlátozottan működhet.

A kísérleti osztályok hagyományos gimnáziumokban és szakközépiskolákban szerveződnek és működnek. A tájékoztatás ellenére mind a tanulók, mind szüleik elképzelései, elvárásai a tanulmányi utakat, a tanulmányi és pályaválasztásokat illetően a hagyományos iskolarendszerhez, a fennálló iskolatípusokhoz fűződnek. Éppen ezért a tanulók nehezen változtatnak iskolát még akkor is, ha eredményesebb tanulásuk, boldogulásuk ezt nagyon is indokolná.

Akadályozza a tanulók újrafelosztását az iskolák közötti kooperáció hagyományainak a szinte teljes hiánya. Még azonos típusú iskolák sem képesek együttműködni képzési programok kidolgozásában és közös megvalósításában /pl. az egy városban működő gimnáziumok fakultatív képzési programok egyeztetésében, együttes szervezésében/. nemhogy gimnáziumok szakközépiskolákkal. A mi egy városban működő kísérleti iskoláink között - szükségképpen - elkezdődött egy kooperációs folyamat, de ez kielégítőnek korántsem mondható.

Sok erőfeszítést tettünk a hatékony iskolai orientációs munka megszervezése érdekében, amely nélkülözhetetlen, hogy a tanulók képességeiknek megfelelő tanulmányokat válasszanak. Ez is idegen, szokatlan tevékenység még tanáraink számára, jelenlegi munka- és életkörülményeik sem serkentik őket az orientációs teendők végzésére.

Gátolja az orientációt az a körülmény is, hogy a kísérleti osztályok még azoknak az iskoláknak többségében is rendszeridegenek, amelyekben szerveződtek, különösképpen a gimnáziumokban. Arról van ugyanis szó, hogy a legtöbb iskolában a párhuzamos osztályoknak csak a fele vagy még kisebb hányada (pl. a gimnáziumokban 6-4 párhuzamos osztályból mindössze egy) kísérleti osztály. Ez a helyzet erőteljesen lassítja annak az új tudati beállítódásnak, annak az új viszonyulásoknak a kialakulását, amelyeket az új rendszerű képzés megkövetel. Fontos tapasztalatunk, hogy a képzés egész struktúráját és az iskolarendszert érintő komplex iskolakísérletek csak akkor tudják lehetőségeiket optimálisan realizálni, ha a kísérleti iskolák teljes egészében, valamennyi osztályokban felmenő rendszerben megvalósulva, a kísérleti terv szerint dolgoznak. A jelenlegi körülmények között az is kívánatos, hogy egy-egy iskola a kísérleti terv minél több lényeges elemének a megvalósítására maga teremtsen lehetőséget. Az orientációt kétértelműen objektíve hatékonyabbá teszi, ha magán az iskolán belül lehet a második osztály befejezése után gimnáziumi, szakközépiskolai, technikusi, rövid szakképző tanulmányok között választani.

A nehézségek ellenére szerény arányú mozgás tapasztalható volt a 2. osztály után. Budapesten és Miskolcon 12 tanuló változtatott iskolát, többségük szakközépiskolában szervezett kísérleti osztályból ment át gimnáziumba, 2 tanuló gimnáziumból szakközépiskolába. Az olyan szakközépiskolákban, amelyekben több szakma között lehet választani, egyre több tanuló él e választási lehetőséggel, és osztályt változtat.

Az orientáció jelenlegi, főképp a fennálló iskolarendszerhez, pszichológiai, társadalmi szokásokhoz fűződő nehézségei ellenére azt kell mondanunk, hogy a tanulók képességeik szerinti továbbtanulásának, középiskolai tanulmányaik során az ennek megfelelő átmenetek lehetőségének a biztosítása feltétlenül a jövő útja, és a feladat a fenti nehézségek fokozatos elhárítása. Az előadott nehézségekből a közeli és távlati teendők önként adódnak. Többek között:

a/ A kísérleti iskolahálózatot úgy kell fokozatosan átalakítani, hogy a kísérleti iskolák lehetőleg teljes egészében a kísérleti képzésre térjenek át.

b/ A kísérleti iskolák között legyenek olyan nagy, több /4-5-6/ párhuzamos osztállyal rendelkező iskolák, amelyek a közös középiskolai osztályok gimnáziumi és legalább kétfajta szakirányú képzés között tudnak választási lehetőséget biztosítani. Esetleg egy-két szakmában a nem érettségit adó szakmunkásképzést is meg tudják szervezni.

c/ Az egy városban működő kísérleti iskolák között fejleszteni szükséges a sokoldalú kooperációt iskolabokrok/.

d/ Az eddiginél sokkal szélesebbkörű és intenzívebb tájékoztatást kell adni szülőknek, tanulóknak és tanároknak /a művelődési osztályok, a pályaválasztási intézetek segítségével/ a kísérleti képzésről, a kísérleti képzés során a tanulók választási lehetőségeiről.

e/ A menetközbeni tapasztalatokat felhasználva, a kísérleti képzést folyamatosan módosítva, korrigálva, fejlesztve fokozatosan növelni szükséges a kísérleti képzésre áttérő iskolák hálózatát.

A vázolt teendők megvalósítása megkezdődött. Három olyan iskolánk van, amely teljes egészében rátért a kísérleti képzésre: a szegedi Déri Miksa Ipari Szakközépiskola, az orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola és a budapesti Egressy Gábor Ipari Szakközépiskola. A Táncsics Gimnázium és Ipari Szakközépiskola 6 párhuzamos első osztályába az 1982/83 tanévtől vezeti be a Művelődési Minisztérium engedélyével a kísérleti képzést. Az említett szakközépiskolák is képesek 5-5 párhuzamos osztállyal működni, és a harmadik évfolyamtól szakközépiskolai és gimnáziumi osztályokat nyitni.

Lehetőség van arra, hogy mezőgazdasági szakképző intézmények is bekapcsolódjanak a kísérletbe. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Továbbképző Intézetének szakemberei dolgoznak ki a szakképző programokat, és az ő szakmai irányításukkal folya a kísérlet két kijelölendő szakközépiskolában. Szó van továbbá az Orosházi Mezőgazdasági Gépészeti Szakközépiskola bekapcsolódásáról is. Ez utóbbi és a Táncsics Gimnázium együttműködésével ideális kisvárosiközépiskolai kísérleti bázis jönne létre. Más városokban /pl. Nyíregyházán/ is komoly érdeklődés mutatkozik a kísérleti képzés iránt. Amennyiben a felsőszintű közoktatáspolitikai vezetés bátorítást ad a megyei és városi közoktatásügyi szervezeteknek, várható, hogy a következő években több középiskola határozza el kísérleti képzésünk bevezetését.

Közös megegyezéssel ugyanakkor nem indítunk kísérleti osztályokat azokban a gimnáziumokban, amelyekben a kísérleti képzést a párhuzamos osztályok közül csak egyetlen osztály képviselte, és az iskola az ebből adódó nehézségekkel jelenleg

nem tudott / esetleg nem is akart / megbirkózni / a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium és a szegedi Tisza-parti Gimnázium és Vízügyi Szakközépiskola/. A miskolci Herman Ottó Gimnázium viszont a további években is vállalja az egy kísérleti osztály indításával járó nehézségeket. Itt kell megjegyeznünk, hogy már a kísérlet első évében kértük a budapesti Kaffka Margit Gimnázium kiléptetését a kísérletből, mert sem az iskolavezetést, sem a tanári kart nem találtuk késznek és alkalmasnak a kísérlettel járó feladatok megoldására.

Mint a fentiekből is kitűnik, a kísérleti képzés a gimnáziumokban ütközött több nehézségbe. Ennek a már említett problémán / egy kísérleti osztály, 3-5 nem kísérleti osztály egy évfolyamon / túlmenően több oka is van. A gimnáziumok jelenleg nem képesek megteremteni a kísérlet igényelte műszaki oktatás feltételeit; ezért a gimnáziumokban szervezett kísérleti osztályok tanulói a hét egy napján "átjárnak" az egyik szakközépiskolába műszaki oktatásra. Az ilyen "átjárások" ma még, amikor az iskolák közötti kooperáció hagyományai hiányoznak, nem zökkenőmentesek. A hagyományos gimnáziumi atmoszféra, a gimnáziummal szembeni hagyományos tanulói és szülői elvárások továbbá nem is kedveznek az olyan műszaki képzésnek, amely iskolai műhelygyakorlattal, terheléssel, fizikai munkával jár együtt. Ezekből a nehézségektől azonban nem szabad megijedni, és nem szabad a kísérleti képzés eredeti koncepcióját feladni. Meggyőződésünk, hogy az előbbieken említett feltételek létrehozásával a kísérleti képzés szélesebbkörű ismertetésével, a közoktatáspolitikai vezetés hatékonyabb és egyértelműbb támogatásával fokozatosan szélesíthető lesz a kísérlet gimnáziumi hálózata is.

A SZAKKÖZÉPISKOLAI KÉPZÉS ELSŐ SZAKASZA

/Tervezet/

I.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1982 április 7-i ülésén állást foglalt a közoktatás további fejlesztésének irányelveit illetően. Az állásfoglalásnak a középfokú képzésre vonatkozó részét a következőkben lehet röviden összefoglalni:

1. A középfokú képzést hosszabb távlatban is önálló iskolafokozatként kell megőrizni.

2. A középfokú képzés iránt a következő évtizedekben növekednek a társadalmi igények. Fokozatosan általánossá kell tenni, hogy a felnövekvő nemzedékek középfokú végzettségre tegyenek szert.

3. A tanulók műveltségi szintjének további emelése és a felsőoktatás utánpótlásának szélesítése érdekében fokozatosan meg kell változtatni a középfokú képzés belső arányait az érettségit adó középiskolai képzés javára. Indokolt a középiskolai képzésen belül a gimnáziumi képzés kisebb mértékű bővítése. A szakmunkásképző iskolák folyamatos fejlesztésével, képzési feltételeinek javításával távlatilag arra kell törekedni, hogy a szakmát tanulók egyre növekvő hányada érettségit adó szakmai középiskolát végezzen.

4. A középiskolát a tartalmi és szerkezeti integráció irányába kell fejlesztenünk. Fokozatosan el kell érni, hogy a gimnáziumban és a szakközépiskolában az általános művelés törzsanyaga a képzés első szakaszában lényegében azonos legyen. Ezáltal megteremthető a gimnázium és a szakközépiskola közötti átlépés, a korrekciós irányváltás.

5. A szakközépiskolának a mainál színvonalasabb általános

képzést és széles alapu szakképzést kell adnia, és ezzel jobb feltételeket kell teremtenie a szakirányú továbbtanuláshoz és a munkába álláshoz.

6. A szakmai képzés célrendszerének korszerűsítésekor is messzemenően figyelembe kell venni, hogy az iskola szakemberképzési funkcióját is csak az általános képzés és a szakmai műveltség színvonalának együttes növelésével töltheti be. Társadalmi-gazdasági és egyéni érdekek egyaránt indokolják, hogy a személyes adottságok és képességek sokoldalú kiterjesztését szolgáló általános képzés szerepe a jövőben a szakirányú középfokú oktatásban is növekedjék.

7. A jelenleg még mindig túlspecializált szakmai képzés helyett az iskola szélesen megalapozott, szilárd, továbbépíthető tudást adjon.

8. A népgazdaság szükségleteivel összhangban gondoskodni kell a technikusképzés megoldásáról.

II.

A pártállásfoglalás felkérte a kormányt, hogy 1983 végéig dolgozza ki és hagyja jóvá a közoktatás és a felsőoktatás fejlesztési programját.

Az általános fejlesztési programból kiemelve már 1982-ben sor került azonban a technikusképzés rendezésére, ami természetesen érinti a szakközépiskolai képzés egész jelenlegi struktúráját.

1985-ben olyan szakközépiskolai képzést célszerű felmenő rendszerben bevezetni, amely megközelítően megvalósítja a

párt állásfoglalásában megfogalmazott fejlesztési irányelveket. Törekednünk kell tehát arra, hogy a szakközépiskolai képzés első szakasza /1.-2. osztály/ dominánsan általánosan képző jellegű legyen, tananyaga közeledjék a gimnáziumi 1.-2. osztály tantervi törzsanyagához. Ezáltal meg kell valósítani a szakközépiskolai képzés első szakaszának minél teljesebb nyitottságát vagyis az 1.-2. osztályt elvégző tanulók átmene- tének minél akadálytalanabb lehetőségét egyrészt gimnáziumba, másrészt más szakközépiskolába is. Olyan tantervi megoldást kell keresni, amely az átmenetre lehetőleg különbszeti vizsga nélkül illetve viszonylag csekély tananyagot felölelő különbszeti vizsgával ad módot az új képzési irányt választó tanulóknak. Nemzetközi tapasztalatok ugyanis egyértelműen azt bizonyítják, hogy a jelentős tantervi különbségeket pótolni hivatott különbszeti vizsga az átmenetet egyik iskolatípusból a másikba illuzórikussá teszi.

A népgazdasági szükségleteknek megfelelően szakosított, intenzív elméleti és gyakorlati szakmai képzés a szakközépiskola második szakaszának a feladata egyrészt az érettségizett szakmunkásképző tagozaton /2+2/, másrészt a technikusképző tagozaton /2+3/. A képzésnek ebben a szakaszában is folytatódik - csökkenő arányban - az általános képzés.

A fentiekből nyilvánvaló, hogy a szakközépiskolai képzés 1985-től a párt fejlesztési irányelveinek megfelelően jelentős strukturális változáson megy keresztül: első szakasza dominánsan általános képző lesz, a szakképzés tulnyomóan a második szakasz feladatává válik. Ilymódon a középiskolai szakképzés a jelenleginél jóval elmélyültebb általános művelt-

ségre épül.

Feltehető a kérdés: vajon célszerű-e, reális-e a szakközépiskolai képzés jelenlegi szerkezetének ez a jelentős átalakítása. Mindenképpen célszerű; elemzések, kompetens vélemények egész sora mutat rá arra, hogy a termelés és a szolgáltatás színvonalának nélkülözhetetlen fejlesztése létkérdéssé teszi a bennük dolgozó szakembereknek a mainál elmélyültebb, szélesebb látókört, összefüggéslátást, problémamegoldó gondolkodási képességet biztosító általános művelését. Sőt azt lehet mondani, hogy a jelenleg rendelkezésre álló termelési kapacitás, technika termelékenyebb felhasználásának már most is a legfőbb akadálya a dolgozók nem kielégítő általános és szakmai műveltsége.

A képzés struktúrális átalakításának megvan a realitása is, mert kísérletileg igazoltnak tekinthető, hogy a magasabb általános műveltséggel rendelkező tanulók rövidebb idő alatt és intenzívebben képesek magasabb követelményeket támasztó, a mainál lényegesebben konvertálhatóbb elméleti és gyakorlati középfokú szakműveltségre szert tenni.

A realitáshoz azonban az is hozzátartozik, hogy a szakközépiskolai képzés második szakasza csak abban az esetben tehet eleget fent vázolt szakképző feladatának, ha ezt az első szakaszt megfelelően előkészíti. Ennek az előkészítésnek nélkülözhetetlen feltétele, hogy a hagyományos általánosan művelő /közismereti/ tárgyakhoz a szakképzést megalapozó olyan nagy volumenű általános műszaki képzés járuljon, amely a tanulókat elméletileg és gyakorlatilag bevezeti a modern termelés és szolgáltatás minden ágának közös technikai, anyagis-

mereti-technológiai, energetikai, szervezési és közgazdasági alapjaiba. Olyan korszerű műszaki alapismeretekről és készségekről van itt szó, amelyek távlatilag az általános műveltség szerves részét képezik, és szüksége lesz rájuk mindenkinek, bármilyen és bármilyen szintű is a szakmája, a foglalkozása, munkaköre. Szükség lesz rájuk valamennyi értelmiségi pályán is, mert a teljesítmények hatékonysága e pályákon már ma is nem kis mértékben függ a modern technika /korszerű gépek, eszközök, számítógép/ felhasználásától.

A szakközépiskolai képzés első szakaszában azonban már 1985-től szükséges az általános műszaki alapozás bevezetése. Ez az általános műszaki alapozás jelentősen hozzájárul az első szakasz nyitottságához, mert lehetővé teszi a korrekciót a szakma megválasztását illetően is, lehetővé teszi, hogy a tanuló az egyik szakképzési ágból a másikba átmenjen.

A második szakaszra történő megfelelő előkészítés szükségessé tesz az általános közismereti és műszaki képzés mellett egy bizonyos arányú specializációt is nagy szakmacsoportonként. Ennek a specializációnak érvényre kell jutnia mind a közismereti tantárgyrendszerben, mind a műszaki alapozásban. Körültekintően kell eldönteni, milyen szakmák tartoznak egy olyan nagyobb szakmacsoporthoz, amelyek számára azonos lehet a specializáció tartalma. Lesznek olyan szakmák, amelyek a közismereti tantárgyrendszerben speciális kiegészítést, alkalmazást kívánnak meg a matematikában és a fizikában, és megelégedhetnek az általános iskolai biológiai műveltségi szinttel. Lesznek viszont olyanok, amelyek nem nélkülözhetik a biológiai alapozást, és kiegészítő kémiai ismereteket is

megkivánnak. És természetesen minden ilyen nagyobb szakmacsoport általános műszaki képzéséhez - mint említettük - adekvát speciális elméleti és műszaki képzésnek kell csatlakoznia.

Mi úgy gondoljuk, hogy a fenti képzési keret és tartalom megfelel az olyan szolgáltatási szakképzési ágazatoknak is, mint kereskedelmi, közgazdasági ágazat. Számukra az első képzési szakaszban a gimnáziumi általánosan művelő törzsanyag mindenképpen nagyon előnyös, de hasznos és felhasználható lehet számukra az általános műszaki képzés is. Vagyis el tudunk képzelni az összes szakképző ágazat számára közös általános műszaki alapozást. A második szakasz megfelelő előkészítésére elegendő a specializációnak az a mértéke, amelyet a többi szakképző ágazatok számára is tervezünk. Ez az elgondolásunk azonban alapos szakmai, pedagógiai elemzésekkel ellenőrizendő, mert az is lehetséges, hogy a közgazdasági és kereskedelmi szakképzés második szakaszának előkészítése az általános műszaki képzés arányának csökkentését és a speciális szakmai képzés arányának növelését kívánja a képzés első szakaszában.

Az első szakasz speciális szakmai előkészítését úgy szükséges tantervileg /óratervileg/ tervezni, hogy az általános műveléssel együtt jól megalápozza a második szakaszban kezdődő már specializáltabb, intenzívebb szakmai képzést, de minél kevésbé sértse az első szakasz nyitottságát: a továbbtanulás irányának /gimnázium, más szakképzési ágak/ a második osztály befejezése után történő választási lehetőségét. Ha az átmenet esetében a különbözeti vizsga elkerülhetetlen, vagy az elbocsátó vagy a fogadó iskolának ehhez szervezett formában minden szükséges segítséget meg kell adnia a külön-

bözeti vizsgára jelentkező tanulóknak /tantervi szabad sáv: szabadon választható tárgyak beiktatása - speciális felkészítő tanfolyamok/.

Kísérleti tapasztalatok megengedik azt a következtetést, hogy az első szakasz szakmai specializációjának elég a második osztályban kezdődnie, míg az első osztály tanterve lényegében valamennyi szakközépiskolában közös lehet.

Amikor az első szakasz tantervét /óratervét/ meghatározzuk, akkor természetesen csak egyik támpontunk az általánosan művelő tananyag közelítése a gimnáziumi törzsanyaghoz. Az is nagyon lényeges, hogy a képzés első szakaszát és második szakaszát egységben lássuk, világos legyen a képzési cél, az általános és szakmai műveltség tartalma, elérendő szintje. Ezt lebontva lehet mind a képzés első szakaszának, mind a második szakasznak /+2 és +3, esetleg rövidebb, érettségit nem adó szakmunkásképzési leágazás/ tantervi koncepcióját és részletes tantervét kidolgozni. Amikor az első szakasz tantervi koncepciójára, irányelveire vonatkozóan mostani javaslatainkat megteesszük, támaszkodunk azokra a középiskolai szakképzés első és második szakaszát átfogó, egységben kezelő tantervi elemzésekre, amelyeket a gépipari, műszeripari, villamosipari és vegyi szakmákban már elvégeztünk és kísérletileg kipróbáltunk.

A szakközépiskolai képzés első szakasza /1.-2. osztály/ tehát dominánsan általánosan képző, tantervi törzsanyaga a lehetséges legnagyobb mértékben közeledik a gimnázium 1.-2. osztályának törzsanyagához. Ezt az általánosan művelő törzsanyagot egészíti ki az ugyancsak általánosan művelő elméleti

és gyakorlati műszaki képzés. Mindehhez járulnak még a szükséges mértékben a szakmai képzést speciálisan megalapozó, nagyobb szakmai csoportok számára tervezett kiegészítések a közismereti tantárgyrendszerben és a speciális műszaki elméleti és gyakorlati ismeretek.

Az első szakasz óratervének meghatározásakor tekintetbe kell venni, hogy az általános elméleti és gyakorlati műszaki képzésre jelentékeny óraszámot kell fordítani. A kísérleti tapasztalatok szerint az első osztályban a műszaki elmélet heti 2 órát, a műhelygyakorlat heti 4 órát igényel, a második osztályban az általános és speciális műszaki elmélet együttesen 3 órát, az általános és speciális műszaki gyakorlat /műhelygyakorlat/ együttesen 4 órát tesz ki. A közismereti tárgyak rendszerében a speciális anyagot tartalmazó rész a második osztályban 3-4 órában tervezhető. Minthogy a heti kötelező óraszám a szakközépiskolában sem lehet több heti 30-32 óránál, ez annyit jelent, hogy az általánosan művelő közismereti tárgyakra jutó heti óraszám az 1. osztályban 25 óra, a 2. osztályban 22-23 óra lehet. A kérdés az, hogy - leszámítva a gimnáziumi technika órászámait - lehetséges-e ilyen órászámokban a gimnáziumi törzsanyagot eredményesen tanítani-el-sajátítani. Elvileg lehetséges, mert a gimnáziumi tantervek törzsanyaga a tantervi anyag mintegy kétharmadát teszi ki. Ha ezt heti órászámra vetítjük, akkor a gimnáziumi törzsanyag a fenti órászámokban feldolgozható. Ez a számítás azonban csak nagy megközelítéssel érvényes: tantárgyanként szükséges újból meghatározni azt a gimnáziumi törzsanyagot, amelyet a szakközépiskola 1.-2. osztályában feldolgozni szükséges ahhoz,

hogy a 2. osztály után átmenetre nyíljon lehetőség a gimnáziumba lehetőleg különbözeti vizsga nélkül.

Ha az alapos vizsgálat azzal az eredménnyel végződnék, hogy a fenti óraszámokban a gimnáziumi általánosan művelő törzsanyag nem vagy csak nagy nehézségek árán dolgozható fel, meg kell gondolni egy olyan tantervi szabad sáv beiktatását a szakközépiskolai első szakasz óratervébe, amely a gimnázium javára mutató tantervi különbözet anyagát tartalmazza, és amelynek a folyamatos tanulására azok a tanulók vállalkoznának /az iskola tanácsadása, irányítása alapján/, akiket képességeik, érdeklődésük erre a kiegészítő tanulmányra a túlterhelés veszélye nélkül alkalmassá tesznek. A szabad sáv lehetőségeivel természetesen olyan tanulók is élhetnek, akik nem kívánnak tanulmányi irányt változtatni.

Az általános képzésben különös gondot kell fordítani a magyar nyelv és irodalom, a történelem és a szakmai képzés szempontjából alaptárgyaknak tekinthető természettudományi tárgyak oktatására. Öröndetes és szükséges lenne, ha a szakközépiskolai első szakaszban lehetőségessé válna az orosz nyelv mellett még egy idegen nyelv kötelező tanulása, amelyet a jó képességű tanulók a képzés második szakaszában is folytatnának. Ha azonban a heti kötelező óraszám mennyisége ezt nem tenné lehetővé, a szabad sávban mindenképpen biztosítani kell az arra vállalkozó és alkalmas tanulóknak a második idegen nyelv tanulásának lehetőségét.

Meggyőződésünk, hogy az irodalmi tanulmányok mellett a szakközépiskolának legalább az első képzési szakaszában el kell mélyíteni a tanulóknak az általános iskolában szerzett

zenei és képzőművészeti műveltségét /ének-zene, rajz-képzőművészet/. Rendkívül sajnálatos lenne, ha ilyen tárgyak nem kapnának helyet az első szakasz tantervében.

Az első szakaszban szükséges speciális szakmai alapozásnak a közismereti tárgyak rendszerében megmutatkozó következménye abból vezethető le, hogy bizonyos közismereti tárgyak a szakmai képzés szempontjából alaptárgyaknak tekinthetők. Ilymódon pl. a gépészeti és villamosipari szakmák számára a matematika és fizika, /különösen bizonyos alkalmazott fejezetei/ alaptantárgyak, a vegyipari és élelmiszeripari szakmák számára a kémia, illetve a biológia, a közgazdasági és kereskedelmi szakmák számára ugyancsak a matematika bizonyos fejezetei tekinthetők elméleti alapoknak. Nyilvánvaló, hogy a már említett nagyobb szakmacsoportok igényei szerint pontosan meg kell határozni, mely közismereti tárgyak az alapozó tárgyak, és a fent említett órakeretben be kell iktatni őket a tantervbe, ha egyébként nem szerepelnek benne, illetve ha szerepelnek, meg kell pontosan határozni, milyen speciális fejezetekkel /anyagrészekkel/ szükséges kiegészíteni őket. Jelenleg a gimnázium 1.-2. osztályának tantervében nem szerepel a biológia, nyilvánvaló viszont, hogy bizonyos szakmák megalapozásához nélkülözhetetlenek meghatározott biológiai ismeretek.

Az elmondottak szerint a szakközépiskolai képzés első szakaszának óratervi szerkezete a következő:

1. A mindenkire egyaránt kötelező általánosan művelő /közismereti/ tantárgyak és a mindenkire egyaránt kötelező általános műszaki elméleti és gyakorlati alapképzés.

2. A kötelezően választandó speciális alaptárgyak illetve

az általánosan művelő tantárgyakhoz kapcsolódó speciális tananyagrészek és az általános műszaki alapképzéshez kapcsolódó speciális műszaki /szakmai/ alapozás.

3. Szabadon választható tárgyak.

A második sávban a választási kínálatot az határozza meg, hogy az adott szakközépiskolában illetve egy város, egy körzet egymással kooperáló szakközépiskoláiban ténylegesen milyen szakképzési ágazatok vannak. Ha a tanuló a második osztály befejeztével más szakmai képzést választ, mint amilyen specializációt a 2. tantervi sávban választott, akkor természetesen valamilyen formában a választott szakmának megfelelő speciális tantervi anyagot pótolnia kell.

A 3. sávban - mint említettük - olyan tantárgyak tanulásának lehetőségét kell felkínálni, amelyek a gimnázium 3. osztályába történő átmenetet vannak hivatva - lehetőleg különbözőzeti vizsga nélkül- elősegíteni.

A kötelezően választandó specializáció és a szabadon választható tantárgyrendszer a képzés első szakaszában hatékonyan működő orientációt feltételez.

A szakközépiskolai képzés 1985-től felmenő rendszerben megkezdődő reformjáig nem lesz mód új tankönyvek megírására és előállítására. Ezért - legalább is a képzés első szakaszának - tantervét úgy szükséges kialakítani, hogy annak legnagyobb hányada a jelenleg forgalomban lévő szakközépiskolai és gimnáziumi tankönyvekből tanítható-tanulható legyen. Ez a tény természetesen bizonyos mértékig korlátozza a tantervi munkálatokat, de komoly fennakadást nem okoz. Kisérleti tapasztalataink szerint inkább előny, mint hátrány származik

abból, ha egy tárgy oktatására a szakközépiskolai tankönyv mellett a gimnáziumi tankönyvet is használják. A tankönyvjegyzéket időben kell elkészíteni, hogy az iskolákban sem az oktatás tervezésében, sem az oktatás zavartalan megkezdésében ne legyen fennakadás. Elkerülhetetlen azonban új tankönyvek /tankönyvpótló jegyzetek/ készítése az általános műszaki elmélet és gyakorlat tanítása-tanulása számára, mert ezek új tárgyak. Ezt a munkát segítheti, hogy e tárgyak kísérleti tantervei és tankönyvpótló jegyzetei már korábban elkészültek, rendelkezésre állnak oktatásuk kísérleti tapasztalataival együtt. Ugyancsak készülniök kell tankönyvkiegészítéseknek a közismereti tárgyakhoz kapcsolódó speciális tananyagrészekből és a speciális műszaki alapozás tananyagából.

Szeged, 1983. február 4.

Dr. Ágoston György s.k.
egyetemi tanár

Dr. Ágoston György

egyetemi tanár, JATE

KÖZÉPISKOLAI ELSŐ SZAKASZ, KORREKCIÓS IRÁNYVÁLTÁS,
ORIENTÁCIÓ, VIZSGA

I.

A középfokú képzési rendszer továbbfejlesztésének az MSZMP KB állásfoglalásában megfogalmazott irányelvei távlatilag szükségképpen oda vezetnek, hogy a tanulók egyre nagyobb hányada nem az általános iskola befejezésekor, 14-15 éves korban, hanem két évvel később, 16-17 éves korban, a középfokú képzés első szakaszának befejeztekor dönthet véglegesen /de még mindig nem megmásíthatatlanul/ a pályaválasztást is meghatározó további tanulmányairól. A középfokú képzési rendszer fejlesztésének ugyanis lényeges szempontja a középfokú iskola-típusok között jelenleg létező, az egyikből a másokba való átmenetet gyakorlatilag kizáró merev elkülönülés távlati megszüntetése, a középfokú képzésnek a tartalmi és szerkezeti integráció irányába történő fejlesztése.

A középfokú képzési rendszer tartalmi és szerkezeti integrációjának központi kérdése valóságos "punctus saliens"-e a középiskola két, jelenleg élesen elváló típusának közelítése. A párt állásfoglalása szerint arra kell törekedni, hogy a gimnáziumban és a szakközépiskolában az általános művelés törzsanyaga a képzés első szakaszában lényegében azonos legyen. Ezáltal megteremthető a gimnázium és a szakközépiskola közötti átlépés, a korrekciós irányváltás. Szinte magától értetődik.

hogy a korrekciós irányváltás lehetőségének távlatilag ki kell terjednie a különböző szakképzési irányokra is. Tehát az átlépés lehetőségének meg kell teremtnie a különböző szakközépiskolák között is. Ez utóbbinak a feltétele az általános művelés törzsanyagának azonossága mellett az, hogy a szakközépiskolai képzés első szakaszában ne következzen be olyan specializáció, amely az átmeneteket eleve lehetetlenné tenné. A képzés első szakaszában a népgazdaság korszerű szükségleteinek megfelelően specializált szakképzés hatékony megalapozását kell célul kitűzni, amelynek tényezői az általános művelés, annak szerves részeként az általános elméleti és gyakorlati műszaki képzés és egy nagyobb szakmacsoport speciális elméleti és gyakorlati alapjainak az elsajátíttatása. Azok között a szakközépiskolák között, amelyekben egy szakmacsoportból kiágazó szakképző irányok vannak, minden további nélkül az átmenet lehetősége a képzés első szakasza után, de a speciális elméleti és gyakorlati alapok pótlásával módot kell adni más szakmacsoport-hoz tartozó szakképzés választására is.

A szakközépiskolai képzés első szakaszának befejeztekor azonban nemcsak a képzési irányok közül választanak a tanulók, hanem a pályaszíntet meghatározó, különböző végzettséget adó, különböző időtartamú formák közül is.

A szakközépiskolai képzés új funkciót és szerkezetét meghatározó legújabb és 1985-ben felmenő rendszerben érvénybe lépő rendelkezések értelmében a szakképzésben maradó tanulók a képzés első szakaszának befejezése után a következő formákban tanulhatnak tovább: 1/ az érettségivel és szakmunkásképesítéssel /középfokú szakképesítéssel/ záruló két évfolyamú szakasz

/tagozat/, 2/ az érettségit is biztosító, technikusminősítéssel záruló három évfolyamú szakasz /tagozat/. Ezek minden bizonnyal kiegészülnek majd egy harmadik továbbtanulási formával, amely érettségit nem adó, alacsonyabb szakképzettséghez /betanított munkás, nem elméletigényes szakmákban szakmunkás/ juttatja azokat a tanulókat, akik bármilyen okból /gyenge tanulmányi eredmények, a szorgalom és akarat gyengesége, családi körülmények/ nem tudják, nem akarják a magasabb követelményeket támasztó képzési formákat vállalni. Eme alacsonyabb szakképzettséget adó formának időtartamban, képzési programban különböző variációit szükséges kidolgozni, hogy bekapcsolódási lehetőséget biztosítson a középiskolai tanulmányokat mind az első évfolyam után, mind a második évfolyam után abbahagyó tanulónak. Az alacsonyabb képzettséget adó szakképzés megszervezhető szakmunkásképző iskolákban, a megfelelő képzési feltételekkel rendelkező munkahelyeken, de magukban a szak- középiskolákban is.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a középfokú képzés most meginduló integrációs folyamatának, szakaszolásának a szerkezeti modellje a fakultatív gimnáziumi képzés bevezetésével /illetve az azt előkészítő kísérletek során/ jött létre. Ez a szerkezeti modell bontotta először a középiskolai képzést két szakaszra /első szakasz = orientációs szakasz, második szakasz = a fakultatív képzés szakasza/, és hozta a tanulókat az első szakasz befejeztekor választási helyzetbe.

A középiskolai első szakasz /1.-2. osztály/ befejezése után - figyelembe véve a fakultatív gimnáziumi képzés szerkezetét, a középiskolai képzési rendszernek a pártállásfogla-

lásban megfogalmazott irányelveit és a technikusképzést /a középiskolai szakképzést/ szabályozó legújabb rendelkezéseket - a középiskolai tanulók számára távlatilag a következő tanulmányválasztási, illetve egyik képzési irányból a másikba való átmeneti, korrekciós irányváltási lehetőségek nyílnak meg:

a/ továbbhaladás a gimnáziumi első szakaszból a második szakaszba, fakultatív tantárgycsoportválasztás

b/ átmenet a szakközépiskolai első szakasz befejeztekor gimnáziumba, fakultatív tantárgycsoportválasztás

c/ átmenet a gimnáziumi első szakasz befejeztekor a szakközépiskola érettségire és szakmunkásképzést /középfokú szakképzést/ adó 2 évfolyamú tagozatába, a szakképzési irány megválasztása

d/ átmenet a gimnáziumi első szakasz befejeztekor a szakközépiskola technikusképző 3 évfolyamú tagozatába, a szakképzési irány megválasztása

e/ átmenet gimnáziumból alacsonyabb szakképzettséget adó szakképzési formába, a szakképző irány megválasztása

f/ továbbhaladás a szakközépiskola első szakaszából a 2 évfolyamú tagozatba korrekciós irányváltás nélkül, a szakmacsoportos előkészítésnek megfelelő szakképzési irány megválasztása

g/ továbbhaladás a szakközépiskola első szakaszából a 3 évfolyamú technikusképző tagozatba korrekciós irányváltás nélkül, vagyis a szakmacsoportos előkészítésnek megfelelő szakválasztással, ez esetben, ha az illető szakközépiskolában nincs technikusképző tagozat, átmenet más szakközépiskolába

h/ továbbhaladás a szakközépiskolai első szakaszból a 2 évfolyamú tagozatba korrekciós irányváltással vagyis szakmavá-

lasztás az eredeti szakmacsoporton kívül, átmenet más szak-
középiskolába

i/ továbbhaladás a szakközépiskolai első szakaszból a 3
évfolyamú technikusképző tagozatba korrekciós irányváltással,
tehát szakválasztás az eredeti szakmacsoporton kívül, átmenet
más szakközépiskolába

j/ átmenet a szakközépiskolai első szakaszból alacsonyabb
képzettséget ad szakképzési formákba.

A közép fokú képzési rendszer tartalmi és szerkezeti integ-
rációja először csak a középiskolákra terjed ki. Ez szükség-
képpen van így. Távolatilag ugyan kétségtelenül helyesen igényli
a pártállásfoglalás, hogy a szakmát tanulók egyre növekvő há-
nyada végezzen érettségit adó szakmai középiskolát, ezzel az
igénnyel kapcsolatban azonban nagyon is hangsúlyozni szükséges
a megvalósítás távlatosságát, józan fokozatosságát. A jelenleg
általános iskolát végzett szakmát tanulók jelentős százalékát
a középiskolai színvonal nem kívánatos, sőt súlyos társadalmi
következményekkel járó lerontása nélkül nem szabad középisko-
lába felvenni. A középiskolai színvonalat a jelenlegihez ké-
pest inkább emelni szükséges, mint további romlását megengedni.
Középiskolába iratkozó tanulókkal szemben tartani kell azt a
követelményt, hogy minimálisan 60-70 %-os átlagos eredményes-
séggel /a továbbtanulás szempontjából fontos általános iskolai
tantárgyak tantervi anyagának tényleges 60-70 %-os elsajáti-
tottsága/ végezzék el az általános iskola 8 osztályát. Azokat
a tanulókat, akiknek a tudása az általános iskola befejezése-
kor nem éri el ezt a színvonalat, továbbra is érettségit nem
adó, rövidebb szakképzési formába, tehát szakmunkásképző isko-
466

lákba kell irányítani. A szakmunkásképző iskolákba iratkozók aránya abban a mértékben csökkenhet, amilyen mértékben az általános iskolai képzés hatékonysága növekszik.

A jelenlegi szakmunkásképző iskolák tehát csak később tudnak majd a középfokú képzés tartalmi és szervezeti integrációs folyamatába bekapcsolódni. Ez a bekapcsolódási folyamat is elkezdődhet azonban. Nem látjuk ugyanis akadályát annak, hogy a nagyobb szakmunkásképző iskolák, amennyiben a személyi és tárgyai feltételeket biztosítani tudják, meghatározott szakmákban az általános iskolát megfelelő eredménnyel végzett tanulók számára szakközépiskolai első osztályokat nyissanak, és felmenő rendszerben teljes szakközépiskolai képzést kiépitsek. Ismételten óvunk azonban e folyamat siettetésétől.

Ellentmondana azonban a személyiségfejlesztés lehetőségeiről vallott nézeteinknek, ha az általános iskolát gyenge tanulmányi eredménnyel végzettek aktuális fejlettségi szintjéből fejleszthetőségükre vonatkozóan eleve negatív következményt vonnánk le. Csak az állapítható meg róluk, hogy aktuálisan nem lennének képesek a középiskolai tanulmányok eredményes végzésére. Azoknak, akik a szakmunkásképző iskola hatékony fejlesztő munkája és más kedvező körülmények hatására a képességek kellő fejlettségi szintjére jutnak, továbbra is meg kell adni a lehetőséget, hogy a szakmunkásképző iskola elvégzése után középiskolai végzettségre tegyenek szert.

A középfokú képzés tartalmi és szervezeti integrációja a középiskolát illetően sem lesz azonban gyorsan kibontakozó folyamat; szubjektív és objektív akadályok egész sora nehezíti. Az előbb felsorolt tanulmányválasztási lehetőségek közül je-

lenleg egyetlen egy működik általános érvénnyel: a gimnázium-ra korlátozódó fakultatív tantárgycsoport-választás lehetősége és kötelezettsége a gimnázium második osztályának befejezésekor. Létrejöttek továbbá a középiskola tartalmi és szervezeti integrációjának kísérleti kipróbálására teljesen nyitott közös középiskolai első és második osztályok /azonos általánosan művelő tananyag, beleértve egy nagyobb volumenű általános elméleti és gyakorlati műszaki alapképzést/ öt szakközépiskolában, egy közös igazgatású gimnáziumban és szakközépiskolában és három gimnáziumban. Az első kísérleti évfolyam 15 osztályának tanulói ugyan csak e tanév végén tesznek egyrészt gimnáziumi érettségi vizsgát, másrészt a szakmai elméleti követelményeket illetően megemelt szintű, egy éves technikusképző osztály elvégzésére is jogosító szakközépiskolai érettségi és szakmunkásképesítő vizsgát, azt azonban már az eddigi tapasztalatokból is prognosztizálni tudjuk, hogy a gimnáziumi és szakközépiskolai képzésnek a középiskolai első szakasz közös törzséről való leágasztatása, az akkor történő választás gimnáziumi és szakmai tanulmányok között a középiskolai képzésnek lehetséges, eredményes útja. A kísérlet ugyanakkor azokat az akadályokat is jelzi, amelyek a középiskolai képzés integrációjának általánosabb megvalósítása elé tornyosulnak.

A technikusképzést és ennek kapcsán a középiskolai szakképzést szabályozó legújabb rendelkezések azt garantálják, hogy a középiskolai szakképzés rendszerén belül is létre jön 1985-től a képzés korszerű szakaszolása, az első szakaszban az általános képzés arányainak növelése, áttérés a szűkebb specializációról szélesebb /nagyobb szakmacsoportos/ szakmai alapo-

zásra, és ezzel megteremtődik az első szakasz bizonyos mértékű nyitottsága, vagyis a tanulók számára meghatározott keretek között választási lehetőség iktatódik be /a szűkebb szakmai irány és a tanulmányi szint megválasztási lehetősége, setleg átmenet lehetősége gimnáziumba/. Az első szakasz nyitottságának a kérdése azonban ma még nem eldöntött. A tantervi munkálatok során derül majd ki, vajon mekkora lépést lehet tenni a gimnáziumi és szakközépiskolai általánosan művelő törzanyag közössé tételének útján, ami a pártállásfoglalás szerint a középiskola tartalmi és szerkezeti integrációjának lényege, és ami döntő feltétele a szakközépiskola és a gimnázium közötti átlépésnek. Ugyancsak a tantervi munkálatok során derül majd ki, mennyire lehet nyitott a szakközépiskolai képzés első szakasza különböző szakmacsoportokhoz sorolható szakképzési irányok tekintetében.

Teljesen nyilvánvaló, hogy amennyiben az átmenetet akár gimnáziumba, akár más szakmacsoporthoz tartozó szakképzési irányba különbözeti vizsgák letételétől vagy a kötelező tantervi követelményt jelentősebben meghaladó anyag más formában való pótlásától teszi majd függővé, az átmenet nagyon megnehezül, illetve a gyakorlatban lehetetlenné válik.

Mint az előadottakból kitűnik egyelőre külön-külön, egymástól függetlenül jött illetve jön létre képzési első szakasz a gimnáziumban és a szakközépiskolában. Így olyan helyzet áll elő, hogy a gimnáziumi első szakaszból, minthogy tantervének készültek a korrekciós irányváltás perspektívája még nem vetődött fel, semmilyen módon, különbözeti vizsgával sem lehet szakközépiskolába átlépni. Az az elméleti és gyakorlati mű-

szaki képzettség ugyanis, amelyre ma a gimnázium 1.-2. osztályában a technika tantárgy keretében tehetnek szert a tanulók, nem alkalmas a 3. osztályban kezdődő intenzív szakmai képzés megalapozására. Különösen nehezen pótolhatók azok a műszaki készségek, amelyeket csak a műszaki elmélethez kapcsolódó, elegendő óraszámú műszaki gyakorlati képzés tud kialakítani. Ezt a hiányt nem lehet megoldani rövid felkészülési idejű különbözeti vizsgával.

Nem kétséges, hogy a középiskola tartalmi és szerkezeti integrációjának útján már most nagyobb lépést lehetne tenni, ha a szakközépiskolai képzés tartalmi és struktúrális reformja együtt járna a gimnáziumi tantervek bizonyos revíziójával, amelylehetővé tenné a gimnáziumba beiratkozott tanulóknak is a korrekciós irányváltást, vagyis a képzés első szakasza után a tanulmányoknak szakképző iskolákban való folytatását. A pártállásfoglalás szándékainak megfelelő középiskolai első szakasz kialakítása ugyanis, amely tehát lényegében azonos általános művelésben részesíti a tanulókat és mindegyiküknek megadja a korrekciós irányváltás, a más képzésbe való átmenet lehetőségét, csak úgy remélhető, ha ehhez mindkét iskolatípus felől történik a közeledés.

II.

Az eddigiekből az a következtetés vonható le, hogy a középiskola tartalmi és szerkezeti integrációs folyamata, ha a különböző okokból ellentmondásosan, egyoldalúan is, de megkezdődött. A gimnáziumban már korábban létrejött, a szakközépiskolában a közeljövőben létrejön a képzés szakaszolása, az el-

ső szakasz /1.-2. osztály/ után a tanulók döntési helyzetbe kerülnek, és - ha egyelőre korlátozottan is - az életpályájukat is befolyásoló tanulmányi irányok, speciális illetve szaktanulmányok között választhatnak.

Annak indokoltságára, hogy a pályaválasztásukat is nagyrészt meghatározó tanulmányi irányról nem az általános iskola befejeztekor, 14-15 éves korban, hanem két évvel később, a közép fokú /középiskolai/ képzés első szakaszának befejeztekor, 16-17 éves korban határoznak, most nem kívánunk részletesebben kitérni. Utalásszerűen mégis szükséges előadnunk, hogy különböző kiindulópontú - közgazdasági, szociológiai, fejlődéslektani, pedagógiai - vizsgálatok összehangzóan arra az eredményre jutottak, hogy mind a társadalomnak, a népgazdaságnak, mind az egyénnek előnyösebb egy olyan iskolarendszer, amelyben két évvel meghosszabodik az a közös törzs, amelyből aztán a speciális, illetve szaktanulmányok kiágaznak.

A társadalomtudósok és közgazdászok bebizonyították, hogy a szocialista demokratizmus kiteljesedésének, a modern termelési technika és technológiai felhasználásának és fejlesztésének, tehát a magasabb termelési színvonalnak, továbbá az ember kiteljesedésében, az élet minőségében egyre nagyobb jelentőségű szabadidő kultúrájának szükségképpen előfeltétele a társadalom tagjainak elmélyültebb, átfogóbb, tartalmában is korszerűbb általános műveltsége, amelyhez már a tanulók kora miatt sem lehet a 8 évfolyamú általános iskolai képzéssel eljutni. A szociológiai kutatások arra szolgáltatottak hiteles adatokat, hogy az általános iskola utáni képzési formák és irányok megválasztásában nagyobb szerepe van a tanulók szociális

helyzetének /a család kulturális és anyagi színvonalának és ezzel szoros összefüggésben a tanulók általános iskolai tanulmányi körülményeinek/, mint a belső, személyes tényezőknek, adottságaiknak, kedvező feltételek mellett kifejleszthető potenciális képességeiknek, pozitív személyiségtulajdonságaiknak. Ismeretes, hogy a szakmunkásképző iskolákban csak elvétve találhatók a magasabb beosztásokban dolgozó és értelmiségi szülők gyermekei. A szakközépiskolák tanulóinak szociális összetétele is jelentékenyen különbözik a gimnáziumi tanulókétól: az utóbbiak között túlnyomó az előbb említett rétegek gyermekeinek aránya. Aligha remélhető, hogy a közelebbi jövőben az általános iskola a jelenleginél nagyobb mértékben lesz képes a kedvezőtlenebb szociális körülmények miatt keletkező fejlődési hátrányok kiegyenlítésére, és ennek következtében a tanulók továbbhaladásának képességeik szerint történő irányítására. Ennek a társadalmi igazságtalanságot, a társadalmi mobilitás lefékeződését előidéző helyzetnek a javulása mindenképpen remélhető, ha az általános iskolát végzett továbbtanulók személyiségfejlődése, képességeik kibontakozása számára a középfokú képzés első szakaszában kedvező feltételeket teremtünk, és ha csak azután az intenzívebb személyiségfejlesztő szakasz után történik meg speciális illetve szaktanulmányaik megválasztása.

A fejlődépszichológiai kutatási eredmények is olyan iskolarendszer mellett szólnak, amelyben kitolódik a pályaválasztással összekötött tanulmányválasztás időpontja, illetve amelyben ifjúkorban is ténylegesen mód van korrekciós irányváltotatásokra. 14 éves korban - még a legkedvezőbb külső fejleszt-

tő körülményeket is feltételezve - a tanulók többségében nem mutatkoznak még pregnánsan azok a képességek, amelyekből biztonságosan lehetne következtetni azokra a tevékenységi területekre /szaktanumányokra, szakmára, életpályára/, amelyeken a legsikeresebben, a legeredményesebben működhetnek, valósíthatják meg önmagukat. 14 éves korban még labilis, felületes az érdeklődésük, és kellő önismeret hiányában gyakran nem is egyezik adottságaikkal. Egyszóval: az általános iskola - ha optimális személyiségfejlesztő intézménnyé is fejlődne - csak bizonytalanul tudná a tanulói számára legsikeresebb, legeredményesebb tanulmányi irányt és életpályát prognosztizálni. Az egyéni képességekkel és érdeklődéssel összhangzatos tanulmány- és pályaválasztás azonban nemcsak a tanuló képességeinek és személyiségtulajdonságainak a megismerését kívánja azoktól /iskolától, szülőtől/, akik leginkább felelősek irányításáért, hanem a tanulótól magától is olyan önismeretet kíván, amely nélkül önmaga sorsáról felelősen nem dönthet. 14 éves korban a tanuló még nem érett ilyen fokú önismeretre.

Bárhonnak indul is ki tehát a vizsgálat, oda jut, hogy a pályaválasztást is magában foglaló speciális illetve szaktanulmányi irány megválasztásának időpontját a társadalom és az egyén számára egyaránt kedvezőbb 16-17 éves korra, tehát a középiskolai tanulmányok első szakaszának végére tenni.

Ki kell itt térni azok véleményére, akik a fakultatív gimnáziumi képzés struktúrájában azt kifogásolják, hogy éppenséggel nem későbbre tolja el az életpályát is meghatározó tanulmányválasztást, hanem a régebbi képzési struktúrához viszonyítva előbbre hozta két évvel. Ez a kifogás nem állja meg a helyét.

A gimnázium - ha nem is az 1945 előtti durva társadalmi szelekciót kell ezen érteni - ma is a tanulmányoknak az a "királyi útja", amely egyetemi-főiskolai hallgatóságunknak legbővebb meritési bázisa annak ellenére, hogy a gimnazista tanulók korosztályuknak mindössze 20 %-át teszik ki. Az általános iskola befejezésekor a gimnáziumi továbbtanulás tehát igenis szélesebb értelemben életpályát is meghatározó döntés, mert az esetek többségében az értelmiségi életpályákra lépés szándékát tartalmazza. A szakközépiskolások pályaválasztási szándékában viszont túlnyomó az iskola elvégzése utáni elhelyezkedés. Arról tettünk már említést, hogy a középiskola két típusába történő áramlásnak, ennek a 14 éves korban történő "tanulmányválasztásnak" háttérében ma is társadalmi szelekciós mechanizmus működik. Éppen ezért feltételezhető /e feltételezést tanári tapasztalatok bőven alátámasztják/, hogy nem kis számú tanuló kerül a tényleges képességeinek és érdeklődésének nem megfelelő középiskolatispusba. Az első két középiskolai osztály tantervét tehát mindenképpen indokolt úgy alakítani, hogy a korrekciós irányváltásra akadály nélkül sor kerülhessen.

A felsőfokú tanulmányok szakirányának vagyis a konkrét értelmiségi pályának a megválasztására a régebbi gimnáziumi képzés valóban a képzés végén adott lehetőséget. Ez a lehetőség azonban akkor is inkább "haladék" volt bizonytalan, az önismeret alacsony fokán álló, szilárd pályaelképzeléssel nem rendelkező tanulók számára, akik az utolsó pillanatban személyi elhivatottság nélkül azt a felsőoktatási intézményt, szakot választották, ahova, amelyre legbiztosabban remélhették a bejutást. Ennél mind a társadalom, mind a személyes boldogulás

szempontjait figyelembe véve inkább támogathatunk olyan középiskolai képzési struktúrát, amely 16-17 éves korig a tanulók egyéni képességeit céltudatosan megismerni, bennük az ezeknek megfelelő reális pályaelképzeléseket kialakítani törekszik, és őket pályaelképzeléseik megvalósításában a közös tanulmányi program mellett speciális programok felkínálásával is segíti.

III.

A pályaválasztást is eldöntő, legalábbis nagy mértékben befolyásoló tanulmányválasztás a középiskolai 2. osztály után hatékony orientációt feltételez a képzés első szakaszában. Az orientációs rendszer legfontosabb elemei a gimnáziumi fakultatív képzés modelljének megalkotása és kísérleti kipróbálása során létrejöttek, és részeivé váltak az általánosan bevezetett gimnáziumi fakultatív képzésnek. Ezek az elemek - mint ismeretes - a következők: a tanulók tanulmányi szintjének és személyiségfejlődésük jellemzőinek megállapítása a középiskolai tanulmányok megkezdésekor, felzárkóztatás, képességfejlesztés, a képességek fejlődésének figyelemmel kísérése, önismeretre nevelés, az életpályák és pályakövetelmények ismertetése, tanulmány- és pályaválasztási tanácsadás a tanulók képességeinek, személyiségtulajdonságainak és pályaelképzeléseinek jó ismeretében.

A gimnáziumi orientáció még nem vetette fel a képzés első szakaszát lezáró vizsga szükségességét, bár egy vizsga beiktatásának a gondolata a tanulók közös általános alapképzésének befejeztekor, a speciális és szaktanulmányok megkezdése előtt már korábban felmerült. A középiskolai képzés első sza-

kaszának integrációs folyamata és az iskolaváltoztatás, a korrekciós irányváltás lehetőségén való munkálkodás azonban a vizsga bevezetését a középiskolai első szakasz elvégzésekor a közeljövő feladatává tette. Egy ilyen vizsga - részlegesen - már az 1985-ben megújuló szakközépiskolai képzés szerves részévé válik. A technikusképzést szabályozó minisztertanácsi határozat a következőképpen intézkedik: "A II. osztály végén a tanulók - az adottságokat, képességeket mérő - alapvizsgát tesznek."

Mi lehet egy ilyen vizsgának a funkciója? Mindemelőtt orientációs funkciójára szeretnénk rámutatni. A vizsgát az orientációs rendszer szerves részének tekintjük. Ez azt jelenti, hogy a vizsgának a tanulói képességek, személyiségtulajdonságok jobb megismeréséhez, a tanulmányi felkészültség biztonságosabb megítéléséhez, értékeléséhez és mindezek alapján a tanulók személyiségének legjobban megfelelő további tanulmányi út és életpálya biztonságosabb megválasztásához kell hozzájárulnia. A vizsga tehát elsősorban nem szelekciós eszköz, hanem más eszközökkel együtt a tanulók irányításának, orientációjának az eszköze. Nem szelekció különösen abban az értelemben, ahogyan a szelekciót az oktatási rendszerben értelmezni szoktuk. Nem társadalmi szelekció, nem bizonyos társadalmi rétegek gyermekeinek a megakadályozása a társadalmi és kultúrális felemelkedésben, a magasabb társadalmi presztízzsel bíró életpályákra jutásban. Nem szabad a szelekció eszközzé válnia oly módon sem, hogy a képességek rangsorolásában az antagonisztikus osztálytársadalmak elavult, antidemokratikus nézőpontját engedjük érvényesülni. Ez a nézőpont

- mint ismeretes - csak az intellektuális-elméleti tevékenység igényelte képességeket értékelte, és lebecsülte a technikai-gyakorlati tevékenységet, pontosabban a két tevékenység-rendszert mereven, indokolatlanul elkülönítette egymástól, tagadva a technikai-gyakorlati tevékenységben az intellektuális teljesítmények jelentőségét. A tanulók megítélése a képességek illetén rangsorolása alapján ugyanis csak a társadalmi szelekció durva érvényesülésének leplezésére szolgált.

Arra a kérdésre, mivel járulhat hozzá a középiskolai első szakaszt lezáró vizsga az orientációhoz, kísérleti tapasztalatok alapján is a következőket lehet mondani. A vizsga arra készíti a tanulókat, hogy az 1.-2. osztály tananyagának, az általános alapműveltségnek, ennek részeként az általános műszaki alapoknak lényeges pontjait összefoglalóan áttekintsék, rendszerezzék, összefüggésükben tartósan elsajátítsák. Ez az áttekintő, összefüggésbe foglaló, a lényeget koncentráltan elsajátító tevékenység a tanulónak olyan képességeire, személyiségtulajdonságaira, érdeklődésére is felhívhatja a figyelmet, amelyek a tanév során nem vagy nem eléggé pregnánsan tűntek fel, de amelyek a tanulók tanulmány- és pályaválasztása szempontjából nem lényegtelenek. Lehetne részletesen elemezni pl. csak a képességrendszert, amelynek megítélésére olyan tízperces szóbeli vizsga ad lehetőséget, amely a tanulótól egy komplex téma (pl. egy irodalmi mű elemzése az író életművébe és történelmi összefüggésekbe helyezve) önálló, folyamatos szóbeli kifejtését igényli, vagy az olyan írásbeli vizsgában megnyilvánuló képességrendszert, amely egy műveltségterület leglényegesebb tudnivalóinak ismeretét írásban, feladatok, prob-

lémák megoldására alkalmazva várja el, vagy azt a képességszert, amely kreatív műszaki megoldást feltételező gyakorlati vizsgában tárul fel. A vizsgára való felkészülés a tanuló kötelességtudatát, akaraterejét, szorgalmát is új oldalakról mutathatja be, ha azok a személyiségtulajdonságok sem elhanyagolhatók, amelyekre ebben a kétségkívül erőpróbát jelentő, koncentrálttságot, összeszedettséget igénylő szituációban tanúsított magatartásból következtethetünk.

Nyomatékkal kell rámutatnunk arra, hogy a középiskolai első szakaszt lezáró vizsga az orientációnak, a képességek, a személyiségtulajdonságok megismerési folyamatának, az önismertetre nevelésnek szakítható ki, nem önállósítható. Nem helyettesítheti a pedagógusok két tanévi folyamatos személyiségfejlesztő, személyiségmegismerő, értékelő munkáját. Az orientáció befejező aktusában: a tanulmányválasztási és pályaválasztási tanácsadásban a tanulók két tanévi munkáját, teljesítményét, magatartását kell tekintetbe venni, beleértve ebbe természetesen a vizsgateljesítményeket, a vizsgára való felkészülés során és a vizsgán tanúsított magatartást is. Ha ezt az alapvetően fontos szempontot érvényesítjük, a vizsga mind a tanári, mind a tanulói tevékenység egészséges serkentőjévé, a hatékonyabb személyiségfejlesztés eszközévé válik a nélkül, hogy a képzésben torzulás, káros, nyomasztó vizsgacentrikusság jönne létre.

A kísérleti tapasztalatok egyértelműen igazolják, hogy a középiskolai első szakasz után mind a tanárok, mind a tanulók szívesen állnak a vizsga erőpróbája elé, és hogy a vizsga valóban kedvezően hat az egész tanévi tanítási-tanulási tevékenységre, a tanulmányi színvonalra, a tanulók képességeinek kibontakozá-

zására, fejleszti önbizalmukat, önállóságukat. Ha a tanár-diák viszony humánus, a tanulók nem félnek, nem izgulnak, és így valóságos felkészültségüket tudják a vizsgán bemutatni.

A vizsga konkrét tartalmának, követelményrendszerének részletes kidolgozása nem kis feladatot jelent. Ehhez is vezérfonal az az alapvető elv, hogy a vizsga az orientáció szerves része, tehát a tanuló képességeinek, személyiségtulajdonságainak jobb, teljesebb megismeréséhez kell hozzájárulnia. Képességeit azonban az általános alapműveltséget alkotó műveltségi területek leglényegesebb ismereteinek biztonságos tudásával, eme ismeretek összefüggéseinek felismerésével, problémák, feladatok megoldásában történő önálló alkalmazásával kell tanusítania.

A vizsga tartalmi követelményei között feltétlenül szerepelnie kell az anyanyelvi, a matematikai, az irodalmi-társadalomtudományi, a természettudományi és általános műszaki felkészültségnek. Mint e felsorolásból látható, a vizsgakövetelményeknek nem kell követniük mereven a jelenlegi tantárgyi rendszert: a szorosabban összefüggő műveltség-tartalmak integráltan fogalmazhatók meg bennük. A kísérleti tapasztalatok azt mutatják, hogy még a jelenlegi tantervi diszkrepancia ellenére is beiktatható pl. egy olyan vizsgatárgy, amely az irodalmi ismereteket és feladatokat /műalkotás elemzését/ a tőlük elválaszthatatlan történelmi ismeretekkel, történelmi-társadalmi összefüggésekkel együtt tartalmazza, és a beszédképesség értékelésére is módot ad. Nyilván lehetséges a természettudományi tárgyak műveltséganyagának integrált követelményrendszerre alakítása is. Mindenesetre az integráció a vizsgán csak

olyan mérvű lehet, amelyet a jelenlegi /illetve a mindenkori/ tantárgyrendszer megenged. Az integrált /részben integrált/ vizsgakövetelmény-rendszertől talán az is remélhető, hogy hatékonyan motiválja a tantárgyak között ma is lehetséges, de gyakran elhagyagolt koncentrációt, sőt remélhető tőle az is, hogy serkentőjévé válik egy korszerűbb, az integráció elvét érvényesítő tantárgyrendszer kialakításának.

A vizsga tartalmi részeként említettük az általános műszaki alakműveltséget is. Ez nélkülözhetetlenül fontos része ennek a vizsgának, és tartalmaznia kell olyan gyakorlati műszaki feladatokat, amelyek a gondolkodási és testi-manuális képességeket egyaránt igénybe veszik.

Mérlegelendő, hogy mely tárgykörökből kell szóbeli, mely tárgykörökből írásbeli, melyből mindkét fajta vizsgát tervezni. A képességek minél sokoldalúbb megállapítása érdekében mindenesetre feltétlenül szükséges, hogy a tárgykörök jellegétől függően, de megfelelő arányban a vizsgának szóbeli, írásbeli és gyakorlati követelményei egyaránt legyenek.

AZ ISKOLAKÍSÉRLETEK EGYES KUTATÁSSZERVEZÉSI
ÉS KUTATÁSMÓDSZERTANI KÉRDÉSEI

Ágoston György

Az iskolai kísérletek céljuk és tárgyuk szerint jelentősen különböznek egymástól.

Az alábbiakban - erős leegyszerűsítéssel - az iskolakísérletek két csoportját különböztetjük meg:

1. iskolakísérletek, amelyek a fennálló nevelési-képzési struktúrán és a fennálló iskolarendszeren nem kívánnak változtatni;

2. iskolakísérletek, amelyek egy vagy több iskolatípus teljes nevelési-képzési struktúrájának /a tanulói tevékenységrendszernek, a tantárgyrendszernek, nevelési-képzési tartalomnak, szervezeti formáknak, módszer- és eszközrendszernek/ és /vagy/ az iskolarendszernek a fejlesztését, korszerűsítését tűzik ki célul.

I.

Az első csoportba tartozó iskolakísérletek célja lehet pl. egy-egy tantárgy tanítási hatékonyságának növelése, tárgya pedig új, aktivizáló módszerek alkalmazása vagy modern technikai eszközcsoport alkalmazása. Változatlan a tantervi követelményrendszer, a tananyag, az iskolatípus képzési struktúrája /tantárgyrendszere/.

Az ilyen kísérlet is nagy szakértelmet, precizitást kíván, és komoly szervező munkát is, ha több kísérleti osztállyal dolgozunk, ha a kísérlet lebonyolításába több pedagógust kapcsolunk be. Mégis az ilyen jellegű iskolai kísérlet viszonylag nehézség nélkül megszervezhető, engedélyt is könnyebb kapni rá /esetleg engedély sem kell hozzá, ha egy kiváló tanár maga végzi/ főként azért, mert nem kíván változtatást a fennál-

lő rendszerek, struktúrák közegellenállásába /társadalmi rendszerek, szervezetek esetében mindig arról is szó van, hogy bizonyos társadalmi csoportok, rétegek érzik veszélyeztetve társadalmi presztizsüket, előjogaikat/.

II.

Egészen más jellegűek, minden szempontból más - összetettebb - feltételek meglétét igénylők azok az iskolakísérletek, amelyek célja egy iskolatípus teljes képzési struktúrájának vagy egyszerre több iskolatípus képzési struktúrájának a fejlesztése. Az utóbbi esetben olyan iskolakísérletről van szó, amely az iskolarendszert is többé-kevésbé érinti. Ilyen jellegű iskolakísérletezés folyik most már több mint egy évtizede tanszékünkön. 1973-ban kezdődött azzal a kutatással, amely 3 Csongrád megyei gimnáziumban a fakultatív gimnáziumi képzés lehetőségeit volt hivatva kísérletileg kipróbálni. E kutatás szerves folytatása a közös alapú, a közös első szakaszú középiskolai képzési rendszer egyik alternatívájának kísérleti szembevetése a valósággal budapesti, miskolci, orosházi és szegedi gimnáziumokban és szakközépiskolákban /egy évfolyamon 18-20 középiskolai osztályban/. Ez utóbbi - az iskolarendszert is érintő - kísérletünk 1976-ban kezdődött, a terv szerint 1989-ben ér véget, tehát 13 évig tart. Ilyen volumenű és időtartamú iskolakísérlet még soha nem szerveződött Magyarországon.

A struktúrát, a rendszert változtató iskolakísérlet minden szempontból bonyolultabb, mint az első csoportba tartozó kísérlet: bonyolultabb előkészítése, szervezése, irányítása, a kísérleti eredmények megállapítása és feldolgozása.

A bonyolultságot többek között a következő tényezők hozzák létre: a képzési struktúrán belül nem egy vagy két elem változik, hanem a struktúra egésze, maga az egész képzési struktúra a kísérleti faktor. Az ilyen kísérletek jellegüknél fogva hosszú ideig, évekig tartanak, mert az iskolatípus 1. évfolyamától felmenő rendszerben kell szervezni őket /4 évfolyamú képzés esetén maximum 6 év az előkészülettel és az eredmények befejező értékelésével, de az optimum 8 év, mert az első kísérleti évfolyam eredményei még nagyon is feltételesek, legalább kétszer-háromszor szükséges kísérleti 1. évfolyamot indítani/.

Az előbbiből következik, hogy az ilyen kísérletek önkorrekció, önfejlesztő kísérletek. Az eredeti kísérleti terv, hipotézis - bármilyen körütekintő, gondos tudományos elemzések eredménye is - nem számolhat minden, a kísérletet befolyásoló - gyakran nagyon lényegesen befolyásoló - tényezővel. Ez már csak a struktúrát, a rendszert változtató iskolakísérlet halatlan komplexitása, soktényezős, sokdimenziós volta miatt is így van. Hogy a kísérleti folyamatban fellépő olyan hatások, amelyekkel a kísérleti terv nem vagy kellőképpen nem számolt, ne térítsék el a kísérletet célkitűzésétől, a kísérleti tervben megállapított feltételrendszert folyamatosan módosítani szükséges. A folyamatos korrekció a kísérleti tapasztalatok ugyancsak folyamatos, sokoldalú, gondos gyűjtését, tanulmányozását és értékelését kívánja. Ennek során mutatkoznak meg a kísérlet bővítési, fejlesztési lehetőségei is.

Bonyolult az ilyen kísérlet, mert a kísérleti iskola valamennyi tanárát be kell vonni a kísérletbe. A kísérleti ered-

mények hitelessége azt igényli, hogy több különböző feltételek között működő iskolában szerveződjék a kísérlet. Ilymódon egy kísérletben több száz tanár vesz részt. A strukturális változáson átmenő, a sok új elemet tartalmazó kísérleti képzés számos tekintetben új megfontolásokat, szemléletmódot, új dolgok megtanulását, újfajta felkészülést, új attitűdöket, szokásokat igényel tőlük.

Nem könnyű megtalálni azokat a csomópontokat és paramétereket, amelyek érzékelhetővé, mérhetővé teszik az eredményeket.

Az ilyen jellegű kísérletnek csak akkor van értelme, ha oktatáspolitikai döntések tudományos előkészítését szolgálja. Eredményeinek hasznosítása ugyanis a legmagasabb szintű oktatáspolitikai szándék és döntés nélkül elképzelhetetlen.

Éppen ezért ilyen kísérlet a tervezés időszakától kezdve mindvégig csak az oktatáspolitikai illetékes vezető képviselőivel együttműködésben végezhető. A kísérleti iskolák elbizonytalanodnak, ha az oktatáspolitikusok beállítottsága a kísérlettel szemben nem támogatóan pozitív. Ez természetesen nem kritikátlan hozzáállást jelent.

A tudományos iskolai kísérletezés és az oktatáspolitikai vezetés jó együttműködésének feltételei vannak, amelyek megléte nélkül nagyon nehéz vagy lehetetlen a kísérlet végzése.

1. A legalapvetőbb feltétel a kísérletezők részéről természetesen a kísérleti terv, a kísérleti hipotézis tudományos értéke. Ez persze nem azt jelenti, hogy a kísérleti terv minden részlete a pedagógiai valósággal szembesítve majd igazolható lesz, azt sem jelenti - mint mondtuk - hogy a terv előre számolhat a kísérleti célok megvalósítását elősegítő és akadályozó

minden tényezővel. Fő vonalaiban azonban a tervnek a gazdasági-társadalmi-politikai fejlődés alapvető közoktatási szükségleteit kell tükröznie. Ehhez az szükséges, hogy a kísérlet tervezői elmélyülten tanulmányozzák a közoktatás fejlődésének - fejlesztésének nemzetközi tapasztalatait /melyek fejlődési tendenciák jelentkeznek a fejlettebb civilizált országokban függetlenül társadalmi berendezkedésüktől, hogyan érvényesülnek ezek a szocialista országokban; melyek a szocialista országok közoktatási fejlődésének sajátos vonásai/.

A közoktatásfejlesztés konkrét tapasztalatainak a tanulmányozása különösen nagy jelentőségű a kísérleti tervre, a kísérleti tervben felvázolt fejlesztési stratégiára nézve. Például emlithetjük a lengyel és jugoszláv közoktatásfejlesztési tapasztalatokat. Mindkét országban nagy apparátussal, szakértők seregének bevonásával, tehát alapos munkával az elmúlt években közoktatási fejlesztési programot dolgoztak ki. A lényege mindkettőnek egy 10 évfolyamú, minden gyermek számára kötelező alapképzés megteremtése. Lengyelországban 10 osztályos iskolában tervezték megvalósítását, Jugoszláviában 8 + 2-es rendszerben úgy, hogy a plusz kettő külön iskolatípust képez. A 8 + 2 után minden képzés szakképzés, az egyetem előtt közvetlenül általánosan képző iskolatípus nincs. Mindkét reformtervet kísérleti kipróbálás nélkül általánosan bevezették. A reformterv mindkét országban lényegében megghiúsult. Rendkívül fontos részletekbe menően elemzi a megghiúsulás /részbéli megghiúsulás/ okait: vajon a fejlesztés fő irányvonalait jelölték meg hibásan vagy a fejlesztési módszer volt hibás /tehát az, hogy kísérleti kipróbálás nélkül azonnal általáno-

san bevezették, nem számolva a fejlesztés tényleges lehetőségeivel: a területi viszonyokkal, a személyi és tárgyi feltételekkel/.

Mindebből az is következik, mindez nyomatékosan aláhúzza, hogy egy iskolai modellkísérlet megtervezésekor, ha a kísérlet reális fejlesztési alternatívát akar kínálni, elmélyülten kell tanulmányozni nemcsak a közoktatásfejlődés nemzetközi fő vonásait, irányait, hanem az adott ország sajátos körülményeit, hagyományait, fejlettségi szintjét /gazdasági, társadalmi és közoktatási téren egyaránt/.

2. A kísérleti munka és a közoktatáspolitikai összhangjának egy másik lényeges tényezője - most már a közoktatáspolitikai részéről - a kísérleti munka stabil közoktatáspolitikai feltételeinek a megteremtése. Ezen a következőt kell érteni: a kísérleti tevékenységnek jogi keretek között kell folynia, és nem szabad menet közben személyek szubjektív vélekedésétől, szubjektív elképzeléseitől és intézmények presztizsérdekétől függővé tenni. Ha a kísérleti tervet illetékes közoktatási hatóságok elfogadták, volumenét, időtartamát, finanszírozási módját meghatározták, és mindezt okmányba foglalták, akkor ennek az okmánynak érvényben kell maradnia akkor is, ha az illetékes hatóságoknál, intézményeknél személycserék történnek. Ilyen jogi biztosíték nélkül nehezen lehet, vagy egyáltalán nem lehet kísérletezni. Vannak olyan országok, amelyekben az iskolakisérletezésnek törvényes biztosítékai vannak. Egyik közülük Ausztria.

Hazánkban az iskolakisérletezés jogi, törvényes biztosítékát illetően igen nagyok a hiányosságok, és e miatt egy

adott időszakban befolyásra, hatalomra szert tett személyek, presztizsérdekeiket féltő intézmények sok keserűséget okozhatnak az iskolakisérletezőknek.

Mindazok a feltételek, amelyekről eddig szó volt, vonatkoznak tehát olyan iskolakisérletre, amely egy iskolatípus képzési struktúráját van hivatva korszerűsíteni. Még inkább vonatkoznak olyan iskolakisérletre, amely egyszerre több iskolatípus képzési struktúráját, következésképpen az egész iskolarendszert érinti. Az utóbbi számára - még ha több iskolát is vonnak be a kísérletbe - a fenálló iskolarendszer erőteljes rendszeridegen környezetként működik, amelynek hallatlan - sokféle formában megnyilatkozó - közegellenállása van. Ezzel bizony nehéz megbirkózni, különösen nehéz, ha a tárgyalt közoktatáspolitikai garanciák hiányoznak vagy nem folytonosak. A mi most folyó iskolakisérletünk ilyen kísérlet.

Mi szükséges ahhoz, hogy egy ilyen iskolakisérlet a számára rendszeridegen közoktatási környezetben megvalósíthatja lehetőségeit. Olyan tapasztalatokról szeretnék beszélni, amelyeket az elmúlt években szereztünk. Részben olyan tapasztalatok ezek, amelyek éppen abból származnak, hogy tapasztalathiány miatt bizonyos fontos momentumokat nem láthattunk előre.

1. Csak olyan iskolát szabad a kísérletbe bevonni, amelynek vezetői és tantestülete - a kísérlet célját, feladatait megismerve, megértve - készek a kísérletet végezni. Ez a készség mindenképpen szükséges. Ugyanakkor nem szabad a kísérlet számára megválogatott pedagógusokkal dolgozni, mert akkor a kísérleti adatok félrevezetőek lehetnek a közoktatáspolitikai döntés számára. Az igazgatónak alkalmasnak kell lennie, hogy a kísérletnek saját iskolájában gazdája legyen.

2. A kísérletbe bevont iskolának teljes egészében a kísérleti képzésre kell ráállnia. Ha egy párhuzamos osztállyal működő iskolában csak egy-két osztályban folyik kísérleti képzés, a többiben nem, akkor az a visszaházó erő, amelyet a fennálló hagyományos iskolarendszer amugyis képvisel, felerősödik; nem csak az iskolán kívül hat, hanem az iskolán belül is. /Példa: szegedi Radnóti Gimnáziumban 1 kísérleti osztályt indítottuk, a többi tagozatos gimnáziumi osztály volt. A kísérleti osztály tanulói a hét egy napján elméleti és gyakorlati műszaki képzésben részesültek a Déri Miksa Szakközépiskolában; 3-4 hetes nyári műhelygyakorlaton kellett résztvenniük; valamivel nagyobb volt heti óraszámuk. Mindez nem esik egybe a hagyományos gimnáziumi mentalitással, tanári és szülői elvárásokkal. Ilyen körülmények között a kísérleti képzés természetesen előbb-utóbb lehetetlenné válik./

3. A fenti példából is kitűnik, hogy kísérletünk iskolák közötti kooperációt /tényleges, valóságos együttműködést/ kíván már arra tekintettel is, hogy egyik iskola tanulói képzésük bizonyos hányadát a másik iskolában kapják. A kooperáció nélkülözhetetlen az orientáció, a 2. osztály utáni tanulmányválasztás lehetőségének realizálása miatt is. Nehéz feladat még az azonos típusú iskolák tényleges munkakapcsolatát is megteremtteni, még inkább a nem azonos típusúké. Az iskolák közötti kooperációs hagyományok szinte teljesen hiányoznak nálunk. A jövő iskolarendszer - többek között a korrekciós irányváltás, az átmenetek lehetőségének a biztosítása miatt - szorosan együttműködő iskolacsoportok, "iskolabokrok" területi kialakítását igényli.

4. Kísérleti tapasztalataink megerősítették azt a szakirodalomból ismert megállapítást, hogy az általában konzervatív pedagógusok között is a legkonzervatívabbak a középiskolai tanárok, és közülük is a legmakacsabban konzervatívak a gimnáziumi tanárok. A legnagyobb erővel ható kísérleti faktor a tanár, a kísérletbe bevont tanárok összessége. Rendkívül fontos feladat tehát a megrögzött régi beállítódások, szokások, érzúletek átállítása. Ezek akkor is visszahúzó erőként hatnak, ha kollégáink megértik, helyeslik, elfogadják a kísérleti célt, és hajlandók is megvalósítani. Az újat akadályozó megrögzött tanári beállítódásokra, szokásokra vonatkozóan mind a gimnáziumokban, mind a szakközépiskolákban sok példát tudunk mondani. Ezek megváltoztatása, átalakítása érdekében kell a legszívósabb munkát végezni. A tennivalók ezzel kapcsolatban többek között a következők: nemcsak az egész kísérleti tervet, hanem minden részcélt, részfeladatot többször is meg kell vitatni a kísérletbe bevont tanárokkal, folyamatosan szükséges konzultálni velük, tapasztalataik, észrevételeik, javaslataik felhasználásával fokozni kell alkotó részvételüket a kísérletben; elengedhetetlen a folyamatos segítő ellenőrzés is. Szerencsés, ha minden kísérleti iskolának állandó tudományos konzultánsa van, aki összekötő kapocs a kísérleti központ és a kísérleti iskola között. A tanárok értő, lelkiismeretes tevékenysége a kísérletben természetesen csak csak akkor biztosítható, ha az iskola vezetése /igazgató, igazgatóhelyettes/ is értő, lelkiismeretes gazdája a kísérletnek.

5. A kísérlet nem kis mértékben függ társadalmi megértettségétől, társadalmi elfogadottságától. Ennek érdekében elenged-

hetetlen a széleskörű társadalmi felvilágosítás, a szülők és tanulók felvilágosítása. Meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy minden 8. osztályos általános iskolás és szülei a kísérleti iskola székhelyén vagy - ha kollégiuma is van - még szélesebb körzetben minél alaposabban kapjon tájékoztatást a kísérlet céljáról, a kísérleti képzésről /együttműködés a megyei pályaválasztási intézetekkel, általános iskolákkal, tájékoztató anyagok készítése, stb./.

A legszerencsésebb, ha olyan tanulók kerülnek a kísérleti osztályokba, akik szüleik óhajára jelentkeznek oda.

6. Nélkülözhetetlen az állandó kapcsolat a helyi tanácsi oktatásügyi irányítással, az illetékes művelődési osztályokkal, általános szakfelügyelőkkel. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy ezek között a középszintű irányító szervek között akadnak nagyon rugalmatlanok, amelyekből hiányzik a felkészültségen alapuló kezdeményező szellem, nem nagyon szeretik a kísérleteket, szívesebben maradnak utasításokat végrehajtó apparátusok.

7. A kísérleti cél és feladatok optimális megvalósítása, a kísérlet során felmerülő nem csekély probléma megoldása a kísérletet vezető központ tervszerű tevékenységének a függvénye.

Külön nagyobb tanulmányt igényelne az ilyen kísérlethez szükséges kísérleti központ szervezetének, teendőinek, munkamódszereinek a leírása. Itt most röviden csak legfontosabb teendőire térhetünk ki.

a. Munkája a kísérleti terv elkészítésével kezdődik. Hogy ez milyen sokrétű tudományos kutatást igényel, azt az

előbbiekben már jeleztük. Egy 15-20 oldalon megfogalmazott precíz terv nem ritkán 1-2 éves kutató munka summázata.

b. A kísérleti terv folyamatos korrekciójának /fejlesztésének/ feladatáról is szóltunk az előbbiekben. A korrekciós-fejlesztő tevékenységben természetesen a kísérlet folyamatos tudományos értékelésének sokrétű, sokdimenziós tevékenysége foglaltatik benne.

c. A kísérleti terv megvalósításának feltételeiről való gondoskodás, illetve gondoskodtatás /a kísérleti iskolák által, a művelődési osztályok segítségével, stb./. Ez annyira komplex feladat, hogy általában külön feltétel-tervet kell készíteni. Milyen részfeladatok tartoznak ide? - csak a leglényegesebbeket említjük:

- A kísérleti költségvetés elkészítése a kísérlet egész időtartamára és azután évenként. Sajnos hazai körülmények között - mégha a kísérletet engedélyező okirat meg is határozza a kísérlet finanszírozási módját - a kísérleti költségek biztosítása /általában több forrásból származnak az összegek/ szisztematikus munka, amely nem ritkán az érdemi tudományos tevékenység rovására megy.

- A kísérlet személyi-pedagógusi feltételeinek biztosítása. A képzési struktúrát változtató kísérlet esetleg új tanári státusok létesítését igényli /pl. a szakközépiskolákba második idegen nyelv, ének-zene, rajz-műalkotás bevezetése, a technikusképző V. osztályok létesítése/. Erre vonatkozóan is külön tervet kell készíteni. A személyi feltételekről a kísérleti központtal való tárgyalás, megegyezés alapján a tanácsok gondoskodnak.

- A mi kísérletünk jelentős tantervi változtatásokkal járt együtt. Feladat volt tehát tantervek készíttetése megfelelő szakembercsoportokkal /az általánosan művelő tárgyak szakembereinek, a szakmai tárgyak szakembereinek bevonásával/, a tantervek lektoráltatása, majd kiadása. Elkerülhetetlen volt az új tárgyakból, illetve a jelentős szerkezeti változásokon keresztülmenő tárgyakból tankönyvek, tankönyvpótló jegyzetek iratása és ezek nyomdai előállítás. Alig lehet ecsetelni azt a munkát, amely ezzel a feladattal együttjár. A folyamatos korrekció természetesen erre a feladatra is vonatkozik.

- A kísérletekről való tájékoztatás megszervezése /a 8.-os általános iskolai tanulók, szüleik, az általános iskolai pedagógusok, osztályfőnökök, a közvélemény tájékoztatása/.

d. A kísérleti iskolák igazgatóinak, más vezetőinek és tantestületeinek felkészítése a kísérleti feladatokra /részletekbe menő felvilágosítás a legkülönbözőbb formákban/, tanácsaik, észrevételeik hasznosítása a kísérlet kivitelezésénél.

e. A kísérleti képzéssel kapcsolatban felmerülő minden új feladat részletes kidolgozása útmutatók, információs anyagok formájában /pl. az orientációval kapcsolatos feladatok, személyiséglapok, tantárgytükrök, stb. - a tantervi szadadsáv felhasználása, a szabadon választható tárgyak értékelése - az ötnapos tanítási héttel kapcsolatos problémák a kísérleti iskolákban - az érettségi követelmények, a technikusképzésre való kiválasztás elvei, a technikusképző évvel kapcsolatos új feladatok, stb./.

f. Az iskolákkal való folyamatos kapcsolattartás formái és tervszerű működtetésük: pl. a kísérleti központ körlevelei,

tájékoztatói - értekezletek, megbeszélések az iskolavezetők, tanári csoportok, a tantestületek számára - helyszíni látogatások, beszélgetések - az iskoláktól érkező tájékoztatók, jelentések: az igazgatók éves összefoglaló jelentései, az osztályfőnökök írásos tájékoztatói, szaktanári tapasztalatelemzések, stb. - az iskolák mellé rendelt tudományos konzultánsok állandó hálózatának kiépítése.

8. Az illetékes felső és középszintű közoktatási szervekkel való folyamatos kapcsolattartás rendszerének kiépítése.

9. A tapasztalatok folyamatos gyűjtésének, regisztrálásának módjai /főképp az előző pontokban említett csatornákon keresztül/.

10. A kísérlet mérhető paramétereinek meghatározása, mérőeszközök készítése, illetve készíttetése, a mérések megszervezése.

11. Részértékelések és az egyes kísérletszakaszok lezárása után globális értékelés a megfigyelt és összegyűjtött adatok, a mérési eredmények feldolgozásával, elemzésével.

12. Publikációs-terv.

A kísérlet pénzügyi forrásai

Gazdasági ügyintézés

A kísérletet engedélyező 20.374/1978.V.sz. és az ezt módosító 22.478/1978.V.sz. OM rendelet a benyújtott távlati költségvetés alapján megállapította, hogy a kísérlet összes költségei központi forrásból nem fedezhetők. Ezért ezek arányos részét a kísérletben résztvevő iskolákat fenntartó tanácsoknak kell vállalniuk.

A központi támogatást az OM a 6. kutatási főirány költségvetésében kívánta biztosítani.

Budapest Fővárosi Tanács VB Művelődési Főosztálya, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács VB Művelődési Osztálya írásbeli nyilatkozattal vállalta az őket terhelő költségeket a kísérlet teljes időtartamára.

A Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola kutatási szerződést kötött a Nehézipari Minisztériummal, amelynek alapján az iskola négy éven át évi 100 ezer forint támogatást kap. 1979. január 1-től 400 ezer forintot folyósított a NIM a Petrik Lajos Szakközépiskola részére; a szerződést az Ipari Minisztérium nem hosszabbította meg.

A kísérlet minden központi /minisztérium, 6. Főirány Irodája, OPI, OKKFT/ forrásból származó valamennyi pénzbeli támogatása a JATE Pénzügyi Osztályának kezelésében van.

A főváros által rendelkezésre bocsátott összegeket a budapesti Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola kezeli. A Borsod-Megyei Tanács VB részéről biztosított összegek a miskolci Zalka Máté Gépészeti és Gépgyártástechnológiai Szakközépiskola

költségvetésében szerepelnek, és azokat az iskola kezeli.

A 6. Főirány Irodájának vezetőjével, valamint a kísérlet pénzügyi támogatásában érdekelt tanácsok képviselőivel folytatott tárgyalások során az az elvi megállapodás alakult ki, hogy a kísérlet költségeit a három költségviselő a következő arányban vállalja:

6. Főirány Irodája	mintegy	55 %
Budapest főváros	"	30 %
Borsod megye /ill. Miskolc mv/		15 %

Az arányok ettől eltérhetnek attól függően, hogy az egyes iskolákban a kísérletben résztvevő tanárok tiszteletdíjai hogyan alakulnak /a kísérletbe belépő osztályok számának megfelelően/.

Ezek az arányok részben módosultak, mivel 1982 szeptemberében az orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Szakközépiskola is belépett a kísérletbe. Ettől kezdve a kísérleti költségekhez a Békés megyei Tanács is hozzájárul.

Irányadó szempont volt, hogy az egyes iskolák személyi kísérleti költségeit a fenntartó tanácsok fedezzék, míg a központi célokat szolgáló összegek arányosan terheljék a tanácsokat.

A kísérlet első költségvetése 1978-ban készült. Ennek összeállításánál számos körülmény még ismeretlen volt. Ilyenek: a kísérlet arányainak változása, a szükséges tankönyvpótló jegyzetek száma és terjedelme, a jegyzetek előállításának költségei.

A várható költségek 3 csoportot alkottak:

1. a kísérlet szervezésével, folyamatos irányításával, a tapasztalatok összegyűjtésével, az eredmények felmérésével, feldolgozásával kapcsolatos költségek;

2. a szükséges kísérleti tantervek, tankönyvpótló jegyzetek, útmutatók szerkesztésével, publikációk előkészítésével, valamint ezek nyomdai előállításával összefüggő költségek;

3. az egyes iskoláknál a kísérletet irányító vezetők és oktatók díja.

Még a kísérlet engedélyezését megelőzően az Oktatási Minisztériummal megtárgyaltuk a 6. Főirány Irodája által nyújtandó támogatás távlati előirányzatát.

Az előirányzott központi támogatás összegei:
(ezer forintban)

1978:	486,-	1983:	536,6
1979:	350,2	1984:	343,2
1980:	460,4	1985:	343,2
1981:	531,-	1986:	227,2
1982:	585,4	1987:	192,-
Összesen:	4.055,2		

Miután már 1979-ben tisztázódott, hogy a költségek jelentős részét képező tankönyvpótló jegyzet előállítása nem oldható meg az előirányzott összegből, évről évre operatív terveket kellett készíteni, amelyek jobban megközelítették a ténylegesen jelentkező igényeket. Különösen nagy költséget jelentettek a III-IV. osztályos tankönyvpótló jegyzetek, olyannyira, hogy az operatív pénzügyi tervben előirányzott összegek sem voltak elegendőek. Ebből ismételten pénzügyi nehézsé-

geink származtak, amelyeket csakis a minisztérium illetékes osztályainak és a 6. Főirány Irodájának készséges támogatásával tudtunk áthidalni.

Az 1979. évre elkészített operatív pénzügyi terv már tartalmazta az illetékes tanácsoktól várt támogatás összegeit is. Így ebben az évben a költségek megoszlása a következő volt:

Összesen:	6. Főirány	Budapest	Miskolc
914,8	460,4	282,6	171,8
100 %	50,32 %	30,90 %	18,78 %

1980-ban a kísérletbe bekapcsolódott újabb 18 osztály. Így a kísérleti osztályok száma megkétszereződött.

Az 1980. évi operatív pénzügyi terv így alakult:

Összesen:	6. Főirány	Budapest	Miskolc
1.169,-	649,5	324,7	194,8
100 %	55,56 %	27,78 %	16,66 %

A 6. Főirány Irodája a ténylegesen felmerült költségeket csak részben tudta biztosítani. Ezért az OM Középiskolai Főosztálya 312 e/Ft támogatást nyújtott. Miután a tankönyvpótló jegyzetek szerzői díszleteidíjai és nyomdai költségei lényegesen meghaladták az előírányt, a minisztérium plusz 100 e/Ft-ot bocsátott rendelkezésünkre.

1981-ben a kísérlet a III. osztályokban is megkezdődött. Ezekben az osztályokban a különféle szakmákban jelentős számú kísérleti tankönyvre volt szükség. Ezek költségei miatt a központi támogatás mértékét is fokozni kellett. Csupán a tankönyvek előállítására 388 e/Ft megbízási díjat /02/8 rovat/ és 207 e/Ft anyagköltséget terveztünk.

A teljes költségvetés adatai a következők:

Összesen:	Központi	Budapest	Miskolc
1.585,-	872	475	238
100 %	55,02 %	29,97 %	15,01 %

Az év folyamán a központi támogatás előirányzatát módosítani kellett, mivel a tervezett 60 iv terjedelmű tankönyvpótló jegyzettel szemben ténylegesen csaknem 200 ivre volt szükség. A 6. Főirány Irodája a pénzügyi előirányzatok átcsoportosításával biztosította a kiadások fedezetét. A támogatás összegéből 1.044 e Ft-ot használtunk fel úgy, hogy 342 e Ft maradvány áll rendelkezésre az év végén.

Fontos mozzanat volt a kísérlet központi támogatásának forrása szempontjából, hogy 1982-ben megkérdezésünk nélkül az OKKFT rendszerébe került a kísérlet a B/2 program 4/1. kutatásaként. Ennek folytán a kísérlet eredeti befejező időpontját véve figyelembe új ötéves távlati pénzügyi tervet készítettünk. Ekkor még nem vehettük figyelembe a kísérlet további folytatásával és az V. technikusképző osztályra történő kiterjesztésével együttjáró költségeket. Így ennek a "kutatási terv"-nek a kapcsán előirányzott költségek jelentősen alacsonyabbak a ténylegesen várható költségeknél. Ebben a pénzügyi tervben 1982. évre 1.200 e Ft központi támogatást irányoztunk elő. Az összes költség megoszlása a következő volt:

Összesen:	Központi forrás	Budapest	Miskolc	Orosháza
2.020	1.200	602	136	82
100 %	59,4 %	29,8 %	6,7 %	4,1 %

A B/2 program keretében az I. félévre 600 e/Ft-ot kapott a kísérlet. A II. félévi keretet a B/2 program bázisintézményének /Oktatáskutató Intézet/ önkényes döntése alapján nem kaptuk meg. Ismételjük, a velünk való tárgyalás nélkül történt a döntés a kísérletnek a B/2 programba helyezéséről, és a velünk való tárgyalás nélkül történt a kivétele is, a bázisintézmény nem tartotta fontosnak, hogy kapcsolatba lépjen velünk. A kísérlet nehéz, bizonytalan helyzetbe került, amely helyzet megingatta mind a kísérletezők hitét a kísérletezés lehetőségében, mind a kísérletező iskolák bizalmát a kísérlet szükségességében. A Művelődési Minisztérium kérésünkre közbeavatkozott, e közbeavatkozás eredményeként kísérletünk 1983. január 1-től ismét a 6. főirány keretébe került vissza. Az 1982. év második felére azonban az előirányzott kísérleti összeget nem kaptuk meg. A hiányzó 600 e/Ft pótlását a 6. Főirány Irodájától kértük. Az Iroda megértésének köszönhető, hogy - noha ekkor még nem tartozott a kísérlet a 6. Főirány Irodájához - intézkedett az 1981. év végén a JAFÉ-nél mutatkozott 342 e/Ft megtakarítás jelentős részének átcsoportosítása iránt és engedélyeztette ezeknek az összegeknek a felhasználását. A Művelődési Minisztérium további 40 e/Ft-tal járult hozzá a II. félévi OKKFT támogatás elmaradása következtében jelentkezett hiány pótlásához.

1983. január 1-től a kísérlet gondozását ismét a 6. Főirány Irodája vette át. Ez a gondozás kiterjed egyrészt arra, hogy a jelenlegi tervidőszakban utalja számunkra a B/2 program költségvetésében a kísérletünk céljára előirányzott személyi jellegű /megbízási díjak/ költségek fedezetét, amelyet

az OM Tudományszervezési és Informatikai Intézet bocsát rendelkezésünkre, másrészt a 6. főirány költségvetéséből biztosítja a dologi hiteleket és a 3 főfoglalkozású, valamint a 4 részfoglalkozású kutató és dolgozó bérét. Ez utóbbit egyébként - amelyre még kitérünk - a 6. Főirány Irodája folyamatosan biztosította a kísérletnek a B/2 programba történő átsorolása után is. Bizonyára kissé komplikáltak, zavarosnak tűnik ez a finanszírozási rendszer. Számunkra is az. Ez, sajnos, együttjár a kutatásszervezés és a kutatásszervezet változásaival, igen sok nehézséget okozva nekünk.

Az 1983. évi pénzügyi terv a következő:

Összesen: 6. Főirány B/2 Budapest Miskolc Orosháza

2.683	903	680	631	307	162
-------	-----	-----	-----	-----	-----

Ebből a tanszemélyzet tiszteletdíja:

1.113	-	280	488	211	134
-------	---	-----	-----	-----	-----

A kísérleti osztályokban oktató tanárok tiszteletdíját, a személyenként havi 300 forint átlagösszeg keretein belül az iskolák igazgatói differenciáltan állapítják meg az óratelheléstől függően. A díjak kifizetése utólag, általában negyedévenként történik.

A kísérlet számára nélkülözhetetlen tankönyvpótló jegyzetek, kiegészítő jegyzetek és gyakorlati útmutatók nyomdai előállítására minden esetben csak rövid idő állt rendelkezésre. Ilyen rövid szállítási határidővel nyomdai kapacitás egyetlen nyomda sem tudott biztosítani. A Kohó- és Gépipari Minisztérium hozzájárulását adta, hogy a felügyelete alá tartozó

KGM Továbbképző és Módszertani Intézet házi nyomdájában a nyomda dolgozói munkaidőn kívül készítsék el a szükséges könyveket méltányos órabér ellenében. A felhasznált közvetlen és közvetett anyag értékét a nyomda számlája alapján a kísérlet pénzügyi keretéből egyenlitettük ki. Ilyen módon - apróbb zökkenők ellenére is - sikerült biztosítani a tanulók tankönyvellátását.

TANTERVEK

A kísérleti modell intencióinak megfelelő tantervek készítésére két tantervi bizottság alakult. Az általánosan képző tárgyak tanterveit az Országos Pedagógiai Intézet Tantárgyi Főosztálya, a szakmai tanterveket a Fővárosi Pedagógiai Intézet Szakoktatási Csoportjának szakfelügyelői készítették a JATE Pedagógiai Tanszékének elvi irányításával. Az elkészült tanterveket a József Attila Tudományegyetem, a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető professzorai, valamint gimnáziumi és szakközépiskolai tanárok lektorálták. A tantervkészítésben és lektorálásban közel száz szakember vett részt.

Közismereti tárgyakból 12 /476 oldal/, Vegyipari szakból 10 /720 oldal/, Gépipari szakból 19 /608 oldal/, Villamosipari szakból 28 /672 oldal/ és Finommechanikai szakból 14 /312 oldal/, összesen 83 kísérleti tanterv készült 2,788 oldal terjedelemben.

A KISÉRLETI OSZTÁLYOK TANKÖNYVELLÁTÁSA

/1979-1983/

A bevezetendő tankönyvek kijelölése, valamint a szükséges tankönyvkiegészítők, jegyzetek, útmutatók és szöveggyűjtemény készítése a tantervkészítők javaslatai alapján történt.

A kísérleti képzés céljára készült tankönyvpótló jegyzetek, kiegészítő jegyzetek és módszertani útmutatók jegyzéke.

I. OSZTÁLY

Műszaki alapismeretek I. Tkv.^x

Műhelygyakorlatok I. Tkv.

Műhelygyakorlatok I. Tkv. Átdolgozott kiadás 1982.

Műszaki ismeretek I. Tkv. Átdolgozott kiadás 1982.

Módszertani Utmutató a műszaki ismeretek tanításához

Egységes középiskola oktatás és nevelés terve. Műszaki alapismeretek I. oszt. 1982. 36 A/5 old.

Egységes középiskola oktatás és nevelés terve. Műhelygyakorlatok I. oszt. 1982. 20. A/5 old.

SZÖVEGGYŰJTEMÉNY a magyar irodalom tanításához az I. o. számára

^xRövidítések:

Tkv: tankönyvpótló jegyzet

Kieg: tankönyvet kiegészítő jegyzet

M: módszertani útmutató

II. OSZTÁLY

Műszaki alapismeretek II. Tkv.

Műhelygyakorlatok II. Tkv.

1. Finommechanika és műszeripar

Nyári szakmai gyakorlatok Tkv.

2. Gépipar

Szakmai gyakorlat III.o. Kieg.

3. Villamosipar

Nyári szakmai gyakorlat II. Tkv.

4. Vegyipar

Nyári szakmai gyakorlat III. Tkv.

III. OSZTÁLY

1. Finommechanikai és műszeripari szak

Szakmai gyakorlat Tkv.

Műszaki mérések M.

Technológia Kieg.

Finommechanikai elemek és

Elektronika M.

műszerek

2. Gépipari szak

Gépszerelő szakmai gyak. I.
Tkv.

Gépi forg. szakmai gyak.
III. Tkv.

Gépszerelő szakmai gyak. Tkv.
Tkv.

Gépi forg. nyári gyakorlat
III.o.

Gépi forg. szakmai gyak. II.
Tkv.

Nyári szakmai gyak. II.
Tkv.

Gépszerelő szakmai gyak. III.
Tkv.

Műszaki mérés Tkv.

Gépi forgácsoló szakmai gyak. III. Elektronika M.
Tkv.

3. Villamosipari szak

Elektronika Kieg.	Gépészeti ismeretek M.
Elektronika M.	Gépészeti ismeretek Kieg.
Gépészeti ismeretek M.	Szakmai gyakorlat Tkv.
Technológia M. /601/	Elektromos áramkörök és beren-
Technológia M. /504-3/	dezések Kieg.
Gépészeti ismeretek Kieg.	Szakmai gyakorlat Tkv.
	Technológia Kieg.

4. Vegyipari szak

Vegyipari műveletek III. M.	Műszaki mérések Tkv.
Vegyipari műveletek Kieg.	Szakmai gyakorlat Tkv.
Műszerism., automatika M.	Fizika-kémia M.

IV. OSZTÁLY

1. Finommechanikai és műszeripari szak

Szakmai gyakorlat Tkv.	Technológia M.
Automatika Kieg.	Műszaki mérések M.
Finommechanikai elemek és módszerek M.	

2. Gépipari szak

Szakmai gyakorlat, esztergályos Tkv.
Szakmai gyakorlat, géplakatos Tkv.
Szakrajz M.

3. Villamosipari szak

/erősáram/

Villamosipari gyakorlatok Tkv. Szakrajz M.

Villamosipari gépek és berendezések Kieg. Szakrajz Tkv.

/gyengeáram/

Szakmai gyakorlatok Tkv. Elektromos áramkörök és berendezések Kieg.

Szakrajz Tkv.

Technológia M.

4. Vegyipari szak

Szakmai gyakorlatok Tkv. Műszerismeret, automatika Kieg.

Műszaki mérések Tkv. Kémiai technológia M.

Egyéb:

Statisztikus fizika Tkv.

Érettségi tételek készültek:

Műszeripari szak

Villamosipari szak, erősáram

Villamosipari szak, gyengeáram

Gépipari szak

Vegyipari szak

Óratervek az egységes középiskolai szakokra

az ötnapos munkahétre

Tankönyvjegyzék az egységes iskolarendszer kísérletében

résztevő osztályok részére 1981. 12 A/5 old.

**A kötetben közölt dokumentumanyagok
jegyzéke**

	oldal
Bevezetés	3
A JATE Pedagógiai Tanszékének részvétele a 6. kutatási főirány keretében folyó kutatásokban /1976-1980/. A téma címe: "A gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítása egy egységes középiskolai képzési rendszer felső szakaszának differenciált tagozatává".	11
Az OM állásfoglalása az ideiglenes kísérleti tervvel kapcsolatban	17
A JATE Pedagógiai Tanszéke az oktatási minisztertől engedélyt kér iskolai pedagógiai kísérletre.	21
Mellékelve: "Kísérleti terv a gimnáziumi és szakközépiskolai képzés átalakítására egységes középiskolai képzés differenciált tagozatává"	25
Budapesti iskolák csatlakozási szándéka a kísérlethez	46
Levelezés az OPI Tantárgyi Főosztályával	48
A kísérletet engedélyező és a kísérleti folyamatot szabályozó minisztériumi okiratok /OM 20 374/1978. V. - 22 478/1978. V./	54
A kísérlet beindítása alkalmából a tanszékvezető körlevélben üdvözlí a közös munkában résztvevő igazgatókat és munkatársait, közli az aktuális feladatokat, továbbá tájékoztatást nyújt a folyamatban lévő ügyekről.	63
A kísérletvezető körlevele, amelyben tájékoztat a tanéveleji feladatokról	66
Beszámoló a 6. főirány irodájának az 1978-ban végzett munkáról	75
Beszámoló a minisztériumnak a kísérlet helyzetéről	83
A kísérletvezető körlevele a kísérlet első tanévének beindulása alkalmából - Tájékoztatás a tantervekkel, tankönyvekkel és jegyzetekkel kapcsolatos problémákról. Utmutató az iskolák orientációs munkájához.	92
Az OM Középiskolai Főosztálya 1980. január hó 14-én Kovács László min. tanácsos írásbeli előterjesztése alapján foglalkozott a kísérlet megindításának körülményeivel, valamint a menet közben felmerült problémákkal.	101

A kísérletvezető elemző értékelése a kísérlet első félévéről, az oktató-nevelő munka különböző területein felmerült problémákról, a továbbfejlesztés szükségességéről és lehetőségeiről	119
Körlevél a kísérlettel kapcsolatos néhány adminisztrációs probléma szabályozása tárgyában	129
Beszámoló a kutatás 1979-es évéről	133
A kísérlet beszüntetése a Kaffka Gimnáziumban	144
Körlevél a kísérleti iskolák munkaértekezletén elfogadott határozatokkal, az órateranggal és az egyes tárgyak tanításával kapcsolatban	148
Körlevél a második kísérleti tanév beindításával kapcsolatos teendőkről	151
Felterjesztés a MM-hoz a kísérlet továbbfejlesztésére az eredeti tervnek megfelelően /technikusképző V. évf., rövidített szakmunkásképzés, új szakirányok bekapcsolása/	156
Kálmán László fővárosi főtanácsosnak a szakoktatási osztály vezetőjének beszámolója a tanévnyitás tapasztalatairól	159
Tájékoztató a II. tanév végén szervezendő tudásszintméréshez és vizsgához	164
Felterjesztés a MM-hoz a kísérlet kiegészítése ügyében:	170
- a két közös középiskolai osztály elvégzése után továbbtanulni nem akarók részére 1 éves szakmunkásképzés engedélyezése;	
- a kísérlet kiterjesztése a szakmunkásképző intézetekbe jelentkező tanulók egy részére	
Tanulmány a kísérleti egységes középiskola létesítésének szükségességéről	176
Felterjesztés a MM-hoz a budapesti Egressy Gábor Ipari Szakközépiskolának egységes alapú kísérleti középiskolává történő átalakítására vonatkozóan	195
Kísérletvezető levele Dr.Hanga Mária miniszterhelyetteshez, amelyben határozott és hathatós intézkedést kér a kísérlet zavartalan folytatása érdekében	199

A MM 31.050/1981/VIII. számú engedélye a kísérlet kiterjesztése tárgyában: az Egressy Szakközépiskolának Egységes alapú középiskolaként való működéséhez	202
Tanévnyitó körlevél a harmadik kísérleti évről: - a harmadik tanév jelentősége, - tennivalók	205
- Az Egressy Gábor Szakközépiskola óratervjavaslatára az ötnapos munkahétre való áttéréssel kapcsolatban	210
Körlevél a tantárgyak tantervi anyagának felülvizsgálatával kapcsolatban	218
Körlevél az orientációs munka értékeléséről, továbbfejlesztéséről, jelentőségéről. Tájékoztató az egységes alapú középiskolai osztályokról.	230
Beszámoló a kísérlet 1981. évi munkálatairól	241
Felterjesztés a MM-hez az Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Ipari Szakközépiskola kísérlethez való csatlakozása ügyében Az MM 26485/1982.VIII. szám alatt engedélyezni a csatlakozást	282
Meghívó igazgatói tanácskozásra az ötnapos tanítási hét bevezetésével kapcsolatban	286
Felterjesztés a MM-hez az egységes alapú középiskolai kísérlet adminisztrációs ügyeinek rendezésére	287
Felterjesztés a MM-hez a kísérlet folytatásának, további első osztályok indításának engedélyezése ügyében	290
A MM 1982. április hó 20-án kelt 26.297/1982. VIII. számú rendeletével módosítja a kísérlet engedélyezését: - meghatározza az egyéves szakmunkásképzést; - az Egressy Gábor Szakközépiskola egységes alapú középiskolává fejleszthető; - tudomásul veszi a Kaffka Margit Gimnázium kiválását a kísérletből; - engedélyezi a kísérlet második ciklusát; - jóváhagyja az ötnapos tanítási hét óraterveit; - rendelkezik a kísérletben résztvevő III.-IV. osztályok tanulói számára biztosítandó juttatásokról.	293

	oldal
Körlevél az igazgatókhoz az 1981/82. tanév végi tudásszintmérés és vizsgák ügyében	296
Körlevél a felméréssel kapcsolatban kontrollra kijelölt iskolák igazgatóihoz	300
Az Ipartügyi Minisztérium tájékoztatása és véleményének kikérése	301
Kísérletvezető értesíti az igazgatókat a kísérlet további három évvel való meghosszabbításáról, a szakmunkásképzés engedélyezéséről, az ötnapos tanítási hét óraterveinek jóváhagyásáról, az érettségi vizsgák lefolytatásáról.	310
Felkérés az iskolák igazgatóihoz: készítsenek értékelést a harmadik osztályok munkájáról és a munka tükreben részletekre is kiterjedő nagyobb lélegzetű összefoglalást az egész eddigi kísérleti folyamatról	318
Körlevél az igazgatókhoz a második osztályok nyári műhelygyakorlatának megszervezésével kapcsolatban	323
Inkei Péter levele, amelyben javaslatot tesz a kísérlet elemzésének módozatára vonatkozóan	324
Kísérletvezető levele Inkei Péterhez, a 6. Főirány Irodájának vezetőjéhez, amelyben közli: nem látja biztosítottnak a kísérlet zavartalan folytatását	
A Kísérleti Intézményeket Felügyelő Bizottság Működési Szabályzata	
Körlevél a tanévkezdés alkalmából. A tanév fontosabb feladatainak ismertetése	336
A kísérletvezető tájékoztatja az igazgatókat a tanév végén a II. osztályokban végzett tudásszintmérés eredményeiről.	340
Körlevél: az érettségire készülő 4. osztályokkal kapcsolatos feladatok	343
A szakmai szóbeli és írásbeli érettségi tételek /érettségi-képesítő/ felterjesztése a MM-ba	346
A MM értesítése arról, hogy a jövőben a kísérlet felügyeletét és anyagi fedezetének biztosítását az Országos Pedagógiai Intézethez utalta	348
Meghívó igazgatói tanácskozásra	349

	oldal
Emlékeztető az egységes alapú középiskolai képzés kísérletével kapcsolatban a MM-ban tartott megbeszélésről	351
Körlevél a II. osztályokban az év végén tartandó tudásszintmérés lebonyolításáról	355
A MM jóváhagyja a kísérleti szakközépiskolai érettségi-képesítő vizsgák szóbeli tétteleit.	357
Felterjesztés a MM-hez a technikai szakképzés engedélyezése ügyében	360
Körlevél az iskolakísérlet első szakaszának befejezésével kapcsolatos teendőkről	368
A MM intézkedése az egységes alapú szakközépiskolai tanulmányok befejezése ügyében; a technikusképzés engedélyezése	370
Meghívó igazgatói tanácskozásra	375
Pályázati felhívás a kísérletben részvevő tanárok részére a kísérleti oktatás során szerzett tapasztalatok feldolgozására	376
A IV. évfolyam tanulói által kitöltendő kérdőív megküldése	379
A kísérletvezető tanulmánya "A középiskola egységesítése és az általános műveltség." /Megjelent a Köznevelés 1982. 10-11. számában/	381
Körlevél a biológia és a kémia oktatásának óratervével kapcsolatos módosításról	409
A kísérletvezető összefoglaló jelentése a kísérlet koncepciójáról és eddigi tapasztalatairól /Megjelent az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv 6. Főirány Irodájának Közoktatási kutatások c. sorozatában./	411
A kísérlet irányítójának tervezete az 1985-ben bevezetendő szakközépiskolai képzés első szakaszáról a kísérlet tapasztalatai alapján	449
A kísérletvezető "Középiskolai első szakasz, korrekciós irányváltás, orientáció, vizsga" c. tanulmánya	462
A kísérletvezető "Az iskolakísérletek egyes kutatásszervezési és kutatómódszertani kérdései" c. tanulmánya	481

	oldal
A kísérlet pénzügyi forrásai. Gazdasági ügyintézés	495
Tantervek, tankönyvpótló jegyzetek, kiegészítő jegyzetek, módszertani útmutatók jegyzéke	503

B 107312